

Sveučilište u Zagrebu

Arhitektonski fakultet

Poslijediplomski specijalistički studij
Arhitektura i urbanizam, Prostorno uređenje
Ciklus: Strateško planiranje i održivi razvoj

Iva Knego Šoletić

INTEGRIRANO PLANIRANJE SUSTAVA OTVORENIH GRADSKIH PROSTORA GRADA DUBROVNIKA

ZAVRŠNI RAD

Mentor:
Prof. dr. sc. Bojana Bojanić Obad Šćitaroci

Zagreb, siječanj 2022.

Sveučilište u Zagrebu

Faculty of Architecture

Postgraduate Specialist Study

Architecture and Urbanism, Physical planning

Cycle: Strategic Planning and Sustainable Development

Iva Knego Šoletić

INTEGRATED PLANNING OF THE OPEN CITY SPACE SYSTEM OF THE CITY OF DUBROVNIK

FINAL THESIS

Mentor:

Prof. dr. sc. Bojana Bojanić Obad Šćitaroci

Zagreb, January 2022

Sveučilište u Zagrebu

Arhitektonski fakultet

Poslijediplomski specijalistički studij
Arhitektura i urbanizam, Prostorno uređenje
Ciklus: Strateško planiranje i održivi razvoj

Iva Knego Šoletić

INTEGRIRANO PLANIRANJE SUSTAVA OTVORENIH GRADSKIH PROSTORA GRADA DUBROVNIKA

ZAVRŠNI RAD

Mentor:
Prof. dr. sc. Bojana Bojanić Obad Šćitaroci

Zagreb, siječanj 2022.

SAŽETAK

Sustav otvorenih gradskih prostora kao izrazito bitan gradotvorni element i nositelj identiteta prostora, u prostorno-planskoj dokumentaciji grada Dubrovnika nije sagledan cjelovito, stoga središnja tema i problemsko pitanje rada istražuje potrebu za integriranim planiranjem sustava otvorenih gradskih prostora. Radom se ujedno predlaže način implementacije metoda i planskih alata za postizanje integriranog planiranja na području grada Dubrovnika prepoznatih na primjeru grada Leuvena.

Provedeno istraživanje je temeljeno na indikatorima koji su razvijeni iz prepoznatih kriterija za planiranje i dokazanih utjecaja otvorenih gradskih prostora na razvoj grada proizašlih iz pregleda stručne literature. Kvantitativni ili kvalitativni kriteriji poput pristupačnosti, količine, sigurnosti i ugone služe za razvoj standarda za planiranje otvorenih gradskih prostora uzimajući u obzir lokalni karakter te raznolike potrebe stanovništva dok se utjecaji mogu promatrati kao usluge koje sustav otvorenih gradskih prostora omogućuje gradu. U okviru ovog rada evidentiraju se utjecaji na zdravlje stanovništva, razvoj društva, razvoj otpornosti gradova na klimatske promjene te na konkurentnost gradova te se u kontekstu ovog rada promatraju kao potencijalni odgovori na izazove s kojima se gradovi današnjice suočavaju.

Temeljno istraživanje rada čini usporedna analiza sustava planiranja, nadležnih planskih dokumenata i alata te pristupa i načina planiranja sustava otvorenih gradskih prostora grada Leuvena i Dubrovnika. Grad Leuven je odabran za primjer dobre prakse nakon provedene primarne analize gradova nagrađenih priznanjem Zelena prijestolnica Europe te Zeleni list Europe. Usporednom analizom gradova Leuven i Dubrovnika potvrđen je manjak integriranosti strateškog i prostornog planiranja sustava otvorenih gradskih prostora grada Dubrovnika te se potvrdila potreba za izmjenama prakse planiranja.

Rad je rezultirao s dva predložena pristupa izmjena u postojeći sustav planiranja grada Dubrovnika. Prvi pristup se temelji na ugradnji prepoznatih alata grada Leuvena koji se može provesti odmah na lokalnoj razini među kojima se ističe izrada Strategije razvoja sustava otvorenih gradskih prostora i Planova razvoja otvorenih gradskih prostora gradskih cjelina s integriranjem tih dokumenata u prostorno-planske dokumente. Drugi predloženi pristup zahtjeva izmjene zakonodavnog okvira na nacionalnoj razini kojom bi se sadašnji odvojeni sustavi strateškog i prostornog planiranja međusobno integrirali, kao što je slučaj sa prostornim strukturnim planovima Flandrije. No, za razliku od radom predloženog prvog pristupa koji se može ugraditi u postojeći zakonodavni okvir, za drugi pristup se radom ističe potreba daljnjih istraživanja za provođenje takvih izmjena.

ključne riječi: *sustav otvorenih gradskih prostora, prostorno planiranje, strateško planiranje, planski dokumenti, planski alati, prostorni strukturni plan*

SUMMARY

The system of open urban spaces as an extremely important building element and bearer of the identity of a city, in the spatial planning documentation of the city of Dubrovnik is not fully considered, so the central theme of this Paper is exploration of the need for integrated planning of open urban spaces. This Paper also proposes a way to implement methods and planning tools to achieve integrated planning in the city of Dubrovnik identified in the example of the city of Leuven.

The conducted research is based on indicators developed from the recognized planning criteria and the proven impact of open urban spaces on urban development resulting from the literature review. Quantitative or qualitative criteria such as accessibility, quantity, security and comfort serve to develop standards for urban planning of open space while taking into account the local character and diverse needs of the population while proven impacts can be seen as services provided by the open urban system. This paper records the impacts on the health of the population, the development of society, the development of cities' resilience to climate change and the competitiveness of cities, and in the context of this paper, is considered as potential responses to the challenges facing cities today.

The basic research of the paper consists of a comparative analysis of the planning system, planning documents and tools in use, as well as the approach and manner of planning the open urban space system of the city of Leuven and Dubrovnik. The city of Leuven was selected as an example of good practice after conducting a primary analysis of cities awarded the European Green Capital and European Green Leaf awards. The comparative analysis of the cities of Leuven and Dubrovnik confirmed the lack of integration of strategic and spatial planning of the open urban space system of the city of Dubrovnik and confirmed the need for changes in planning practices.

The paper resulted in two proposed approaches to changes of the existing planning system of the city of Dubrovnik. The first approach is based on the installation of recognized tools of the city of Leuven, which can be implemented immediately at the local level, including the development of the Strategy for the development of open urban space system and Plans for the development of open urban spaces with the integration of these documents into spatial planning documents. The second proposed approach requires changes to the legislative framework at national level to integrate the current separate strategic and spatial planning systems, as is the case with Flanders' spatial structural plans. However, unlike the paper's proposed first approach, which can be incorporated into the existing legislative framework, the second approach highlights the need for further research to implement such changes.

key words: *open urban space system, spatial planning, strategic planning, planning documents, planning tools, spatial structural plan*

SADRŽAJ

I. UVOD	3
I.1. Problemsko pitanje.....	3
I.2. Struktura završnog rada	4
I.3. Cilj istraživanja	5
I.4. Očekivani doprinos istraživanja.....	5
I.5. Terminološki okvir istraživanja	6
II. TEORIJSKA POLAZIŠTA	9
II.1. Diferenciranje otvorenih gradskih prostora	9
II.2. Kriteriji otvorenih gradskih prostora	12
II.2.1. Kvantitativni kriteriji otvorenih gradskih prostora	13
II.2.2. Kvalitativni kriteriji otvorenih gradskih prostora	15
II.3. Utjecaj otvorenih gradskih prostora na grad.....	17
II.3.1. Utjecaj otvorenih gradskih prostora na zdravlje čovjeka	17
II.3.2. Utjecaj otvorenih gradskih prostora na razvoj društva i demokracije	21
II.3.3. Utjecaj otvorenih gradskih prostora na otpornost gradova na klimatske promjene	23
II.3.4. Utjecaj otvorenih gradskih prostora na konkurentnost gradova	25
II.4. Planiranje otvorenih gradskih prostora	27
III. ANALIZA ISTRAŽIVANIH PRIMJERA GRADOVA.....	30
III.1. Pregledna analiza gradova nagrađenih nagradom Zelena prijestolnica Europe i Zeleni list Europe.....	30
III.1.1. Analiza odabranih primjera gradova prema sustavu planiranja	32
III.1.2. Analiza odabranih primjera gradova prema utjecajima na razvoj grada.....	36
III.1.3. Kriteriji odabira grada primjera za detaljnu usporedbenu analizu s gradom Dubrovnikom.....	42
III.2. Detaljna usporedbena analiza grada Dubrovnika i grada Leuvena	42
III.2.1. Usporedbena analiza osnovnih podataka i sustava planiranja.....	43
III.2.2. Sustav upravljanja i planiranja prostora u gradu Leuvenu	45
III.2.3. Sustav upravljanja i planiranja prostora u gradu Dubrovniku.....	62
III.2.4. Usporedbena analiza planskih dokumenata grada Dubrovnika i grada Leuvena	75
III.2.5. Usporedbena analiza planiranja sustava otvorenih gradskih prostora grada Dubrovnika i grada Leuvena	81
IV. RASPRAVA I ZAKLJUČAK.....	106
IV.1. Zaključak provedenih analiza	106
IV.2. Prijedlog metoda integriranog pristupa planiranju sustava otvorenih gradskih prostora u gradu Dubrovniku.....	110

IV.3. Očekivani rezultati nakon implementacije predloženih pristupa planiranju otvorenih gradskih prostora grada Dubrovnika i daljnja istraživanja.....	114
LITERATURA	116
DOKUMENTACIJSKI IZVORI.....	125
PRAVNI IZVORI.....	126
MREŽNI IZVORI	127
POPIS TABELA	127
POPIS SLIKA	128
PRILOZI.....	128
Analiza Prostornog plana uređenja Grada Dubrovnika.....	128
Analiza Strateškog plan Grada Dubrovnika	131
Analiza Programa razvoja Grada Dubrovnika	133
Analiza Strategije razvoja pametnog Grada Dubrovnika.....	133
Analiza Programa zaštite okoliša Grada Dubrovnika	134
Analiza Strategije razvoja sporta i sportske infrastrukture u Gradu Dubrovniku	135
Analiza Plana prilagodbe klimatskim promjenama grada Dubrovnika.....	135
Analiza projekta Grad Dubrovnik – Održiva turistička mobilnost	136
Analiza Plana upravljanja Svjetskim dobrom UNESCO-aa Starim Gradom Dubrovnikom (2021.-2026.)	136

I. UVOD

Usporedbenom analizom sustava planiranja i upravljanja prostorom grada Dubrovnika i grada Leuvena istražuje se potreba za integriranim pristupom strateškom i prostornom tj. urbanističkom planiranju sustava otvorenih gradskih prostora. Provedeno istraživanje služi za razvoj metoda za integrirani pristup planiranju sustava otvorenih gradskih prostora grada Dubrovnika koristeći alate i metode prepoznate u pristupu planiranju i upravljanju prostorom grada Leuvena. Sustav otvorenih gradskih prostora odabire se kao glavno usmjerenje istraživanja rada budući je prepoznat kao sastavni element koji bitno utječe na razvoj urbanog područja.

Europa čini jedan od najurbaniziranijih kontinenata u Svijetu unutar kojeg trenutno 75% stanovništva živi u gradovima koji se kontinuirano šire (EEA, 2009.). U Hrvatskoj je taj odnos 55% i kontinuirano raste. Utjecaj urbanizacije je velik, ne samo na krajolik, već i na kvalitetu i standard života gradskih stanovnika. Prema Europskoj okolišnoj agenciji, urbano planiranje je kritični izazov i prioritet političkih programa (WHO, 2010.).

Urbana područja ujedno su prostori velikih potencijala te pokretači razvoja u kojima se koncentriraju gospodarske mogućnosti, inovacije, kulturne vrijednosti i ljudski kapital (MRRFEU, 2015.), što može imati i pozitivne i negativne posljedice na prostor i čovjeka. Neke od negativnih posljedica mogu biti socijalna isključenost, nejednakost i društveni konflikti, velika razina onečišćenja okoliša u vidu potrošnje energije i ispušnih plinova, pojava toplinskih otoka i nedovoljna otpornost gradova na posljedice klimatskih promjena koje se mogu negativno odraziti na grad u vidu gospodarske štete i utjecaja na zdravlje njegova stanovništva. Sustav otvorenih gradskih prostora može pozitivno utjecati na svaku od prepoznatih posljedica urbanizacije ukoliko se s tom namjerom ispravno planira i njime upravlja.

I.1. Problemsko pitanje

U ovom radu se postavlja problemsko pitanje koje propituje potrebu za integriranjem prostornog i strateškog sustava na polju planiranja otvorenih gradskih prostora u urbanističkom planiranju grada. Problemsko pitanje proizlazi iz manjka integriranosti u praksi strateškog i prostornog planiranja unutar koje otvoreni gradski prostori nisu sagledani cjelovito te ne postoje jasne smjernice za njihovo strateško i prostorno planiranje te urbanističko projektiranje.

I.2. Struktura završnog rada

Nakon određenja problemskog pitanja, u uvodnom dijelu rada se određuju cilj istraživanja, očekivani doprinos istraživanja te terminološki okvir koji se dalje koristi u radu.

U drugom dijelu rada kojeg čini pregled stručne literature, u svrhu određivanja teoretskih polazišta rada, utvrđuje se što su otvoreni gradski prostori i kako se diferenciraju te se određuju kriteriji za planiranje i projektiranje otvorenih gradskih prostora. Kriteriji služe za određivanje minimalnih standarda koje je potrebno ugraditi u sustav planiranja za postizanje željenih utjecaja na prostor i razvoj grada. Osim kriterija, radom se određuju i utjecaji otvorenih gradskih prostora na zdravlje čovjeka, na razvoj društva i demokracije, na razvoj otpornosti gradova na negativne posljedice klimatskih promjena te na konkurentnost gradova. Svaki od tih utjecaja ukazuju na pitanja i problematike s kojima se suvremeni gradovi već suočavaju i koja će u bližoj budućnosti postati još urgentnija. Sagledavanje prepoznatih utjecaja služi za prepoznavanje mogućih odgovora na izazove današnjeg vremena te za određivanje potrebnog smjera razvoja gradova današnjice. Također, oni su često upravo ciljevi razvoja grada.

Svaka od tema koja se sagledava u teoretskim polazištima služi za određivanje značaja otvorenih gradskih prostora u razvoju grada te trenutnog mjesta koje ono ima u sustavu planiranja, bilo strateškom ili prostornom te određivanje potrebe integriranja ta dva sustava kako bi se stvorili planski uvjeti za željeni razvoj gradova.

Nakon određivanja teoretskih polazišta, u daljnjem dijelu rada provodi se analiza gradova primjera s fokusom na grad Dubrovnik. Prvotno se analiziraju primjeri gradova na teritoriju Europe koje je Europska komisija prepoznala kao primjere dobre prakse te im je dodijeljena titula *Zelena prijestolnica Europe* ili *Zeleni list Europe*. U preglednoj analizi gradova istražuje se kojem sustavu planiranja i upravljanja ti gradovi pripadaju te uspješnost integriranja teme sustava otvorenih prostora u planiranju i upravljanju gradom korištenjem prepoznatih utjecaja i kriterija iz teoretskih polazišta rada kao indikatora.

Pregledna analiza gradova kojima je dodijeljena titula *Zelena prijestolnica Europe* ili *Zeleni list Europe* poslužila je za odabiranje grada Leuvena s kojim se u daljnjoj analizi uspoređuje s gradom Dubrovnikom.

Grad Dubrovnik je odabran kao područje istraživanja zbog svoje kompleksnosti, koju osim izrazite povijesne i arhitektonske vrijednosti, čini i ograničenost širenja grada zbog topografskih datosti prostora dok se istovremeno zbog razvoja turizma i potreba grada na ionako ograničen prostor čini izrazit pritisak. Iako je Dubrovnik manji grad, njegovih cca. 47 000 stanovnika tijekom turističke sezone naglo se udvostruči brojem privremenih stanovnika.

Kroz prethodno definirane kategorije, kriterije, utjecaje i politike uspoređuje se s gradom Leuvenom. Grad Leuven je odabran zbog pripadnosti srodnom pristupu planiranja prostorom temeljenom na planovima namjene i korištenja površina no uz uspješnu integraciju strateškog planiranja koja pozitivno utječe na razvoj grada. Grad Leuven je manji grad srednje Europe s bogatom povijesti i arhitektonskom baštinom te nizom prostornih ograničenja zbog topografskih datosti prostora. On je sveučilišni centar s usmjerenjem ka kreativnim i tehnološkim industrijama što rezultira kontinuiranim porastom stanovnika čime se vrši izraziti pritisak na grad koji svoj razvoj temelji na očuvanju preostalih neizgrađenih područja.

Pri usporednoj analizi gradova prvotno se uspoređuju osnovni podaci i istražuju sustavi planiranja s detaljnom analizom planske dokumentacije, zatim se sagledavaju postojeće politike i alati planiranja relevantni za planiranje sustava otvorenih gradskih prostora uz detaljnu usporedbu pristupa planiranju sustava otvorenih gradskih prostora te njihove implementacije u praksi za što se kao kriteriji koriste utjecaji i kriteriji određeni u teoretskim polazištima rada. Oni čine mjerilo provjere uspješnosti planiranja sustava otvorenih prostora odabranih gradova. Analiza je usmjerena na načine i uspješnost planiranja sustava otvorenih gradskih prostora kao bitnog elementa u razvoju grada.

I.3. Cilj istraživanja

Nakon određivanja terminološkog okvira radom se kroz usporednu analizu primjera iščitavaju elementi potrebni za integrirano planiranje otvorenih gradskih prostora u namjeri oblikovanja modela integriranog pristupa planiranju sustava otvorenih gradskih prostora koji se može primijeniti na područje grada Dubrovnika. Određuju se potrebe za integriranim planiranjem ovisno o datostima pojedinih gradova i njihovom željenom razvoju s posebnim naglaskom na metodama integracije i rezultatima u prostoru do kojih je integrirani pristup planiranju doveo u razvoju tih gradova primjera.

I.4. Očekivani doprinos istraživanja

Očekivani doprinos istraživanja je dokazati potrebu za integriranim planiranjem sustava otvorenih gradskih prostora u svrhu postizanja održivog prostornog, društvenog i gospodarskog razvoja grada Dubrovnika te predložiti upotrebljiv model za integrirano strateško i prostorno planiranje sustava otvorenih gradskih prostora.

I.5. Terminološki okvir istraživanja

Urbani okoliš je kompleksan i slojevit sustav u kojem se odvijaju aktivnosti potaknute društveno-kulturnim i ekonomskim fenomenima, smješten unutar šireg prirodnog okoliša. Otvoreni tj. javni otvoreni gradski prostor unutar urbanog okoliša čini osnovni sloj i podsistem. Prirodni okoliš, urbani okoliš i otvoreni gradski prostor su sustavi koji su međusobno isprepleteni i nerazdvojivi.

U stručnoj literaturi postoji velik broj teorija i definicija otvorenog tj. javnog otvorenog gradskog prostora. Jednu od najjednostavnijih definicija javnog prostora predložio je Paul F. Wilkinson (2006.) pozivajući se na K. Lyncha (1960.) u mišljenju da je *„javni prostor vanjski prostor koji omogućuje slobodu izbora i spontanu aktivnost, pokret ili vizualno istraživanje velikom broju gradskog stanovništva što ga čini snažnom silom u oblikovanju grada“*.

U toj vrlo općenitoj definiciji javnog prostora, Wilkinson (2006.) ne zalazi u pitanja vlasništva nad prostorom iako sam naziv javni gradski prostor javno suprotstavlja privatnom, što u gradu ne mora uvijek biti slučaj.

Javni gradski prostori su u svojoj osnovnoj definiciji otvoreni prostori grada kao što su ulice, parkovi, trgovi koji su u javnom vlasništvu. No, kao što Tonnelat (2010.) ističe u svom radu, postoje primjeri poluprivatnih i privatnih otvorenih gradskih prostora koji su otvoreni javnosti na korištenje. Mogući su i poluprivatni otvoreni gradski prostori koji su dijelom u javnom vlasništvu ili pripadaju obrazovnim ustanovama, religioznim institucijama i sl., ono što bi Marinović Uzelac (1989.) nazivao partikularnim posjedom javnog karaktera. Takvi primjeri umanjuju značaj kriterija vlasništva kao nečega što definira otvoreni tj. javni otvoreni gradski prostor. Prema Tonnelat (2010.) javni prostori su svi prostori dostupni javnosti bez obzira tko je vlasnik. U Hrvatskoj, primjer takvog prostora bi bile park-šume. To su zaštićeni prostori, otvoreni za korištenje javnosti kojom upravljaju javne institucije, no često su u privatnom vlasništvu. Takav primjer nalazi se i u gradu Dubrovniku.

U pravnom smislu, takvi javni prostori su bliži izrazu *„commons“* iako je taj naziv danas teško upotrebljiv u vremenu gdje je svaka površina definirana i regulirana zakonima i vlasništvom (Blackmar, 2006). Povelja o javnim prostorima definira javne prostore kao sva mjesta u javnom vlasništvu za korištenje javnosti, pristupačna za korištenje svima besplatno i bez motiva zarade što također implicira na javni prostor kao javno dobro tj. *„commons“* (Global Public Space Toolkit, UN-Habitat, 2015b.). *„Commons“* su tradicionalno definirani elementi okoliša – šume, atmosfera, rijeke, pašnjaci, itd.– koji su se zajednički javno dijelili, koristili i uživali. Danas oni mogu podrazumijevati javna dobra kao što je otvoreni gradski prostor, obrazovanje, zdravstvo,

infrastruktura, ili primjerice u Hrvatskoj pomorsko dobro koji omogućuju funkcioniranje društva (Garau, UN-Habitat, 2015b.). Za razliku od privatnog i javnog dobra kao termina, „commons“ nije roba i ne može biti reduciran na posjedovanje. Ono predstavlja kvalitativni odnos (Mattei, 2015.) i kao koncept je vrlo bitan i nezaobilazan u diskusiji o otvorenim gradskim prostorima.

Iako vlasništvo kao kriterij ne sprječava postojanje otvorenih prostora slobodnih za korištenje javnosti koji su u privatnom vlasništvu, njihovo postojanje također ne mora nužno spadati u „commons“; privatni vlasnik u bilo kojem trenutku njihovo korištenje može ograničiti. No, i otvoreni prostori koji su privatnom vlasništvu i nisu slobodni za korištenje javnosti također imaju svoj utjecaj na razvoj i stanovništvo grada.

Osim pravnog tj. vlasničkog pogleda na otvorene tj. javne gradske prostore, njih se može sagledavati i kao ono što oni jesu u prostoru tj. što se u njima događa. Tako UN-Habitat (2015.a) u svojoj prezentaciji indikatora za održivi razvoj javne gradske prostore definira kao zbroj svih prostora ulica uključujući šetnice, hodne površine i biciklističke trake uz prostore namijenjene parkovima, trgovima, zelenim površinama za rekreaciju, igralištima i otvorenim prostorima javnih ustanova, isključujući javne prostore s ograničenjima cjelokupnom stanovništvu kao što su bolnice, škole, aerodromi i sl., dok Europska konvencija o krajolicima (2000.) javne prostore smatra glavnim elementom za osobno i društveno blagostanje, prostorima društvenog kolektivnog života koji omogućava odraz raznolikosti zajedničkih prirodnih i kulturoloških bogatstava te čini temelj identiteta grada i njegova društva.

Ujedno, urednici Urban Public Spaces, Alvares i Barbosa (2018.) sagledavaju niz definicija otvorenih javnih gradskih prostora kroz prizmu različitih struka koje se bave prostorom. Tako krajobrazne struke otvorene gradske prostore definiraju kao prostore bez građevina koje čine nezamjenjivu matricu grada kao što su dvorišta, vrtovi, ulice, parkovi, šume, plaže i prazni prostori. Za društvene znanosti oni su mjesta susreta, slobodnog izraza ili sukoba. Planerske i okolišne struke gradske otvorene prostore promatraju kao kompleksne sisteme. Prema njima, otvoreni prostori su kroz povijest pa sve do danas mjesta u kojima se događa društveni život tj. društveno-prostorni proces. Svaka od navedenih teza jest karakteristika i način promatranja otvorenih gradskih prostora.

Značaj sustava otvorenih prostora na grad nije samo ograničen na pitanje pristupačnosti tj. tko ga može fizički koristiti, već i u nizu pozitivnih utjecaja koje pružaju samim svojim postojanjem. Stoga, neovisno bili takvi prostori grada u javnom ili privatnom vlasništvu ili ih promatrali kao koncept „commons-a“, bili oni potpuno artificijelni ili potpuno prirodni njihov značaj za razvoj grada i njegovo stanovništvo je velik te stoga gradovi u svom planiranju moraju

stvoriti strategije i politike upravljanja takvim prostorom te smjernice za urbanističko planiranje i projektiranje u svim spomenutim slučajevima.

Kroz pregled terminologije iz stručne literature pojavljuje se niz izraza, no kao što je prethodno rečeno, izraz javni gradski prostor je ograničavajući u raznorodnosti prostora koji će se sagledavati ovim radom stoga se u daljnjem tekstu rada koristi izraz otvoreni gradski prostor budući da omogućuje promatranje šireg spektra prostora u gradu koji na njega vrše utjecaj i koje grad iz tih razloga mora sagledavati u svom planiranju.

II. TEORIJSKA POLAZIŠTA

Pregledom stručne literature utvrđuju se teorijska polazišta rada koja su relevantna za prepoznavanje značaja otvorenih gradskih prostora u razvoju grada te razvoj preporuka za njegovo planiranje. Poseban cilj istraživanja jest potreba integriranja sustava strateškog i prostornog planiranja s ciljem ostvarenja planskih uvjeta za razvoj sustava otvorenih gradskih prostora.

Prvotno se istražuje što su otvoreni gradski prostori i kako se diferenciraju, da bi se potom evidentirali kriteriji potrebni za planiranje i projektiranje otvorenih gradskih prostora. Evidentiranje kriterija služi određivanju mogućih načina uspostavljanja standarda za planiranje i projektiranje za ugradnju u sustav planiranja u svrhu postizanja željenih prostornih realizacija. Osim kriterija, u svrhu definiranja teorijskih polazišta, evidentiraju se mogući utjecaji sustava otvorenih gradskih prostora na zdravlje čovjeka, na razvoj društva i demokracije, na razvoj otpornosti gradova na negativne posljedice klimatskih promjena te na konkurentnost gradova. Određivanje utjecaja služi istraživanju potencijala sustava otvorenih gradskih prostora za rješavanje problematika kojima se gradovi suočavaju. Evidentirani kriteriji i utjecaji teorijskih polazišta rada ujedno služe za razvoj indikatora za usporedne analize koje se provode u središnjem dijelu rada.

Naposljetku se utvrđuju preporuke za planiranje sustava otvorenih gradskih prostora iz stručne literature ili u preporukama relevantnih međunarodnih tijela.

II.1. Diferenciranje otvorenih gradskih prostora

Otvorene gradske prostore možemo diferencirati na različite načine. U stručnoj literaturi postoji niz predloženih podjela. Oni se mogu promatrati kao prostori kretanja i zaustavljanja, može ih se tipološki određivati ili funkcionalno sagledavati ovisno o vrsti aktivnosti koje omogućuju. Jedan od pristupa diferencijaciji otvorenih prostora daje Nochian i dr. (2015.) koji u podjeli otvorenih prostora razlikuju tipologiju i klasifikaciju. Tipologija kao metoda kategorizacije se referira na tipove otvorenih prostora bez njihovih unutarnjih karaktera, npr. trg, atrij, park i sl., dok se klasifikacija koristi kada se u njihovom sagledavanju uvrsti i njihov karakter. Karakteri otvorenih prostora su glavni elementi koji utječu na korištenje i vrijednost takvih prostora u gradu. Oni se promatraju kroz lokaciju, razinu razvijenosti, primarnu funkciju i izgled otvorenih prostora. Njihov rad nadalje opisuje tri pristupa klasifikacije: hijerarhiju zahvaćanja, funkciju i krajobrazni karakter.

Hijerarhija zahvaćanja bavi se pitanjem tko su korisnici otvorenih prostora grada ovisno o geografskom području koje otvoreni prostor služi, veličini prostora, razini korištenja te značaju na širi prostor. Hijerarhija zahvaćanja kao pristup determinira udaljenost koju su korisnici spremni prijeći da bi koristili određeni otvoreni prostor tj. opseg utjecaja određenog otvorenog prostora i njegov izvor korisnika. Otvoreni prostori unutar te klasifikacije prema Nochianu i dr. (2015.) mogu biti državne, regionalne, subregionalne razine kao i lokalne razine grada kao gradski otvoreni prostor, otvoreni prostor susjedstva ili mali otvoreni prostor.

Drugi pristup klasifikacije je prema funkciji. Taj pristup dijeli otvorene prostore u odnosu na primarnu svrhu i način korištenja te to mogu biti rekreativni prostori, sportski prostori ili prirodni prostori. Te tri osnovne funkcije se u prostoru pojavljuju u različitim oblicima kao što su pješačke i biciklističke staze, zeleni koridori, prirodni rezervati, igrališta, koridori za divlje životinje, trgovi i sl.

Klasifikacija u krajobraznom smislu se bavi samim izgledom i uređenjem otvorenih prostora; jesu li oni pretežno prirodni kao što je npr. makija, garig, travnjaci ili je to dijelom ili u potpunosti planiran i izgrađen prostor poput popločanih površina, krajobrazno uređenih trgova i sl.

Maruani i Amit-Cohen (2007.) prepoznaju dva kontrastna pristupa sagledavanja otvorenih prostora. Prvi pristup pripisuju geografima i urbanistima koji je fokusiran na odgovor potrebama čovjeka kao što je rekreacija, prateći sadržaji tipa sanitarija i kvaliteta okoliša te kao rezultat takvog pristupa često nastaju parkovi, trgovi i igrališta. Drugi pristup je karakterističan ekolozima i usmjeren je otvorenim prostorima koji služe zaštiti i očuvanju prirodne baštine i krajolika. U njihovom radu ta dva kontrastna pristupa asociraju s pristupom ponude i potražnje, također, oba pristupa su na suprotnim stranama spektra ovisno o razini čovjekova utjecaja u prostor. Trgovi kao često potpuno artificijelni prostori grada, izgrađeni i popločani, su na jednom kraju spektra, dok se na drugom nalazi potpuno prirodni prostor bez utjecaja čovjeka. Tako postavljena tipologija otvorenih prostora često je vezana i uz mjerilo, kao što je odnos urbanih lokalnih prostora naspram regionalnih ruralnih te nacionalne razine prirodnih otvorenih prostora poput nacionalnih parkova.

Matthew Carmona u svom radu (2014.) definira osam različitih funkcionalnih tipova otvorenih prostora; prostore zajednice koji su otvoreni prostori usmjereni na korištenje susjedstva te se oko njih često pojavljuju i srodne funkcije, korporativni prostori koji se nalaze u neposrednoj blizini velikih poslovnih centara te su prilagođeni potrebama korisnika tih namjena, domaći prostori koji su vezani na pretežno stambene dijelove grada te ispunjavaju potrebe njihovih stanovnika, građanski prostori koji ispunjavaju ulogu reprezentativnih prostora i mjesta

građanskih aktivnosti, mjesta konzumacije koja su vezana uz ugostiteljstvo i trgovinu te se često nalaze na rubovima tih otvorenih prostora, servisni prostori koji stvaraju ugodne prostore za smještaj servisnih potreba kao što su parkinzi za bicikle ili mjesta za odlaganje otpada, tranzitni prostori koji su navezani uz prometnu infrastrukturu grada, dok posljednju funkcionalnu tipologiju čine nedefinirana mjesta bez dominantne funkcije. Takva raznolikost funkcionalnih tipologija je karakteristika velikih gradova. Manji gradovi često nemaju toliko jasne razlike u funkcionalnim tipologijama budući njihovi otvoreni prostori trebaju ispuniti više funkcija istodobno. No, neovisno o veličini naselja, moguće je da nastane potreba za stvaranjem jasno definiranih funkcionalnih tipologija ili interpretacijom istih što je zadaća prostornih planera.

Ward Thompson (2002.) u svom radu nudi vrlo jednostavnu podjelu otvorenih gradskih prostora proizašlu iz istraživanja Corralize (2000.) o preferencijama javnih prostora ovisno jesu li prostori kretanja ili mjesta zaustavljanja. U istraživanju Corralize (2000.) se pokazalo da građani u Španjolskoj preferiraju javne prostore kretanja, kao što su primjerice ulice, više nego parkove i trgove jer ulice omogućuju veću izmjenu ljudi i njihovu međusobnu interakciju. Parkovi i trгови postaju mjesta gdje se okuplja starija populacija i djeca. U zaključku tog istraživanja ulice se ističu kao reprezentativni primjer otvorenih gradskih prostora.

Proširujući misao Renie Ehrenfeucht i Anastasie Lokaitou-Sideris (2009.) o tri strane planiranja hodnih površina grada; pločnika kao infrastrukture, kao prostora svakodnevnog života i destinacije za dokolicu, svi otvoreni prostori grada bi trebali biti promatrani kao dio infrastrukture grada, mjesta u kojima se odvija svakodnevni život i funkcije grada i njegovih građana te kao mjesta dokolice i odmora.

U recentnije vrijeme, izraz *Zelena infrastruktura* je sve češća tema koja se pojavljuje u literaturi, dokumentima Europske unije, Zakonu o prostornom uređenju te se počinje koristiti i u planiranju urbanih područja. Definicija zelene infrastrukture prema strateškom dokumentu Komunikacija Komisije Europskom parlamentu, Vijeću, Europskom gospodarskom i socijalnom odbor i Odboru regija (2013.) jest „strateški planirana mreža prirodnih i poluprirodnih površina koja je, s drugim elementima okoliša, projektirana i upravljana da uspostavi široki raspon usluga ekosustava. Obuhvaća krajobrazne i ozelenjene prostore (ili plave ukoliko se odnosi na vodene ekosustave) i ostale fizičke elemente u kopnenim i morskim područjima.“ dok se Zakonom o prostornom uređenju (NN 153/13., 20/17., 39/19.) definira kao „planski osmišljene zelene i vodene površine te druga prostorna rješenja temeljena na prirodi koja se primjenjuju unutar gradova i općina, a kojima se pridonosi očuvanju, poboljšanju i obnavljanju prirode, prirodnih funkcija i procesa radi postizanja ekoloških, gospodarskih i društvenih koristi održivog razvoja“. (MPUGDI, 2021.) Iako se unutar teme Zelene infrastrukture obrađuju

utjecaji koje takvi prostori imaju na razvoj grada u vidu poboljšanja zdravlja, poboljšanja otpornosti i adaptacije klimatskim promjenama te gospodarskom utjecaju, unutar infrastrukture se sagledavaju isključivo prostori prirodnog ili polu-prirodnog karaktera, dok se izostavlja cijeli niz otvorenih prostora koji su artifičijelni poput površina za kretanje i zaustavljanje, ulica, trgova, igrališta, pješačkih i biciklističkih trasa i dr. Ako smo utvrdili da su prirodni okoliš, urbani okoliš i otvoreni gradski prostor sustavi koji su međusobno isprepleteni i nerazdvojivi, te ako otvoreni gradski prostor unutar urbanog okoliša promatramo kao ključan sustav za razvoj grada u gospodarskom, okolišnom i društvenom smislu, ne može se odvojeno planirati u samo partikularnim njegovim sastavnicama, već kao cjelina sa svom svojom kompleksnosti i međuodnosima.

Kroz ovaj rad sagledavat će se prostori urbanog značaja, bili oni mjesta kretanja ili zaustavljanja, sa svojim funkcijama i utjecajima koje imaju na prostor grada ne zanemarujući činjenicu da se otvoreni prostori moraju sagledavati kao sustav. Kao što ih i Povelja o javnim prostorima (2016.) definira kao fizičku mrežu o kojoj ovisi vitalnost grada, oni su prostori u kojima se odvija trgovina i kroz koju se razvija društveno-ekonomska dimenzija grada, također pružaju mogućnost za rekreaciju kroz parkove, vrtove i igrališta, promiču kulturu i obrazovanje, mjesta su osobne i zajedničke memorije kroz što se ojačava osjećaj identiteta zajednice, važni su za susrete i slobodu izričaja i čine integralni dio urbane arhitekture i krajolika, slike grada. Kao takvi, trebaju se promatrati kao resurs na temelju kojeg se grade integralne politike za urbano planiranje koje osim poboljšanja urbane matrice kao rezultat imaju i društvenu te ekonomsku regeneraciju i velik značaj u poboljšanju otpornosti grada i poticanju održivosti.

II.2. Kriteriji otvorenih gradskih prostora

Nakon pregleda moguće diferencijacije i različitih pogleda na sustav otvorenih gradskih prostora u gradu, u njihovoj analizi mogu se sagledavati i kriteriji za njihovo planiranje i projektiranje. Kriteriji otvorenih gradskih prostora mogu biti kvalitativni i kvantitativni. Kvantitativne kriterije čine mjerljivi elementi kao što su dostupnost otvorenih gradskih prostora te njihova veličina. Za razliku od kvantitativnih, kvalitativni kriteriji su zahtjevniji za provjeriti i istražiti te se u literaturi pojavljuju različita tumačenja. Obje vrste kriterija služe za razvoj minimalnih standarda za planiranje te projektiranje sustava otvorenih gradskih prostora koje je potrebno ugraditi u sustave planiranja da bi se postigli željeni utjecaji na prostor grada.

II.2.1. Kvantitativni kriteriji otvorenih gradskih prostora

Kvantitativni kriteriji služe za određivanje minimalnih standarda koji bi trebali osigurati razvoj zadovoljavajućeg sustava otvorenih gradskih prostora u gradu. Oni mogu biti propisani na nacionalnoj ili na lokalnoj razini. Također, služe u analizi postojećeg stanja gradova. Budući da su mjerljivi, oni predstavljaju prvi korak u analizi, planiranju i upravljanju sustavom otvorenih gradskih prostora.

Jedan od najznačajnijih kriterija za planiranje i projektiranje otvorenih gradskih prostora u recentnoj stručnoj literaturi i praksi jest kriterij dostupnosti. Ono se odnosi ne samo na blizinu ili udaljenost takvih prostora korisnicima već i prilagođenost osobama smanjene pokretljivosti ili drugih ranjivih skupina, te slobodan pristup bez naplate ulaza za korištenje prostora. Kao što Ward Thompson (2002.) ističe u svom radu, najveću potrebu za kvalitetnim i dobro održavanim otvorenim prostorom grada imaju osobe smanjene pokretljivosti bilo to zbog starosti, mladosti, ekonomskog ili zdravstvenog statusa i sl.

Dostupnost čini blizina otvorenih prostora stambenim susjedstvima koristeći ili mjerilo linearne udaljenosti, udaljenosti hodom ili vremenski period te analiza jesu li prostori javno dostupni s ili bez naplate ulaznice te smještaj pristupnih točaka kao što su ulazi, putevi i parkinzi i njihova prilagođenost osjetljivim skupinama korisnika. Studija koju je proveo WHO (2016.) predlaže i izračun indikatora urbanog zelenila koji se može primijeniti i za cijeli sustav otvorenih gradskih prostora. Metodologija istraživanja koje je WHO proveo uključuje korištenje ArcGIS alata za analitiku. Glavni korišteni alati koje ArcMap sadrži je bila blizina i *query* aplikacija. Alati su korišteni za izračun indikatora urbanog zelenog prostora kojeg čini linearna distanca od javnih zelenih prostora poput parkova i igrališta i postotka urbane populacije u blizini. Sami Indikator jest odnos broja stanovništva unutar 300m udaljenosti od najbližeg javnog zelenog prostora određene minimalne površine s ukupnim brojem stanovnika analiziranog područja. Iako je indikator pripremljen za samo jednu tipologiju javnih gradskih prostora, korištena metodologija se može s minimalnim izmjenama koristiti za analitiku pristupačnosti i optimalne površine i svih drugih vrsta otvorenih gradskih prostora i sustava u cjelini. Također, iako se WHO bavi udaljenošću otvorenih gradskih prostora od stambenog susjedstva, ništa manje bitna nije udaljenost takvih prostora od mjesta rada koji također uvelike uvjetuju njihovo korištenje.

U literaturi i praksi se često pojavljuju indikatori kao što je minimalno 2ha otvorenih prostora rekreativne prirode ili mjesta dokolice poput parka ili igrališta na udaljenostima manjima od 3 do 5 minuta hoda (Kaplan i Kaplan 1989., Godbey i dr. 1992., Comedia/Demos 1995., Ward Thompson, 2002.), zatim minimalno 20ha parka unutar 2km od mjesta stanovanja, 100ha na

5km i 500ha na 10km. Minimum koji je predložen u publikaciji WHO (2016.) jest jedan hektar otvorenih i zelenih površina na 1000 stanovnika grada dok Europski zajednički indikator za otvorene gradske prostore preporuča odnos postotka građana koji žive unutar 300m od javnih gradskih prostora minimalne dimenzije 0.5ha tj. 15 minuta udaljenosti hodom. U praksi, naročito tijekom pandemije Covid-19 virusa, niz gradova Europe i SAD-a su u svoje upravljanje uveli načelo od 15 minuta. Gradovi kao što su Pariz, Milan, Madrid, Edinburg i Seattle su usvojili koncept 15-minutnih gradova kroz koji se načelo dostupnosti otvorenih gradskih prostora proširio na poticanje zdravije mobilnosti te dostupnosti dobara i usluga s fokusom na poticanje izgradnje zajednice kroz participaciju građana.

Osim dostupnosti, drugi bitan kvantitativni kriterij za otvorene gradske prostore jest njegova količina. Iako količina nije nužan kriterij za ostvarenje kvalitetnog otvorenog gradskog prostora ona je kao alat vrlo značajan u politikama planiranja gradova. Bitni aspekti kod razmatranja kriterija količine jest dostatna ukupna površina otvorenih gradskih prostora u odnosu na sveukupnu površinu grada i broj stanovništva, bilo za infrastrukturu kao što su ceste i pješački koridori, bilo za otvorene površine namijenjene uživanju i rekreaciji.

U stručnoj literaturi i smjernicama za razvoj gradova nalaze se različiti prijedlozi dostatnih količina i odnosa površina sustava otvorenih prostora grada. Tako Habitat III (2015.a) preporuča minimalno 9m² po stanovniku ili 45% cjelokupne površine grada, od čega bi 30% trebalo biti predodređeno za ulice, nogostupe i pješačke koridore dok bi 15% trebalo biti za ostale otvorene i javne gradske prostore.

Osim dostatne količine bitan je i razmještaj dostatno dimenzioniranih otvorenih gradskih prostora unutar grada. Stoga je vrlo bitno da se pri analizi i planiranju sustava otvorenih gradskih prostora ne gledaju isključivo brojčani pokazatelji na razini cijelog grada već i njihov ravnopravan razmještaj i odnos u svakom partikularnom dijelu grada. Puay Yok Tan i Rosita Samsudin (2017.) u zaključku svoje studije „*Effects of spatial scale on assessment of spatial equity of urban park provision*“ upozoravaju da korištenje većih mjerila u analizi veličine i broja tj. količine otvorenih prostora grada pokazuje često pozitivnije i ravnopravnije raspoređene odnose javnih prostora nego kada se uzme razina tj. mjerilo susjedstva, što nužno utječe na rezultate unutar analiziranih gradova. Njihov prijedlog za ispravnu analizu otvorenih gradskih prostora poput parkova jest uspoređivati odnose površine parka unutar određene prostorne jedinice grada ili broja stanovnika određene jedinice grada te odnose površine parka po osobi u kućanstvu unutar zona u gradu gdje su parkovi (ha/1000st) isključujući kućanstva na više od 400m udaljenosti od najbliže parkovne površine. Ono što se vidi iz predloženih

mjerila pri analizi je da se površina otvorenih gradskih prostora može uspoređivati u odnosu na površinu određenog dijela grada ili na broj stanovnika određenog odabranog područja analize, što također vrijedi i za planiranje. Predložena metodologija je preciznija u svojoj analizi nego metodologija za izračun površine javnih prostora koja se koristi za izračun indikatora za post-2015. Agendu za održivi razvoj UN Habitata (2015.a) koji je baziran na prostornoj analizi izgrađenog dijela grada, procjeni ukupne površine javnih prostora te procjeni ukupne površine za ulice. Ujedno, za indikator se također predlaže korištenje GIS alata pri izračunima površina. Indikator čini zbroj ukupnih površina otvorenih javnih prostora te površina pod ulicama podijeljen s ukupnim zbrojem izgrađenog dijela grada koji određuje odnos površine javnih prostora unutar površine grada. Kao prva analiza stanja sustava otvorenih gradskih prostora to je dostatna metodologija, no za uspješno planiranje ravnopravno raspoređenog sustava otvorenih gradskih prostora, potrebno je manje mjerilo i preciznije sagledavanje dijelova grada.

Iako se u ovom radu ne ulazi u detaljno određenje standarda i indikatora bitno ih je prepoznati kao alat koji se može koristiti pri planiranju sustava otvorenih gradskih prostora. Procjenom dostupnosti otvorenih gradskih prostora mjestima stanovanja i mjestima rada ili njihove količine i raspoređenosti u gradu moguće je dobiti podatke odnosa broja stanovnika i dostupnih otvorenih gradskih prostora što je nužan podatak za daljnje planiranje. Postavljanje određenih standarda i korištenje takvih indikatora mogu poslužiti za razvoj, a i u postojećoj praksi, služiti kao osnova za nacionalne, regionalne ili lokalne politike planiranja otvorenih gradskih prostora. Oni se također mogu koristiti za ravnomjeran i heterogen razvoj grada i smanjenje mogućnosti nastajanja gentrifikacije i nejednakosti u gradovima.

II.2.2. Kvalitativni kriteriji otvorenih gradskih prostora

Standard za otvoreni gradski prostor kao količinu potrebnih površina u odnosu na broj stanovnika je prvi predložio Unwin u 19. st. (Maurani i Amit-Cohen, 2007.) što se ubrzo proširilo iz Engleske u druge zemlje. Iako su kvantitativni kriteriji poput količine, veličine, blizine, dostupnosti i sl. jednostavniji za ugradnju u sustav planiranja te su lakše mjerljivi u brojkama i statističkim podacima, kvalitativni kriteriji ispunjavaju kompleksne potrebe za integriranim planiranjem sustava otvorenih prostora grada i njegovim ravnomjernim razvojem. Oni uvjetuju koliko su pojedini otvoreni prostori „uspješni“. Uspjeh u tom smislu predstavlja značaj pojedinog prostora na grad, razina njegova korištenja te povezanost i identificiranje gradskog stanovništva s gradskim prostorima.

Priznati danski arhitekt i urbanist Jan Gehl (2010.) razvio je tri glavne grupacije kriterija za kvalitetne javne prostore; sigurnost, udobnost i uživanje. Sigurnost se odnosi na sigurnost od prometa i nesreća, kriminala i agresije te neugodnih vizualnih iskustava. Uгода se bavi kvalitetom u prolasku i boravku u javnim prostorima kao što je stvaranje dobrih uvjeta za hodanje, stajanje, sjedanje, gledanje, razgovor, igru i vježbu. Uživanje se fokusira na potrebu mjesta ljudskog mjerila, mogućnosti uživanja u najboljim aspektima klime i vremena te estetskim kvalitetama i mogućnostima za pozitivne osjetilne podražaje u prostoru grada (Gehl, 2010. *Cities for people*).

Slično Gehlu, Habitat III izdanje 11 (2015.b) postavlja niz ključnih koncepata za otvorene gradske prostore. To su definicija javnih prostora, urbanih „commons“-a, stvaranja mjesta (*placemaking*), prohodnosti (*walkability*) te jednakosti. Stvaranje mjesta, mogućnost kretanja te jednakost se mogu sagledati kao kvalitativni kriteriji u otvorenim gradskim prostorima. Stvaranje mjesta (*placemaking*) jest proces oblikovanja prostora u svrhu maksimiziranja dijeljene vrijednosti. Umjesto pozornosti na bolji urbani dizajn, pozornost se posvećuje na fizičke, kulturološke i društvene identitete koji definiraju mjesto iz apstraktnog prostora. Tu se mora istaknuti, da u konceptu stvaranja mjesta, veličina prostora nije bitan element. Mogućnost kretanja (*walkability*) se odnosi na mogućnost slobodnog i ugodnog kretanja pješaka unutar izgrađenog prostora grada koja je ovisna o povezanosti prometne mreže, *mix-use* namjenama površina, gustoće stanovništva, postojanja vegetacije i stabala, raznolikosti građevina i općenito senzornog bogatstva u tkivu grada. Jednakost se odnosi na distribuciju pozitivnih utjecaja razvoja osiguranu kroz pravni okvir te institucionalnom zaštitom ranjivih skupina, manjina te siromašnih slojeva stanovništva.

Iako je Unwin (1929.) pokrenuo široko rasprostranjenu politiku planiranja otvorenih gradskih prostora uz pomoć brojčano određenih tj. kvantitativnih standarda, razvoj znanosti i iskustva iz prakse pokazuju zastarjelost takvog razmišljanja ukoliko se brojčani pokazatelji ne obogate kvalitativnim standardima. Korištenje isključivo kvantitativnih standarda za planiranje otvorenih gradskih prostora koliko god bili korisni i jednostavni, nisu dostatan alat za postizanje dobrih rezultata u gradskom prostoru. Oni također moraju biti lokalno promišljeni i korisni. Tako Lucia Nucci u studiji „*The urgency of new quantitative public open space standards in London*“ (2018.) primjećuje da razvoj novih standarda za planiranje otvorenih gradskih prostora ne proizlazi iz kvantitativnih kriterija otvorenih gradskih prostora, već se novi standardi kreiraju na lokalnoj razini ovisno o raznolikim potrebama lokalnog stanovništva te više nisu usmjereni

isključivo otvorenim prostorima koji su javni. Novi standardi se u praksi Londona ugrađuju u dvije vrste planiranja na lokalnim razinama, strategiji otvorenog prostora te lokalnom planu. Iako u stručnoj literaturi postoje brojne publikacije o urbanističkom projektiranju otvorenih gradskih prostora, određene kvalitativne smjernice i odredbe se moraju ugraditi u planove lokalne razine da bi se osigurao uspješan sustav otvorenih gradskih prostora.

II.3. Utjecaj otvorenih gradskih prostora na grad

Proučavanje utjecaja otvorenih gradskih prostora otkriva koji je značaj koji otvoreni gradski sustavi imaju u razvoju grada. Također, mogu se promatrati i kao usluge koje sustav otvorenih gradskih prostora pruža gradu. Od utjecaja koji se ističu za značaj razvoja grada te koji se dalje sagledavaju jesu: utjecaj na zdravlje čovjeka, utjecaj na razvoj društva i demokracije, utjecaj na otpornost gradova na klimatske promjene te utjecaj na konkurentnost gradova tj. njihov gospodarski boljitak. Utjecaji ukazuju na posljedice planiranja sustava otvorenih gradskih prostora na razvoj gradova, naročito u gradovima Europe koji se suočavaju s brojnim izazovima urbanizacije. Svaki od tih utjecaja ukazuju na potencijalne odgovore na izazove s kojima se suvremeni gradovi suočavaju danas i koja će u bližoj budućnosti postati još veći.

II.3.1. Utjecaj otvorenih gradskih prostora na zdravlje čovjeka

Utjecaj otvorenih gradskih prostora na zdravlje gradskog stanovništva je istražen i potvrđen kroz veliki broj znanstvenih članaka i publikacija objavljenih upravo na tu temu. Njihov utjecaj možemo sagledati kao direktni i indirektni. Direktni utjecaj se odnosi na poticanje zdravijeg stila života povećanjem fizičke aktivnosti kod stanovništva grada, dok se indirektni utjecaj odnosi na samo postojanje otvorenih gradskih prostora i čovjekovo bivanje u njemu. Između ostalih, indirektni utjecaj je vidljiv u boljoj kvaliteti zraka, boljem mentalnom zdravlju stanovništva i razvoju osjećaja pripadnosti zajednici. Upravo indirektni utjecaji na čovjeka ukazuju na važnost strateškog i prostornog planiranja svih otvorenih prostora grada, neovisno o tome u čijem su vlasništvu i čak o njihovoj pristupačnosti.

Već je Antonovsky (1996.) početkom 21.st. postavio koncept salutogenetskog modela zdravlja koji se bazira na ideji da je zdravlje rezultat svakodnevnih interakcija između pojedinca i neizbježnih društvenih, ekonomskih, kulturoloških, fizičkih, mentalnih i biokemijskih stresora ljudskog okruženja, koji se svi u određenoj mjeri ogledaju u sustavu otvorenih gradskih prostora grada.

Također, Lengen i Kisteman (2012.) u svom radu predstavljaju dokaze iz neuroznanosti u kojem ukazuju da mjesto kao ideja zauzima posebnu dimenziju u neuralnoj obradi što osjećaj mjesta i identitet mjesta čini bitnim sastavnicama ljudskog zdravlja (WHO, 2016.), pri čemu se mora istaknuti da sustav otvorenih gradskih prostora često čini vrlo velik dio identiteta grada.

Fizička aktivnost je već istaknuta kao direktni utjecaj otvorenih gradskih prostora na zdravlje čovjeka. Caspersen i dr (1985.) definira fizičku aktivnost kao „*bilo kakav pokret tijela koji je rezultat kontrakcije mišića koji povećava korištenje energije iznad osnovnih razina*“. U životu grada, fizička aktivnost prema WHO (2016.) obuhvaća svakodnevne aktivnosti poput hodanja, šetnje, uspinjanja, vrtlarstva, bicikliranja, plesa, dječje igre, vježbanja poput trčanja, tjelovježbe, plivanja te bavljenja sportom kao što je nogomet, tenis, košarka i sl.

Koristi bavljenja fizičkim aktivnostima su mnogobrojne. Jedna od koristi koja je u posljednje vrijeme zastupljena i istaknuta vezana je na sprječavanje rastuće razine pretilosti u zemljama zapada koja rezultira nizom zdravstvenih problema poput dijabetesa, kardiovaskularnih bolesti, narušavanjem mentalnog zdravlja i sl. Ellaway i dr. (2005.) prikazuju da se u analizi europskih gradova vjerojatnost pretilosti smanjuje za 40% u rezidencijalnim područjima ukoliko su razine urbanog zelenila visoke.

Za uspješan utjecaj otvorenih gradskih prostora na fizičku aktivnost WHO (2010.) kao bitne parametre urbanog okoliša ističe blizinu javnih gradskih prostora od mjesta stanovanja te njihovu kvalitetu. Gradovi koji nemaju kvalitetne javne prostore koji omogućuju okupljanja utječu na poticanje sjedilačkog stila života svojih građana (Lavin i dr., 2006.) i po tome negativne utjecaje na zdravlje i razvoj pretilosti. Također, istraživanja su pokazala da promatranje drugih u fizičkoj aktivnosti ima poticajan utjecaj na ostale stanovnike (Duncan, 2005.). Povećana fizička aktivnost građana, kao što je hodanje ili bicikliranje umjesto korištenja automobila rezultira smanjenjem negativnih posljedica te smrtnosti od kardiovaskularnih bolesti (Shephard, 2008.). Isto kao što se pokazuje da je za pozitivne zdravstvene rezultate potrebno 4 sata bicikliranja tjedno (KK, 2007.), a dok stanje u EU pokazuje da prosječna osoba u EU biciklira 0.5km, hoda 1 km te vozi automobil 28km dnevno, a gotovo preko polovica ukupnih putovanja automobilom je u udaljenostima kraćim od 5km. (Racioppi, 2004., WHO, 2010.)

Za poticanje biciklizma kao fizičke aktivnosti nužno je osigurati infrastrukturu sa sigurnim linijama kretanja biciklista te je potrebno povezati biciklističke rute u širu prometnu infrastrukturu s javnim gradskim prijevozom koji omogućuje bolju sveukupnu povezanost šireg područja grada. (NICE, 2008., Krygsman i dr. 2004., WHO, 2010.) Kvalitetno uređene trase kretanja podrazumijevaju i ulaganja u pješačke površine gdje je dokazano da poboljšano

održavanje ulica i hodnih ploha direktno rezultira povećanjem razine hodanja u gradu. (TRB, 2005.). Izvješće WHO (Davis, 2002.) također ukazuje da loše održavane ulice i hodne površine negativno utječu na stariju populaciju, osobe smanjene pokretljivosti te roditelje male djece s kolicima. Ako su institucije, mogućnosti zaposlenja i društvenog kontakta u blizini stanovanja s ulicama koje se percipiraju sigurnima i ugodnima za hodanje i bicikliranje onda će oni biti preferirani vid kretanja stanovništva. (Lee i Moudin, 2008., Barton i dr., 2009. WHO, 2010.).

Wilson 1984. postavlja teoriju biofilije koja objašnjava urođenu emocionalnu privrženost ljudi prirodi, neovisnu od uloge prirode kao entiteta koji je zaslužan za osnovne čovjekove potrebe (WHO, 2010.). Što znači da je čovjeku potreba za otvorenim gradskim prostorima poput parkova, perivoja i šuma nužnost ne samo vezana na čist zrak, zaštitu od toplinskih otoka, uzgoj hrane i sl. Hartig i dr. (2014.) također ističu regenerativan učinak blizine prirodnog okoliša u urbanim prostorima na mentalno zdravlje ljudi što sve čini indirektnu utjecaje otvorenih gradskih prostora na zdravlje čovjeka.

Nastavno na Wilsonovu teoriju biofilije iz 1984. godine, Ulrich (Ulrich, 1983., Ulrich i dr. 1991.) postavlja teoriju psiho-fizičkog smanjenja stresa dok Kaplan (Kaplan i Kaplan, 1989., Kaplan 1995., Kaplan 2001., Kaplan i Kaplan 2011.) postavlja teoriju obnove pozornosti. (WHO, Urban green spaces and health, 2016.). Ulrich u svojoj teoriji postavlja tezu da kontakt s prirodom ima pozitivan utjecaj na smanjenje stresa i poticanje pozitivnog emocionalnog stanja kod ljudi. Kaplan sugerira da bogati senzorni podražaji u prirodi pomažu poboljšati kognitivni rad. Od dva tipa pozornosti, usmjerene koja zahtjeva napor, te fascinacije koja je nenamjerna, priroda aktivira fascinaciju koja je okrepljujuća te pritom poboljšava kognitivne sposobnosti kod ljudi.

Iako istraživanja pokazuju da ozelenjeni prostori grada imaju bitnu ulogu u poticanju fizičke aktivnosti kod građana, koja kao rezultat potom ima bolje zdravlje, stanovništvo te prostore prvenstveno odabire koristiti kao odmor od stresa i bijeg od buke urbanog okoliša.

Osim na zdravlje, buka ima negativan utjecaj i na zajednicu budući da ukazuje na segregaciju društva. Socijalno ugroženi i siromašni dijelovi grada su često s većom razinom buke.

WHO je još 2007. godine buku odredio kao ozbiljno pitanje negativnog utjecaja na zdravlje. Promet i industrija su vodeći izvori buke u gradovima. Negativni utjecaj na zdravlje rezultira problemima s čitanjem, prisjećanjem, prepoznavanjem, pozornosti i kod djece i kod odraslih. Vegetacija u javnim gradskim prostorima, kao što su stabla i visoko grmlje, pružaju mogućnost zaštite od buke kao fizička brana do 15db. (Green space Scotland i dr, 2008., Luc, 2004., WHO, 2010., WHO, 2015.).

Utjecaj vegetacije u javnim gradskim prostorima ima pozitivan utjecaj i na kvalitetu zraka budući da vegetacija filtrira štetne plinove i čestice iz zraka (Lavin i dr. 2006.). Istraživanja pokazuju da širokolisna visoka vegetacija smanjuje zagađenost zraka za 17% te su zabilježene za 25% niže količine štetnih čestica uz prometnice koje imaju zasađene drvorede. (LUC, 2004.) Onečišćenje zraka izgaranjem krutih goriva uzrokuje preko 2 milijuna preuranjenih smrti od čega polovicu čine stanovnici razvijenih zemalja (WHO, 2015.) dok u EU preko 3.7 milijuna ljudi umire godišnje od posljedica onečišćenja zraka (WHO, 2010.), a naročito rizičnu skupinu čine respiratorni i kardiovaskularni bolesnici te starija populacija. Utjecaj na populaciju nije samo u broju preuranjeno umrlih, već i u potrebi za liječenjem blažih posljedica gdje je broj ugroženih preko 30 milijuna. Ekonomski gubitak tako ugrožena stanovništva čini nekoliko stotina milijuna pasivnih dana godišnje. (WHO, 2010.)

Halpern (1995.) je doveo u vezu ugroženost mentalnog zdravlja s manjkom pozitivnih društvenih veza i odnosa. Istraživanja ukazuju na vezu kvalitetnih otvorenih javnih gradskih prostora s izgradnjom snažnih društvenih odnosa unutar zajednice (WHO, 2010.). Te veze potom osnažuju osjećaj pripadnosti što direktno utječe na mentalno blagostanje pojedinaca i imaju pozitivan utjecaj na demokratičnost društva.

Poboljšano zdravlje građana, bilo mentalno ili fizičko, smanjuje opterećenje na zdravstveni sustav te ima indirektan pozitivan učinak na ekonomiju što zauzvrat ima pozitivan utjecaj na razvoj grada.

Promatrajući rezultate navedenih istraživanja iz stručne literature, bitno se osvrnuti na model ekosustava odrednica zdravlja ovisno o izgrađenom okolišu kojeg je razvio Barton (Barton, 2005., Barton and Grant, 2006., WHO, 2010.). Karta zdravlja naselja čini prikaz ekologije ljudskih naselja te načina na koji naselja utječu na zdravlje i dobrobit čovjeka. Čovjek svojim aktivnostima direktno i indirektno utječe na prirodni okoliš i kvalitete zraka, vode, tla, klimu te posljedično sve te karakteristike prirodnog okoliša utječu na čovjeka. (Williams i Fisher, 2007., WHO, 2010.).

Prema Karti zdravlja naselja postoji pet odrednica zdravlja; fizička aktivnost, društveni i psihološki utjecaji, kvaliteta zraka, izloženost buci te nenemjerne ozljede. Svaka od odrednica zdravlja pripada određenoj sferi prikazanoj u karti; životni stil, zajednica, prirodno okruženje i aktivnosti te su vezane na ponašanje ljudi tj. način korištenja izgrađenog okoliša. Ponašanje je određeno različitim faktorima kao što su kulturološke navike, privreda, ekonomija, regulacije i propisi, karakteristike stanovništva te urbani okoliš koji se razlikuju u različitim državama i regijama.

Urbani okoliš koji određuje ponašanje ljudi ovisi o namjenama površina, prometnoj infrastrukturi, zelenim prostorima te lokalnom prostornom uređenju. Ako se iz istraživanja potvrđuje koncept salutogenskog modela zdravlja te značaj osjećaja i identiteta mjesta, ne može se zanemariti utjecaj sustava otvorenog gradskog prostora na zdravlje stanovnika gradova.

II.3.2. Utjecaj otvorenih gradskih prostora na razvoj društva i demokracije

Niti jedan dio grada nije toliko bitan za razvoj društva i demokratičnosti kao što je to otvoreni gradski prostor grada, a naročito javni prostor. Oni su mjesta kontinuiranog susreta i izmjene ideja, dobara, mjesta sukoba i kompromisa. Također, oni su mjesta susretanja s drugim i drugačijim u ravnopravnom odnosu. Amin (2008.) povijest urbanog planiranja promatra upravo na način upravljanja otvorenim gradskim prostorima kao mjestima u kojima se pokušava omogućiti razvoj društvenosti i građanskog sudjelovanja iz susreta među neznancima. Ideju da postoji snažna veza između otvorenih gradskih prostora i urbanog građanskog života pronalazi u radu od grčkih filozofa do teoretičara urbanog modernizma pa sve do suvremenih autora; otvoreni gradski prostori potiču toleranciju prema drugome, poštovanje prema zajedničkom i interes prema gradskom i političkom životu. Građanin u javnom gradskom prostoru postaje aktivni suučesnik i kreator života grada. Osim stvaranja aktivnog građanina koji sudjeluje u odlukama i životu grada, on također drži da otvoreni gradski prostori imaju značajnu ulogu u obrazovanju građana na način da učenje o dijeljenom i gradskom proizlazi iz osjećaja viška koji je moguć jedino kada je gradski prostor posebno strukturiran. Gradski prostor bi trebao biti *„otvoren, raznolik, donekle improviziran, nedovršen i tek lagano reguliran“*. On ističe da ne postoji arhetip javnog prostora već prostor-vremena okupljanja raznolikog mnoštva. Raznolikost mnoštva u ograničenom otvorenom gradskom prostoru omogućuje utjecaj na društvenost, prihvaćanje i osjećaj povezanosti. Raznolikost koja je svima vidljiva te isprepletenost namjena; ekonomske, društvene i kulturološke u otvorenom gradskom prostoru vrlo efektno pokazuje moguću dobrobit i za pojedinca i za kolektiv.

Šezdesetih godina prošlog stoljeća u teoriji urbanizma pojavila se misao o prostoru kao ne samo fizičkoj manifestaciji već mjestu koje omogućuje djelovanje javnosti i koje uzročno-posljedično javnost stvara. Glavna pitanja tog vremena prema Schmidt i Ne'meth (2010.) bio je način stvaranja prostora i tko su korisnici. Oni u svom radu suprotstavljaju ideje Habermasa (Calhoun, 1992.) i njegovih teorija komunikativne racionalnosti s radom Iris Young. Young (1990.) preispituje postojanje univerzalne javnosti u Habermasovoj teoriji naspram svoje verzije raznolike javnosti koja treba biti translaticirana u prostore koje stvaramo. Istinski javni

prostori moraju ispunjavati potrebe i želje javnosti koja je raznolika te stvoriti mogućnost za njihov susret i razmjenu.

Također, u istom smjeru, Catharine Ward Thompson (2002.) u svom radu nekadašnji ideal o homogenizaciji raznih kulturnih razlika unutar društva u jednu prevladavajuću nacionalnu kulturu suprotstavlja s današnjim idealom pluralizma. Ona prepoznaje da se umjesto traženja konformizma u društvu, pa i u prostoru, pojavljuje prihvaćanje raznolikosti u potrebama, stavovima i načinima ekspresije pri čemu su otvoreni gradski prostori još uvijek izvorišna mjesta demokracije. Način na koji se danas stvaraju i održavaju javni prostori te tko je pozvan na sudjelovanje u procesu, ukazuje na stvarnu politiku grada i njegovu usmjerenost ili ne prema jednakosti, održivosti, ravnopravnosti i dr.

De Vries i dr. (2013.) nadalje u svom istraživanju u Nizozemskoj društvenu koheziju definiraju kao osjećaj zajedništva s fokusom na povjerenje, zajednička pravila i vrijednosti, pozitivne prijateljske odnose te osjećaj prihvaćanja i pripadnosti. Osjećaj društvene kohezije je vezan na kvalitetu i kvantitetu javnih prostora unutar grada, dok je manjak istih povezan s osjećajem izoliranosti i manjka potpore. Isti zaključci su istaknuti u Izvješću WHO (2010.) gdje negativni utjecaji na društvo često dovode do osjećaja izoliranosti i društvene segregacije koji mogu rezultirati devijantnim ponašanjima u gradu kao što je povećanje razine vandalizma i kriminala. Negativni utjecaji koji pogađaju određene društvene skupine također imaju utjecaj i na pojedinca. Kao što negativni utjecaji djeluju i na zajednicu i na pojedinca, pozitivni utjecaji također djeluju na obje razine. Pozitivni utjecaji na zajednicu su u društvenom kapitalu (De Silva, 2004.) i društvenoj inkluziji (SEU, 2004.) što nužno utječe na bolje mentalno zdravlje pojedinca.

Brojna istaknuta istraživanja ukazuju na vezu kvalitetnih otvorenih gradskih prostora s izgradnjom snažnih društvenih odnosa unutar zajednice. Te veze potom osnažuju osjećaj pripadnosti što direktno utječe na mentalno blagostanje pojedinca i imaju pozitivan utjecaj na demokratičnost društva. U otvorenim gradskim prostorima se gradi ravnopravnost društva. Ukoliko unutar tkiva grada nema dovoljno otvorenih i javnih gradskih prostora, ili su oni loše održavani postoji velika vjerojatnost da će se to odraziti na segregaciju unutar grada i njegova stanovništva što dalje utječe na manje mogućnosti za dobre društvene odnose i ekonomsku dobrobit. Nasuprot tome, dobro raspoređeni i održavani otvoreni gradski prostori postaju mjesto za formalne i neformalne društvene, kulturne i ekonomske razmjene što utječe na veću sigurnost i smanjene razine tenzija, podijeljenosti i kriminalnog ponašanja u gradovima (UN-Habitat, 2015.b). Upravo je participacija građana kao izraz demokratičnosti društva u suvremeno vrijeme izražena u otvorenim gradskim prostorima, bilo to u simbolički najbitnijim

ili u potpuno zapuštenim i graničnim dijelovima gradova te kao pozitivan primjer emancipiranog i snažnog građanskog društva ili borbe za prava manjina. Stvaranje novih ili transformacija već postojećih otvorenih gradskih prostora idealan je trenutak za razvoj kvalitetne participacije građana kroz koji je moguće postići zadovoljenje individualnih i zajedničkih potreba korisnika te samu edukaciju gradskog stanovništva o zajedničkom, ravnopravnosti, otpornosti grada i dr. Bitno je istaknuti da praksa pokazuje da javni prostori nastali uz dobar participativni model rezultiraju prihvaćanjem, odgovornošću i korištenjem tih prostora od strane stanovništva (UN-Habitat, 2015.b).

II.3.3. Utjecaj otvorenih gradskih prostora na otpornost gradova na klimatske promjene

Ako se gradski okoliš promatra kao dio ekosustava, čovjek sa svojim aktivnostima direktno i indirektno utječe na prirodni okoliš te na kvalitete zraka, vode, tla, klimu te posljedično sve te karakteristike prirodnog okoliša vrše utjecaj na čovjeka.

Jedna od vodećih kriza nadolazećeg vremena jest pojava klimatskih promjena. Posljedice tih promjena već se mogu vidjeti u gradovima cijelog svijeta, od dužih perioda bez padalina, do izrazito jakih oluja i mećava koje ugrožavaju gradove i njihovo stanovništvo. Prema WHO (2010.) dobro projektirani i međusobno povezani otvoreni i ozelenjeni gradski prostori osim utjecaja na zdravlje građana ujedno gradove čine otpornijima na negativne posljedice klimatskih promjena. Oni utječu na mikroklimu, kvalitetu tla, zraka i vode te kao takvi ispunjavaju niz funkcija unutar grada kao što je omogućavanje staništa flore i faune čime se potiče bioraznolikost, smanjenje rizika od poplava, onečišćenja zraka te troškova za energiju (Shuster i Rhea, 2013., Nowak i dr. 2006., Bowler i dr. 2010.).

Bitna uloga otvorenih gradskih prostora po pitanju zaštite i razvoja otpornosti gradova na negativne posljedice klimatskih promjena jest u prilagodbi infrastrukture, naročito u korištenju vode, u važnosti održavanja i povećanja gradske vegetacije te odabira materijala za popločenje i samog održavanja hodnih i drugih površina u gradu.

Razvoj infrastrukture i njegova prilagodba ključna je u zaštiti gradova, naročito upojnosti viška vode uzrokovane povećanim količinama padalina, zaštiti od poplava te iskorištavanju kišnice, te u pročišćavanju i razvoju održivog sustava kanalizacije kojim se štiti okoliš.

Povećanje razine mora također je jedna od opasnosti za gradove na obali gdje je već u nizu gradova prepoznat značaj otvorenih gradskih prostora u zaštiti i prihvatu vode. Jedan od istaknutih primjera jest projekt BIG U u New Yorku autora Bjarke Ingelsa, a u svrhu zaštite donjeg Manhattana od poplava potaknut negativnim posljedicama super-oluje Sandy.

Toplinski otoci, područja koja zadržavaju previše topline unutar gradova, također su posljedica klimatskih promjena gdje otvoreni gradski prostori imaju znatnu ulogu. Izloženost stanovnika visokim temperaturama uzrokuje njihovu ugroženost te povećava stopu smrtnosti u urbanom okolišu, naročito starije i ranjive populacije. Visoka razina izgrađenosti kao i povećano korištenje energije za klimatizaciju građevina, uz manjak vegetacije, direktno je povezana uz povišenje temperature i stvaranje toplinskih otoka u gradu (WHO, 2010). Jedan od načina borbe protiv stvaranja toplinskih otoka jest vegetacija u otvorenim prostorima grada. Vegetacija, naročito visoko zelenilo, pomaže pri hlađenju i moderiranju temperature u urbanim područjima pri čemu se smanjuje mogućnost stvaranja toplinskih otoka (RCEP, 2007.). Bowler i dr. (2010.) utvrđuju da je utjecaj vegetacije u smanjenju temperature otprilike 1°C te da se smanjenje temperature prostire gotovo kilometar u okruženju parkova na šire područje grada (WHO, 2016.). Način praćenja vegetacije u gradu provodi se vegetacijskim indeksom normalizirane razlike, skraćenice NDVI, koja prikazuje količinu zelene vegetacije prisutne na određenom području grada. Indeks se računa analizom satelitskih snimaka (WHO, 2016.) kojom se prati fotosintetska aktivnost biljaka (Rumora i dr. 2016.). Postojanje veće vodene površine (White i dr., 2010., Völker i Kistemann, 2011.) te materijali koji se koriste u izgradnji i popločenju, također pridonose smanjenju efekta toplinskih otoka (Gartland, 2008.).

Neki od dijelova grada koji su često zanemareni, a mogu pozitivno utjecati na bioraznolikost gradova i njihovu otpornost na klimatske promjene su napušteni dijelovi grada. Još je istraživanje grada Berlina iz 1979. (Sukopp i dr.) pokazalo da se u razdoblju nakon 1950.-ih u kategoriji prirodnih područja jedino povećala površina opustošenih dijelova grada uslijed rata. Biljni pokrov je zauzeo bombardirane dijelove grada bez obzira na visoke razine cinka, olova, bakra i borona. Što sve ukazuje na značaj opustošenih dijelova grada za izgubljeni ekosustav. Ankete ipak pokazuju da u prostornom planiranju, značaj takvih površina nije prepoznat te da se samo standardni „zeleni“ dijelovi grada kao što su parkovi i rekreacijske površine promatraju kao dobrobit gradu. (Nicol i Blake, 2000.).

Materijali koji se koriste u izgradnji i popločenju otvorenih gradskih prostora te njihovo održavanje imaju također izrazit utjecaj na smanjenje negativnih posljedica klimatskih promjena, ne samo u smanjenju toplinskih otoka ili upojnosti viška padalina već i u poticanju aktivnog života svog stanovništva. Istraživanja pokazuju da 10% poboljšanja u kvaliteti ulica može dovesti do smanjenja CO₂ emisija za 15kg po kućanstvu godišnje kroz smanjenje korištenja motornih vozila i poticanje korištenja alternativnih vidova kretanja, poput

bicikliranja ili hodanja (UN-Habitat, 2015.b). Upravo iz razloga smanjenja CO₂ emisija Grad London je u svom gradskom centru na gotovo 21km² površine ograničio pristup automobilima koji za ulazak moraju platiti pristojbu što je rezultiralo smanjenjem od 44 000 motornih vozila po danu i dovelo do smanjenja od 44% ispuštanja dušikova dioksida te znatnog smanjenja ispuštanja ostalih štetnih plinova koji uzrokuju efekt staklenika.

II.3.4. Utjecaj otvorenih gradskih prostora na konkurentnost gradova

Svaki od prethodno istaknutih utjecaja otvorenih gradskih prostora; utjecaj na zdravlje čovjeka, razvoj društva te razvoj otpornosti na negativne posljedice klimatskih promjena, imaju utjecaj i na gospodarsku konkurentnost gradova.

Zdraviji građani imaju veću razinu produktivnosti te se smanjuje prepoznata pojava velikih ekonomskih gubitaka u pasivnim danima na godišnjoj razini. Bolje zdravlje sprječava i gubitke zbog preuranjenih smrti uzrokovanih posljedicama stresa i sjedilačkog načina života. Evidentan je i pozitivan utjecaj na mentalno stanje čovjeka koji se također odražava u efikasnosti u radu i gospodarskom napretku. Nadalje, razvijeno građansko društvo stvara siguran grad ravnopravnih mogućnosti gdje je smanjen financijski jaz što održava gospodarsku stabilnost. Osim gospodarske otpornosti, otpornost gradova na negativne posljedice klimatskih promjena smanjuje rizike i štete od nepogoda te gradovi štede energiju i resurse, koriste obnovljive izvore energije te su sigurniji za život. No, otvoreni gradski prostori imaju utjecaj na konkurentnost gradova i jačanje ekonomije i u drugim poljima poput tržišta nekretnina, boljeg standarda života koji privlači novo stanovništvo te razvoja poslovnih ideja i tvrtki.

U natjecanju gradova za privlačenjem novih poslovnih subjekata, novog stanovništva, kvalificirane radne snage te zadržavanja postojeće već je 2015. godine Europska komisija prepoznala značaj otvorenih gradskih prostora. Kvalitetni otvoreni gradski prostori povećavaju standard života te imaju direktan utjecaj na privlačenje i zadržavanje stanovništva u gradovima. Kvalitetniji otvoreni gradski prostori također utječu na porast cijena nekretnina. Uređeni dijelovi grada tako privlače dodatne investicije kroz razvoj poslovnih i ugostiteljskih prostora. Primjeri iz Nizozemske pokazuju porast cijena nekretnina za 8% samo zbog blizine parkovima, dok je u Berlinu blizina igralištima utjecala na porast cijena nekretnina za 16%. Ulaganja u javne gradske prostore u Londonu su dovela do porasti vrijednosti od 5 do 15% (UN-Habitat, 2015.b). U tim slučajevima bitno je spriječiti negativne posljedice *gentrifikacije*, što je moguće uz ravnomjerno i sustavno ulaganje u otvorene gradske prostore u svim dijelovima grada. Ulaganja u javne prostore također dokazano pozitivno djeluju na stanovništvo niže platežne

moći jer im daje više mogućnosti za ravnopravan razvoj (CABE, 2004.). Dobro povezana mreža otvorenih gradskih prostora također direktno pozitivno utječe na ekonomsku dobrobit zbog bolje efikasnosti transfera roba, smanjenja produkcijskih troškova te poticanja kretanja stanovništva (UN-Habitat, 2015.b).

No, u slučajevima gdje je otvoreni gradski prostor prepušten pravilima tržišta, moguća je negativna pojava neprepoznavanja vrijednosti otvorenog gradskog prostora. Konkurentnost otvorenih gradskih prostora postaje puno slabija naspram naizgled profitabilnijoj izgradnji što se odražava u trenutku određivanja namjena površina u gradu. U potrebama gradova za širenjem, novim stambenim površinama ili turističkim kapacitetima, površine za otvorene gradske prostore gube u tržišnoj utakmici. Pojavu inherentnosti tržišnog nedostatka otvorenih gradskih prostora su obradile Maurani i Amit Cohen u svom radu „*Open space planning model*“ (2007.) gdje se upravo iz tog razloga pozivaju na Altermana (1999.) u opravdanosti intervencije države u tržište zemljišta. Otvoreni gradski prostori postaju takozvani izuzetak za kojeg ne vrijede pravila tržišta jer njegova vrijednost nije mjerljiva financijskim boljitkom pojedinca. Tržišni nedostatak je slučaj u kojem rješenja tržišta nisu optimalna. Weimer i Vining još 1992. u svom radu postavljaju otvorene gradske prostore pod termin tržišnog nedostatka budući da su takvi prostori neograničeni za sve korisnike i nisu pod ekskluzivnom kontrolom iz koje se može izlučiti financijska ili bilo koja druga korist za pojedinca. U takvom slučaju, želja korisnika za financiranjem tih dobara je niska. (Doron, 1986., Weimer i Vining, 1992., Ewing, 1997., Maurani i Amit-Cohen, 2007.) Bez obzira na potrebe stanovništva u izgrađenim dijelovima grada, profitabilnost daljnje izgradnje često ignorira potrebe za kvalitetnim otvorenim javnim prostorima istih kupaca za koje se prostor izgrađuje. Slobodno i nekontrolirano tržište zemljištem i nekretninama u tim slučajevima ne može osigurati optimalan razvoj prostora u skladu s potrebama stanovnika. Maurani i Amit-Cohen (2007.) tu ističu planiranje kao oruđe koje država treba koristiti u razvoju svog teritorija i kao zaobilazak nedostatka tržišta koje njegovi mehanizmi ne mogu razriješiti.

Financijska ulaganja u stvaranje novih te održavanje postojećih otvorenih gradskih prostora su znatna u gradovima, stoga je bitno da su javni prostori dobro osmišljeni te da se iskorištava sav njihov potencijal. Intervencije u javne gradske prostore se moraju promatrati kao dugoročne investicije (WHO, 2017.) koje moraju biti ugrađene u lokalne strategije razvoja te prostorne planove za što je nužno potrebna politička potpora te razumijevanje uloge koju takvi prostori imaju za bolji standard života, bolju otpornost gradova i njegova stanovništva, zdravstvenu i društvenu ulogu te bioraznolikost. Gradovi su kompleksni sustavi u kojemu otvoreni prostori moraju biti integrirani s drugim prioritetima kao što je transport i stanovanje (WHO, 2017.).

Svaki od pojedinih dijelova koji izgrađuju tkivo grada mora biti sagledan integrirano budući da međusobno utječu jedni na druge u fizičkom, ekonomskom, ekološkom i društvenom aspektu.

II.4. Planiranje otvorenih gradskih prostora

Loše lokalne politike često dovode do smanjenja i kvantitete i kvalitete otvorenih gradskih prostora i do njihove komercijalizacije. Sve to rezultira smanjenjem koristi koje otvoreni gradski prostori pružaju gradu i njegovu stanovništvu te također dovodi do sukoba među dionicima u gradu. Dobre politike i strategije zauzvrat dobar su mehanizam koji osigurava dovoljnu količinu i kvalitetu otvorenih gradskih prostora kroz koje se dugoročno iskorištava potencijal otvorenih gradskih prostora za razvoj grada. Recentne publikacije pokazuju potrebu za razvojem dobrih analitičkih alata za procjenu optimalne kvantitete i kvalitete javnih gradskih prostora u gradovima (UN-Habitat, 2015.b) koji bi trebali asistirati razvoju nacionalnih, regionalnih i lokalnih politika. Jedan od najbitnijih elemenata koje u razvoju politika i alata planiranja treba usvojiti jest njihova prilagođenost lokalnim uvjetima i potrebama grada i njegovog stanovništva.

Internacionalne smjernice u urbanističkom i prostornom planiranju između ostalog ističu da je uloga urbanističkog i prostornog planiranja osigurati zakonski okvir za zaštitu i upravljanje prirodnim i izgrađenim okolišem gradova i teritorija, uključujući njihovu bioraznolikost, prirodne resurse te integrirani i održivi razvoj. Također, smjernice ističu doprinos urbanističkog i prostornog planiranja u povećanju zaštite ljudi osnaživanjem okolišne i društveno-ekonomske otpornosti, sprječavanja i prilagodbe klimatskim promjenama i poboljšanjem upravljanja prirodnim i okolišnim nepogodama i rizicima. (UN-Habitat, 2015.b)

Pregled inspirirajućih praksi Strategija javnih prostora grada koju je izdao UN-Habitat 2019. godine ističe značaj cjelovitih i provedbeno usmjerenih strategija za planiranje, implementaciju i održavanje javnih prostora cjelokupnog teritorija gradova. Pozitivni utjecaji koje otvoreni gradski prostori mogu donijeti gradovima često se ne mogu u svom punom potencijalu ostvariti točkastim izmjenama unutar teritorija grada već je potreban sveobuhvatan pristup javnim prostorima kao sustavu. Strategije koje sagledavaju javne prostore kao sustav koji se planira i održava postižu puno bolju korist od samo pojedinačnih rješenja te također gradskim vlastima pomažu u sistematizaciji i prioretizaciji ciljeva i mjera za financiranje uz zaštitu od negativnih efekata koje projekti mogu potencijalno donijeti kao što je gentrifikacija. Takve strategije moraju sagledavati prostore u različitim mjerilima, od cijele površine grada, pa do mjerila

susjedstva. Loši pravni okviri s lošim politikama često rezultiraju u smanjenju javnih prostora grada te njihovom pretjeranom komercijalizacijom pri čemu se sprječava ostvarenje potencijala njihovih pozitivnih utjecaja na grad i njegovo društvo što dalje može dovesti do konflikta u prostoru. Pravni okvir koji osigurava razradu Strategije za javne prostore grada potiče sveobuhvatan, holističan, integriran pristup uz osnaženje sudjelovanja javnosti u njegovu stvaranju i korištenju. Sudjelovanje i integriran pristup osiguravaju također uspješnost implementacije promjena te utječu na uspjeh grada. U slučaju održivog razvoja gradova, publikacija UN-Habitata ističe Strategiju razvoja sustava javnog prostora u gradu kao ključ za održivi razvoj gradova budućnosti te ističe Melbourne u Australiji kao primjer dobre prakse. Melbourne je svoj plan razvio uz cilj integracije transporta, društvenih usluga i urbane infrastrukture utemeljen na povijesnom i kulturnom identitetu grada. Za plan je razvijen participacijski okvir i nadzor za razvoj svih javnih prostora. Prostorni planovi često nemaju zadovoljavajuće razvijene smjernice za planiranje i izgradnju javnih prostora te ih također ne sagledavaju kao sustav, jak strateški okvir uz jasne smjernice za planiranje osiguravaju uspješnost javnih prostora i samog grada.

UN-Habitat je razvio Global Public Space Toolkit (2015.) koji promatra prostorno planiranje kao okvir koji transformira viziju u realnost koristeći prostor kao alat za razvoj uz uključenje ljudi u proces te nudi niz instrumenata koje je moguće ugraditi u postojeći sustav zemalja članica u svrhu poboljšanja planiranja i upravljanja prostorom grada. Neke koje se ističu jesu instrumenti 4, 5, 7, 9.

Instrument 4 nalaže jasno definiranje statusa otvorenih gradskih prostora u urbanističkoj legislativi s namjerom osiguranja njihova dugoročnog funkcioniranja. Provođenje tog instrumenta je moguće kroz tri mehanizma; osiguravanje postojanja adekvatnog otvorenog prostora kroz lokalne planove, regulaciju korištenja otvorenih prostora te zaštitu i održavanje javnog prostora od zloupotrebe.

Instrument 5 nalaže ugradnju otvorenih prostora u nacionalne urbane politike koji djeluju na stvaranje sinergije između nacionalne i lokalne razine. Jedan od primjera jest uspostavljanje standarda za otvorene prostore na nacionalnoj razini s razvijenim inicijativama i tehničkim smjernicama za njihovu implementaciju.

Instrument 7 čini poticanje planiranja javnih prostora kao sustava kroz pripremu strategije što može pozitivno utjecati na niz pojavnosti u gradu i društvu kao što je osnaženje lokalnog identiteta i građanskog duha, poticaj budućem razvoju, zaštititi bioraznolikosti i prirodnih staništa, potaknuti urbanu regeneraciju i ekonomski razvoj. U tom slučaju, sustav otvorenih

prostora se direktno nadovezuje i u njega se ugrađuje koncept zelene infrastrukture kao jednog od dijelova tog sustava.

Instrument 9 se odnosi na participaciju građana u razvoju i upravljanju otvorenim gradskim prostorima u kojem se njeguje otvorenost, pristupačnost i dijeljenje. Uspješno upravljanje podrazumijeva uključenje svih dionika u proces. Kao što i potvrđuje rad Lalović i dr. (2019.) koji su utvrdili da je prostorno i urbano planiranje metoda upravljanja koja podržava lokalnu viziju kvalitete urbanog života u odnosu na limite prirodnih resursa i klimatske promjene koja se provodi uz participativni proces usmjeren strateškom i integriranom lokalnom djelovanju zajednice. Rezultati takvog urbanog planiranja prema njima, *nije samo željena fizička kompozicija, već društveni dogovor kako do toga doći.*

Promatrajući smjernice i instrumente iz relevantne stručne literature može se zaključiti da se otvoreni gradski prostori moraju sagledati kao cjeloviti sustav kojeg je potrebno planirati kroz strategiju utemeljenu na nacionalnim i lokalnim standardima te da se na temelju razvijene strategije, uz nužno sudjelovanje svih aktera, sustav mora ugraditi u prostorne planove. Samo kroz ugradnju zajedničke vizije koja je prostorno utemeljena se može postići željeni prostorni i društveni razvoj grada koji ima snažan identitet i zajednicu uz postizanje ekonomske, ekološke i gospodarske otpornosti.

III. ANALIZA ISTRAŽIVANIH PRIMJERA GRADOVA

U središnjem dijelu rada provodi se niz usporednih analiza gradova u svrhu evidentiranja uspješnih pristupa, metoda i alata u planiranju sustava otvorenih gradskih prostora, s posebnim usmjerenjem istraživanja na integrirani pristup strateškom i prostornom planiranju. Prvotne usporedne analize se provode na gradovima kojima je dodijeljena nagrada Zelena prijestolnica Europe (2010 do 2021.) te Zeleni list Europe (2015. do 2021.). Analizama se uspoređuju tipovi sustava planiranja kojima gradovi pripadaju te zatim utjecaji sustava otvorenih gradskih prostora na razvoj grada prema indikatorima nastalim na temelju teorijskih polazišta. Prvotne analize se provode u svrhu evidentiranja i odabira grada za usporedbu s gradom Dubrovnikom. Usporedba grada s gradom Dubrovnikom radi se u svrhu razvoja prijedloga potrebnih intervencija u praksu planiranja za uspostavu integriranog strateškog i prostornog planiranja sustava otvorenih gradskih prostora.

III.1. Pregledna analiza gradova nagrađenih nagradom Zelena prijestolnica Europe i Zeleni list Europe

Na temelju teoretskih polazišta ovog rada u kojima se obrađuje značaj otvorenih gradskih prostora i njihov utjecaj na prostor grada postavljeni su kriteriji za analizu odabranih primjera gradova. Unutar istraživanja prepoznato je preklapanje obrađenih tematika iz ovog rada s kriterijima za dodjelu nagrada Europske komisije za Zelenu prijestolnicu Europe te Zeleni list Europe. Stoga se u istraživanju ovog rada daje općeniti pregled gradova kojima su te dvije nagrade dodijeljene prema kriterijima koje čine utjecaji opisani u teoretskim polazištima rada: utjecaj sustava otvorenih gradskih prostora na zdravlje stanovništva, utjecaj na razvoj zajednice, utjecaj na otpornost na negativne posljedice klimatskih promjena te posljedično utjecaj na gospodarsku konkurentnost gradova i urbanih područja. Generalni pregled tih gradova prema postavljenim kriterijima i sustavu prostornog planiranja kojem pripadaju omogućuje odabir grada kao prepoznatog primjera dobre prakse koji u užoj i detaljnoj analizi u usporedbi s gradom Dubrovnikom služi za prepoznavanje alata za uspješnu integraciju sustava planiranja na temi otvorenih gradskih prostora.

U svrhu poticanja lokalne zajednice za razvojem i očuvanjem okoliša, Europska Komisija je 2008. godine podržala inicijativu zelene misije te Memorandum petnaest Europskih gradova (Tallin, Helsinki, Riga, Vilnius, Berlin, Varšava, Madrid, Ljubljana, Prag, Beč, Kiel, Kotka,

Dartford, Tartu i Glasgow) što je rezultiralo godišnjom nagradom za Zelenu prijestolnicu Europe. Nagrada tj. titula se dodjeljuje gradovima Europe koji predvode u razvoju održivog urbanog života. Povrh samog poticaja razvoja održivog i zdravog urbanog područja, nagrada služi i za podizanje razine svijesti samih građana u nagrađenim, ali i drugim gradovima Europske unije. Memorandumom petnaest gradova ističe se uloga gradova u poboljšanju životnog standarda i održivog urbanog okoliša te potreba za prepoznavanjem njihova značaja na razini Europske unije u svrhu daljnjeg poticaja takvih inicijativa te razmjeni iskustava i znanja. U memorandumu se također propisuju i uvjeti kojima se ocjenjuju kandidirani gradovi kao što je: provođenje sustavne okolišne politike, implementacija rješenja održive mobilnosti što uključuje poboljšanje javnog gradskog prijevoza, poboljšavanje površina parkova i zelenih područja, provođenje modernih principa i tehnologija u tretiranju otpada te implementacija novih i kreativnih rješenja za poboljšanje kvalitete urbanog životnog okoliša.

(<https://ec.europa.eu/environment/europeangreencapital/wp-content/uploads/2011/06/Tallin-Memorandum.pdf>, 06.02.2022.)

Nagrada Zelene prijestolnice Europe se dodjeljuje od 2010. godine gradovima koji su pokazali konzistentno provođenje visokih okolišnih standarda, koji su posvećeni provođenju ambicioznih ciljeva za održivi razvoj i zaštitu okoliša te su grad-uzor ostalim gradovima Europe kojima mogu prenijeti svoja znanja i najbolje prakse. Redom je dodijeljena gradovima: Stockholm, Hamburg, Vitoria-Gasteiz, Nantes, Copenhagen, Bristol, Ljubljana, Essen, Nijmegen, Oslo, Lisabon, Lahti, Grenoble i Tallin. Uvjet za nominaciju jest da gradovi tj. urbana područja moraju imati više od 100 000 stanovnika ili biti najveći grad države ukoliko ne ispunjaju taj uvjet.

S obzirom na veliki interes manjih gradova Europe, osim titule Zelena prijestolnica Europe, od 2014. godine Europska komisija dodjeljuje nagradu Zeleni list Europe za gradove tj. urbana područja koja imaju od 20 000 do 100 000 stanovnika koji pokazuju predanost boljem okolišnom razvoju, naročito onom koji je usmjeren na tzv. „*zeleni rast*“. Ciljevi nagrade su prepoznati gradove koji postižu dobre rezultate u zaštiti okoliša i koji potiču zeleni razvoj, potaknuti gradove na edukaciju i uključenje svog stanovništva na pitanjima okoliša te prepoznati gradove koji mogu biti „*zeleni ambasadori*“ u poticanju drugih gradova prema održivim rješenjima. Gradovi kojima je dodijeljena nagrada Zeleni list Europe su Mollet del Valles, Torres Vedras, Galway, Leuven i Vaxjo, Cornellà de Llobregat i Horst aan de Maas, Limerick i Mechelen te Gabrovo i Lappeenranta.

(<https://ec.europa.eu/environment/europeangreencapital/europeangreenleaf/> 15.11.2021.)

III.1.1. Analiza odabranih primjera gradova prema sustavu planiranja

Prije same analize utjecaja sustava otvorenih gradskih prostora na gradove koji nose titulu Europske zelene prijestolnice ili gradova kojima je dodijeljena nagrada Europski zeleni list potrebno je sagledati kakvom tipu sustava prostornog planiranja ti gradovi pripadaju. Pri analizi je korištena tipologija postavljena u radu Berisha i dr. (2020.) „Spatial governance and planning systems and the public control of spatial development: a European typology“.

Rad se oslanja na prvu sveobuhvatnu studiju o sustavima planiranja na teritoriju Europske unije koja je napravljena 1997. godine pod nazivom EU Compendium (1997.) te na kasnijim ESPON (2007.) i ESPON COMPASS projektima (2018.a, 2018.b). Unutar EU kompendija (1997.) te ESPON projekta iz 2007. godine, identificiraju se četiri tipa sustava planiranja; *regional-economic planning approach, the comprehensive integrated approach, land use management, i urbanism tradition* (regionalno-ekonomski planski pristup, sveobuhvatno integrirani pristup, planiranje namjena te tradicija urbanizma). Na temelju prethodnih istraživanja, Berisha i dr. koriste podatke recentnijeg ESPON COMPASS projekta koji je završen 2018. godine da bi se uspostavile nove europske tipologije upravljanja prostorom i sustavi planiranja. Njih čine „State-led“ sistemi (sustavi vođeni državom), „Market-led neo-performative“ sustavi (neo-performativni sustavi vođeni tržištem), „Conformative“ sustavi (konformativni sustavi), „Proto-conformative“ sustavi (proto-konformativni sustavi) te „Misled performative“ sustavi (obmanjujuće performativni sustavi).

Berisha i dr. (2020.) definiraju konformativne modele kao tradicionalne sustave koji „*određuju namjenu površina i prava izgradnje prostora kroz preventivna obvezujuća zoniranja cjelovitih urbanih područja unutar kojih izdavanje dozvola za gradnju podliježe kontroli usklađenosti predloženih razvojnih projekata*“. Neo-performativni modeli su sustavi unutar kojih se nastavlja provođenje „*obvezujućeg zoniranja, ali se nova prava na prostorni razvoj i izgradnju dodjeljuju kao konačna bilanca nakon što je projekt prošao kontrolu i odobren od strane tijela javne vlasti prije nego što taj plan stupi na snagu kao zakonski akt.*“

U „State-led“ sustavima prostorni razvoj i izgradnja su većinski vođeni državom unatoč različitim stupnjevima popuštanju utjecaju tržišta. Takve sustave karakterizira izbjegavanje strogog i obvezujućeg određenja prava i namjena kroz generalne planove već se prava uspostavljaju kroz pregovore s vlasnicima zemlje i investitorima unutar detaljnog plana područja čime se direktno utječe na željeni razvoj i zaštitu javnog interesa. „Market-led neo-performative“ (neo-performativni sustavi vođeni tržištem) sustave također karakterizira to da se prava za gradnju (određivanje namjena površina) određuju kroz detaljne planove koji su

prethodno prošli kroz proces pregovaranja s privatnim subjektima, no s razlikom u kojoj je prostorni razvoj i gradnja vođena mješavinom državnih tj. javnih interesa s interesima tržišta, pritom da je utjecaj tržišta nešto jači. Konformativne sustave karakterizira tradicionalni pristup određivanja prava za gradnju i namjena kroz obvezujuće generalne planove no s nizom metoda mogućih izmjena plana nakon njegovog donošenja. Ovakav sustav je najčešće pod utjecajem tržišta. Proto-konformativni sustavi su sustavi zemalja Balkana koji još nisu članice EU. Njih karakteriziraju obvezujući generalni planovi vrlo stroge hijerarhije i pristupa odozgo prema dolje, no unutar kojih je razvoj vođen većinski tržištem. Posljednji sustav, „*misled*“ (obmanjujuće performativni) karakterizira odobrenje prava prema slučaju ili kroz detaljne planove no prostorni razvoj iz niza razloga ipak provodi tržište.

Svaki od prezentiranih tipova jest pojednostavljeno stvarnih sustava planiranja država Europe kroz koje se pokušava odgovoriti na pitanje kolika je moć javnog autoriteta u kontroli, vođenju i poticanju željenog prostornog razvoja s poštivanjem vlasničkih prava.

Ono što Berisha i dr. (2020.) zaključuje jest da neo-performativni sustavi unutar kojih se izbjegava određivanje prava obvezujućim generalnim planovima već se ona određuju kroz detaljne planove uz pregovaranje s privatnim subjektima, kao što su „*State-led*“ i „*Market-led neo-performative*“ sustavi postiže bolja kontrola nad tržištem u postizanju željenog prostornog razvoja, za razliku od više tradicionalnih konformativnih sustava koji se oslanjaju na obvezujuće generalne planove koji ne pokazuju mogućnost dobre kontrole nad prostornim razvojem te je on uvjetovan interesima tržišta, a naročito kod neo-konformativnih te „*misled*“ performativnih koji dokazuju da manjak institucionalnih jamstava koji podržavaju javnu kontrolu dovodi do neravnoteže u odnosima države i tržišta te neravnomjernog ili čak neželjenog prostornog razvoja.

GRAD	DRŽAVA	GODINA	„STATE-LED SYSTEM“ SISTEM VOĐEN DRŽAVOM	„MARKET-LED NEO - PERFORMATIVE SYSTEM“ NEO- PERFORMATIVNI SUSTAV VOĐEN TRŽIŠTEM	„CONFORMATIVE SYSTEM“ KOFORMATIVNI SUSTAV
ZELENA PRIJESTOLNICA EUROPE					
Stockholm	Švedska	2010.	+		
Hamburg	Njemačka	2011.		+	
Vitoria-Gaestez	Španjolska	2012.			+
Nantes	Francuska	2013.	+		
Copenhagen	Danska	2014.	+		
Bristol	Engleska	2015.	+		
Ljubljana	Slovenija	2016.		+	
Essen	Njemačka	2017.		+	
Nijmegen	Nizozemska	2018.		+	
Oslo	Norveška	2019.	+		
Lisabon	Portugal	2020.			+
Lahti	Finska	2021.	+		
Grenoble	Francuska	2022.	+		
Tallinn	Estonija	2023.		+	

Tablica 1. Sustavi planiranja i upravljanja prostorom gradova kojima je dodijeljena nagrada Zelena prijestolnica Europe, tipologija prema Berisha i dr., 2020.

GRAD	DRŽAVA	GODINA	„STATE-LED SYSTEM“ SISTEM VOĐEN DRŽAVOM	„MARKET-LED NEO - PERFORMATIVE SYSTEM“ NEO- PERFORMATIVNI SUSTAV VOĐEN TRŽIŠTEM	„CONFORMATIVE SYSTEM“ KOFORMATIVNI SUSTAV
EUROPSKI ZELEN LIST					
Torres Vedras	Portugal	2015.			+
Mollet del Valles	Španjolska	2015.			+
Galway	Irska	2017.	+		
Växjö *	Švedska	2018.	+		
Leuven*	Belgija	2018.			+
Horst aan de Maas	Nizozemska	2019.		+	
Cornella de Llobregat	Španjolska	2019.			+
Mechelen	Belgija	2020.			+
Limerick	Irska	2020.	+		
Lappeenranta	Finska	2021.	+		
Gabrovo	Bugarska	2021.			+

Winterswijk	Nizozemska	2022.	+		
Valongo	Portugal	2022.			+
GRAD PRIMJER					
Dubrovnik	Hrvatska	-			+

Tablica 2. Sustavi planiranja i upravljanja prostorom kojima je dodijeljena nagrada Zeleni list Europe te grad Dubrovnik, tipologija prema Berisha i dr., 2020.

Sagledavajući gradove koji nose titulu Zelene prijestolnice Europe ili im je dodijeljena nagrada Europski zeleni list kroz tipologiju Berisha i dr. (2020.) može se zaključiti da se većinski (67%) među nagrađenima nalaze gradovi koji pripadaju neo-performativnim sustavima („*State-led*“ te „*Market-led neo-performative*“), naročito u pogledu gradova odabranih za Zelenu prijestolnicu Europe. Od četrnaest nagrađenih gradova, njih dvanaest (86%) pripada neo-performativnim sustavima, dok samo dva grada (15%) južne Europe pripadaju konformativnim sustavima. Od trinaest gradova nagrađenih za Europski zeleni list, njih šest (46%) pripada neo-performativnim sustavima dok njih sedam (54%) pripada konformativnim sustavima, i to gradovima južne Europe, uz samo jedan grad istočne i srednje Europe. Bitno je istaknuti da su kriteriji za nagradu Zelene prijestolnice Europe rigorozniji i brojniji nego za Europski zeleni list. Također, nagrade su određene prema veličini grada (urbanog područja) tj. broju stanovnika. U skladu sa zaključcima Berisha i dr. (2020.) i u analizi odabranih primjera pokazuje se veća uspješnost neo-performativnih sustava u upravljanju urbanim područjem na pitanjima od javnog interesa kao što su adaptacija i sprječavanje negativnih utjecaja klimatskih promjena, održiva urbana mobilnost, održiva namjena površina, razvoj i zaštita prirodnog okoliša i bioraznolikosti, kvaliteta zraka, zaštita od buke, održivo upravljanje otpadom, korištenje i odvodnja vode, zeleni razvoj, održivo korištenje energije te upravljanje prostorom.

III.1.2. Analiza odabranih primjera gradova prema utjecajima na razvoj grada

Da bi se objasnio značaj otvorenih gradskih prostora na razvoj grada ili urbanog područja, u teoretskim polazištima ovog rada istaknut je i obrazložen utjecaj sustava na različita, iako međusobno isprepletena, područja ključna za razvoj grada i dobrobit njegovih građana. Tako su istaknuta četiri bitna utjecaja; na zdravlje građana, razvoj društva i demokracije, otpornost gradova na klimatske promjene te na konkurentnost gradova. Iz svakog od istaknutih područja mogu se iščitati pojedine odrednice koje uvjetuju pozitivan ishod i razvoj područja na kojeg se odnose. Tako se može na temi ***utjecaja otvorenih gradskih prostora na zdravlje*** (fizičko i psihičko) građana iščitati da odrednice koje utječu na pozitivan razvoj bilo direktno ili indirektno jesu kvaliteta zraka, zaštita od prekomjerne buke, poticanje rekreacije kod stanovništva, naročito bicikliranja i hodanja te razvoj otvorenih gradskih prostora bilo u obliku biciklističkih staza i hodnih površina, bilo igrališta, parkova, zelenih i plavih prostora. Ako se pogleda tema ***utjecaja na razvoj društva*** odrednice koje se ističu su participacija tj. uključenost i sudjelovanje građana u temama od zajedničkog interesa, heterogenost i decentraliziranost otvorenih gradskih prostora te njihova pristupačnost svim korisnicima. Da bi se osigurala ***otpornost gradova na klimatske promjene***, bitne odrednice su održavanje, zaštita i razvoj bioraznolikosti, održivo upravljanje sustavima otpada i vode, zatim kvaliteta materijala i njihovo održavanje u upotrebi u otvorenim prostorima, suzbijanje pojave toplinskih otoka na području grada te razvoj i korištenje obnovljivih izvora energije. ***Konkurentnost gradova*** i njihov ekonomski rast se može sagledati kroz sigurnost stanovništva, mobilnost roba i ljudi te sprječavanja gentrifikacije i neravnomjernog razvoja unutar urbanog područja. Nužno je istaknuti da su sva ta područja pojednostavljena da bi se mogla jasnije opisati, analizirati te uspoređivati, no ona su međusobno isprepletena i međusobno ovisna. Također, sve istaknute odrednice imaju utjecaj i na drugim područjima te se one u svrhu ovog rada dijele prema svojim prvotnim i direktnim utjecajima na pojedino područje.

Odrednice koje uvjetuju razvoj svakog od tih područja služe kao sredstvo za analizu odabranih primjera. Pri analizi je korištena dostupna dokumentacija koja je služila za nominaciju gradova za nagradu Zelena prijestolnica Europe i Zeleni list Europe.

Za nominaciju za Zelenu prijestolnicu Europe i Zeleni list Europe gradovi moraju ispuniti i dostaviti formular prema jasno određenim indikatorima. U slučaju Zelene prijestolnice Europe to su suzbijanje klimatskih promjena (1), adaptacija klimatskim promjenama (2), održiva urbana mobilnost (3), održiva namjena površina (4), priroda i bioraznolikost (5), kvaliteta zraka (6), buka (7), otpad (8), voda (9), zeleni razvoj i eko-inovacije (10), energetska učinkovitost

(11) te upravljanje (12). Za svaki od navedenih indikatora potrebno je opisati trenutnu situaciju, opisati mjere poduzete u zadnjih pet do deset godina, opisati dugoročne i kratkoročne ciljeve za budućnost i pristup za njihovo postizanje. Ujedno je bitno opisati mjere poduzete za razvoj svijesti, komunikacije i participacije građana za svaki od navedenih indikatora, načini postizanja partnerstva na lokalnoj, regionalnoj i nacionalnoj razini u svrhu socijalne i ekonomske dobrobiti i način na kojeg se planira koristiti ulogu zelenog ambasadora za prijenos znanja, iskustva i inspiracije drugim gradovima Europske unije. U slučaju nagrade Zeleni list Europe potrebno je obraditi teme klimatskih promjena i energetske učinkovitosti (1), održive urbane mobilnosti (2), prirode, bioraznolikosti i održive namjene površina (3), kvalitete zraka i buke (4), otpada i kružne ekonomije (5) te vode (6), pri čemu je potrebno opisati trenutnu situaciju i strateški pristup temama te opisati participaciju stanovništva te razvoj svijesti i znanja o svakoj pojedinoj temi.

Tablica koja služi za analizu odabranih primjera koristi prethodno postavljene odrednice pojedinih područja utjecaja sustava otvorenih gradskih prostora na razvoj grada kao kriterije za procjenu prezentiranih indikatora. Ukoliko su odabrani primjeri u svojim aplikacijskim dokumentima opisali postojanje strategije, plana ili odluke prema pojedinim indikatorima ili u opisu postojećeg stanja, a koja služi za razvoj pojedine odrednice prepoznate na područjima od utjecaja na razvoj grada, one su označene kao postojeće (+), ukoliko nisu istaknute, označene su kao nepostojeće (-), ukoliko podaci nisu dostupni nisu ispunjeni. U posljednjem ciklusu za 2022. i 2023. godinu je dodijeljena nagrada Zelene prijestolnice Europe gradu Talinnu, te Europski zeleni list gradovima Winterswijk i Valongo za koje dokumenti za prijavu još uvijek nisu dostupni te postoji manjak podataka. Ovisno o broju postojećih i planiranih strategija, planova i mjera za razvoj odrednica, može se promotriti uspješnost pojedinih odabranih primjera u korištenju usluga sustava otvorenih gradskih prostora na razvoj svog urbanog područja.

GRAD	UTJECAJI															
	ZDRAVLJE (čovjek)				RAZVOJ DRUŠTVA (zajednica)			OTPORNOST NA KLIMATSKE PROMJENE (infrastruktura)						KONKURENTNOST GRADOVA (ekonomija)		
	KVALITETA ZRAKA	REKREACIJA (biciklizam)	SMANJENJE BUKE	RAZVOJ OGP	PARTICIPACIJA	HETEROGENOST I DECENTRALIZIRANOST	PRISTUPAČNOST	BIORAZNOLIKOST	ODVODNJA VODE	TOPLINSKI OTOCI	KVALITETA MATERIJALA	GOSPODARENJE OTPADOM	OBNOVLJIVI IZVORI ENERGIJE	SIGURNOST STANOVNIKA	MOBILNOST ROBA I LJUDI	SPRJEČAVANJE GENTRIFIKACIJE
ZELENA PRIJESTOLNICA EUROPE																
Stockholm (2010.)	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	+	+	+	+	+	+
Hamburg (2011.)	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	+/-	+	+	+	+	+
Vitoria- Gaestez (2012.)	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	+/-	+	+	+	+	+
Nantes (2013.)	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Copenhagen (2014.)	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	+	+	+	+	+
Bristol (2015.)	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Ljubljana (2016.)	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Essen (2017.)	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Nijmegen (2018.)	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Oslo (2019.)	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Lisabon (2020.)	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Lahti (2021.)	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Grenoble (2022.)	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Tallin* (2023.) *Podaci nisu dostupni																

Tablica 3. Usporedbena analiza korištenja prepoznatih utjecaja sustava otvorenih gradskih prostora pri planiranju i upravljanju prostorom grada za gradove kojima je dodijeljena nagrada Zelena prijestolnica Europe

Sagledavajući odabrane primjere, izuzimajući Tallinn, koji su dobili titulu Zelene prijestolnice Europe prema opisanim odrednicama može se primijetiti da od trinaest gradova, njih devet (69%) ispunja sve kriterije, dva (15%) ispunjaju sve osim jednog kriterija i dva (15%) ispunjaju sve osim jednog kriterija dok jedan ispunjaju djelomično. Od svih promatranih kriterija, ističu se dvije koje gradovi nisu ispunili, a to je planiranje rješavanja pitanja pojave toplinskih otoka kao specifične teme te kvalitete materijala u otvorenim gradskim prostorima. Obje od tih kriterija tj. odrednica nisu ispunjene među dokumentima za prijavu kod gradova koji su bili među prvima kojima je dodijeljena titula, ujedno, gradovi koji pokazuju manjak sagledavanja teme su u većoj mjeri gradovi sjeverne Europe gdje je pojava toplinskih otoka manje izražena. Također, kod većine gradova te dvije teme su najčešće sporedne teme u prijavi neke od bitnijih tematika, kao što je razvoj zelenih površina, sigurnost u prometu te otpornost od poplava, ujedno, većina gradova se odnosi prema sigurnosti stanovništva samo unutar teme sigurnosti u prometu. Bitno je istaknuti da podaci za pojedine gradove odnosno prikazani manjak odrednica u tablici može biti dijelom rezultat manjka podataka u dokumentima za nominaciju, a ne manjka sagledavanja tih odrednica u planiranju grada u praksi.

GRAD	UTJECAJI															
	ZDRAVLJE (čovjek)				RAZVOJ DRUŠTVA (zajednica)			OTPORNOST NA KLIMATSKE PROMJENE (infrastruktura)						KONKURENTNOST GRADOVA (ekonomija)		
	KVALITETA ZRAKA	REKREACIJA (biciklizam)	SMANJENJE BUKE	RAZVOJ OGP	PARTICIPACIJA	HETEROGENOST I DECENTRALIZIRANOST	PRISTUPAČNOST	BIORAZNOLIKOST	ODVODNJA VODE	TOPLINSKI OTOCI	KVALITETA MATERIJALA	GOSPODARENJE OTPADOM	OBRNOVLJIVI IZVORI ENERGIJE	SIGURNOST STANOVNIKA	MOBILNOST ROBA I LJUDI	SPRIJEČAVANJE GENTRIKACIJE
ZELENI LIST EUROPE																
Torres Vedras (2015.)	+	+	+	+	+	-	-	+	+	-	-	+	+	-	+	-
Mollet del Valles (2015.)	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-
Galway (2017.)	+	+	+	+	+	-	+	+	+	-	+	+	+	-	+	+
Växjö (2018.)	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Leuven (2018.)	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Horst aan de Maas (2019.)	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Cornella de Llobregat (2019.)	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	+	+	+	+	+
Mechelen** (2020.)	+	+	-	+	+	+	-	+	+	+	-	+	+	-	+	-
Limerick** (2020.)	-	+	+	+	+	+	-	+	-	-	-	+	-	-	+	-
Lappeenranta** (2021.)	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	+	+	+	-	+	-
Gabrovo** (2021.)	+	-	-	+	-	-	+	+	-	-	-	+	+	-	+	-
Winterswijk* (2022.)																
Valongo* (2022.)																

Tablica 4. Usporedbena analiza korištenja prepoznatih utjecaja sustava otvorenih gradskih prostora pri planiranju i upravljanju prostorom grada za gradove kojima je dodijeljena nagrada Zeleni list Eu

Kada se promotre rezultati odabranih primjera kojima je dodijeljena nagrada Zeleni list Europe, rezultati su raznolikiji. Tako od jedanaest gradova, ako isključimo Winterswijk i Valongo zbog manjka dokumentacije, samo tri (27%) ispunjaju sve kriterije, dva (18%) ispunjaju sve osim jednog, dva (18%) ne ispunjaju tri kriterija, a po jedan grad (9%) ne ispunja redom četiri, šest, sedam i devet kriterija. Također, razlika je od rezultata iz tablice odabranih primjera nagrađenih Zelenom prijestolnicom Europe u tome što su kriteriji koji nisu ispunjeni raznoliki od grada do grada. Od šesnaest kriterija četiri su u potpunosti ispunjena i to razvoj otvorenih gradskih prostora, bioraznolikost, gospodarenje otpadom te mobilnost roba i ljudi. Četiri kriterija nisu ispunjena po samo jednom gradu (90%), i to kvaliteta zraka, poticanje rekreacije stanovništva, provođenje participacije s građanima te korištenje i poticanje korištenja obnovljivih izvora energije. Kriteriji smanjenja buke te pristupačnosti otvorenih gradskih prostora stanovništva nisu zastupljeni u dva grada (82%), a kriterij heterogenosti i decentraliziranosti u tri (73%). Najmanje zastupljeni kriteriji jesu sprječavanje toplinskih otoka i kvaliteta materijala u pet gradova (55%), sprječavanje gentifikacije te sigurnost stanovnika u šest (45%) gradova. Ono što je vidljivo u gradovima koji su nagrađeni nagradom Zeleni list Europe iz analize dostupnih podataka jest to da manji gradovi iz niza razloga, od čega je manjak financija samo jedan od mogućih, ne mogu uložiti jednake napore na svim poljima upravljanja i planiranja grada te su se usredotočili na pojedine teme pri čemu je primjetno da su društvena tj. socijalna pitanja ocijenjena kao teme manjeg značaja od recimo razvoja otvorenih gradskih prostora, naročito na temi zelene infrastrukture i bioraznolikosti.

Promatrajući gradove s obzirom na njihov sustav planiranja, uočljivo je da kod većine gradova ne postoji prevalentnost određene tipologije sustava planiranja grada ovisno o njihovoj uspješnosti na listi te se redom izmjenjuju gradovi koji pripadaju konformativnim ili neo-performativnim sustavima. No, najbolje rezultate su pokazala tri grada od kojih dva pripadaju neo-performativnim *“state-led”* i *“market-led neo-performative”* sustavima, Växjö i Horst aan de Maas, te Leuven kao jedini grad koji pripada konformativnom sustavu, dok je najlošije rezultate pokazao grad Gabrovo koji pripada konformativnom sustavu.

III.1.3. Kriteriji odabira grada primjera za detaljnu usporedbenu analizu s gradom Dubrovnikom

Od analiziranih gradova primjera uočljivo je da gradovi ostvaruju različite razine uspješnosti planiranja sustava otvorenih prostora te da pripadaju različitim sustavima planiranja. Analizirani gradovi spadaju pretežito u *neo-performativne* te *konformativne* sustave planiranja, od čega najbolje rezultate pokazuju veliki gradovi iznad 100 000 stanovnika kojima je dodijeljena nagrada Europske zelene prijestolnice, no pokazuje se i niz uspješnih manjih gradova kojima je dodijeljena nagrada Europski Zeleni list. Među njima, najbolje rezultate su pokazala tri grada, među kojima samo jedan pripada *konformativnom* sustavu planiranja, a to je belgijski grad Leuven. U svrhu uspješne usporedne analize odabire se grad približno sličnih mogućnosti te sustava planiranja. Od svih analiziranih gradova, samo jedan grad spada u manje gradove i usporednog je *konformativnog* sustava planiranja kao grad Dubrovnik, koji je ujedno ispunio sve promatrane kriterije za planiranje sustava otvorenih prostora. Stoga se u daljnjoj analizi usporedno analiziraju gradovi Leuven i Dubrovnik.

III.2. Detaljna usporedbena analiza grada Dubrovnika i grada Leuvena

U svrhu definiranja korisnih alata za prijedlog modela za integrirano strateško i prostorno planiranje sustava otvorenih gradskih prostora provodi se niz usporednih analiza odabranih gradova, Dubrovnika i Leuvena.

Prvotno se istražuju osnovni podaci odabranih gradova. Nakon usporedne analize osnovnih podataka opisuju se sustavi planiranja u odabranim gradovima s posebnim fokusom i opisom osnovnih planskih akata koji utječu na planiranje sustava otvorenih gradskih prostora. Ujedno se usporedno analiziraju svi planski dokumenti, politike i alati planiranja i upravljanja koji imaju utjecaj na prostorni razvoj grada i glavne planske akte u temi otvorenih gradskih prostora. Naposljetku se detaljno usporedno analiziraju glavni planski akti u svrhu istraživanja pristupa planiranju otvorenih gradskih prostora u svrhu prepoznavanja dobrih praksi koje se koriste u planiranju grada Leuvena čija se upotreba može primjeniti u planiranju sustava otvorenih gradskih prostora na području grada Dubrovnika.

III.2.1. Usporedbena analiza osnovnih podataka i sustava planiranja

Grad Leuven je glavni grad provincije Vlaams-Brabant u Belgiji. Prostire se na površini od 5663 ha kroz koju prolazi rijeka Dijle. Jedna od najstarijih institucija grada jest Katoličko Sveučilište Leuven, ujedno i najstarije sveučilište u Belgiji sa četiri specijalizirana kampusa u različitim dijelovima grada. Sveučilište i danas u grad privlači preko 40 000 studenata i nastavnika. Grad je smješten u raznolikom krajoliku, od ravnica Donje Belgije i Brabanta do Hageland brda visina od 70-100m iz kojih se mnogi potoci slijevaju u rijeku Dijle koja prolazi kroz grad. Takav krajolik utječe i na strukturu grada koji je razveden u nekoliko gradskih cjelina; povijesnu jezgru, Prsten, Heverlee, Kessel-lo, Wijgmaal Putkapel te Wisele unutar kojih krajolik ulazi "*zelenim prstima*". Svaka od gradskih cjelina ima svoj karakter i identitet. Leuven je gospodarski razvijen u sektorima na polju znanja, tehnologija, inovacija te usluga te se orijentira prema kreativnim industrijama. Leuven je manji grad od 98 591 stanovnika, no čiji je broj u kontinuiranom porastu. Gustoća stanovanja je u prosjeku 4300st/km² iako se znatno razlikuje po gradskim cjelinama. Primjerice, povijesna jezgra je najgušće naseljeni dio grada s preko 8000st/km². Grad upravlja s preko 300ha zelenih površina na svom području, od kojih je u izgrađenom dijelu grada gotovo 200ha javnih parkova, manjih ozelenjenih površina te uređenih površina, dok se kroz grad proteže biciklistička mreža duga 15km. Osim preciznih brojevanih podataka te kartografskih prikaza za gradske "*zelene*" površine te biciklističke staze, nije dostupan podatak o površinama ostalih otvorenih gradskih prostora kao što su šetnice, trgovi i igrališta. No, grad Leuven je sredinom 2020.godine pokrenuo proces izrade "*master-plana*" za otvorene gradske prostore koji bi se trebao temeljiti na četiri aspekta; zelena i plava struktura, kulturna baština, razvoj društva te mobilnost čime se postavlja temelj za upravljanjem otvorenim gradskim prostorima te smjernice za njihovo projektiranje i provedbu.

Dubrovnik je grad na krajnjem jugu hrvatske obale Jadrana te je ujedno i administrativni centar Dubrovačko-neretvanske županije. Povijesna jezgra Dubrovnika, nekadašnji centar Dubrovačke republike, zaštićena je na nacionalnoj razini te je upisana na listu UNESCO-ve Svjetske baštine kao primjer dobro očuvanog planiranog srednjovjekovnog grada s jedinstvenim urbanim područjem sa zidinama između obale Jadrana i padina masiva Srđ. Grad se danas prostire na površini od 2135 ha u užem području s 42 615 stanovnika (DZZS, 2011.), čime je gustoća stanovanja oko 2000st/km². Šire područje grada proteže se kopnenim dijelom u podnožju brdovita krajolika s Elafitskim otočjem te manjim otocima Daksom i Lokrumom na morskoj strani. U užem području, grad je topografski razveden s uskim područjem izgrađenosti opasanim morem i visokim masivima u zaleđu. Podijeljen je na niz gradskih kotara u užem

dijelu grada, te mjesnih odbora na širem području. Gradski kotari čine gradske cjeline naselja Lapad, Montovjerna, Gruž, Pile-Kono, Ploče, Komolac i Mokošica različitog prostornog karaktera, povijesnog razvoja te urbane strukture. Od kraja 19.st u Dubrovniku se razvija turizam koji je s vremenom do danas postao najzastupljenija gospodarska grana grada, zapostavljajući trgovinu, proizvodnju te pomorstvo. Kvantitativni ili kvalitativni podaci o stanju otvorenih gradskih prostora na užem ili širem području grada Dubrovnika nisu službeno dostupni. No, grad ima oko 70ha površina otvorenih gradskih prostora unutar izgrađenog dijela naselja bez otoka Daksa i Lokrum (Platforma Grada Gladan, 2019.).

GRAD		LEUVEN	DUBROVNIK
DRŽAVA		Belgija	Hrvatska
BROJ STANOVNIKA		98 591	42 615
POVRŠINA (ha)		5 663	3 496
GUSTOĆA STANOVNIKA		4300/km ²	2000/km ²
BDP		37 500 Eur	13 700 Eur
KLIMA		Cfb	Cfa
SUSTAV PLANIRANJA		Konformativni	Konformativni
SUSTAV OTVORENIH GRADSKIH PROSTORA			
POVRŠINA OGP (U izgrađenom području grada)	OZELENJENI OTVORENI PROSTORI GRADA (ha)	190.5 (165ha parkovi i rezidencijalno zelenilo, 25.5ha groblja)	60,3* (parkovi, rezidencijalno zelenilo, kupališta)
	POPLOČANI OTVORENI PROSTORI GRADA (ha)	Nema podataka	14,5
	BICIKLISTIČKE STAZE (km)	15	0

Tablica 5. Usporedbena analiza osnovnih podataka grada Dubrovnika i grada Leuvena

Ako se promotre osnovni podaci, Dubrovnik i Leuven su oba manji gradovi unutar europskog konteksta. No, grad Leuven

(<https://ec.europa.eu/eurostat/cache/RCI/#?vis=nuts2.economy&lang=en>) bilježi gotovo dvostruko veću površinu, broj stanovnika, gustoću stanovanja te financijsku moć bruto domaćeg proizvoda od grada Dubrovnika (Platforma Grada Gladan, 2019.). Oba grada pripadaju *konformativnom* sustavu planiranju (Berisha i dr., 2020) koji se temelji na regulatornim planovima. Po pitanju stanja sustava otvorenih gradskih prostora, uočava se privremeni manjak podataka o cjelovitom sustavu otvorenih gradskih prostora unutar grada Leuvena, gdje je pozornost usmjerena na ozelenjene površine, dok se na području grada Dubrovnika primjećuje općeniti nedostatak službenih podataka za bilo koju sastavnicu sustava otvorenih gradskih prostora.

III.2.2. Sustav upravljanja i planiranja prostora u gradu Leuvenu

Belgija je federalna država koju čine tri regije i tri lingvističke zajednice; Valonija, Brisel i Flandrija. Regije Valonija i Flandrija se dijele u 10 provincija od kojih je grad Lueven glavni grad provincije Vlaams-Brabant. Nekadašnji centralizirani državni sustav je od 1970-ih podijeljen na tri razine; državnu, lingvističku zajednicu te regije. Regije su zadužene za prostorno tj. teritorijalno planiranje i razvoj te zakonodavni okvir (OECD, 2017.), pitanja zaštite okoliša, poljoprivrede, infrastrukture, gospodarskog razvoja te stanovanja dok se utjecaj državne razine očituje u temama poput državne prometne infrastrukture (autoceste, željeznica, zračni promet) i energetike. Provincije u Flandriji također sudjeluju u prostornom razvoju s regijom i općinama, dok općine imaju nadzor nad urbanim razvojem. S procesom defederalizacije, regija Flandrija uvodi tzv. strukturalno planiranje bazirano na viziji, kratkoročnim projektima s poticanjem sudjelovanja dionika, kojim se zamjenjuje dotadašnje planiranje bazirano na regulatornim planovima. Promjene u sustavu su rezultirale prvim takvim planom 1997. godine. Plan nazvan “Flandrija: otvorena i urbana” bazirao se na očuvanju urbane strukture te preostalih otvorenih prostora. Novi sustav planiranja uspostavljen je na trima političkim razinama; regiji, provincijama te općinama s implementacijskim planovima čija je funkcija bila zamijeniti postojeće regulatorne planove. Za Flandriju, osnovni zakonski okvir je dan Uredbom o zemljišnoj politici (Hanocq, 2011., ISOCARP T.Coppens, 2014.).

Na regionalnoj razini postoji Regionalni plan prostornog razvoja (Regional Spatial Development Plan) te Regionalni prostorni implementacijski planovi (Regional Spatial Implementation Plan) kojima se određuje razvoj Flandrije. Na razini provincija i općina postoje Planovi razvoja prostora i Planovi distrikta (Spatial Development Plan, District Plan) te Prostorni implementacijski planovi i Provincijski implementacijski planovi (Spatial Implementation Plan, Provincial Implementation Plan) koji su legalno obvezujući i čija je uloga planiranja zoniranja za posebna područja ili razvojne projekte. Regionalni strukturni plan nije namjenjen za korištenje samo nižih razina javne uprave već određuju koja je odgovornost pojedinih razina u određenim temama bile one nacionalna, regionalna ili lokalna te tko je zatim odgovoran za donošenje odgovarajućih implementacijskih planova. Unutar planova provincijske razine oni su obvezujući za pitanja pod direktnim upravljanjem i odgovornosti Provincije. Nadalje, na razini općine ili grada postoji Strukturni plan općine ili grada (Gemeentelijk Structuurplan) sa svojim Implementacijskim planom Općine (RUP) koji su legalno obvezujući te moraju biti usklađeni s planovima provincije i regije. Sastavni dijelovi strukturnih planova su podaci i analiza, strateška petogodišnja vizija te operativni plan. Lokalni

implementacijski planovi se najčešće izrađuju u mjerilima 1:1000 i 1:500 i zamjenjuju planove namjene (“*land-use plans*”). (OECD, 2017., Kolosy, 2017.)

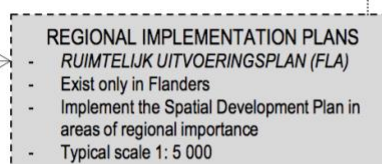
Organisation of spatial and land-use planning in Belgium

General framework

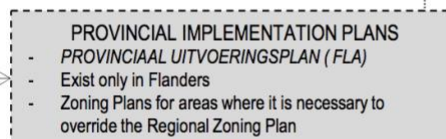
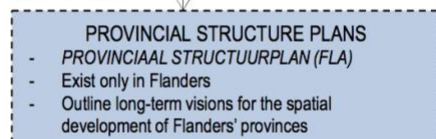
State

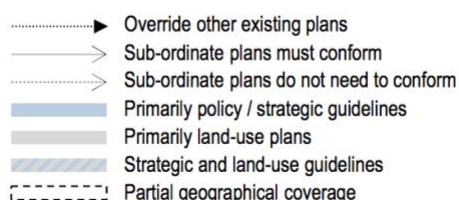
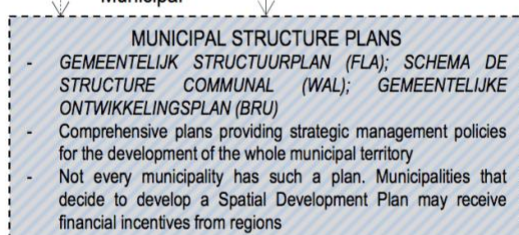
Regional

Intermediate

Municipal

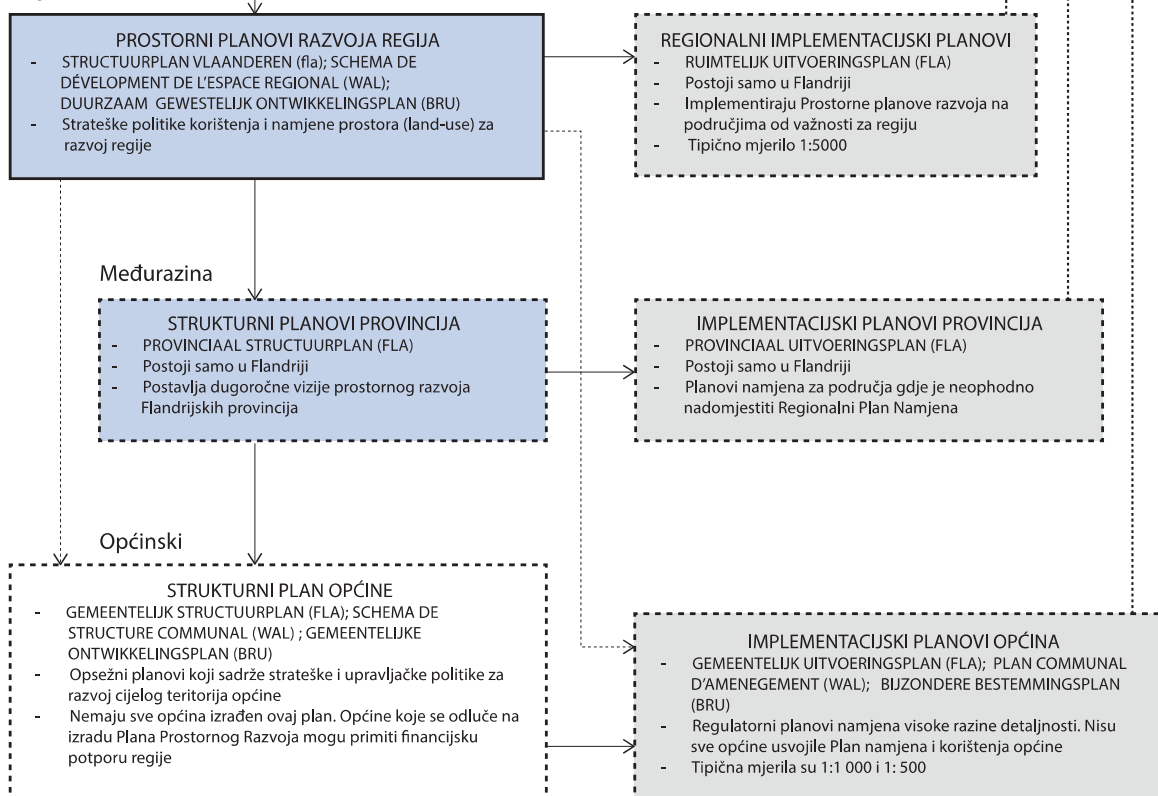
Sustav prostornog planiranja u Belgiji

Generalni okvir

Državni

Regionalni

- .....► Nadomješta druge postojeće planove
- > Planovi nižeg reda moraju se uskladiti
- .....> Planovi nižeg reda ne moraju se uskladiti
- Osnovne politike / Strateške smjernice
- Pretežno planovi korištenja i namjene prostora
- Strateške i prostorno planske smjernice
- .....: Parcijalna geografska pokrivenost

Slika 2. Sustav planiranja u Flandriji (OECD, 2017., Kolosy, 2017.) prijevod na hrvatski

III.2.2.1. Prostorni strukturni plan grada Leuvena

Grad Leuven je 2017. godine usvojio novi “*Ruimtelijk structuurplan*” tj. Prostorni strukturni plan unutar kojeg se postavlja vizija za dugoročni razvoj grada. Planom se ne određuju regulacije i odredbe već opći uvjeti s kojima se regulacije moraju uskladiti. On je hijerarhijski usklađen s planovima “iznad” sebe. To su Strukturni prostorni plan Flandrije te Provincijski strukturni prostorni plan za provinciju Vlaams-Brabant. Plan obuhvaća sedam tema; stanovanje, rad, usluge, zeleno i plavo, energija, mobilnost, krajolik i baština te je podijeljen na lokacije; centralni grad, istočni Heuvellandschap, zapadni Heuvellandschap, južna zaravan, dolina Dyle te Prsten radi uspješne koordinacije razvoja prostora. Svaka od pojedinih tema ili lokacija je detaljno sagledana u posebnoj knjizi plana, s uvodnom knjigom unutar koje se sažeto obrađuju sve teme i lokacije. Plan sačinjava sveukupno četrnaest knjiga.

(<https://www.leuven.be/ruimtelijk-structuurplan#tweede-ruimtelijk-structuurplan-leuven-goedgekeurd-in-2017-1>, 27.11.2021.)

U uvodnom dijelu plana tj. **prvoj knjizi Plana** opisuje se postojeće stanje u gradu Leuvenu što u prostornom, što u upravljačkom smislu. Tako Prostorni strukturni plan postavlja okvir ne samo za politike planiranja prostora, već i za sektoralne politike koje imaju utjecaj na prostor. Neki od bitnih sektoralnih politika koje imaju svoj prostorni utjecaj podijeljene su na okolišni sektor, sektor za prirodu, poljoprivredu i šumarstvo, upravljanje vodama, sektor mobilnosti, sektor trgovine, sektor razvodnje, sektor zaštite materijalne kulturne baštine te niz gradskih projekata kao što je “Leuven Climate Neutral”, regija Leuven (“Regionet Leuven”) te veliki urbani razvojni projekti od kojih se možda najviše ističe *Leuven Mindgate*.

Okolišni sektor obuhvaća; akcijski plan za urbanu klimu “Leuven Climate Neutral 2030” koji postavlja ciljeve na polju održive mobilnosti, energetske politike, zelenih politika, lokalne poljoprivrede i sl., te Strateški energetske akcijski plan (SEAP).

Sektor prirode, poljoprivrede i šuma sadržava općinski razvojni plan za prirodu koji se bavi upravljanjem urbanih zelenih područja, potoka, ekološkog upravljanja, zatim sektoralne planove koji se bave posebnim zaštićenim zonama poput staništa, regionalnu prostornu viziju za poljoprivredu, prirodu i šume za pojedina područja uz rub grada za koje su izrađeni i implementacijski planovi, dok sam grad Leuven razvija i strategiju za urbanu poljoprivredu. Što se tiče upravljanja vodom postoji niz planova za upravljanje vodama za određena područja grada te planom upravljanja za rizik od poplava koji je u izradi.

Sektor mobilnosti je pokriven Planom mobilnosti Leuven kojim se obuhvaćaju različiti vidovi mobilnosti koji je u izmjenama, a bitan je i Cirkulacijski plan za unutarnji grad kojim se

ograničava promet u centru oslobađajući prostor pješacima i biciklistima te se pripremaju takvi planovi za ostale dijelove grada, postoje i Car-sharing plan te plan za električna vozila. Strukturni plan uzima u obzir i regionalne planove mobilnosti, naročito u temama željezničkih, tramvajskih i autobusnih linija. Grad Leuven je također potaknuo izradu Plana biciklističkog prometa.

Sektorski planovi za razvoj trgovine, rekreacije i kulture čine Plan politika prostora za mlade te Plan politika za razvoj sporta. Što se tiče očuvanja kulturne materijalne baštine Leuven je izradio Plan politika nepokretne baštine za zaštitu baštine i krajolika s Planom upravljanja kao novim alatom.

Grad Leuven ima dugu tradiciju sudjelovanja u integriranim strateškim urbanim planovima razvoja kao što je Zdravstveno-znanstveni kampus Gasthuisberg, plan urbane sanacije Vaartkom i Hertogensite, Arenberg znanstveni park i sl. Većina tih projekata su projekti razvoja dijelova grada s različitim namjenama – mix-use urbana područja ili poticanja razvoja ekonomije i zaposlenja na poljima kao što je zdravlje, tehnologija i kreativni sektor.

Očekivani razvoj Leuvena je prvo obrađen s aspekta povećanja broja stanovnika te potrebnog stambenog fonda za što su se koristile analize projekta “Regionet Leuven” unutar kojeg se pokazala mogućnost razvoja 5500 novih stambenih jedinica bez zauzimanja otvorenih gradskih površina. Očekivani gospodarski razvoj potiče se u sektoru znanja sudjelovanjem grada u razvojnim projektima znanstvenih parkova. Također se očekuje i jačanje kreativnog sektora što dodatno potiče izgradnju grada. Svako od spomenutih očekivanja budućeg razvoja grada ukazuje na povećanje potrebe za mobilnosti čime se dodatno stvara preopterećenje postojeće mreže što utječe na razvoj i preispitivanje te poticanje javnog gradskog prometa i biciklizma, naročito električnih bicikli uz potreban razvoj društvenih namjena poput vrtića, škola, sportskih ustanova i sl. Očekivane negativne posljedice klimatskih promjena, naročito poplava i tooplinskih otoka, također uvjetuju razvoj novih politika. Za pitanje nepokretne kulturne baštine ističe se potreba provođenja inventarizacije i mjera zaštite.

Plan uz očekivane smjerove razvoja ističe i niz prednosti kao što je postojanje vrlo jakog sveučilišta, geostrateškog položaja u centru Belgije s kojom je dobro prometno povezan te visoku razinu javnih institucija i sigurnosti.

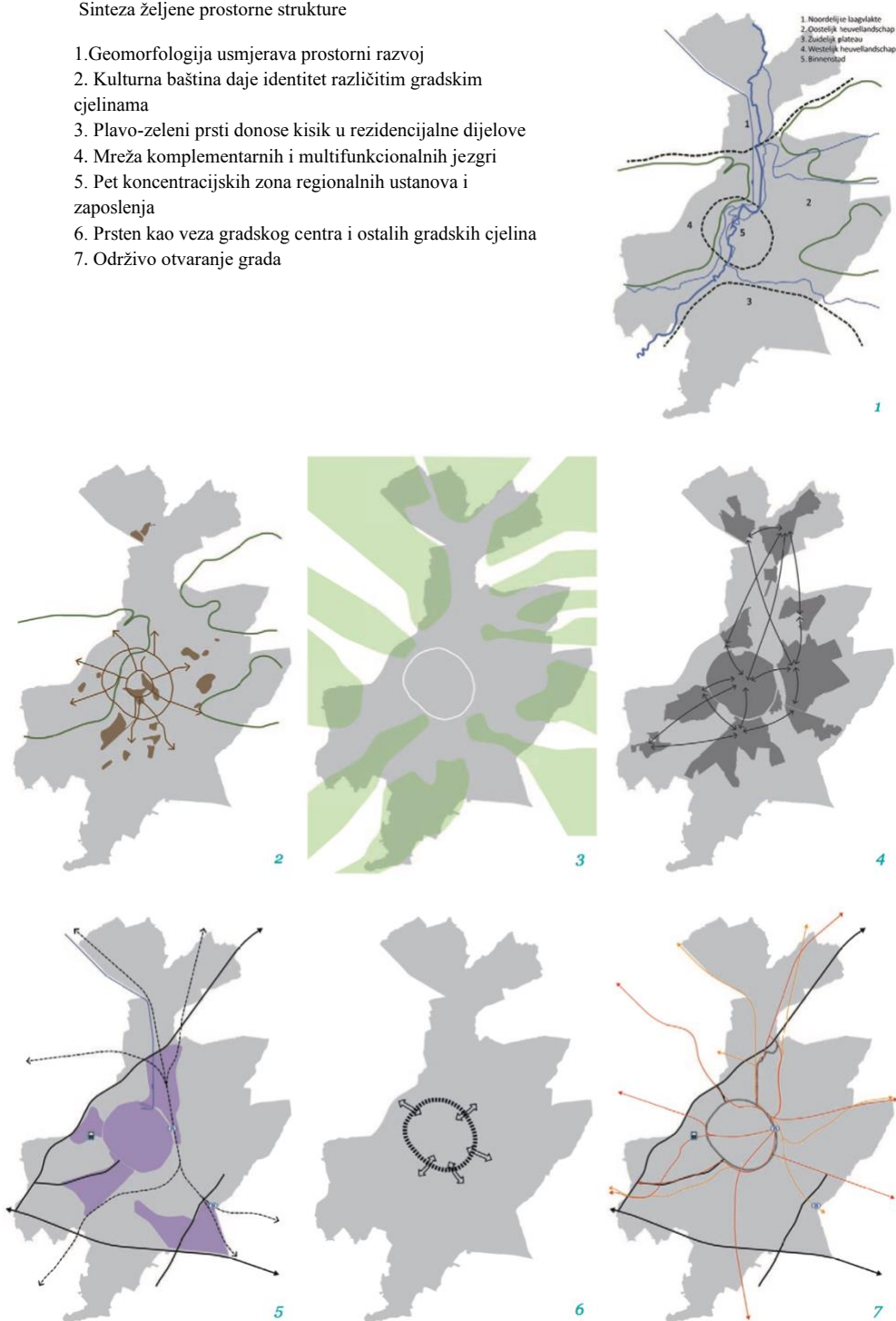
Na temelju istaknutih očekivanja i prednosti Plan određuje niz ključnih izazova. Jedan od njih je održivo upravljanje rastom grada s fokusom na visoku kvalitetu života u gradu s velikom razinom zelenih površina gdje se povećanje urbane gustoće strogo kontrolira. Također, jedan

od istaknutih izazova je implementacija socijalnog stanovanja i kontrole tržišta nekretnina. Na polju razvojnih projekata bitnih za urbano područje ističe se potreba suradnje s regijom. Još jedan od izazova jest razvijanje kreativnog gospodarskog sektora uz obrazovanje i inovacije, te poticanje malih i srednjih lokalnih tvrtki, te također i održavanje visoke razine javnih institucija i bolje upravljanje njima. Što se tiče same teme otvorenih gradskih prostora ističu se četiri izazova. Prvi je osiguravanje pristupačnosti grada uz smanjenje korištenja privatnog automobila. Drugi je poticanje razvoja zelenog i klimatski neutralnog grada. Treći jest očuvanje i razvoj otvorenih prostora, urbanog krajolika i nepokretne kulturne baštine. Četvrti izazov jest spriječiti pritisak na postojeću urbanu matricu te očuvati i poboljšati kvalitete postojeće gradske strukture.

U drugom dijelu Plana postavlja se opća vizija razvoja grada te vizije razvoja po pojedinim temama; rad, stanovanje, urbana mreža usluga, otvoreni prostor, kontroliranje tržišta nekretninama, osnovne javne službe, klimatski neutralan grad te održiv i pristupačan grad. Na poslijetku se svaka od tih tema sintetizira u željenoj prostornoj strukturi. Što se tiče teme otvorenih gradskih prostora, ona se može iščitati u nizu različitih ciljeva što ukazuje na integriranost teme unutar Plana.

Sinteza željene prostorne strukture

1. Geomorfologija usmjerava prostorni razvoj
2. Kulturna baština daje identitet različitim gradskim cjelinama
3. Plavo-zeleni prsti donose kisik u rezidencijalne dijelove
4. Mreža komplementarnih i multifunkcionalnih jezgri
5. Pet koncentracijskih zona regionalnih ustanova i zaposlenja
6. Prsten kao veza gradskog centra i ostalih gradskih cjelina
7. Održivo otvaranje grada

Slika 3. Prostorni strukturni plan grada Leuvena - Sinteza željene prostorne strukture

Jedan od *prvih* ciljeva Plana jest da kvaliteta krajolika određuje urbani razvoj grada. Unutar tog cilja naglašava se izvanredna kvaliteta krajolika koji okružuju grad gdje prirodni krajolik ulazi u grad kao *zeleni prsti*, dok se također ističe povijesni centar grada te nepokretna kulturna i arhitektonska baština koji utječu na atraktivnost grada. Osim potencijala za razvoj turizma, te datosti prostora utječu i na kvalitetu života stanovništva. Da bi se očuvale, potrebno je ograničiti urbanizaciju otvorenih prostora i ojačati zelene prste te se grad obvezuje nadalje razvijati mrežu zelenih površina, ulica i trgova u rezidencijalnim cjelinama u svrhu poboljšanja urbanog okoliša. Time se grad obvezuje da se budući razvoj i izgradnja grada može ostvariti u planiranim rezidencijalnim zonama bez ugroze otvorenih gradskih prostora. Uz zelene prste, grad se obvezuje koristiti i nepokretnu kulturnu baštinu za poboljšanje kvalitete grada i doživljaja urbanog krajolika. Sve od navedenog se dodatno naglašava u obvezi da se svi urbani razvojni projekti pri izradi master-planova moraju voditi načelima poboljšanja krajolika, zaštite baštine, razvoja veza među zelenim prstima, poticanjem bicikliranja i sl.

U cilju 2 koji se primarno bavi razvojem ekonomije, ističe se očuvanje i poticanje razvoja grada ugodnog za život s raznolikim stambenim okruženjima unutar kojih se kvaliteta života očituje u razvoju i pristupačnosti zelenim površinama, sportu, mjestima za odmor i susret, javnim ustanovama i ostalom.

Cilj 3 koji obrađuje teme rasta ističe kvalitativni i selektivni rast kao prioritet. Unutar tog cilja potiče se korištenje priljeva stanovništva i potrebe za razvojem novih stambenih prostora za pozitivne i potrebne promjene u urbanoj matrici koja je preduvjet za novu izgradnju. Također, grad utječe na projekte i potiče raznolikost u ponudi čime se štite različite skupine stanovnika. Unutar *cilja 4* potiče se novi pogled na centralnost unutar čega se svaki dio grada gleda kao svoj centar te se grad obvezuje investirati u kvalitativnu urbanizaciju s rastom urbanih funkcija s dobrom pristupačnosti, ali samo u prostorima u kojima se mogu ispuniti i ostali ciljevi na polju urbanog zelenila, upravljanja vodama, krajolikom, prometom i sl. Ističe se da poticanje razvoja urbanih centara ne služi disperziji funkcija već razvojem kompaktnosti grada i gradskih dijelova.

Upravo je tema kompaktnosti i otvorenih prostora izražena u *cilju 5*. Grad u Planu izražava želju očuvati i dalje poticati razvoj različitih otvorenih prostora, bilo kohezivnih plavo-zelenih mreža, prostora u urbaniziranom dijelu grada, ekološke mreže, visoko kvalitetnog otvorenog prostora rezidencijalnih i poslovnih zona koje služe za ‘meku’ rekreaciju, pa do razvijanja alternativnih izvora energije te zaštite od poplava. Jedan od načina kako grad to planira postići je daljnje poticanje kompaktnih rezidencijalnih zona i sprječavanje zauzimanja otvorenih prostora za izgradnju, zatim sufinanciranjem razvojnih projekata koji potiču veću gustoću već

postojećih zona gdje je to prihvatljivo uz povećanje zeleno-plavih prstiju u urbanoj matrici grada. Vrlo striktna ograničenja širenja su također postavljena i za poslovne zone.

Po pitanju javnih usluga i službi grada koji se obrađuju *cilju 7*, grad kao posebnu temu ističe pristupačnost prostora svima, naročito mladima i starima, osobama smanjene pokretljivosti, roditeljima s malom djecom za ravnopravno sudjelovanje u životu grada i svim mogućnostima koje grad pruža. To ujedno pretpostavlja da se pristupačnost ugrađuje kao preduvjet u sve projekte i planove u samom njihovom začetku.

Vrlo bitna tema, koju prati i projekt Leuven, neutralni grad, jest uspostavljanje klimatske neutralnosti, *cilj 8*, koja se odnosi i na suzbijanje negativnih posljedica klimatskih promjena te ograničavanje uzroka klimatskih promjena. Ti ciljevi se očituju u poticanju smanjenja korištenja enegije, naročito u izgradnji i mobilnosti, zatim poticanju kompaktnog urbanog razvoja koji potiče spori promet (pješaci, biciklisti), boljem upravljanju voda naročito kišnice, upojnosti materijala i površina, smanjenju opasnosti od poplava i suzbijanju pojave toplinskih otoka razvojem mreže otvorenih gradskih prostora s fokusom na urbano zelenilo.

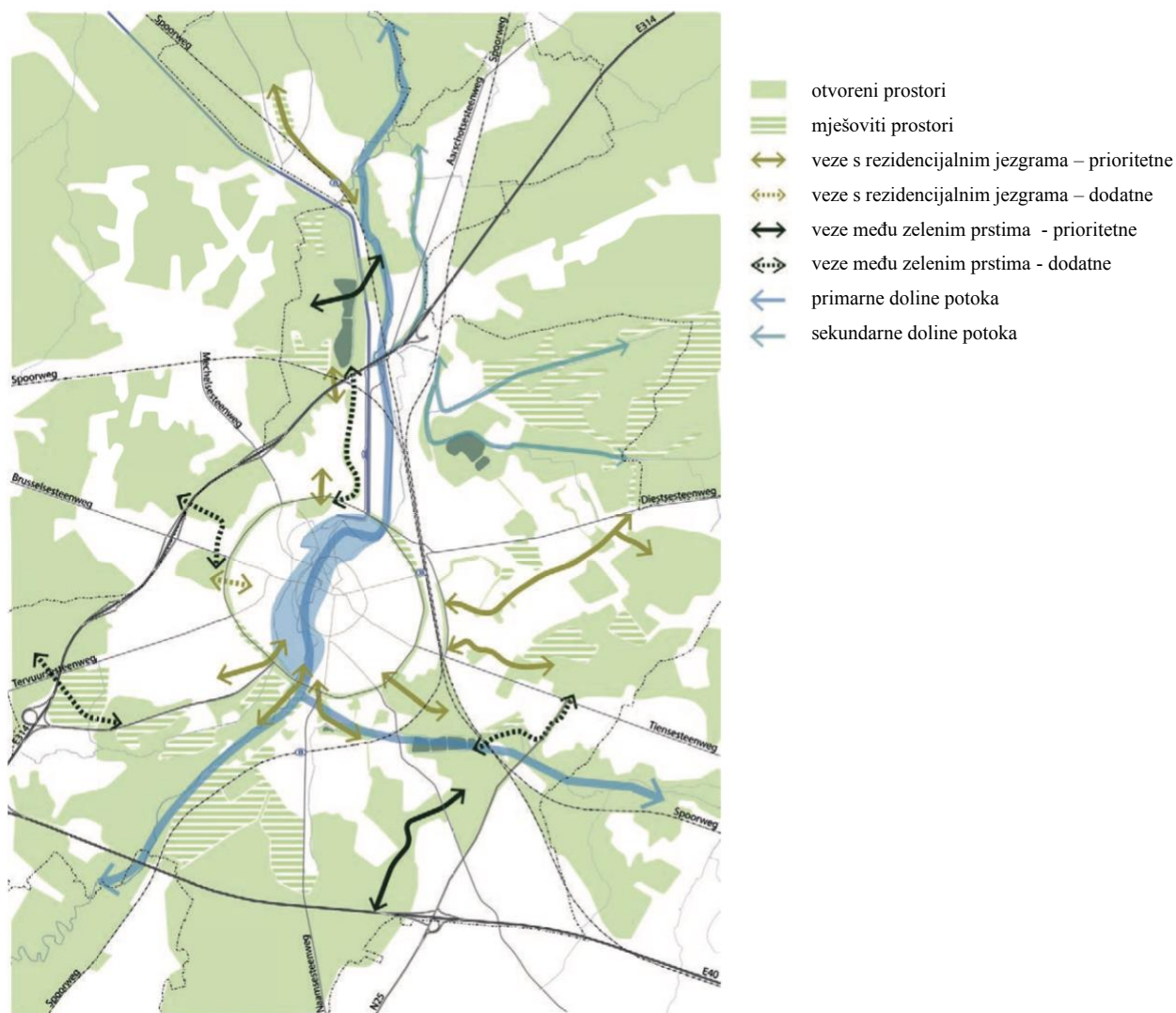
Posljednja istaknuta tema jest pitanje mobilnosti, *cilj 9*, unutar kojeg se grad određuje uspostaviti održivi sustav mobilnosti, prvotno uz poticanje sporog prometa te kolektivnog prijevoza na drugom mjestu što je prihvatljiviji put za postizanje klimatskih ciljeva grada. Nadalje, grad se usmjerava na još bolji razvoj biciklizma unutar gradskih zona s boljim parkinzima, sigurnijim trasama i povezanosti s javnim prijevozom.

Ovih devet osnovnih principa ili ciljeva se u krajnjem dijelu plana vezuju uz željeni prostorni razvoj putem prostornih koncepata kao što je; geomorfologija predvodi prostorni razvoj, baština daje identitet različitim gradskim jezgrama, plavo-zeleni prsti donose kisik u stambene zone, mreža komplementarnih i multifunkcionalnih jezgri, pet koncentriranih zona regionalnih institucija i zaposlenja, prometni prsten kao prostor spoja između gradskog centra i podopćina te održivo otvaranje grada. U svakoj od tema u različitoj mjeri se ističe i tema otvorenih prostora, bilo u temi plavo-zelenih prstiju, urbanog zelenila i mreže, pristupačnosti i mobilnosti te očuvanja krajolika i urbane matrice te se određuju smjernice za upravljanje, poticanje i ispunjanje postavljenih ciljeva u jasno određenim prostorima grada. U gotovo svakoj od deset gradskih jezgri Planom se ili opisuju već pokrenuti procesi ili se planiraju novi za razvoj i unaprjeđenje mreže otvorenih gradskih prostora. Njih se dodatno povezuje sadašnjim prometnim prstenom s razvijenim otvorenim gradskim prostorima koji se planiraju dodatno prenamijeniti iz automobilom opterećenog prostora grada u prostor za biciklistički i javni prijevoz iz regionalnog dijela sa znatnim smanjenjem automobilske prometa. Po samom pitanju biciklizma ističe se dodatni napor u stvaranju sigurnih i brzih trasa.

Planom se određuje niz od 20 prioriternih projekata u različitim dijelovima grada te 6 prioriternih mjera. Od 20 navedenih projekata, 12 projekata imaju usmjerenje razvoju otvorenih gradskih prostora. Jedan od projekata jest razvoj lokalnih implementacijskih planova (RUP) kojima će se navedeni ciljevi provesti u regulatorni okvir, naročito u temama baštine, javnih zelenih površina, ruta usporenog prometa, poticanja lokalne trgovine, očuvanja prostora za društvene službe, upravljanje procesom povećanja gustoće i sl. čime bi se zamjenili postojeći lokalni implementacijski planovi i nove mjere postale provedbene.

Osim projekata, grad je odabrao i šest prioriternih mjera od kojih se tri direktno odnose na razvoj otvorenih gradskih prostora; tema plavo-zeleno, krajolik i baština te mobilnost, iako su sve teme međusobno integrirane. Grad se također obavezao provesti niz akcija; napraviti Zeleni plan za centar grada te naselja Wilsele-Dorp, Kessel-Lo i Heverlee te plan za Moenbeek dolinu. U stambenim zonama se izrađuju implementacijski planovi dok se u temi mobilnosti grad određuje mrežu biciklističkih trasa.

Osim prethodno obrađene uvodne knjige strukturnog Plana, plan sadrži posebne knjige tj. zakonodavne okvire za sedam tema i šest gradskih cjelina. Tematska knjiga “Plavo-Zelena Struktura” (Boek 2: Thematische beleidskaders - Blauwgroene structuur, 2017) opisuje ciljeve i smjernice grada u očuvanju i razvoju otvorenih gradskih prostora. Pod plavom i zelenom strukturom spadaju “*elementi različitih prostornih komponenti s prirodnim ili otvorenim karakterom*”. To su prostori igre, zeleni trgovi u stambenim zonama, povijesni pejzaži, prostori uz infrastrukturu, rijeke i potoci, šume, poljoprivredne površine, zaštićeni predjeli prirode bilo u urbanom ili periurbanom području grada. Knjiga je posebno usmjerena na stvaranje povezane mreže prostora, naročito naseljenih i gusto izgrađenih prostora grada sa zelenim prstima. U knjizi se prvotno opisuje postojeće stanje, zatim izazovi i vizija za plavo-zelenu strukturu te se odabiru prioritetni projekti i naposljetku glavne politike koje se grad obvezuje provesti.

Slika 4. Prostorni strukturni plan grada Leuvena - Projekti za zelene prste i veze

Prioritetni projekti su podijeljeni na četiri teme; projekti za doline, projekti za zelene prste i veze, rezidencijalni projekti te projekti koji se tiču upojnosti i zapremanja vode. U prvim prioritetnim projektima usmjerenje je na raznovrsne projekte kojima se potiče razvoj urbanog zelenila, rekreacije i poveznica s prirodnim elementima rijeke, potoka i njihovih obala sa stambenih područjima u dolini rijeke Dijle i dolini Molenbeek. Projekti za zelene prste i veze predstavljaju razvoj otvorenih prostora kao veza između postojećih zelenih prstiju grada među njima samima te sa stambenim zonama uz njih. Naročito se ističe značaj poveznica stambenih centara i otvorenog prostora radi kvalitete života i njihove ekološke funkcije. U gradu se precizno prostorno određuje koji dijelovi grada su predodređeni za takav razvoj.

U trećem nizu projekata za rezidencijalne zone ističe se potreba za povećanjem površine zelenih, javnih i pristupačnih prostora putem unaprijeđenja već postojećih gradskih otvorenih

prostora, razvojem novih manjih i većih otvorenih prostora u skladu s urbanim rastom, postizanjem pristupačnosti dosada privatnih otvorenih i zelenih prostora javnosti ili njihovih otkupom naročito u smislu biciklističkih i pješačkih staza, uspostavljanjem poticajnih politika za zelene krovove i fasade, te mjera za vrtove i popločenje u smislu upojnosti vode te ozelenjavanjem otvorenih gradskih prostora. Da bi se to postiglo, grad predlaže izradu studija za pojedine gradske cjeline tzv. zelenih planova. Ističe se da, iako strukturni plan postavlja viziju i ciljeve, zeleni plan određuje detaljno prostorne potrebe gradskih predjela i u kvalitativnom i u kvantitativnom smislu. Takvi zeleni planovi postaju poveznica između strukturnog plana i konkretnog projekta. Planira se prvo izrada takvog plana za centar, te potom za dijelove gradskih predjela Kessel-Lo, Heverlee i Wilsele-dorp.

Zeleni planovi za gradske predjele moraju uspostaviti; kako izgleda povezana mreža zelenih prostora u centru uključujući i mjesta, ulice i trgove te kako je povezana sa usporanim prometom, kako se mreža veže u urbanoj matrici rekreacijskih struktura, kako se veže na zelene prste i/ili doline, kako se veže uz baštine, kako se usklađuje sa individualnim identitetima različitih susjedstava te koja kvaliteta slike prostora se određuje za različite dijelove mreže.

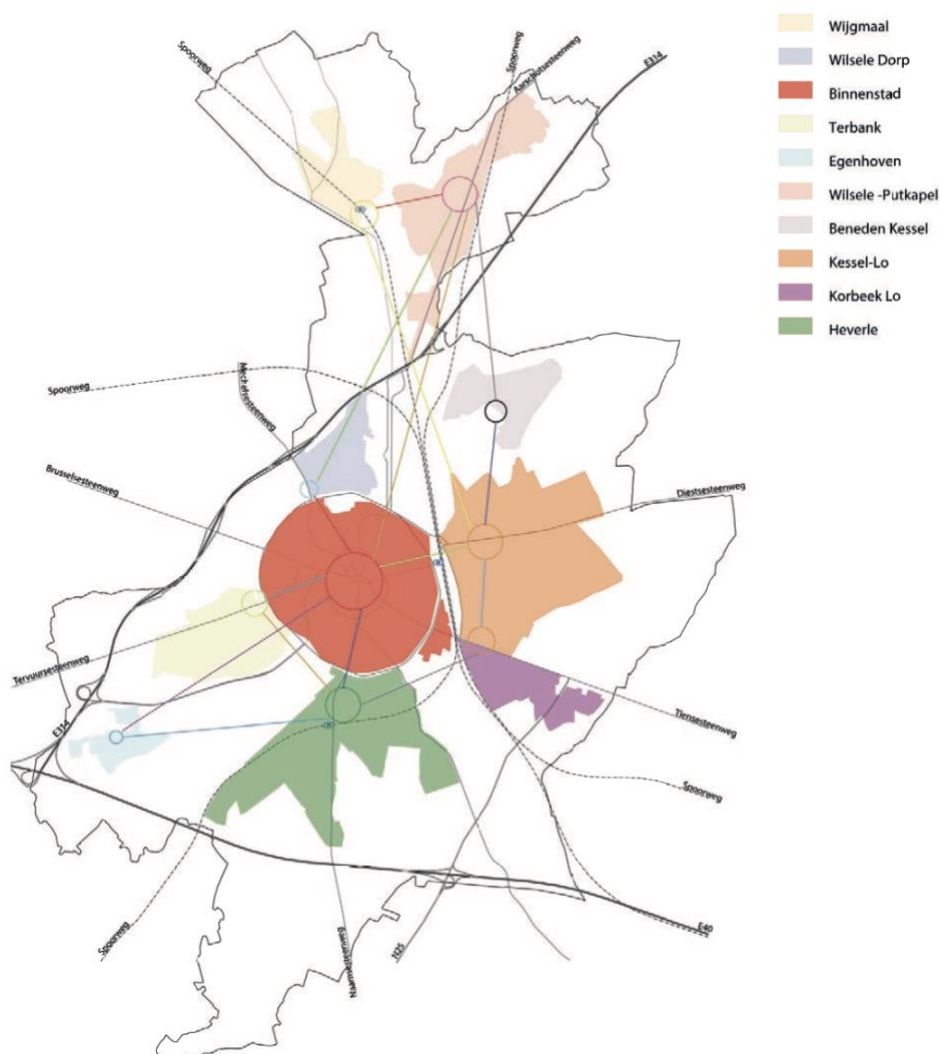
Na temelju tog plana, grad može u dogovoru sa vlasnicima i stanovništvom, donijeti odluke o potrebnom financiranju i kupnji površina, potrebnim ugradnjama smjernica i odredbi u implementacijski plan (RUP) te o potrebnom ‘ozelenjivanju’ postojeće mreže ulica i trgova. Zeleni planovi moraju detaljno prostorno odrediti prijedloge projekata i ako je moguće, pretpostaviti potrebne financije za njihovu provedbu.

Četvrti prioritetni projekti se odnose na upravljanje vodama, naročito o odvodnji vode i zaštiti od poplava. U tim projektima ističe se ugradnja teme upravljanja vodama u Zeleni plan. Također, ističe se ugradnja potrebnih mjera u Biciklistički plan grada Leuvena poput financiranja sa viših razina izgradnje novog mosta iznad rijeke Dyle te otkupa privatnih posjeda za proširenje mreže lokalno i regionalno.

U smjernicama za politike na temi plavo-zelene strukture određuju se dvije prioritetne teme; adaptacija klimatskim promjenama upajanjem viškova vode, zaštitom od poplava, smanjenjem pojava toplinskih otoka i stakleničkih plinova te povećanja razine standarda života građana Leuvena. Da bi se to postiglo, grad se obvezuje stvoriti povezanu mrežu plavo-zelene strukture temeljenu na zelenim prstima koja poštuje raznolikost krajolika te koja je multifunkcionalna.

Osim tematske knjige koja se detaljno bavi temom plave i zelene strukture, tema otvorenih periurbanih prostora i otvorenih gradskih prostora je integrirana u nizu drugih tematskih knjiga kao što je treća knjiga “Stanovanje u multifunkcionalnim stambenim zonama” (Boek 3:

Thematische beleidskaders - Wonen in multifunctionele woonkernen), peta knjiga “Javne usluge” (Boek 5: Thematische beleidskaders – Voorzieningenstructuur), sedma knjiga “Mobilnost” (Boek 7: Thematische beleidskaders – Mobiliteit), osma knjiga “Krajslik i baština” (Boek 8: Thematische beleidskaders - Landschap en erfgoed) te u svakoj knjizi za pojedine gradske cjeline.

Slika 5. Prostorni strukturni plan grada Leuvena - Mreža komplementarnih nukleusa

Tematska knjiga “**Stanovanje u multifunkcionalnim stambenim zonama**” (2017.) kao svoj cilj ima unaprijeđenje kvalitete života u stambenim zonama. Grad ističe temu poticanja više razine gustoće izgrađenosti u svrhu zaštite otvorenih prostora tamo gdje se procijeni da je to moguće uz poboljšanje slike grada, integriranja urbanog zelenila, unaprijeđenja susjedstava, korištenja održivih materijala u gradnji i sl. U svrhu poticanja kvalitete života, određuje se kao bitan faktor očuvanje otvorenog prostora oko stambenih centara u svrhu ekoloških usluga koje

pružaju gradu te rekreacijskih mogućnosti koje omogućuju stanovništvu. Također, grad je odlučio biti selektivan u velikim razvojnim projektima i podržava samo one koji su opravdani na temelju razvijanja plavo-zelene strukture i javnih usluga te je odredio i niz gradskih predjela kao transformacijskih zona u svrhu njihova unaprijeđenja. Niz projekata iz prethodnog strukturnog plana iz 2004. godine koji su bili planirani na način da oduzimaju površine iz postojećih otvorenih prostora su u ovom strukturnom planu izbrisani. U smjernicama za politike stanovanja dodatno se ističe izbjegavanje rasta grada zauzimanjem otvorenih prostora. Potiče se očuvanje raznolikog karaktera stambenih zona s očuvanjem parkova i vrtova. U samom centru grada se destimulira izgradnja, već se ona planira u novim razvojnim projektima koji su često “brown-field” zone. U zonama za transformaciju (urbanu obnovu) planira se bolji krajolik, infrastruktura, zelena struktura, nove veze i povećanje gustoće, uz procjenu nepokretne baštine koju izrađuje grad. Povećanje gustoće stanovanja je moguće ukoliko postoji dostatan javni prijevoz, biciklistička infrastruktura, ukoliko se poboljša zelena struktura u skladu sa Zelenim planom te upojnost vode i samo ako dodatna izgradnja pozitivno utječe na gradski okoliš.

Tematska knjiga “*Javne usluge*” (2017.) ističe potrebu za boljim javnim prostorima koji omogućuju susrete građana te podržavaju različite kreativne aktivnosti. Također, ističe se potreba za razvojem rekreacijskih otvorenih prostora kao poveznica s ostalim otvorenim prostorima grada, stambenim zonama i *zelenim prstima*. Razvoj takvih prostora je uvjetovan pristupačnosti biciklom ili pješacima, javnim prijevozom te dostatnim brojem parkirnih mjesta. Grad planom određuje niz područja za takav razvoj rekreacijskih površina. Osim sporta, grad potiče kreativni sektor kao novi smjer razvoja te organizira niz projekata u javnom prostoru vezanih uz umjetnost, kulturne aktivnosti. Tako se u planiranju i projektiranju novih otvorenih gradskih prostora uzima u obzir mogućnost organiziranja takvih događanja, naročito u projektu Vaartkom. Otvoreni gradski prostori se planiraju kao nedefinirani čime se stimulira susret građana, uz poticanje dobre povezanosti prostora, pristupačnosti te usporenog prometa u svrhu sigurnosti i razvoja kohezije među različitim građanima koji koriste takve prostore. Pri planiranju javnih usluga, umjesto kvantitativnih standarda, grad Leuven se odlučio za pristup koji se vodi vizijom poželjne i potrebne dostupnosti na razini grada i na razini pojedinih gradskih područja, zatim podizanjem efikasnosti korištenja dostupnog prostora te očuvanjem prostora za rast s obzirom na potrebe koje se još ne mogu smjestiti u postojećem prostoru.

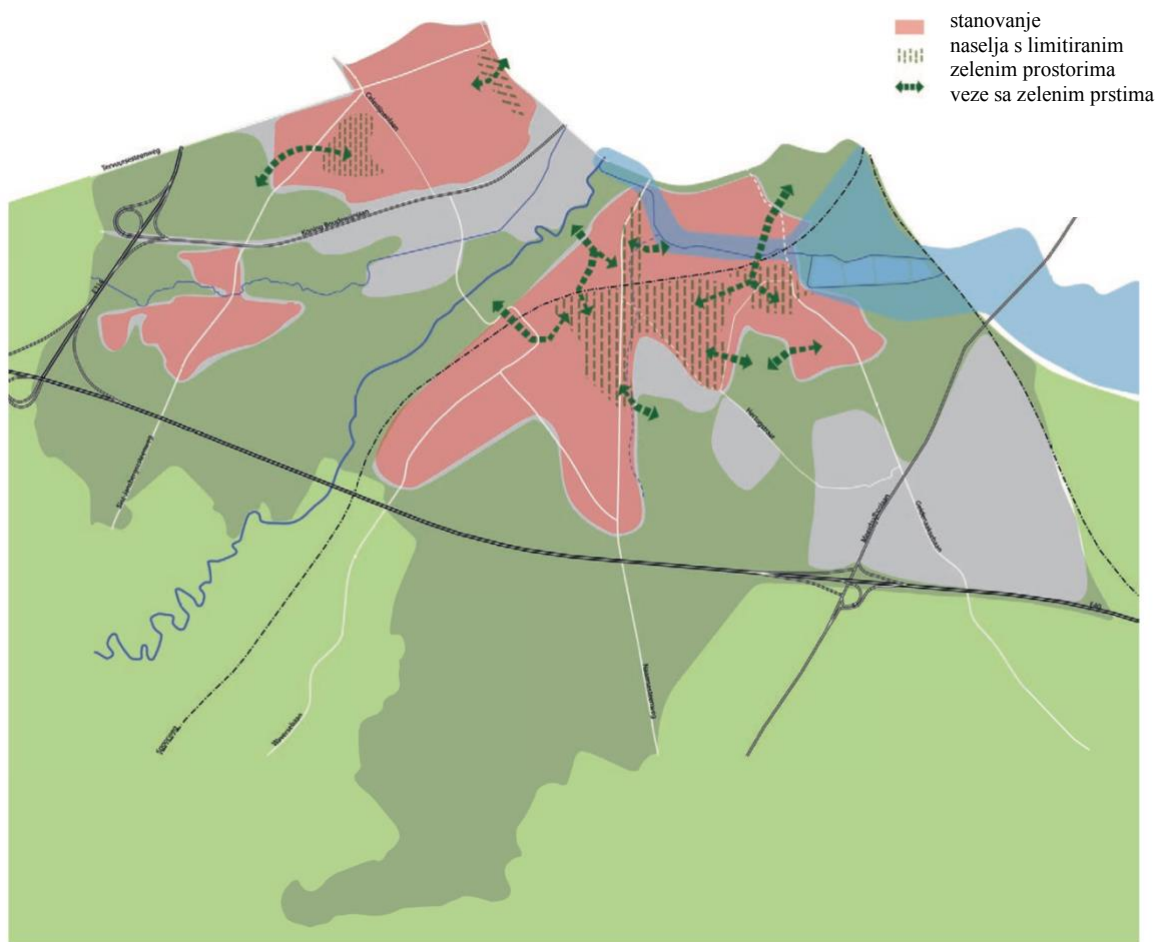
Tematska knjiga “*Mobilnost*” (2017.) kao jedan od svojih ciljeva postavlja podizanje kvalitete javnih prostora na način da se prostori prilagode biciklistima i pješacima. Ističe se potreba

planiranja grada u kojem su sve potrebe dostupne biciklom ili pješaćenjem naročito u međusobnoj povezanosti rekreacije, sporta, igrališta, parkova, kulturnih i mjesta susreta, trgovine i mjesta rada stoga su i izrađene karte biciklističkih staza i potencijalni razvoj biciklističkih ruta. Grad aktivno radi na tome da se smanji automobilski promet i zamijeni kombinacijom javnog prijevoza, bicikliranja i pješaćenja što se pokušava postići usporenim prometom, poboljšanjem javnog gradskog prostora, urbanog zelenila i parkova, povezivanja pješačkih mreža, biciklističkih staza na lokalnoj i regionalnoj razini te parkinga i ostalih potrebnih popratnih sadržaja.

Slika 6. Prostorni strukturni plan grada Leuvena - Mreža sporog prometa (bicikli, pješaci) u povezanoj plavo-zelenoj strukturi

Tematska knjiga **“Krajoblik i baština”** (2017.) kao cilj postavlja budući razvoj krajoblika na način na koji se dodatno nadograđuje identitet i raznolikost prostora te održava čitljivim geneza strukture grada. Novi projekti bi po Planu trebali obogatiti povijesni krajoblik kao novi sloj u izgrađenom okolišu. Pri tome, otvoreni gradski prostori koji su pristupačni i u kojima se vide i susreću drugi ljudi i u kojemu se odvija život grada čine esencijalni dio grada. Grad ističe mogućnosti novih funkcija postojećih otvorenih gradskih prostora, poboljšanje okoliša urbanog područja ozelenjavanjem, stvaranjem novih prostora ukidanjem parkirnih mjesta te korištenjem malih preostalih prostora za korištenje i uređenje u kojem sudjeluju građani.

Slika 7. Prostorni strukturni plan grada Leuvena - Očuvanje krajoblika naselja Heverlee - strukturiranje plavo-zelenih područja

Takve intervencije se potiču projektom “Ustani za svoje susjedstvo” koje se očituje stvaranjem urbanih vrtova ili novih igrališta. Grad Leuven ističe potrebu za koherentnom vizijom otvorenih gradskih prostora koja mora odgovoriti na pitanja koju ulogu otvoreni gradski prostori imaju u različitim područjima, koja kvaliteta je predložena i kako se regulira javni karakter prostora. Tom vizijom se očekuje stvaranje okvira za tipologiju otvorenih gradskih prostora koja može

odrediti smjernice za intervencije u prostoru, bile one samo na jednom projektu ili u određenom širem području. Kao bitni cilj Plana postavlja se očuvanje otvorenih prostora, poboljšanje pristupačnosti zelenih prstiju te se Planom određuju područja za njihov razvoj i na razini grada, i unutar pojedinih gradskih područja. Osim otvorenih gradskih prostora koji čine širi krajolik grada bitno je očuvati posebne karakteristike i identitete pojedinih gradskih područja i stambenih zona pri čemu plan opisuje kvalitete i mogućnosti svakog od područja tj. četvrti grada. Trenutno je u izradi Plan otvorenih gradskih prostora.

Slika 8. Prostorni strukturni plan grada Leuvena - Rezidencijalni zeleni gradski centar

Kada se analizira knjiga za pojedini predio grada, kao što je gradski “***Centar***” (Boek 9: Beleidskaders voor de stadsdelen en deelsystemen – Stadsdeel, 2017.), vidi se integriranost svih tema u prostornom kontekstu tog predjela. Taj dio strukturnog plana tj. knjiga se sastoji prvotno od određenja granice područja, povijesti prostora te postojećih prostornih struktura i poznatih razvojnih projekata na tom području, zatim se određuju vizija i koncepti za distrikt unutarnjeg grada i ostalih predjela centra te potom osnovnih smjernica za upravljanje prostorom gradskog Centra. U poglavlju o postojećoj prostornoj strukturi i razvojnim projektima opisuje se i analizira struktura otvorenih gradskih prostora te zelena struktura kao zasebne teme. U poglavlju vizija za pojedina područja tog gradskog predjela, tema otvorenih gradskih prostora je integrirana u nizu ciljeva kao što je očuvanje i poboljšanje kvalitete krajolika, očuvanja

multifunkcionalnosti centra te postavljanja kvalitete prostora iznad rasta prema zelenom i klimatski otpornom gradskom Centru, te poticanju sigurnog pješaćenja i bicikliranja kao primarnog vida kretanja, uz veliko smanjenje automobilskeg prometa dok se u povijesnoj jezgri u potpunosti ukida. Da bi se ti ciljevi ostvarili, grad je u procesu razvoja Zelenog plana tog područja, Biciklističkog plana te u izmjenama Plana mobilnosti.

III.2.3. Sustav upravljanja i planiranja prostora u gradu Dubrovniku

Prostorno planiranje u Republici Hrvatskoj uključuje razvoj naselja, ekonomske i socijalne aktivnosti, mrežu infrastrukturnih sistema, zaštitu okoliša te očuvanje prirodne i kulturne baštine. Republika Hrvatska je administrativno i teritorijalno podjeljena u 20 županija i Grad Zagreb*. Grad Dubrovnik je teritorijalni i administrativni centar najjužnije Dubrovačko-neretvanske županije.

Sustav prostornog uređenja u Republici Hrvatskoj temeljen je na Zakonu o prostornom uređenju (NN br. 153/13., 65/17., 114/18., 39/19., 98/19.) kojim se uređuje provedba prostornog planiranja i uređenje prostora. Zakonom se propisuje donošenje Strategije prostornog razvoja Republike Hrvatske kao krovnog strateškog dokumenta razvoja prostora RH te koji služi kao okvir za izradu Državnog plana prostornog razvoja kao temeljnog prostornog plana. Također, propisuje se praćenje stanja u prostoru, ciljevi, načela i subjekti prostornog uređenja, uvjeti planiranja prostora, izrada i postupak donošenja prostornih planova državne, regionalne i lokalne razine te njihova provedba i nadzor.

Participacija stanovništva uvjetovana je Zakonom kroz obvezu provedbe javne rasprave na kojoj može sudjelovati svatko. Predviđeno je da sudionici daju mišljenja, prijedloge i primjedbe na prijedlog plana, bilo uživo tijekom javnog izlaganja ili pisanim putem nositelju izrade na koji moraju dobiti odgovor.

Prostorni planovi Republike Hrvatske mogu biti državne, regionalne i lokalne razine. Planovi državne razine su Državni plan prostornog razvoja, Prostorni plan ZERP-a, Prostorni plan epikontinentalnog pojasa RH, prostorni plan nacionalnog parka, prostorni plan parka prirode i drugi prostorni planovi područja posebnih obilježja čija je obveza donošenja propisana Državnim planom prostornog razvoja te urbanistički planovi uređenja izdvojenih građevinskih područja izvan naselja za gospodarsku i/ili javnu namjenu državnog značaja. Prostorni planovi područne tj. regionalne razine su Prostorni planovi županija, Prostorni plan Grada Zagreba i Urbanistički plan uređenja izdvojenog građevinskog područja izvan naselja za gospodarsku i/ili javnu namjenu županijskog značaja. Za područje Dubrovačko-neretvanske županije nadležan

je Prostorni plan Dubrovačko-neretvanske županije. (Sl.gl. DNŽ, br. 6/03., 3/05.-uskl., 3/06.*, 7/10., 4/12.-isp., 9/13., 2/15.-uskl., 7/16., 2/19., 6/19.-pročišćeni tekst, 03/20. i 12/20.-pročišćeni tekst; *-Presuda Visokog upravnog suda RH Br:Usoz-96/2012-8 od 28.11.2014., "Narodne novine", br. 10/15. od 28.1.2015.)

Prostorni planovi lokalne razine su Prostorni planovi uređenja grada tj. općine, Generalni urbanistički plan i Urbanistički plan uređenja. Nositelj izrade prostornih planova lokalne razine jest stručno upravno tijelo grada ili općine. Za donošenje planova lokalne razine nadležno je gradsko tj. općinsko vijeće. Prostorni planovi niže razine moraju biti usklađeni s prostornim planovima više razine isto kao što i prostorni planovi užeg područja moraju biti usklađeni s prostornim planom šireg područja iste razine. Prostorni planovi užeg područja mogu propisivati strože kvantitativne i kvalitativne uvjete i mjere za provedbu zahvata u prostoru te više prostorne standarde od onih propisanih prostornim planovima šireg područja. Na području grada Dubrovnika na snazi se nalaze Prostorni plan uređenja grada Dubrovnika (Sl. gl. Grada Dubrovnika, br. 7/05., 6/07., 10/07., 03/14., 09/14. – pročišćeni tekst, 19/15., 18/16. – pročišćeni tekst, 25/18., 13/19., 7/20. – pročišćeni tekst i 2/21.), Generalni urbanistički plan grada Dubrovnika (Sl. gl. Grada Dubrovnika, broj 10/05., 10/07., 8/12., 03/14., 09/14. – pročišćeni tekst, 04/16. – Odluka, 25/18. i 13/19.) te niz Urbanističkih planova uređenja te nekadašnjih Detaljnih planova uređenja koji su još uvijek na snazi.

Prostorni planovi obvezno sadrže odredbe za provedbu plana, grafički dio te obrazloženje. Odredbama za provedbu propisuju se uvjeti provedbe zahvata u prostoru, smjernice za izradu prostornih planova užih područja te mjere za urbanu sanaciju. Grafički dio plana sadrži kartografske prikaze na koje upućuju odredbe za provedbu dok obrazloženje sadrži polazišta tj. analizu, ciljeve prostornog uređenja i obrazloženje planskih rješenja. Prostorni planovi također mogu sadržavati i propisivati prostorne pokazatelje, prostorne standarde, kartografske prikaze namjena prostora, površina, infrastrukturnih koridora, razinu uređenosti naselja, mjere zaštite okoliša, prirode, kulturne baštine i sl. Prostorni i urbanistički planovi prema Zakonu su podzakonski akti te su obvezujući za bilo koju intervenciju u prostoru. (Zakon o prostornom uređenju, NN br. 153/13., 65/17., 114/18., 39/19., 98/19.)

RAZINA PLANIRANJA	VRSTA PLANA	MJERILO PLANA	NOSITELJ IZRADE	POTREBNA MIŠLJENJA	DONOŠENJE PLANA
DRŽAVNA RAZINA	DRŽAVNI PLAN PROSTORNOG RAZVOJA	Topografska karta M 1:100 000	Ministarstvo prostornog uređenja, graditeljstva i državne imovine, Zavod za prostorni razvoj		Hrvatski sabor
	PROSTORNI PLAN ZERP-a	M 1: 25 000			Hrvatski sabor
	PROSTORNI PLAN EPIKONTINENTALNOG POJASA RH	HOK M 1:10 000			Hrvatski sabor
	PROSTORNI PLAN NACIONALNOG PARKA	M 1:5 000			Hrvatski sabor
	PROSTORNI PLAN PARKA PRIRODE				Hrvatski sabor
	PROSTORNI PLAN PODRUČJA POSEBNIH OBILJEŽJA	HOK M 1:5 000			Hrvatski sabor
	URBANISTIČKI PLAN UREĐENJA IZDVOJENOG GRAĐEVINSKOG PODRUČJA IZVAN NASELJA DRŽAVNOG ZNAČAJA	M 1:1 000			Vlada RH
JEDINICA REGIONALNE SAMOUPRAVE	PROSTORNI PLAN ŽUPANIJE	Topografska karta M 1:100 000 M 1:25 000	Stručno upravno tijelo županije, odnosno Grada Zagreba	Ministarstvo prostornog uređenja, graditeljstva i državne imovine	Županijsko vijeće, odnosno Gradsko vijeće grada Zagreba
	PROSTORNI PLAN GRADA ZAGREBA	Topografska karta M 1:100 000 M 1:25 000			
	URBANISTIČKI PLAN UREĐENJA IZDVOJENOG GRAĐEVINSKOG PODRUČJA IZVAN NASELJA REGIONALNOG ZNAČAJA	HOK M 1:5 000 M 1:1 000			
JEDINICA LOKALNE SAMOUPRAVE	PROSTORNI PLAN UREĐENJA GRADA	Topografska karta M 1:25 000 M 1:10 000	Stručno upravno tijelo grada ili općine	Zavod za prostorno uređenje županije, Ministarstvo prostornog uređenja, graditeljstva i državne imovine	Gradsko vijeće, odnosno općinsko vijeće
	GENERALNI URBANISTIČKI PLAN	HOK M 1:5 000 M 1:1 000			
	URBANISTIČKI PLAN UREĐENJA	HOK M 1:5 000 M 1:1 000			

Tablica 6. Sustav prostornog planiranja Republike Hrvatske

Sustav strateškog planiranja Republike Hrvatske uređen je Zakonom o sustavu strateškog planiranja i upravljanja razvojem Republike Hrvatske (NN 123/17.) kojim se uređuje upravljanje javnim politikama te priprema, izrada, provedba, izvješćivanje, praćenje provedbe i učinaka te vrednovanja akata strateškog planiranja.

Akti strateškog planiranja su Nacionalna razvojna strategija, višesektorske i sektorske strategije, nacionalni planovi, planovi razvoja jedinica regionalne i lokalne samouprave,

program Vlade RH, program konvergencije, nacionalni program reformi te provedbeni programi središnjih tijela državne uprave i jedinica regionalne i lokalne samouprave.

Akti mogu biti dugoročni akti strateškog planiranja koji se izrađuju i donose na razdoblje od najmanje deset godina, srednjoročni akti strateškog planiranja koji se donose na razdoblje od pet do deset godina te kratkoročne akte strateškog planiranja koji se donose za razdoblje od jedne do pet godina. Srednjoročni akti su nacionalni planovi te planovi razvoja jedinica regionalne i lokalne samouprave gdje nacionalni plan donosi Sabor dok plan razvoja regionalne samouprave donosi županijska skupština, a plan razvoja lokalne jedinice samouprave donosi gradsko tj. općinsko vijeće.

Kratkoročni akti strateškog planiranja su program Vlade, program konvergencije, nacionalni program, reformi, provedbeni programi ministarstava, središnjih državnih ureda i državnih upravnih organizacije te provedbeni programi regionalne i lokalne samouprave. Akti stoga mogu biti od nacionalnog značaja, značaja za jedinice regionalne ili lokalne samouprave te povezani s okvirom za gospodarsko upravljanje EU-a ili akti povezani s korištenjem fondova EU-a.

Zakonom je propisana potreba za usklađenošću akata strateškog planiranja s dokumentima prostornog uređenja. Proces uključenja javnosti je određen obvezom provođenja savjetovanja s javnošću.

Plan razvoja jedinice regionalne samouprave, kao i plan razvoja jedinica lokalne samouprave, su srednjoročni akti strateškog planiranja kojima se definiraju posebni ciljevi za provedbu strateških ciljeva iz dugoročnih akata Nacionalne razvojne strategije i sektorskih i višesektorskih strategija za jedinice regionalne samouprave, te strateških ciljeva nacionalnih planova i plana razvoja jedinice regionalne samouprave za jedinice lokalne samouprave.

Provedbeni programi jedinica regionalne samouprave su kratkoročni akti strateškog planiranja koji služe za provedbu posebnih ciljeva plana razvoja jedinice regionalne samouprave uz poveznicu s proračunom jedinice regionalne samouprave. Donosi se za vrijeme trajanja mandata. Provedbeni programi jedinica lokalne samouprave su također kratkoročni akti strateškog planiranja koji opisuju i osiguravaju postizanje ciljeva Plana razvoja jedinice lokalne samouprave uz vezu s proračunom jedinice lokalne samouprave. Donose za vrijeme trajanja mandata izvršnog tijela.

Akti strateškog planiranja povezani s korištenjem fondova EU-a se definiraju sukladno prioritetima i ciljevima utvrđenim u dugoročnim i srednjoročnim aktima strateškog planiranja sukladno zajedničkom strateškom okviru Europske unije.

U sustav strateškog planiranja ugrađen je postupak vrednovanja akata strateškog planiranja što pretpostavlja neovisnu usporedbu i ocjenu očekivanih i ostvarenih rezultata, ishoda i učinaka provedbe akata strateškog planiranja koji služe kao temelj za reviziju javnih politika i daljnje procese strateškog planiranja.

Zakonom o regionalnom razvoju Republike Hrvatske (NN 147/14., 123/17., 118/18.) uvjetuju se ciljevi i načela upravljanja regionalnim razvojem RH koji bi trebali pridonijeti društveno-gospodarskom razvoju u skladu s načelima održivog razvoja stvaranjem uvjeta za jačanje konkurentnosti i realizaciju razvojnih potencijala. Politika regionalnog razvoja temeljena je na suradnji između javnog, privatnog i civilnog sektora čime se potiče suradnja tijela državne uprave, regionalne i lokalne samouprave te gospodarskih subjekata, znanstvene zajednice, socijalnih partnera i organizacija civilnog društva.

Planski dokumenti politika regionalnog razvoja su Strategija regionalnog razvoja RH, županijska razvojna strategija te strategija razvoja urbanog područja. Donose se za sedmogodišnje razdoblje ovisno o višegodišnjem financijskim okvirom kohezijske politike Europske unije. Polazišta za izradu planskih dokumenata regionalnog razvoja su nacionalni razvojni dokumenti i prostorni planovi te međusobno moraju biti usklađeni.

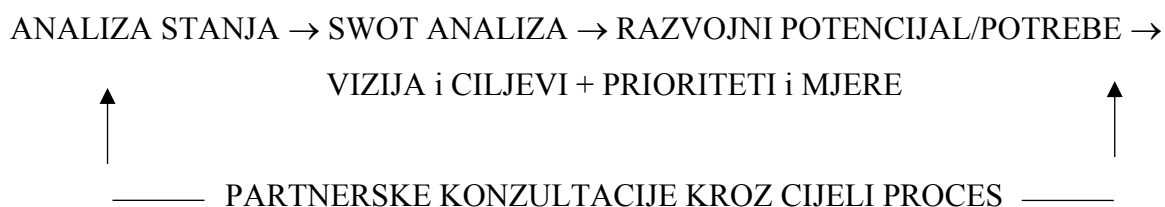
Strategija razvoja urbanog područja je strateški dokument lokalne razine kojom se utvrđuju ciljevi i prioriteti razvoja za urbano područje. Nositelj izrade je grad koji je središte urbanog područja. Grad također inicira ustrojavanje partnerskog vijeća koje sudjeluje u donošenju strategije razvoja urbanog područja, utvrđivanja prioriteta razvoja urbanog područja te sudjeluje u predlaganju strateških projekata te u njihovoj provedbi i praćenju.

Smjernice za izradu strategije razvoja urbanog područja predlažu višedimenzionalni pristup u rješavanju prostorne složenosti zahtjeva s kojima se susreću urbana područja danas te stavljaju značaj na kombinaciju međusektorskog i teritorijalnog pristupa temeljenog na strukturiranoj analizi i planiranju zajedničkih potreba svih dionika prostora. Proces strateškog planiranja urbanog područja zahtjeva prioritizaciju razvojnih potreba, izradu integriranih razvojnih strategija i razvoj međusobno povezanih konkretnih aktivnosti unutar odgovarajućeg teritorijalnog konteksta.

Strategija razvoja urbanog područja mora sadržavati detaljnu analizu stanja temeljenu na relevantnim podacima za gospodarske, ekološke, klimatske, demografske i socijalne izazove područja za kojeg se izrađuje. Mora strateški prikazati pristup održivom urbanom razvoju za određeno vremensko razdoblje s razradom ciljeva, razvojnih prioriteta i mjera koji moraju biti mjerljivi. Treba predložiti međusektorski integrirani pristup razvoju područja za koji se izrađuje usmjeren na rješavanje niza međusobno povezanih problema urbanog područja te definirati

očekivane rezultate s izrađenim sustavom relevantnih pokazatelja koji služe za praćenje provedbe Strategije.

Također, Strategija mora biti rezultat partnerskih konzultacija koja uključuje sudjelovanje predstavnika jedinice lokalne samouprave te svih ostalih relevantnih dionika razvoja urbanog područja. Grad nositelj izrade Strategije osniva partnersko vijeće urbanog područja koje mora uključivati predstavnike svih jedinica lokalne samouprave koje čine urbano područje te predstavnika županije i regionalnog koordinatora, ostali članovi partnerskog vijeća čine relevantni dionici iz privatnog i civilnog sektora. Strategija također služi za određenje popisa strateških projekata koji bi trebali utjecati na postizanje postavljenih ciljeva Strategije, dok se njihovo provođenje veže na proračun lokalnih i regionalnih jedinica, fondova Europske unije, državnih sredstava i sl. Strategiju donosi predstavničko tijelo jedinice lokalne samouprave za čije se područje Strategija izrađuje.

Sami postupak strateškog planiranja održivog urbanog razvoja sadrži definiranje obuhvata urbanog područja, uspostavu urbanog područja, uspostavu partnerstva, izradu strategije te prihvatanje i donošenje strategije. Urbano područje može obuhvaćati samo administrativni teritorij jedinice lokalne samouprave ili može uključivati i administrativni teritorij susjednih jedinica lokalne samouprave ili njihovih dijelova.

Strategija razvoja urbanog područja mora biti usklađena uz politike, strateška usmjerenja, ciljeve i prioritete razvoja na višim i nižim teritorijalnim razinama te mora biti usklađena s dokumentima prostornog uređenja.

Akcijski plan čini provedbeni dokument Strategije te se izrađuje za trogodišnje razdoblje u svrhu povezivanja ciljeva, mjera i prioriteta s proračunom budući da čini osnovu za izradu Plana razvojnih programa.

Posljednji i najbitniji element Strategije čini baza strateških projekata. Oni moraju biti razvrstani prema razvojnim prioritetima i mjerama za koje su relevantni. Mogu biti projekti neposredne realizacija što znači da su spremni za provedbu odmah po prihvatanju Strategija te da imaju svu potrebnu dokumentaciju za početak provedbe (važeca projektna dokumentacija, potrebnu popratnu dokumentaciju, riješena vlasnička pitanja ili druge dodatne studije), projekti

realizacije u srednjoročnom planskom razdoblju su projekti čija provedba započinje 1-3 godine nakon donošenja Strategija te projekti realizacije u dugoročnom planskom razdoblju koji mogu započeti nakon više od 3 godine od donošenja Strategije. Projekti mogu biti infrastrukturni ili tzv. „soft“ projekti (edukacije, podizanje razine svijesti, promocije određenih tema...)

Strategija mora ispoštovati načela nediskriminacije i održivog razvoja. Načelo nediskriminacije podrazumijeva sprječavanje socijalne isključenosti i nejednakosti, dok načelo održivog razvoja predstavlja zaštitu okoliša, ublažavanje i prilagodbu klimatskim promjenama, razvoj otpornosti na krizne situacije i sprječavanje rizika.

Osim akcijskog plana, provedbeni dokument Strategije je i komunikacijska strategija koja služi osnaženju lokalne samouprave u komunikaciji potrebnoj za izradu i provedbu Strategije te podizanju svijesti javnosti o ulozi i značaju Strategije te informiranju javnosti o mogućim izvorima financiranja. (MRRFEU, 2015.)

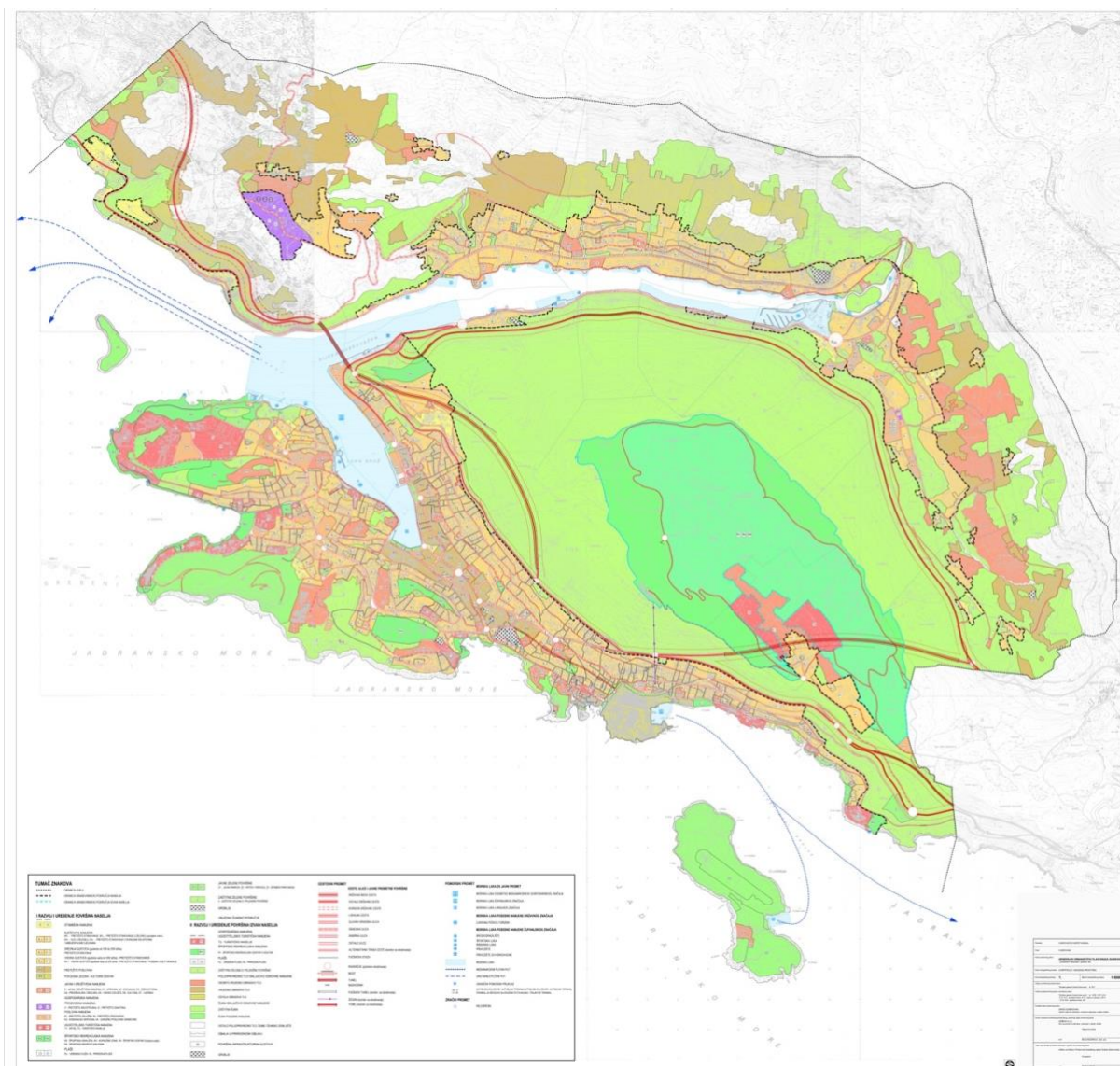
Grad Dubrovnik je temeljem Smjernica za uspostavu urbanog područja ishodovao Pozitivno mišljenje Ministarstva regionalnog razvoja i fondova Europske unije na obuhvat Urbanog područja Dubrovnik na temelju kojeg je Gradsko vijeće donijelo odluku o sastavu Urbanog područja Dubrovnik. Obuhvat Urbanog područja Dubrovnika čini teritorij grada Dubrovnika te susjednih općina Dubrovačko primorje, Župa Dubrovačka te Konavle. Zakonom je propisana izrada Strategije razvoja urbanog područja, no izrada Strategije još uvijek nije provedena.

III.2.3.1. Generalni urbanistički plan Grada Dubrovnika

Generalni urbanistički plan grada Dubrovnika (Sl. gl. Grada Dubrovnika, broj 10/05., 10/07., 8/12., 03/14., 09/14. – pročišćeni tekst, 04/16. – Odluka, 25/18. i 13/19.) određuje način i oblike zaštite i korištenja, uvjete i smjernice za uređenje i zaštitu prostora, okoliša te područja s posebnim i drugim istaknutim obilježjima. Izrađen je u skladu sa hijerarhijskim planovima više razine; Strategijom i Programom prostornog uređenja RH, Prostornim planom Dubrovačko-neretvanske županije te Prostornim planom uređenja Grada Dubrovnika te se njime utvrđuje temeljna organizacija prostora, zaštita prirodnih, kulturnih, povijesnih vrijednosti te korištenje i namjena površina s uvjetima i mjerama njihova uređenja. Plan zahvaća područje veličine od 34.96km² (otok Lokrum 7.18 km², Daksa 0.67 km²)

Generalni urbanistički plan se sastoji od tekstualnog i grafičkog dijela. U tekstualnom dijelu se uvodno obrazlaže Plan te se određuju Odredbe za provođenje koje su obvezujuće. Grafički dio Plana čini kartografski prikaz područja koji ukazuje na propisane odredbe Plana. Grafički dio plana se sastoji od četiri cjeline; Korištenje i namjena prostora, Mreža gospodarskih i društvenih djelatnosti, Prometna i komunalna infrastrukturna mreža (Promet, Pošta i telekomunikacije, Energetski sustav, Vodno gospodarski sustav – korištenje voda, - odvodnja otpadnih voda, - odvodnja oborinskih voda) te Uvjeti za korištenje, uređenje i zaštitu prostora (Područja posebnih uvjeta korištenja – prirodna baština, - graditeljska baština, područja posebnih ograničenja u korištenju – krajobraz, područja primjene posebnih mjera uređenja i zaštite – uređenje zemljišta, zaštita posebnih vrijednosti, - Oblici korištenja i način gradnje-urbana pravila, - Područja i dijelovi primjene planskih mjera zaštite). Plan također sadrži i obvezne priloge; Obrazloženje Plana i Popis propisa koje je bilo nužno poštivati pri izradi Plana te Dokumentacija o stručnom izrađivaču Plana.

Provedba Plana se temelji na odredbama za provođenje unutar kojih se definira namjena i korištenje prostora, načini uređivanja prostora te zaštita vrijednih područja unutar obuhvata Plana. Odredbe za provođenje Plana su opisane u 12 tematskih cjelina; Uvjeti određivanja i razgraničavanja površina javnih i drugih namjena, Uvjeti uređenja prostora za građevine od važnosti za državu/županiju, Uvjeti smještaja građevina gospodarskih djelatnosti, Uvjeti smještaja građevina javnih i društvenih djelatnosti, Uvjeti i način gradnje stambenih građevina, Uvjeti za utvrđivanje trasa i površina prometa, telekomunikacijske i komunalne infrastrukturne mreže, Urbana pravila, Mjere očuvanja i zaštite krajobraznih i prirodnih vrijednosti i kulturno-povijesnih cjelina, Postupanje s otpadom, Mjere sprječavanja nepovoljna utjecaja na okoliš, Mjere provedbe plana.

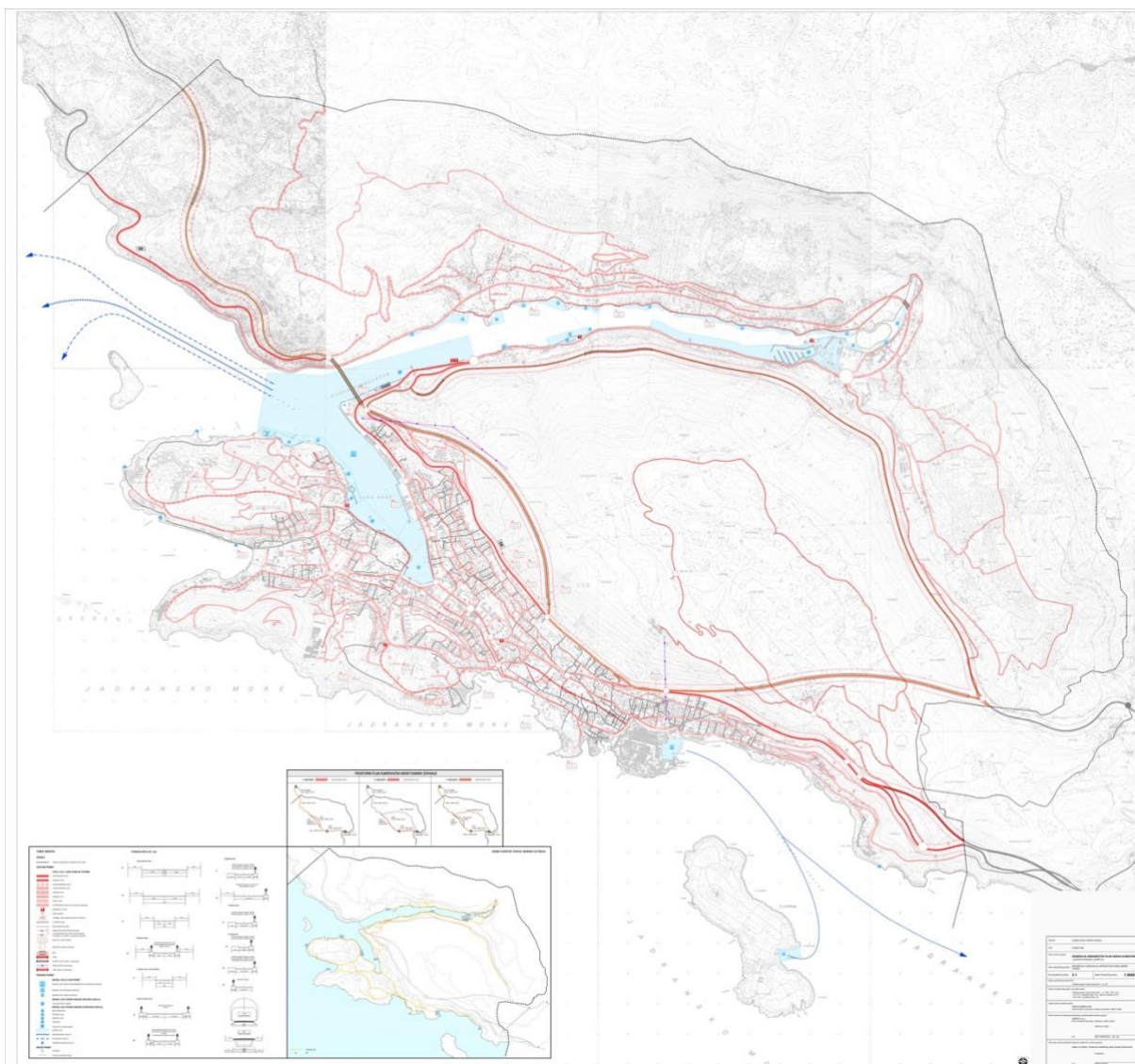

Slika 9. Generalni urbanistički plan - Korištenje i namjena prostora

Određene sastavnice otvorenih gradskih prostora kao tema u Planu se pojavljuju u nekoliko tematskih cjelina. Tako se u *Uvjetima određivanja i razgraničavanja površina javnih i drugih namjena* (1) određuje da su uvjeti određivanja korištenja površina javnih i drugih namjena poticanje razvoja i transformacije prostornih cjelina na način u kojemu se poseban značaj pridaje novim pješačkim komunikacijama te formiranju novih rekreacijskih područja za unaprijeđenje turističke ponude grada. Odrednice otvorenih prostora se također mogu iščitati i u pojedinim namjenama prostora, kao što su športsko-rekreacijske namjene unutar kojih spadaju športska igrališta (R2), kupališne zone (R3), uređene (Pu) i prirodne plaže (Pp) te športsko-rekreacijski park (R5), te javne zelene površine u koje spadaju javni park (Z1), vrtovi, perivoji (Z2), spomen park Daksa (Z3) i zaštitne zelene površine u koje spada zaštitno zelenilo i pejzažne površine (Z), Park šuma Petka (Pš), te dijelom površine infrastrukturnih sustava (IS).

Šumske površine su obrađene u temi razvoja i uređenja površina izvan naselja i prikazane u grafičkom dijelu zelenom bojom. U nju spadaju zaštitne šume te šume posebne namjene. Unutar površina i ostalih namjena poput stambenih, mješovitih, gospodarskih, također je dopuštena izgradnja parkova i dječjih igrališta, te infrastrukturni objekti. Za sve navedene namjene Planom se u grafičkom dijelu određuje njihov smještaj, dok se u Odredbama određuju mogućnosti i uvjeti projektiranja i izgradnje. Za javne parkove ističe se potreba planiranja takvih prostora uz poštivanje konfiguracije terena, unaprjeđenja krajobraza uz poštivanje smjernica zaštite prirode i konzervatorskih smjernica. Za Park šumu Petka ističe se potreba za afirmacijom zaštitnog zelenila u svrhu pristupačnosti stanovnicima. Također se određuje da se mjere zaštite, očuvanja i uređenja moraju odrediti Pravilnikom o unutarnjem redu te Planom upravljanja. U površine i koridore infrastrukturnih sustava između ostalih spadaju i neke od odrednica otvorenog gradskog prostora kao što je ulična mreža i trgovi te pješačke zone, putevi i dr. Za svaku od stambenih te mješovitih namjena, kao i kod ostalih, u izgradnji je određen obavezni postotak hortikulturno uređenog zemljišta bez popločanja u svrhu upojnosti vode.

Slika 10. Generalni urbanistički plan - Prometna i komunalna infrastrukturna mreža - Promet

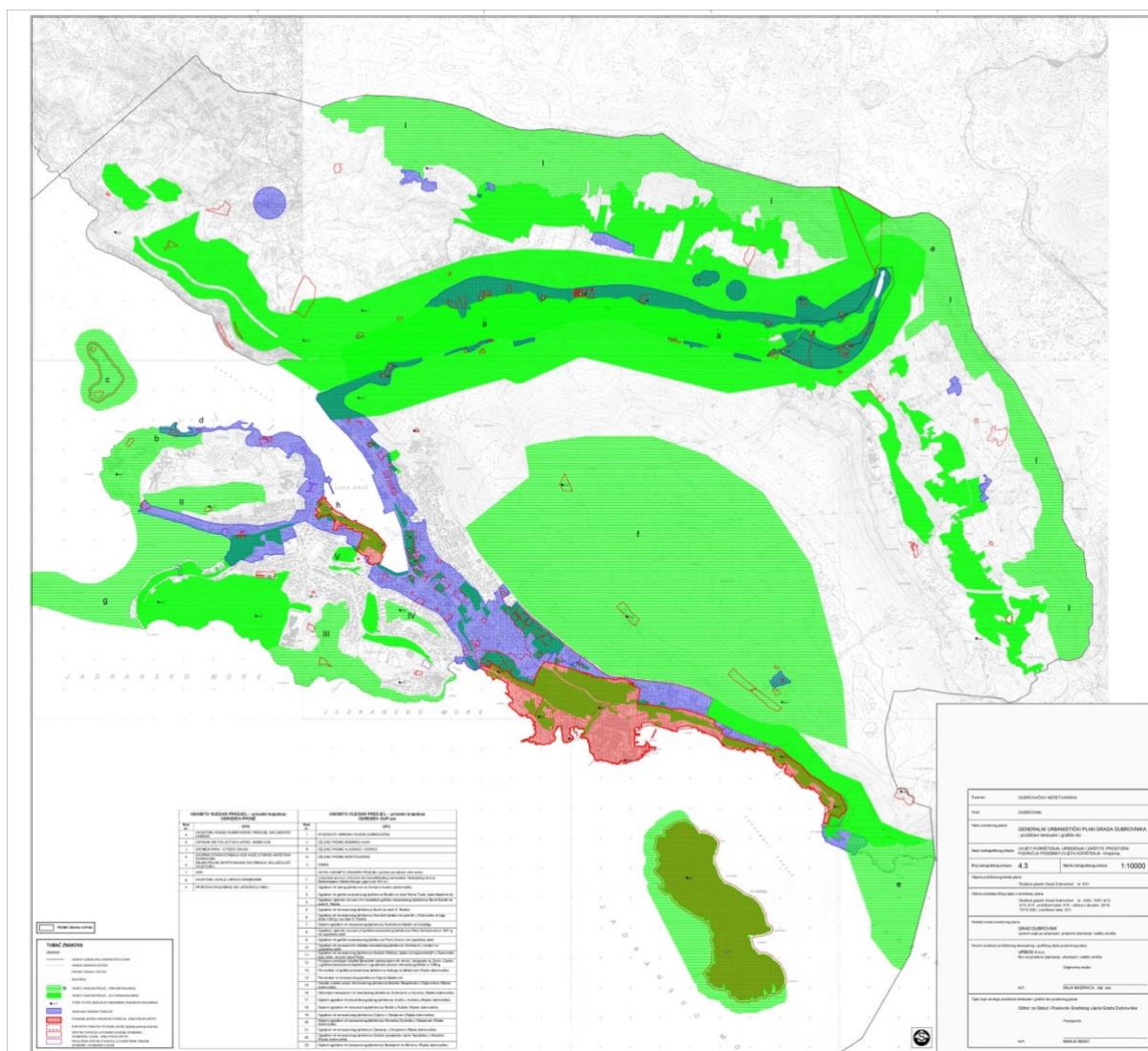
Mreža javnih urbanih prostora spominje se u uvjetima uređenja cestovne i ulične mreže, trgova i ostalih ulica u *Uvjetima za utvrđivanje trasa i površina prometa, telekomunikacijske i komunalne infrastrukturne mreže* (6) unutar koje se ističe da je pri planiranju, projektiranju, gradnji i uređenju trgova, cestovne i ulične mreže potrebno osigurati propisane mjere zaštite okoliša te pristupačnosti prostora osobama smanjene pokretljivosti. Također se nominalno predviđa gradnja i uređenje trgova kao žarišta otvorenog javnog urbanog prostora. Planom se određuje način uređenja gradskih ulica te pješačkih zona i pravaca. Ističu se pojedinačno dijelovi grada za koje se planira uspostavljanje novih ili obnova i očuvanje postojećih pješačkih površina poput pločnika, trgova, ulica, puteva, pothodnika, nathodnika, stubišta, prečaca te prolaza i šetališta. Pješački smjerovi se u grafičkom dijelu plana prikazuju na kartografskom prikazu Korištenje i namjena površina. Tema biciklističkih staza je obrađena vrlo kratko s mogućnostima izgradnje staza, no bez odnosa sa stvarnim gradskim prostorima ili namjerama

[illegible]

U *Uvjetima uređenja posebno vrijednih područja* (7) određuju se uvjeti i mjere zaštite posebno vrijednih i osjetljivih područja i cjelina kao što su zaštićene prirodne vrijednosti, vode, more, obala i posebno vrijedna izgrađena područja. Također, oni su prikazani u grafičkom dijelu plana Područja posebnih uvjeta korištenja – prirodna baština, Područja posebnih ograničenja u korištenju – krajobraz (M 1:10 000). U odredbama se također određuju smjernice za mjere zaštite za područje ekološke mreže, staništa, prostora povijesne vrtne zone te povijesnih vrtova izvan povijesne prigradske vrtne zone. Sastavni dio Plana je i Konzervatorski elaborat s posebnim ograničenjima u korištenju prostora unutar kojih su izdvojeni spomenici i spomeničke cjeline unutar urbanih, poluurbanih i ruralnih sredina s radijusima zaštite.

U uvjetima za uređenje športsko-rekreacijskih, javnih i zaštitnih i zelenih površina Planom se po pitanju uređenja površina javnih i zaštitno zelenih samo određuje potreba za krajobraznim uređenjem uz mogućnost uređenja pješačkih staza, odmorišta, paviljona, igrališta, javne rasvjete i urbane opreme bez detaljnijih odredbi ili potrebe izrade detaljnijih planova uređenja. Plan upravljanja je alat kojim se omogućuje uređenje Rezervata Lokrum te park šume Petka. U *Urbanim pravilima* (8) određuju se posebne mjere za uređenje pješačkih i parkovnih površina za Plato Pile, zatim uređenje parka Gradac i Bogišićevog parka, obveza izrade plana područja posebnih obilježja za otok Lokrum, obveza uređenja javnih prostora u Mokošici, formiranje javnih otvorenih prostora za pješake na području Poslovnog centra – Gruž, formiranje dužobalne šetnice u obalnom dijelu naselja u Rijeci Dubrovačkoj, te uvjeti za uređenje izletišta i vidikovaca.

Slika 12. Generalni urbanistički plan - Uvjeti korištenja, uređenja i zaštite prostora - Područja posebnih uvjeta korištenja - Krajobraz

U mjerama očuvanja i zaštite krajobraznih i prirodnih vrijednosti i kulturno-povijesnih cjelina Planom se određuju područja posebnih ograničenja prirodnog krajobraza, kultiviranog krajobraza, oblikovno vrijedna područja gradskih, poluurbanih i ruralnih cjelina, povijesna jezgra s kontaktnim područjem, prošireni obuhvat kontaktnog područja povijesne jezgre te zaštitna područja posebno vrijednih spomenika i spomeničkih cjelina. Za park šumu Velika i Mala Petka, otok Lokrum, Močiljsku špilju te značajni krajobraz Rijeke dubrovačke obavezna je izrada Plana upravljanja te Pravilnika o unutarnjem redu. Za zaštitne zelene i pejzažne površine hortikulturno uređenje bi se prema Planu trebalo planirati hortikulturnim projektom.

U Mjerama sprječavanja nepovoljna utjecaja na okoliš (11) predviđa se aktivacija postaje za praćenje onečišćenja zraka Srđ-Žarkovica, izrada karte buke za gradsko područje za zaštitu od buke te izrada karata rasvjetljenosti i akcijskog plana za održavanje i rekonstrukciju postojeće rasvjete i rasvjetljavanja na području Grada.

U Mjerama provedbe plana (12) Plan određuje obvezu izrade projekta hortikulturnog uređenja pri izradi detaljnijeg plana uređenja. Planom se također utvrđuju gradski projekti za koje se određuje obaveza izrade Urbanističkog plana uređenja ili provedba urbanističko-arhitektonskog natječaja.

III.2.4. Usporedbena analiza planskih dokumenata grada Dubrovnika i grada Leuvena

U svrhu razumijevanja načina na koji odabrani gradovi primjeri upravljaju svojim područjem, nužno je usporedno analizirati alate i politike koji utječu i/ili kojima se ti gradovi koriste u svrhu planiranja i upravljanja svojim urbanim područjem.

Promatraju se osnovni zakonski akti kojima se uspostavlja sustav planiranja, tip sustava kojemu pripadaju te obvezujući strateški ili prostorni akti kojima se planira teritorij grada. Usporedno se sagledavaju strateški i/ili prostorni akti koji su hijerarhijski „viši“ te hijerarhijski „niži“ akti za koje postoji obaveza usklađenja lokalnog akta kojim se planira promatrano urbano područje. Ujedno se analiziraju i postojeći regulatorni alati te relevantne sektorske politike, strategije, programi ili planovi koji utječu na planiranje ili upravljanje sustavom otvorenih gradskih prostora. Za svaki od dokumenata se određuje naziv, tip, razina te mjerilo ukoliko je primjenjivo.

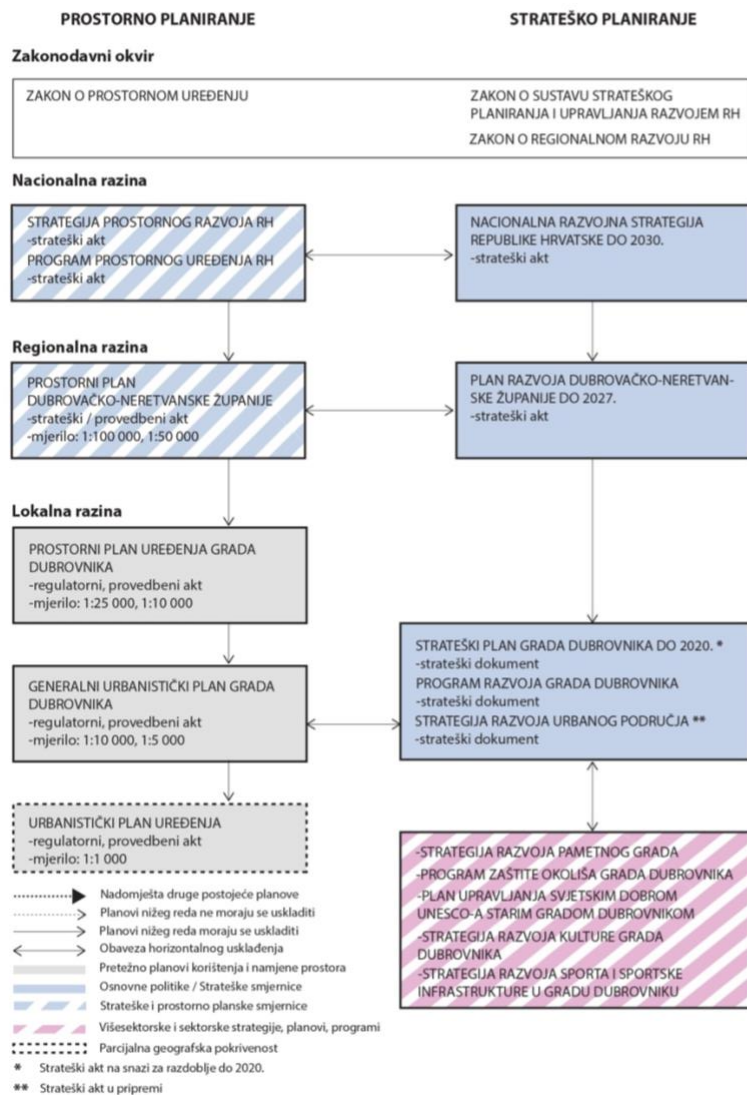
GRAD		DUBROVNIK	LEUVEN
ZAKONSKI AKT		Zakon o prostornom uređenju	Flandrijski kodeks za prostorno planiranje
TIP SUSTAVA PLANIRANJA		Konformativni sustav	Konformativni sustav
AKT PLANIRANJA I UPRAVLJANJA PODRUČJEM GRADA	NAZIV	Generalni urbanistički plan Grada Dubrovnika	Prostorni strukturni plan grada Leuvena
	TIP	Regulatorni, provedbeni akt	Strateški obvezujući dokument
	RAZINA	Lokalna	Lokalna
	MJERILO	1:10 000, 1: 5 000	/
HIJERARHIJSKI „VIŠI“ AKTI, POTREBA ZA USKLAĐENJEM	NAZIV	Prostorni plan uređenja Grada Dubrovnika	-
	TIP	Regulatorni, provedbeni akt	
	RAZINA	Lokalna	
	MJERILO	1:25 000, 1:10 000	
	NAZIV	Prostorni plan Dubrovačko- neretvanske županije	Prostorni strukturni plan provincije Vlaams-Brabant
	TIP	Strateški / provedbeni akt	Strateški
	RAZINA	Regionalna	Regionalna
	MJERILO	1:100 000, 1:50 000,	/
	NAZIV	-	Prostorni strukturni plan za Flandriju
	TIP		Strateški
	RAZINA		Regionalna
	MJERILO		/
	NAZIV	-	Regionalni plan*
	TIP		Strateški
	RAZINA		Regionalna
	MJERILO		/
	NAZIV	Strategija prostornog razvoja RH	-
	TIP	Strateški akt	
	RAZINA	Nacionalna	
	MJERILO	/	
	NAZIV	Program prostornog uređenja RH	-
	TIP	Strateški akt	
	RAZINA	Nacionalna	
	MJERILO	/	
	NAZIV	Detaljni plan uređenja*	Posebni plan izgradnje* (BPA)

HIJERARIJSKI „NIŽI“ AKTI	TIP	Regulatorni/provedbeni akt	Regulatorni/provedbeni
	RAZINA	Lokalna	Lokalna
	MJERILO	1:1000, 1:500	?
	NAZIV	Urbanistički plan uređenja	Prostorni implementacijski plan (RUP)
	TIP	Regulatorni/provedbeni akt	Regulatorni/provedbeni
	RAZINA	Lokalna (nacionalna, regionalna)	Lokalna (provincijska, regionalna)
	MJERILO	1:1000	1:1000, 1:500
OSTALI REGULATORNI ALATI	NAZIV	-	Opće odredbe za gradnju
	TIP		Regulatorni/provedbeni
	RAZINA		Lokalna
	MJERILO		/
SEKTORSKI I STRATEŠKI DOKUMENTI (Strategije, planovi, programi, politike)	NAZIV	Strateški plan Grada Dubrovnika	-
	TIP	Strateški dokument	-
	NAZIV	Program razvoja Grada Dubrovnika	-
	TIP	Strateški dokument	-
	NAZIV	Strategija razvoja pametnog Grada Dubrovnika	-
	TIP	Strateški dokument	-
	NAZIV	Program zaštite okoliša Grada Dubrovnika	Općinski razvojni plan za prirodu (GNOP)
	TIP	Strateški dokument	Strateški
	NAZIV	-	Strategija za urbanu poljoprivredu
	TIP	-	Strateški (u izradi)
	NAZIV	-	Plan za otvorene gradske prostore
	TIP	-	Strateški (u izradi)
	NAZIV	-	Leuven Climate Neutral 2030 – akcijski plan za urbanu klimu
	TIP	-	Strateški
	NAZIV	-	Strateški energetske akcijski plan (SEAP)
	TIP	-	Strateški
	NAZIV	-	Plan mobilnosti Leuven
	TIP	-	Strateški (u izmjenama)
	NAZIV	-	Plan prometne cirkulacije za centar grada
	TIP	-	Strateški (u izradi za druge gradske cjeline)
	NAZIV	-	Plan politika za razvoj biciklizma
	TIP	-	Lokalne politike (u izradi)

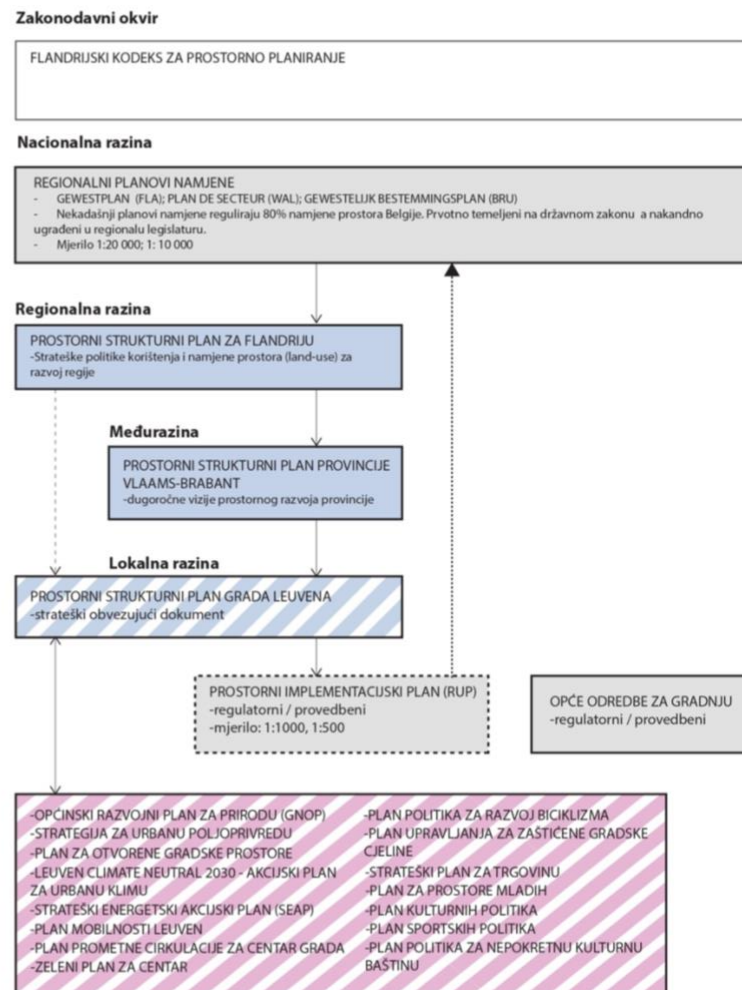
	NAZIV	Plan upravljanja Svjetskim dobrom UNESCO-a Starim Gradom Dubrovnikom	Plan upravljanja za zaštićene gradske cjeline
	TIP	Strateški dokument	Strateški (u izradi)
	NAZIV	Strategija razvoja kulture Grada Dubrovnika	-
	TIP	Strateški dokument	-
	NAZIV	Strategija razvoja sporta i sportske infrastrukture u Gradu Dubrovniku	-
	TIP	Strateški dokument	-
	NAZIV	-	Strateški plan za trgovinu
	TIP	-	Strateški
	NAZIV	Lokalni program za mlade Grada Dubrovnika	Plan za prostore mladih
	TIP	Lokalne politike	Lokalne politike
	NAZIV	-	Plan kulturnih politika
	TIP	-	Lokalne politike
	NAZIV	-	Plan sportskih politika
	TIP	-	Lokalne politike
	NAZIV	-	Plan politika za nepokretnu kulturnu baštinu
	TIP	-	Lokalne politike
	NAZIV	Integrirani razvojni program Dubrovnik 2030.	-
	TIP	Strateški dokument* Nije službeno donesen	-
	NAZIV	Plan prilagodbe klimatskim promjenama Grada Dubrovnika	-
	TIP	Projekt koji nema status strateškog dokumenta	-
	NAZIV	Grad Dubrovnik - Održiva turistička mobilnost	-
	TIP	Projekt koji nema status strateškog dokumenta	-
	NAZIV	-	Zeleni plan za Centar
	TIP	-	Strateški (u izradi, za centar grada i za ostale gradske cjeline)

Tablica 7. Usporedbena analiza planskih dokumenata grada Dubrovnika i grada Leuvena

Sustav upravljanja i planiranja prostora Grada Dubrovnika

Sustav upravljanja i planiranja prostora Grada Leuvena

Slika 13. Usporedbená analiza planskih dokumenata grada Dubrovnika i grada Leuven

Za prostorni razvoj područja grada Dubrovnika nadležna su dva regulatorna plana, Prostorni plan uređenja grada Dubrovnika (PPUG) te Generalni urbanistički plan grada Dubrovnika (GUP) od kojih je GUP plan kojim se određuje prostorni razvoj užeg urbanog područja. U njemu su između ostalog određeni uvjeti korištenja i namjene površina te uvjeti zaštite i očuvanja pojedinih gradskih prostora. On je regulatorni plan kojim se propisuju odredbe i smjernice za izgradnju na razini grada, no nema provedbenu snagu niti alate za provedbu prostornog razvoja kojeg regulira. Za prostorni razvoj grada Leuvena nadležan je Prostorni strukturni plan grada Leuvena koji je strateškog, no obvezujućeg karaktera tj. njime se grad Leuven obvezuje provesti prostorno određene odabrane vizije razvoja grada unutar perioda za koji je izrađen, on nije regulatornog karaktera te ne posjeduje odredbe kojima se regulira izgradnja u prostoru, no odabrani ciljevi, prioritetni projekti i politike određuju uvjete za daljnji razvoj grada.

Oba grada imaju nadležan zakonski akt, u slučaju Dubrovnika to je nacionalni Zakon o prostornom uređenju, dok je za Leuven to regionalni Flandrijski kodeks za prostorno planiranje. Oba plana imaju hijerarhijski „nadređene“ planske akte s kojima se moraju uskladiti. Generalni urbanistički plan se tako mora uskladiti s Prostornim planom uređenja Grada Dubrovnika na lokalnoj razini, Prostornim planom Dubrovačko-neretvanske županije na regionalnoj razini te sa Strategijom prostornog razvoja RH i Programom prostornog uređenja RH na nacionalnoj razini. Prostorni strukturni plan grada Leuvena mora se uskladiti s Prostornim strukturnim planom provincije Vlaams-Brabant te Prostornim strukturnim planom za Flandriju na regionalnoj razini. Na regionalnoj razini na snazi je Regionalni plan, nekadašnji plan kojim su određene namjene površina za područje regije koji je još dijelom u primjeni.

Osim „nadređenih“ planskih akata, oba imaju i određene hijerarhijski „podređene“ akte. U gradu Dubrovniku tako postoji Urbanistički plan uređenja te nekadašnji Detaljni plan uređenja koji je u određenim dijelovima grada još uvijek na snazi. UPU kao planski alat služi za uređenje GUP-om određenih područja grada u nešto detaljnijem mjerilu (1:1000), naročito po pitanju neizgrađenih područja te područja za koja je potrebna urbana sanacija. Na području Leuvena postoje nekadašnji Posebni planovi izgradnje (BPA) koji su dijelom na snazi te Prostorni implementacijski planovi (RUP) koji su regulatorni tj. provedbeni planovi detaljna mjera (1:1000, 1:500) unutar kojih se ugrađuju ciljevi i vizije određeni Prostornim strukturnim planom. Osim RUP-ova, na snazi su i Opće odredbe za gradnju, koje su regulatorni tj. provedbeni alat kojima se regulira izgradnja urbanog područja Leuvena i na temelju kojih se ishodi akt za gradnju.

Oba urbana područja također imaju niz sektorskih dokumenata, strategija, planova, programa i politika koji utječu na prostorni razvoj u gradu i koji se u slučaju ovog rada sagledavaju ovisno o mogućem utjecaju na planiranje sustava otvorenih gradskih prostora. Za područje Dubrovnika to su Strateški plan Grada Dubrovnika, Program razvoja grada Dubrovnika, Strategija razvoja pametnog Grada Dubrovnika kao strateški dokumenti za koje grad Leuven nema usporedne planove budući se strateški razvoj grada uvjetuje uz prostorni razvoj Prostornim strukturnim planom.

Grad Dubrovnik ima izrađen Program zaštite okoliša Grada Dubrovnika, Plan upravljanja Svjetskim dobrom UNESCO-a Starim gradom Dubrovnikom, Strategiju razvoja kulture Grada Dubrovnika te Strategiju razvoja sporta i sportske infrastrukture u Gradu Dubrovniku. Ujedno ima izrađen i niz politika kao što je Lokalni program za mlade Grada Dubrovnika te niz projekata koji nemaju status strateškog ili planskog dokumenta te ne utječu na razvoj grada kao što je Plan prilagodbe klimatskim promjenama, „Grad Dubrovnik-održiva turistička mobilnost“ te Plan mobilnosti.

Grad Leuven ima izrađen niz planova kao što je Općinski razvojni plan za prirodu, akcijski plan za urbanu klimu Leuven Climate Neutral 2030, Strateški energetske akcijski plan, Plan mobilnosti, Plan prometne cirkulacije za centar grada, Strateški plan za trgovinu te niz lokalnih politika kao što je Plan za prostore mladih, Plan kulturnih politika, Plan sportskih politika te Plan politika za nepokretnu kulturnu baštinu koji su svi integrirani i navedeni u Prostornom strukturnom planu grada Leuvena. Osim toga, grad Leuven je trenutno u izradi niza relevantnih dokumenata za temu rada kao što su Planovi prometne cirkulacije za ostale gradske cjeline, Plan politika za razvoj biciklističkog prometa, Plan upravljanja za zaštićene gradske cjeline, Zeleni planovi za centar i ostale gradske cjeline te, najbitnije, Plan za otvorene gradske prostore.

III.2.5. Usporedbena analiza planiranja sustava otvorenih gradskih prostora grada Dubrovnika i grada Leuvena

Na temelju teoretskih polazišta ovog rada određeni su indikatori koji će se koristiti pri usporednoj analizi odabranih gradova. Prvi niz indikatora se odnosi na kriterije za planiranje otvorenih gradskih prostora kao što je pristupačnost, decentraliziranost i sigurnost dok se drugi niz kriterija odnosi na utjecaje koje sustav otvorenih gradskih prostora ima na područje grada i njegovo stanovništvo; utjecaj na zdravlje stanovništva, utjecaj na razvoj društva, utjecaj na otpornost od klimatskih promjena te na konkurentnost grada.

Pristupačnost se analizira pitanjem planiraju li se otvoreni gradski prostori na način na koji se omogućuje ravnopravno korištenje otvorenih gradskih prostora svom stanovništvu u vidu

slobodnog (besplatnog) korištenja, prilagođenog pristupa osobama smanjene pokretljivosti te udaljenosti. *Decentraliziranost* se preispituje pitanjem planira li se sustav otvorenih gradskih prostora ovisno o potrebama korisnika u svim gradskim cjelinama podjednako da bi se spriječio neravnomjeran razvoj gradskog područja na štetu stanovnika, dok se sigurnost promatra kroz pitanje uzima li se u obzir sigurnost korisnika planiranjem zaštite od prometa, odabira materijala, održavanja površina i sl. *Utjecaj na zdravlje stanovništva* se sagledava kroz niz indikativnih pitanja koji preispituju ugrađenost pojedinih tema u dokumentima planiranja grada kao što je poticanje fizičke aktivnosti kroz mobilnost građana u vidu biciklizma i pješaćenja, ili poticanjem sporta i rekreacije, zatim kvalitete zraka, zaštite od buke i samog razvoja i održavanja otvorenih gradskih prostora. *Utjecaj na razvoj društva* se preispituju teme aktivne participacije korisnika pri planiranju otvorenih gradskih prostora, heterogenosti pri planiranju u smislu raznolikih otvorenih gradskih prostora za različite potrebe te očuvanja identiteta pojedinih gradskih cjelina kroz sustav otvorenih gradskih prostora. *Utjecaj otvorenih gradskih prostora na razvoj otpornosti na negativne posljedice klimatskih promjena* tema je unutar koje se postavljaju pitanja očuvanja bioraznolikosti, odvodnje vode, , sprječavanja pojave toplinskih otoka te odabira materijala koji se koriste u izgradnji otvorenih prostora grada. *Utjecaj na konkurentnost gradova* se promatra kroz pitanja poticanja i planiranja mobilnosti roba i ljudi te sprječavanja pojave gentrifikacije koja može negativno utjecati na stanovništvo grada te njegov neravnomjeran razvoj.

Navedena pitanja koja se koriste pri usporednoj analizi gradova primjera služe da bi se istražio pristup planiranju sustava otvorenih gradskih prostora u dva analizirana grada te iznašao prijedlog integriranja strateškog i prostornog planiranja u planiranju sustava otvorenih prostora u svrhu prostornog, društvenog, okolišnog, održivog te ravnopravnog razvoja grada.

Postoje li jasni kvalitativni ili kvantitativni kriteriji za planiranje sustava otvorenih gradskih prostora?		
1. Pristupačnost – planira li se dostupnost svim korisnicima u smislu udaljenosti, dostupnosti osobama smanjene pokretljivosti, te slobodnog korištenja		
DUBROVNIK	+/-	Generalnim planom se određuje gradnja i uređivanje osnovne cestovne i ulične mreže, trgova i ostalih ulica na način da se osigura usklađen razvoj javnog prijevoza i osiguraju uvjeti za afirmaciju postojeće i formiranje nove mreže javnih urbanih prostora, također, pri planiranju, projektiranju, gradnji i uređenju trgova, cestovne i ulične mjere moraju se osigurati propisane mjere zaštite i uvjeti za kretanje osoba sa smanjenom pokretljivošću. Također, Javno-prometne površine i prilazi građevinama moraju imati elemente kojima se osigurava nesmetano kretanje osobama s poteškoćama u kretanju. Pri izgradnji invalidskih prolaza rampi sukladno posebnim propisima obavezno koristiti uočljive boje podloge radi optičkog vođenja, odnosno bolje uočljivosti. Također, Planom se propisuje da dvorišta i vrtovi kao pripadajući dijelovi zona

		javne i društvene namjene moraju biti dostupni građanima osim za građevine za koje posebni propisi daju posebne uvjete (vrtići, škole i sl.). Ne postoji strateški niti prostorno-planski dokument grada Dubrovnika unutar kojeg se postavljaju odredbe ili ciljevi koji kao preduvjet imaju pristupačnost prostora u smislu udaljenosti određenih tipologija od stanovnika ili slobodnog korištenja prostora. Bitno je istaknuti da otvoreni prostori grada Dubrovnika jesu slobodni u smislu besplatnog korištenja svih stanovnika te ne postoje otvoreni prostori s naplatom korištenja. U obrazloženju Generalnog urbanističkog plana iz 2005. godine ističe se manjak određenih tipologija otvorenih prostora u pojedinim gradskim cjelinama, te se u statističkim pokazateljima određenih namjena Plana vidi neuravnotežen raspored namjena po gradskim kotarima, no ne postoje planski alati koji te prepoznate manjkavosti umanjuju ili suzbijaju.
LEUVEN	+	U cilju 7 Prostornog strukturnog plana grad Leuven postavlja temu integralne pristupačnosti unutar koje se obvezuje da svo stanovništvo, uključivo mlade i starije osobe, osobe s poteškoćama u kretanju, roditelji s djecom i dr. moraju moći ravnopravno sudjelovati u urbanom okolišu. Integralna pristupačnost je osnovni zahtjev kod obnove postojećih te razvoja novih gradskih prostora i infrastrukture te je osnovni preduvjet pri projektiranju zahvata od samog početka. U knjizi 2 Plavo-zelena struktura Prostornog strukturnog plana grada Leuvena u izazovima i viziji razvoja prikazan je odnos prostora za „spori“ promet, pretežno pješačkih i biciklističkih staza, sa plavo-zelenom strukturom grada, gdje se pokušava uspostaviti veza i siguran pristup svim otvorenim gradskim prostorima. Jedan od načina na koji se to planira provesti jest razvojem manjih otvorenih ozelenjenih prostora u rezidencijalnim cjelinama grada koji će se međusobno povezati s većim zelenim i plavim prostorima na rubu grada i zelenim prstima kroz pješačke i biciklističke veze „soft“ prometa čime se povećava dostupnost tih prostora svim stanovnicima, naročito u „deficitarnim“ zonama. Povezanost „soft“ prometom se detaljnije obrađuje u temi mobilnosti.
2. Decentraliziranost – planira li se sustav otvorenih gradskih prostora ovisno o potrebama korisnika u svim gradskim cjelinama		
DUBROVNIK	-	Ne postoji strateški i/ili prostorno-planski tj. provedbeni dokument grada Dubrovnika unutar kojeg se postavljaju ciljevi, smjernice ili odredbe za planiranje otvorenih gradskih prostora ovisno o potrebama korisnika niti ovisno o gradskim cjelinama. U obrazloženju Generalnog urbanističkog plana iz 2005. godine ističe se manjak određenih tipologija otvorenih prostora u pojedinim gradskim cjelinama, te se u statističkim pokazateljima određenih namjena Plana vidi neuravnotežen raspored namjena po gradskim kotarima, no ne postoje planski alati koji te prepoznate manjkavosti umanjuju ili suzbijaju.
LEUVEN	+	U svrhu očuvanja raznolikosti i identiteta gradskih cjelina Plan određuje Cilj 4 kao uspostavljanje nukleusa pojedinih gradskih cjelina koji formiraju urbanu mrežu, pri čemu se Planom određuje prostorni razvoj za svaki od gradskih cjelina ovisno o njihovim izazovima i potencijalima. Plan se tako sastoji od 14 knjiga, od kojih je 6 izrađeno za svaku gradsku cjelinu. Grad tako ulaže u kvalitativnu urbanizaciju gradskih cjelina (ne samo povijesne jezgre i centra), ali samo ukoliko je moguće uspostaviti ostale društvene ciljeve poput razvoja zelenih

		površina, upravljanja vodama, krajolika, prometne infrastrukture i sl. Ideja je razvoja centara u svrhu kompaktnog urbanog prostora, a ne raspršenih funkcija. U cilju 3 se ističe da grad prema jezgri pojedine gradske cjeline i prema samoj lokaciji razvojnog projekta određuje koje kvalitete prostora se moraju također uspostaviti; kvaliteta krajolika i kulturna baština, otvoreni zeleni prostor, pristupačnost, osnovne usluge... Grad se u Planu također obvezuje izraditi Zelene planove za sve pojedine gradske cjeline. U knjizi 2 Plavo-zelena struktura Prostornog strukturnog plana grada Leuvena u izazovima i viziji razvoja prikazan je odnos prostora za „spori“ promet, pretežno pješačkih i biciklističkih staza, sa plavo-zelenom strukturom grada, gdje se pokušava uspostaviti veza i siguran pristup svim otvorenim gradskim prostorima. Jedan od načina na koji se to planira provesti jest razvojem manjih otvorenih ozelenjenih prostora u rezidencijalnim cjelinama grada koji će se međusobno povezati s većim zelenim i plavim prostorima na rubu grada i zelenim prstima kroz pješačke i biciklističke veze „soft“ prometa čime se povećava dostupnost tih prostora svim stanovnicima, naročito u „deficitarnim“ zonama. Povezanost „soft“ prometom se detaljnije obrađuje u temi mobilnosti. U prioritetnim projektima potiče se povezivanje rekreacijskih površina sa mrežom zeleno-plavih prostora, ujedno projekti za zelene prste i veze planiraju razvoj otvorenih prostora kao veza između postojećih zelenih prstiju grada međusobno i stambenim zonama uz njih. Posebno se ističe potreba poveznica stambenih centara svih gradskih cjelina i otvorenih prostora u svrhu povećanja kvalitete života stanovnika. Planom se prostorno određuju dijelovi grada gdje je planiran takav razvoj. Treći niz projekata jest određen za rezidencijalne zone s planiranim povećanjem površina zelenih, javnih i pristupačnih prostora unaprijeđenjem postojećih te razvojem novih manjih i većih otvorenih prostora u skladu s urbanim rastom, također, u posebnoj knjizi o Stanovanju u multi-funkcionalnim zonama grad je odlučio biti selektivan u velikim razvojnim projektima i podržava samo one koji su opravdani na temelju razvijanja plavo-zelene strukture i javnih usluga te je odredio i niz gradskih predjela za transformacijske zone u svrhu njihova unaprijeđenja.
3. Sigurnost – uzima li se u obzir sigurnost korisnika pri planiranju otvorenih gradskih prostora		
DUBROVNIK	+/-	U Generalnom urbanističkom planu u Uvjetima smještaja građevina javnih i društvenih djelatnosti, za pretežno mješovite zone određuje se potreba osiguranja dostupnosti prilaza i prijevoza i njihova sigurnost, tako se pješački put korisnika od stanovanja do predškolske ili školske ustanove ne smije planirati da je prekinut glavnim gradskim prometnicama. Također u odredbama za cestovni promet Plan određuje da se na planiranim i postojećim prometnicama u naselju mora osigurati razdvajanje pješaka od prometa vozila gradnjom nogostupa ili trajnim oznakama i zaštitnim ogradama na kolovozu, ukoliko postoje mogućnosti u prostoru. Za biciklističke staze plan jedino određuje da je unutar obuhvata Plana, sukladno mogućnostima na terenu, moguća izgradnja biciklističkih staza. Biciklističke staze i trake mogu se sukladno posebnim propisima graditi i uređivati odvojeno od ulica, kao zasebna površina unutar profila ulice te kao dio kolnika ili pješačke staze obilježen prometnom signalizacijom.
LEUVEN	+	U petoj knjizi Prostornog strukturnog plana, u cilju 5 unutar kojeg se određuje uloga otvorenih javnih prostora, posebno se naglašava razvoj sigurnih poveznica za spori promet (bicikli,

		pješaci) između javnih namjena i prostora te glavnih parkovnih prostora grada, također, između grupa javnih namjena međusobno te rezidencijalnih područja. To gradsko poveznost tkivo osigurava da se korisnici, a naročito djeca i mladi, mogu brzo i sigurno kretati među sadržajima, od škole do van školskih aktivnosti, sportskih objekata do igrališta, ujedno, te veze same po sebi stvaraju prostore koji se mogu koristiti za sport, rekreaciju, igru, sastajanje i sl. Oni ujedno povećavaju društvenu koheziju jer potiču susrete različitih korisnika. Te se gradske veze obrađuju kao cilj i u drugoj knjizi plana o plavo-zelenoj strukturi te se predlažu za svaku gradsku cjelinu u knjigama plana izrađenima za njih. Sigurnost se kao tema obrađuje i u cilju 1 knjige Plana o mobilnosti gdje je gradska namjera odvojiti javni prijevoz i prijevoz motornim vozilima u pristupnim cestama gradu te razvojem djelomično razdvojenih raskrižja između glavnih biciklističkih trasa i glavnih gradskih prometnica, a gdje to nije prostorno moguće prioritet u prijevozu se daje javnom prijevozu i biciklistima. U cilju 3 koji se posebno bavi razvojem biciklističkog prometa, ugrađuju se smjernice izrađenog akcijskog plana za biciklizam gdje se grad obavezuje ulagati u razvoj i projektiranje javnih otvorenih prostora tako da su sigurni i ugodni za korištenje biciklima, zatim u detaljnu lokalnu mrežu sigurnih biciklističkih veza koje su povezane u glavnu biciklističku mrežu. Grad razvija složen sustav biciklističkih trasa gdje su to na regionalnoj razini biciklističke „autoceste“, dok se na lokalnoj razini mreža biciklističkih trasa planira na način da su najveće koncentracije biciklističkog prometa usmjerene na ulice i ceste s najmanjom razinom motornog prometa za što se predodređuju lokalne ulice pretežno stambenih namjena. Planom se detaljno određuju projekti za unaprjeđenje biciklističkih ruta u gradu. Po pitanju pješačkog prometa, grad ulaže u kvalitetne površine za pješake, naročito u stambenim zonama. Svaki novi razvojni projekt je uvjetovan razvojem sigurnih i ugodnih komunikacijskih struktura za pješake i bicikliste, također, veliki dio gradskog centra tj. povijesne jezgre je predodređen za pješački promet.
Uzimaju li se u obzir utjecaji koje sustav otvorenih gradskih prostora ima na područje grada pri planiranju?		
1. Utjecaj na zdravlje stanovništva – poticanje fizičke aktivnosti kroz mobilnost – biciklizam i pješčenje		
DUBROVNIK	-	Za biciklističke staze Generalni urbanistički plan jedino određuje da je unutar obuhvata Plana, sukladno mogućnostima na terenu, moguća izgradnja biciklističkih staza. Biciklističke staze i trake mogu se sukladno posebnim propisima graditi i uređivati odvojeno od ulica, kao zasebna površina unutar profila ulice te kao dio kolnika ili pješačke staze obilježen prometnom signalizacijom. U odredbama Plana se određuje gradnja i uređivanje osnovne cestovne i ulične mreže, trgova i ostalih ulica na način da se osigura usklađen razvoj javnog prijevoza i osiguraju uvjeti za afirmaciju postojeće i formiranje nove mreže javnih urbanih prostora, također, pri planiranju, projektiranju, gradnji i uređenju trgova, cestovne i ulične mjere moraju se osigurati propisane mjere zaštite i uvjeti za kretanje osoba sa smanjenom pokretljivošću. Također, Javno-prometne površine i prilazi građevinama moraju imati elemente kojima se osigurava nesmetano kretanje osobama s poteškoćama u kretanju. Planom se posebnim člankom postavljaju odredbe za pješačke zone i pravce tako da se za kretanje pješaka, osim pločnika, trgova i ulica planira se i gradnja i uređenje pješačkih putova, pothodnika, nathodnika, stubišta i prečaca te prolaza i šetališta. određuje se lokacija pješačkih zona u Gruškom polju te manjih

		pješačkih zona u drugim gradskim predjelima, također planiraju se novi pješački potezi uz obalu Rijeke Dubrovačke (dijelom nasipanjem i uređenjem obale) te u koridoru prometnice uz rekonstruiranu ulicu Stjepana Radića u Gružu. Novim rješenjem Gruškog polja kao značajne pješačke zone s trgovom, pješačko će se kretanje produžiti ulicom A. Stračevića do stare gradske jezgre. Planira se uređenje kontinuiranog pješačkog smjera od gradskih zidina prema Sv. Jakovu i Orsuli kao i na Lapadskoj obali duž cijele obale i oko poluotoka Babin Kuk i Lapad. Prema planu pješačke ulice moraju biti širine najmanje 1,5 m. dok se pri njihovu planiranju i uređivanju obavezno mora omogućiti korištenje osobama smanjene pokretljivosti. Ne postoje detaljnije odredbe i usmjerenja za planiranje niti su usmjerene ka poticanju rekreacije korisnika i utjecaju na zdravlje korisnika. Pješački smjerovi određeni u grafičkom dijelu plana, kartografski prikaz 1. Korištenje i namjena površina u mjerilu 1:5.000, predstavljaju postojeće pješačke smjerove. Moguća je njihova izmjena te gradnja novih pješačkih smjerova, tunela, pothodnika i nathodnika te izgradnja pokretnih stepenica, u skladu s potrebama. Pješačke trase nisu sagledane u odnosu na ostale tipologije otvorenih gradskih prostora, kao što su parkovne površine, plaže, trgovi, biciklističke staze, rekreacijske površine i sl.
LEUVEN	+	U strateškom projektu „Regionet Leuven“ iz 2015, obradila se tema mogućnosti razvoja biciklističkog prometa s obzirom na željeni razvoj regije. Plan nema vidljive rezultate u vidu provedenih projekata. U cilju 9 Prostornog strukturnog plana grad Leuven određuje razvoj grada kao održiv i pristupačan unutar čega se posebno ističe razvoj Leuvena kao biciklističkog grada. Planira se mreža biciklističkih ruta na različitim razinama, brze biciklističke veze s regijom kao biciklističke „autoceste“, ugodne biciklističke veze između svih gradskih cjelina te detaljna mreža sigurnih veza za spori promet koji se veže na glavnu mrežu. Leuven planira svoju biciklističku mrežu s glavnom prometnom infrastrukturom za motorna vozila i javni prijevoz, tako se uspostavi intermodalnost prometa. Također, grad investira u dostatan broj parkirališnih površina za bicikle te mogućih rješenja u blizini stambenih zona. U sintezi željene prostorne strukture u Planu, predviđa se daljni razvoj gradskog Prstena kao veze između centra i ostalih gradskih cjelina te naročito kao glavna veza biciklističke mreže grada sa regionalnim biciklističkim trasama. Također, u prioritetnim projektima određenima Planom ističe se započeta izrada akcijskog plana za realizaciju mreže biciklističkih staza na razini grada u svrhu promoviranja biciklizma kao glavnog vida prometovanja u gradu. U cilju 8, ističe se koncentriranje funkcija te razvoj kompaktnog urbanog razvoja kojim se potiče blizina usluga i olakšava pristupačnost sporim prometom tj. pješaćenjem i bicikliranjem. U sintezi željene prostorne strukture grad planira mrežu komplementarnih i multifunkcionalnih centara gradskih cjelina koje se planiraju unaprijediti na način da se ostvare zeleni prostori, zaštiti baština, uspostave sigurne rute za spori promet te podržavanju lokalne usluge i trgovina. U svim gradskim cjelinama se planira razvoj otvorenih prostora koji je prilagođen identitetu i potrebama tih gradskih predjela te se za njih planira izrada Zelenih planova unutar kojih se određuje koje su potrebne intervencije i prioriteti u prostoru. Oni određuju kako bi trebala izgledati kohezivna mreža zelenih prostora povezana sa mrežom sporog prometa, povezanost tih mreža s urbanom matricom i prostorima rekreacije, povezivanje s većom mrežom zelenih prstiju, kulturnom baštinom, kako očuvati identitet pojedinih gradskih cjelina te željenu sliku kvalitete za sve dijelove mreže. Također Plan kao jedan od prioritetnih ciljeva ima izradu RUP-ova čime se za svako rezidencijalno područje planira koherentni zakonodavni okvir

		unutar koje se određuje kvaliteta života te odredbe za područja kulturne baštine, javnih zelenih prostora, površina za spori promet (pješaci, biciklisti), poticanje lokalne trgovine, očuvanja prostora za javne usluge, poticanje gustoće izgradnje i sl. U cilju 7 Prostornog strukturnog plana grad Leuven postavlja temu integralne pristupačnosti unutar koje se obvezuje da svo stanovništvo, uključivo mlade i starije osobe, osobe s poteškoćama u kretanju, roditelji s djecom i dr. moraju moći ravnopravno sudjelovati u urbanom okolišu. Integralna pristupačnost je osnovni zahtjev kod obnove postojećih te razvoja novih gradskih prostora i infrastrukture te je osnovni preduvjet pri projektiranju zahvata od samog početka. U knjizi 2 Plavo-zelena struktura u cilju 4 određuje se potreba za integracijom manjih zelenih prostora u stambenim zonama, naročito deficitarnim područjima, s mrežom sigurne mreže sporog prometa koji čine vezu s većim otvorenim gradskim zelenim prostorima. Tako Plan u kartografskim prikazima prikazuje planirane i postojeće rute sporih prometnih veza, pješačkih i biciklističkih u kohezivnoj plavo-zelenoj mreži. Plan također ističe niz prioriternih projekata kao što je projekt za Dijle dolinu unutar kojeg se planira uspostaviti kontinuirana plavo-zelena os na koju se vežu različita zelena područja te koja postaje nositelj sporog prometa (pješaci, biciklisti) uz očuvanje raznolikosti krajolika i očuvanja identiteta. Time se dolina Dijle planira kao mjesto susreta na razini grada, veza sjevera i juga te dviju obala. Planom se određuju prostori u gradu za provedbu tog cilja. Planom se zatim određuje niz projekata u temi zelenih prstiju i veza čime se planira niz realizacija veza između samih zelenih prstiju te veza sa stambenim zonama kroz realizaciju otvorenih prostora grada. Ističu se i projekti unutar stambenih područja grada kroz poboljšanje postojećih otvorenih gradskih prostora s uvođenjem vegetacije, vode, igrališta te s fokusom na pristupačnost, razvoj novih manjih i većih (zelenih) otvorenih gradskih prostora ujednačeno s razvojem grada, u gradskom centru, stambenim zona, otvaranje privatnih otvorenih prostora svim korisnicima izgradnjom biciklističkih i pješačkih staza, implementacijom politika koje potiču razvoj zelenih krovova, fasada, drvoređa, poboljšanjem parkovnih područja i popločenja i sl.
2. Utjecaj na zdravlje stanovništva – poticanje fizičke aktivnosti kroz sport i rekreaciju		
DUBROVNIK	+	U Generalnom urbanističkom planu propisan je niz odredbi za razvoj športsko-rekreacijske namjene (R); tako se oni dijele na športska igrališta, kupališne zone, športski centar i športsko rekreacijski park. Na površinama športskih igrališta mogu se uređivati otvorena igrališta, bazeni, prateće građevine i objekti infrastrukture. Propisuju se odredbe za gradnju pratećih građevina (društveni i ugostiteljski prostori, garderobe, sanitarije, smještaj opreme i rekvizita i dr.). Kupališne zone označene s R3 su plaže na poluotoku Babinu kuku i plaža u Uvali Lapad. Uređenje plaža obavlja se sukladno odredbama propisanim za športska igrališta. Uređene plaže označene su na kartografskom prikazu br. 1. “Korištenje i namjena površina” i mogu se uređivati za boravak na otvorenom uz obvezno hortikulturno uređenje. Moguća je gradnja pratećih građevina što upotpunjuju i služe osnovnoj djelatnosti (garderobe, sanitarije, manji ugostiteljski sadržaji) za koje Plan propisuje uvjete gradnje. Uređena kupališta obuhvaćaju otvorene površine namijenjene sunčanju i kupanju, nadzirane i pristupačne s morske i kopnene strane, mogu se opremiti tuševima, platoima, sunčalištima, prilazima moru za osobe sa smanjenom pokretljivošću. Na području uređenih kupališta nije dopušteno ograđivati plaže, prekidati javnu šetnicu i onemogućavati pristup moru.

		Prirodne plaže označene su na kartografskom prikazu br. 1. "Korištenje i namjena površina", zadržavaju se u prirodnom obliku, potpuno očuvanoga zatečenog prirodnog obilježja. U športskom centru (Gospino polje) mogu se graditi športske dvorane, stadioni, bazeni i druge športske građevine, objekti infrastrukture te drugi prostori što upotpunjuju i služe osnovnoj djelatnosti koja se obavlja na tim površinama i u građevinama Športsko-rekreacijski centar Glavica/Babin kuk, južni vršni dio poluotoka Babin kuk između ulice I. Dulčića i ulice od Babinog kuka uz mogućnost izgradnje pratećih sadržaja. U zoni parka Montovjerna planira se uređenje prostora pejzažno vrijednih zelenih sjevernih padina brda Montovjerna s uređenjem umjetnog penjališta, gradnje vidikovca, uređenja botaničkog vrta, trim staze te gušće pješačke mreže šireg područja. Za područja izvan granica građevinskog područja moguća je izgradnja sportsko-rekreacijskog igrališta na način a se svi zahvati uređenja terena (pristup, pješačke staze i sl.) moraju uklopiti u postojeću konfiguraciju terena, ne narušavajući prirodne i krajobrazne vrijednosti uz ograničenje izgrađenosti od 4% te minimalno 30% obuhvata zahvata u prostoru sportsko-rekreacijskog igrališta na otvorenom mora biti uređeno kao parkovni nasadi i prirodno zelenilo. Generalnim planom su utvrđeni gradski projekti od osobitog interesa za Grad unutar kojih Grad sudjeluje kao partner kroz javno privatno partnerstvo od kojih se po pitanju rekreacije ističu rekreacijska zona Velike i Male Petke i Gorice Sv. Vlaha s propisanom izradom urbanističko-arhitektonskog natječaja te športsko-rekreacijski centar Gospino polje s izrađenim detaljnim planom uređenja. U Strategiji razvoja sporta i sportske infrastrukture za period od 2018. do 2028. godine izrađen je program razvoja tjelesne aktivnosti građana Grada Dubrovnika unutar koje su izraženi strateški ciljevi povećavanja udjela građana koji se redovito bave tjelovježbom, povećanje udjela građana koji se tjelesnim vježbanjem bavi na otvorenom za 50% te uvođenje dodatnih sadržaja i mogućnosti za bavljenje sportom i tjelesnim vježbanjem. Unutar akcijskog plana Strategije, strateški ciljevi se planiraju provesti "unaprjeđenjem infrastrukture razvojem novih šetališnih zona i povezivanjem postojećih šetnica u cjelinu uz uređivanje i opremanja novih vanjskih objekta za rekreaciju i sport (street workout i vanjski fitness) te uređivanje i opremanja novih dječjih igrališta – stvaranje Polivalentnih staza" te izradom Godišnjeg plana izgradnje, održavanja i uređenja vanjskih vježbališta i dječjih igrališta.
LEUVEN	+	Grad Leuven ima niz sektorskih planova politika na temu rekreacije kao što je Plan politika za sport. U viziji razvoja grada u prvoj knjizi Prostornog strukturnog plana u cilju 5 grad određuje značaj otvorenih gradskih prostora za rekreaciju između stambenih i poslovnih zona grada čime grad pokazuje namjeru zaštite i poboljšanja postojećih otvorenih gradskih prostora. U sintezi željenog prostornog razvoja u temi <i>plavo-zelenih prstiju</i> određuje se značaj strukture za razvoj rekreacije korisnika dok se u temi mreže komplementarnih i multifunkcionalnih centara gradskih cjelina prostorno određuju mjesta za rekreaciju. U prioritetnim projektima prve knjige u posebnoj temi plana Javnih usluga grad određuje izradu master-planova za rekreaciju za pojedine dijelove grada te određuje projekte unutar prostornih cjelina bitnih za razvoj rekreacijskih prostora kao što je Dolina Dijle, Dolina Molenbeek, Hevelee i dr. U knjizi 2 Plana, Plavo-zelena struktura, analizira se postojeća struktura rekreacijskih površina u gradskim cjelinama, dok se u izazovima i viziji određuje buduća uloga plavozelene strukture za razvoj rekreacije, sporta i igrališta. Posebna tema cilja 4 jest razvoj veza mreže sporog prometa (pješaci, biciklisti) s rekreacijskim površinama. Planom se prostorno određuju posebni dijelovi grada unutar kojih je potreba razvoja raznovidnih otvorenih prostora. U

		prioritetnim projektima se za svaki ističe potreban razvoj rekreacijskih površina na odabranom području. U 5 knjizi plana, Javne usluge, ističe se potreba poboljšanja postojećih rekreacijskih zona i područja na način da se uz njih razviju popratni otvoreni gradski prostori, naročito u rubnim dijelovima stambenih zona i <i>zeleno-plavih prstiju</i>. Grad je razvio niz preduvjeta za razvoj takvih projekata kao što je pristupačnost biciklistima, pješacima, javnim prijevozom te mogućnosti parkiranja, oni se moraju uklopiti u krajolik i postojeću kulturnu baštinu. Ideja je stvaranja rekreacijskih <i>klastera</i> koji su međusobno prostorno povezani. Grad Planom odabire niz takvih projekata za razvoj rekreacijskih struktura, sjeverni dio Doline Dijle, dolinu Molenbeek, Heverlee i dr. Tema rekreacije i sporta je integrirana i u zasebnim knjigama za gradske cjeline.
3. Utjecaj na zdravlje stanovništva – kvaliteta zraka		
DUBROVNIK	+/-	Generalni urbanistički plan grada Dubrovnika određuje da je područje grada u I. kategoriji kakvoće zraka te predlaže mjere; stanje zaštite zraka ne smije prelaziti preporučene vrijednosti kakvoće zraka pa zato treba djelovati preventivno kako se zbog građenja i razvitka područja ne bi prekoračile preporučene vrijednosti, određuje se potreba za aktivacijom postaje Srđ-Žarkovica za praćenje pozadinskog onečišćenja, regionalnog i prekograničnog daljinskog prijenosa i mjerenja u okviru međunarodnih obveza te uspostaviti odgovarajući informacijski sustav, određuje se potreba redovitog praćenja emisija, vođenje registra izvora emisija s podacima o prostornom smještaju, kapacitetu te vrsti i količini emisija, na temelju kojih se vodi katastar emisija na gradskoj i županijskoj razini, te se Planom zabranjuje proizvodnja tvari koje oštećuju ozonski omotač prema Uredbi o tvarima koje oštećuju ozonski omotač. Plan ne sagledava utjecaj sustava otvorenih gradskih prostora na kvalitetu zraka.
LEUVEN	+	U knjizi 2, Plavo-zelena struktura, u izazovima i viziji razvoja u cilju 4 obrađuje se tema utjecaja multifunkcionalne zeleno-plave mreže na adaptaciju klimatskim promjenama i kvaliteti zraka. Planom se ističe bitna funkcija plavo-zelene strukture u regulaciji klime, smanjenju CO₂, u smanjenju efekta toplinskih otoka, smanjenju koncentracija štetnih čestica, dušikova oksida i ozona u zraku te efektu hlađenja u toplim danima. U cilju 5 se ističe značaj održavanja kvalitete života u budućoj većoj gustoći izgrađenosti gdje je prisutnost zelenih prostora od iznimnog značaja uslijed smanjenja buke i poboljšanja kvalitete zraka, poticanja društvenih mreža, poticanja rekreacije i obrazovne vrijednosti. Grad je izradio studiju različitih tipova zelenih područja klasificiranih u odnosu na njihov „domet“ tj. funkciju na različitim razinama kroz koju je određen manjak zelenih prostora u određenim dijelovima grada prema različitim standardima (25m² po stanovniku za urbana područja), gdje se pokazao manjak u centru Leuvena, što se detaljnije obrađuje u zasebnim knjigama za pojedine gradske cjeline. Grad Leuven se ne vodi kvantitativnim standardima već odabire kvalitativne za razvoj mreže zelenih prostora (parkova, ulica, trgova, urbanih vrtova, igrališta i sl.). Grad također u određuje niz prioritetnih projekata za razvoj novih i poboljšanje postojećih otvorenih gradskih prostora u svrhu razvoja koherentne mreže plavo-zelene strukture koja je međusobno povezana manjim ozelenjenim i otvorenim gradskim prostorima te sigurnom mrežom sporih prometa za pješake i bicikliste. U kartografskim prikazima su prikazani prioritetni projekti.
4. Utjecaj na zdravlje stanovništva – zaštita od buke		

DUBROVNIK	+	Generalni urbanistički plan propisuje mjere zaštite od buke koje su: sprječavanje nastajanja buke na način da se planira gradnja građevina, koje mogu predstavljati izvor buke, na mjestima s kojih neće djelovati na sredinu u kojoj ljudi rade i borave; potrebu izrade karte buke za gradsko područje (osim povijesne jezgre Dubrovnika, za koju je već izrađena) u svrhu utvrđivanja i praćenja razine buke, razina buke uvjetovana prometom planira se smanjiti optimalizacijom utjecaja prometa na okoliš, razdvajanjem pješačkih i glavnih kolnih prometnih tokova, rješavanjem prometa u mirovanju izgradnjom podzemnih garažnih objekata, izgradnjom zapadnog ulaza u grad, pretvaranjem šire gradske zone u pješačku, izgradnjom kompleksa autobusnog terminala u Gruškoj luci, dislokacijom Atlasovih garaža iz Gospinog polja, pogona JP Libertas i drugim mjerama urbane politike, razina buke iznad dopuštene razine zbog rada ugostiteljskih objekata, regulirati će se vremenom njihova rada sukladno zakonskoj regulativi, uz uporabu karte buke za određeno područje te inspekcijским nadzorom. Plan nominalno određuje mogućnost korištenja sustava otvorenih gradskih prostora za subzbijanje buke, no ne postoje posebne odredbe ili regulacije za provođenje tih mjera na području Grada.
LEUVEN	+	U knjizi 2, Plavo-zelena struktura, u cilju 5 se ističe značaj održavanja kvalitete života u budućoj većoj gustoći izgrađenosti gdje je prisutnost zelenih prostora od iznimnog značaja uslijed smanjenja buke i poboljšanja kvalitete zraka, poticanja društvenih mreža, poticanja rekreacije i obrazovne vrijednosti. Grad je izradio studiju različitih tipova zelenih područja klasificiranih u odnosu na njihov „domet“ tj. funkciju na različitim razinama kroz koju je određen manjak zelenih prostora u određenim dijelovima grada prema različitim standardima (25m² po stanovniku za urbana područja), gdje se pokazao manjak u centru Leuvena, što se detaljnije obrađuje u zasebnim knjigama za pojedine gradske cjeline. Grad Leuven se ne vodi kvantitativnim standardima već odabire kvalitativne zahtjeve za razvoj mreže zelenih prostora (parkova, ulica, trgova, urbanih vrtova, igrališta i sl.). Grad također u određuje niz prioriternih projekata za razvoj novih i poboljšanje postojećih otvorenih gradskih prostora u svrhu razvoja koherentne mreže plavo-zelene strukture koja je međusobno povezana manjim ozelenjenim i otvorenim gradskim prostorima te sigurnom mrežom sporih prometa za pješake i bicikliste. U knjizi 3, Mobilnost, u cilju 1 ističe se usmjerenje ka smanjenju putovanja koji potiču veće korištenje bicikli i pješčenja čime se suzbija buka u gradu. Cilj se nastoji postići umrežavanjem različitih funkcija u gradu na razini gradskih cjelina čime se smanjuje potreba dužih putovanja.
5. Utjecaj na zdravlje stanovništva – razvoj otvorenih gradskih prostora – stvaranje novih te poboljšanje postojećih		
DUBROVNIK	+	Javne zelene površine namjena je koja je planirana Generalnim urbanističkim planom na površinama koje se moraju krajobrazno urediti, te se u njima mogu urediti pješačke staze, odmorišta, paviljoni, dječja igrališta, javna rasvjeta i opremanje urbanom opremom. One obuhvaćaju postojeće i planirane parkove, igrališta te ostale javne zelene površine uz prometne koridore, biciklističke ili pješačke staze te zelene površine na područjima koja nisu primjerena gradnji, a u kontaktnom su području s prometnim površinama. Prema odredbama Planom se povećavaju navedene površine s obzirom da unose nove vrijednosti u strukturu naselja te povećavaju njegovu atraktivnost. Unutar ove zone moguća je rekultivacija i održavanje autohtone vegetacije bez mogućnosti nove izgradnje. Iako se unutar odredbi nominalno

		dovode u odnos javne zelene površine različitih tipologija te pješačke i biciklističke staze, one nisu sagledane kao zajednički sustav, niti postoje odredbe u Planu koje ih dovode u međudnos i usmjeravaju njihov cjeloviti razvoj. Također, planom se ne određuju specifični projekti razvoja novih otvorenih gradskih prostora kao dijelova jednog povezanog sustava. Generalnim planom su utvrđeni gradski projekti od osobitog interesa za Grad unutar kojih Grad sudjeluje kao partner kroz javno privatno partnerstvo od kojih se po pitanju otvorenih gradskih prostora ističe rekreacijska zona Velike i Male Petke i Gorice Sv. Vlaha, prostor od Boninova do Grada, humanizacija naselja Mokošica, obnova ljetnikovaca Rijeke Dubrovačke s uređenjem važnih pješačkih poteza i javnih prostora, izletišta i vidikovci svi s propisanom izradom urbanističko-arhitektonskog natječaja te športsko-rekreacijski centar Gospino polje s izrađenim detaljnim planom uređenja. Generalnim planom u odredbama se nominalno predviđa gradnja i uređivanje trgova kao važnih fokusa prometnih tokova te žarišta otvorenog javnog urbanog prostora, no nisu propisane posebne odredbe ili smjernice za njihovo projektiranje, značaj ili povezivanje s ostalim tipologijama otvorenih gradskih prostora. U urbanim pravilima Generalnog urbanističkog plana za područja grada se utvrđuju uvjeti korištenja, uređenja i zaštite prostora te se ona temelje između ostalog i na postojanju mreže javnih prostora i sadržaja, komunalne opremljenosti te urbanog zelenila. Tako se za pojedina područja grada određuje uređenje i razvoj pojedinih tipologija otvorenih gradskih prostora kao što je uređenje Plato Pile, uređenja parkova Gradac i Bogišića park, plan područja posebnih obilježja za otok Lokrum, u općim pravilima za konsolidirana područja grada se određuje zaštita, uređivanje i rekultivacija zelenih površina, zaštita i rekultivacija povijesnih vrtova, dok se u područjima u transformaciji određuje formiranje javnih otvorenih prostora prvenstveno za pješake, uvjeti uređenja izletišta i vidikovaca, te formiranje šetnice u Rijeci Dubrovačkoj, uređenje vrtova kao javnih prostora te kontinuiranih pješačkih trasa do povijesne jezgre.
LEUVEN	+	U osnovnoj viziji prve knjige Prostornog strukturnog plana grad Leuven određuje niz ciljeva u temi otvorenih gradskih prostora. Grad odlučuje zaštititi svoje otvorene i zelene prostore nizom projekata za poboljšanje dizajna krajolika. Grad namjerava omogućiti povezanost zelenih prstiju s urbanim centrima gradskih cjelina te uspostaviti mrežu zelenih prostora, ulica i trgova u stambenim zonama u svrhu poboljšanja urbanog krajolika. Izgradnja u centru se limitira. U svakom master-planu razvoja nove izgradnje u gradu ugrađuju se uvjeti za razvoj urbanog krajolika, naročito veza sa zelenim prostima i razvoja biciklističke mreže. U temi mobilnosti, prioritet ima spori promet, pješaci i biciklisti, a zatim javni prijevoz. Grad razvija detaljnu mrežu biciklističkih trasa te pješačkih koridora. budući da Leuven nije povezan, već je razveden u niz gradskih cjelina velikim otvorenim zelenim prostorima tzv. zelenim prstima, grad planira veze među njima razvojem novih i poboljšanjem postojećih otvorenih gradskih prostora s posebnim fokusom na povezivanjem urbanih centara svih gradskih cjelina. Jedan od potencijala za veze je u razvoju Prstena kao biciklističke veze sa smanjenjem motornih vozila. U knjizi 2, Plavo-zelena struktura, posebno se detaljno razrađuje mreža plavo-zelene strukture, otvorenih gradskih prostora, rekreacijskih zona te mreže sporog prometa, naročito biciklističkih staza. Prostorno se određuju pojedine gradske cjeline za prioritetne projekte kao što je projekt za Dijle dolinu unutar kojeg se planira uspostaviti kontinuirana plavo-zelena os na koju se vežu različita zelena područja te koja postaje nositelj sporog prometa (pješaci,

		biciklisti) uz očuvanje raznolikosti krajolika i očuvanja identiteta. Time se dolina Dijle planira kao mjesto susreta na razini grada, veza sjevera i juga te dviju obala. Planom se određuju prostori u gradu za provedbu tog cilja. Planom se zatim određuje niz projekata u temi zelenih prstiju i veza čime se planira niz realizacija veza između samih zelenih prstiju te veza sa stambenim zonama kroz realizaciju otvorenih prostora grada. Ističu se i projekti unutar stambenih područja grada kroz poboljšanje postojećih otvorenih gradskih prostora s uvođenjem vegetacije, vode, igrališta te s fokusom na pristupačnost, razvoj novih manjih i većih (zelenih) otvorenih gradskih prostora ujednačeno s razvojem grada, u gradskom centru, stambenom zoni, otvaranje privatnih otvorenih prostora svim korisnicima izgradnjom biciklističkih i pješačkih staza, implementacijom politika koje potiču razvoj zelenih krovova, fasada, drvoreda, poboljšanjem parkovnih područja i popločenja i sl. U knjizi 5, Javne usluge, osobite se ističe potreba za razvojem otvorenih gradskih prostora koji ojačavaju identitet prostora nizom projekata u javnim prostorima kao što je umjetnost u javnom prostoru, kulturne aktivnosti u otvorenim prostorima grada, pri čemu se otvoreni gradski prostori planiraju kao „nedefinirani“ pri čemu funkcija prostora nije do kraja definirana te se omogućuje fleksibilnost prostora za mnoge potencijalne funkcije. Otvoreni gradski prostori se planiraju kao mjesta u kojima se simulira susret različitih aktera. Naročita pozornost se usmjerava na projekt Vaartkom za koji je izrađen RUP, i koji se planira kao kreativni centar. Ujedno, za svaku gradsku cjelinu se planira izrada Zelenih planova unutar kojih bi se trebalo uspostaviti izgled povezane mreže zelenih prostora uključujući ulice i trgove, načine povezivanja s prostorima usporena prometa, zatim kako se mreža veže s rekreacijskim strukturama, na <i>zelene prste</i>, uz baštinu te kako se usklađuje s individualnim identitetima gradskih cjelina te koja je potrebna razina kvalitete slike prostora u različitim dijelovima mreže. Grad Leuven je u 2021. godini pokrenuo izradu <i>master-plana</i> javnih gradskih prostora pod nazivom „Leuven, otvoreni grad“ koji za cilj ima postaviti teme zelene i plave strukture, kulturne baštine, društva i mobilnosti kao temelj razvoja grada Leuvena.
6. Utjecaj na razvoj društva – potiče li se aktivna participacija stanovnika u planiranju i projektiranju otvorenih gradskih prostora		
DUBROVNIK	-	Ne postoje alati ili aktivnosti za provođenje participacije stanovnika u planiranju i projektiranju otvorenih gradskih prostora osim provođenja zakonom propisanog javnog uvida i rasprave prostornih i strateških planova grada.
LEUVEN	+	Kroz projekt Vital City, grad Leuven potiče razvoj dizajna rekreativnih prostora u svrhu poticanja fizičke aktivnosti zdravlja. Javni poziv za prijedlozima projekata i dizajnerskim pristupama poslan je na razini susjedstava te se time potiče sudjelovanje, fizička aktivnosti, pješaćenje, bicikliranje itd. Također, grad aktivno potiče sudjelovanje u urbanom vrtlarstvu.
7. Utjecaj na razvoj društva - planiraju li se raznovrsni prostori s različitim funkcijama, ovisno o potrebama korisnika		
DUBROVNIK	-	Iako se Generalnim urbanističkim planom ističu odredbe planiranja određenih tipologija otvorenih gradskih prostora, te postoje strateški planovi koji također u svojim ciljevima imaju razvoj određenih tipologija, ne postoji strateški i/ili prostorno-planski tj. provedbeni dokument grada Dubrovnika unutar kojeg se postavljaju ciljevi, smjernice ili odredbe za planiranje otvorenih gradskih prostora na način da se prilagode različitim funkcijama i potrebama različitih korisnika.

LEUVEN	+	U svrhu očuvanja raznolikosti i identiteta gradskih cjelina Plan određuje Cilj 4 kao uspostavljanje nukleusa pojedinih gradskih cjelina koji formiraju urbanu mrežu, pri čemu se Planom određuje prostorni razvoj za svaki od gradskih cjelina ovisno o njihovim izazovima i potencijalima. Plan se tako sastoji od 14 knjiga, od kojih je 6 izrađeno za svaku gradsku cjelinu. Grad tako ulaže u kvalitativnu urbanizaciju gradskih cjelina (ne samo povijesne jezgre i centra), ali samo ukoliko je moguće uspostaviti ostale društvene ciljeve poput razvoja zelenih površina, upravljanja vodama, krajolika, prometne infrastrukture i sl. Ideja je razvoja centara u svrhu kompaktnog urbanog prostora, a ne raspršenih funkcija. U cilju 3 se ističe da grad prema jezgri pojedine gradske cjeline i prema samoj lokaciji razvojnog projekta određuje koje kvalitete prostora se moraju također uspostaviti; kvaliteta krajolika i kulturna baština, otvoreni zeleni prostor, pristupačnost, osnovne usluge... Grad se u Planu također obvezuje izraditi Zelene planove za sve pojedine gradske cjeline. U knjizi 2 Plavo-zelena struktura Prostornog strukturnog plana grada Leuvena u izazovima i viziji razvoja prikazan je odnos prostora za „spori“ promet, pretežno pješačkih i biciklističkih staza, sa plavo-zelenom strukturom grada, gdje se pokušava uspostaviti veza i siguran pristup svim otvorenim gradskim prostorima. Jedan od načina na koji se to planira provesti jest razvojem manjih otvorenih ozelenjenih prostora u rezidencijalnim cjelinama grada koji će se međusobno povezati s većim zelenim i plavim prostorima na rubu grada i zelenim prstima kroz pješačke i biciklističke veze „soft“ prometa čime se povećava dostupnost tih prostora svim stanovnicima, naročito u „deficitarnim“ zonama. Povezanost „soft“ prometom se detaljnije obrađuje u temi mobilnosti. U prioritetnim projektima potiče se povezivanje rekreacijskih površina sa mrežom zeleno-plavih prostora, ujedno projekti za zelene prste i veze planiraju razvoj otvorenih prostora kao veza između postojećih zelenih prstiju grada međusobno i stambenim zonama uz njih. Posebno se ističe potreba poveznica stambenih centara svih gradskih cjelina i otvorenih prostora u svrhu povećanja kvalitete života stanovnika. Planom se prostorno određuju dijelovi grada gdje je planiran takav razvoj. Treći niz projekata jest određen za rezidencijalne zone s planiranim povećanjem površina zelenih, javnih i pristupačnih prostora unaprjeđenjem postojećih te razvojem novih manjih i većih otvorenih prostora u skladu s urbanim rastom, također, u posebnoj knjizi o Stanovanju u multifunkcionalnim zonama grad je odlučio biti selektivan u velikim razvojnim projektima i podržava samo one koji su opravdani na temelju razvijanja plavo-zelene strukture i javnih usluga te je odredio i niz gradskih predjela za transformacijske zone u svrhu njihova unaprjeđenja.
8. Utjecaj na razvoj društva – očuvanje identiteta gradskih cjelina		
DUBROVNIK	+	Generalnim urbanističkim planom određuje se potreba za očuvanjem izvorne strukture spomenika i cjeline povijesne gradske jezgre u skladu s posebnim uvjetima nadležnog tijela za zaštitu spomeničke baštine. U uvjetima i načinu gradnje stambenih građevina Planom se određuje način izgradnje u pojedinim gradskim cjelinama u skladu s prepoznatom urbanom matricom, naročito se određuje potrebna razina krajobraznog uređenja parcela, također određuju se i uvjeti u ruralnim sklopovima i ambijentalnim cjelinama. U svrhu zaštite graditeljske baštine i povijesnih graditeljskih cjelina Planom su utvrđene zone zaštite te su prikazane u posebnom prilogu Konzervatorskog elaborata (M 1:5000). One su zona stroge zaštite, strogo zaštićene spomeničke cjeline, arheološki lokaliteti, povijesna jezgra s gradskim zidinama, utverdama te gradskim jarkom te zona umjerene zaštite. Plan također određuje

		kulturni krajobraz, oblikovno vrijedne jeline, te posebna ograničenja u korištenju prostora, posebno osjetljiva područja i posebno ugrožena područja naselja. Zaštićeni kulturni krajobraz obuhvaća zaštitu obalnog područja, istaknute zone visokovrijednog zelenila, obradivih površina i same atraktivnosti prostora. Plan također određuje visokokonsolidirana, konsolidirana te niskokonsolidirana područja za koja propisuje niz uvjeta za korištenje, uređenje i zaštitu prostora. No, osim za pojedinačne projekte, mjere se ne oslanjaju na korištenje sustava otvorenog gradskog prostora kao načina za zaštitu ili unaprijeđenje identiteta pojedinih gradskih cjelina osim za područja zaštite graditeljske baštine, no i u tom slučaju nisu propisane detaljne strateške mjere ili planske odredbe.
LEUVEN	+	U svrhu očuvanja raznolikosti i identiteta gradskih cjelina Plan određuje Cilj 4 kao uspostavljanje nukleusa pojedinih gradskih cjelina koji formiraju urbanu mrežu, pri čemu se Planom određuje prostorni razvoj za svaki od gradskih cjelina ovisno o njihovim izazovima i potencijalima. Plan se tako sastoji od 14 knjiga, od kojih je 6 izrađeno za svaku gradsku cjelinu. Grad tako ulaže u kvalitativnu urbanizaciju gradskih cjelina (ne samo povijesne jezgre i centra), ali samo ukoliko je moguće uspostaviti ostale društvene ciljeve poput razvoja zelenih površina, upravljanja vodama, krajolika, prometne infrastrukture i sl. Ideja je razvoja centara u svrhu kompaktnog urbanog prostora, a ne raspršenih funkcija. U cilju 3 se ističe da grad prema jezgri pojedine gradske cjeline i prema samoj lokaciji razvojnog projekta određuje koje kvalitete prostora se moraju također uspostaviti; kvaliteta krajolika i kulturna baština, otvoreni zeleni prostor, pristupačnost, osnovne usluge... Grad se u Planu također obvezuje izraditi Zelene planove za sve pojedine gradske cjeline. U knjizi 2 Plavo-zelena struktura Prostornog strukturnog plana grada Leuvena u izazovima i viziji razvoja prikazan je odnos prostora za „spori“ promet, pretežno pješačkih i biciklističkih staza, sa plavo-zelenom strukturom grada, gdje se pokušava uspostaviti veza i siguran pristup svim otvorenim gradskim prostorima. Jedan od načina na koji se to planira provesti jest razvojem manjih otvorenih ozelenjenih prostora u rezidencijalnim cjelinama grada koji će se međusobno povezati s većim zelenim i plavim prostorima na rubu grada i zelenim prstima kroz pješačke i biciklističke veze „soft“ prometa čime se povećava dostupnost tih prostora svim stanovnicima, naročito u „deficitarnim“ zonama. Povezanost „soft“ prometom se detaljnije obrađuje u temi mobilnosti. U prioritetnim projektima potiče se povezivanje rekreacijskih površina sa mrežom zeleno-plavih prostora, ujedno projekti za zelene prste i veze planiraju razvoj otvorenih prostora kao veza između postojećih zelenih prstiju grada međusobno i stambenim zonama uz njih. Posebno se ističe potreba poveznica stambenih centara svih gradskih cjelina i otvorenih prostora u svrhu povećanja kvalitete života stanovnika. Planom se prostorno određuju dijelovi grada gdje je planiran takav razvoj. Treći niz projekata jest određen za rezidencijalne zone s planiranim povećanjem površina zelenih, javnih i pristupačnih prostora unaprijeđenjem postojećih te razvojem novih manjih i većih otvorenih prostora u skladu s urbanim rastom, također, u posebnoj knjizi o Stanovanju u multi-funkcionalnim zonama grad je odlučio biti selektivan u velikim razvojnim projektima i podržava samo one koji su opravdani na temelju razvijanja plavo-zelene strukture i javnih usluga te je odredio i niz gradskih predjela za transformacijske zone u svrhu njihova unaprijeđenja.
9. Utjecaj na razvijanje otpornosti na negativne posljedice klimatskih promjena – očuvanje bioraznolikosti		

DUBROVNIK	+	Grad Dubrovnik je izradio Program zaštite okoliša Grada Dubrovnika unutar kojeg se među prioritetnim ciljevima ističe izrada procjene stanja ekosustava uz vrednovanje njihovih usluga, integriranje mjera zaštite prirode u dokumente prostornog uređenja, izrada Krajobrazne osnove Grada Dubrovnika, ugradnja mjera zaštite krajobraza u prostorne planove, korištenje krajobrazne osnove kao stručne podloge za izradu budućih ID PPUG i GUP, izrada Katastra zelenila Grada Dubrovnika, izrada Strategije i akcijskog plana urbane zelene infrastrukture grada uz detaljnu tipologiju zelenih površina, ugraditi ciljeve i mjere zaštite zraka, ozonskog sloja, ublažavanje klimatskih promjena i prilagodbe klimatskim promjenama u strateške dokumente i dokumente prostornog uređenja. U Generalnom urbanističkom planu očuvanje bioraznolikosti se nalazi u nizu poglavlja, tako u Uvjetima uređenja posebno vrijednih područja određuju se uvjeti i mjere zaštite posebno vrijednih i osjetljivih područja i cjelina kao što su zaštićene prirodne vrijednosti, vode, more, obala i posebno vrijedna izgrađena područja. Također, oni su prikazani u grafičkom dijelu plana Područja posebnih uvjeta korištenja – prirodna baština. U odredbama se također određuju smjernice za mjere zaštite za područje ekološke mreže, staništa, prostora povijesne vrtne zone te povijesnih vrtova izvan povijesne prigradske vrtne zone. Za zaštićene prirodne vrijednosti, primjenjuju se zaštite utvrđene Zakonom o zaštiti prirode te ostalim posebnim zakonima. Također, planom se predlaže štititi potencijalno vrijedna područja. Planom se također određuje osobito vrijedan predjel- prirodni krajobraz te kulturni krajobraz, te su oni prikazani u grafičkom dijelu plana na kartografskom prikazu 4.3. Područja posebnih ograničenja u korištenju – krajobraz (M 1:10 000). Za njih je potrebna izrada stručnih podloga. Dio teritorija grada spada u ekološku mrežu, te se Planom određuju važna područja za divlje svojte i stanišne tipove te za propisuju smjernice za mjere zaštite. Planom se također određuju posebno osjetljiva područja ili područja oštećene prirode za koje Plan određuje potrebu provođenja propisanih mjera uređenja zemljišta te mjera zaštite okoliša.
LEUVEN	+	U knjizi 2, Plavo-zelena struktura, posebno se detaljno razrađuje mreža plavo-zelene strukture, otvorenih gradskih prostora, rekreacijskih zona te mreže sporog prometa, naročito biciklističkih staza. Ističe se njezin značaj za očuvanje prirodnih vrijednosti i bioraznolikosti. Posebno se detaljno razrađuju biološke funkcije plavo-zelene strukture u zaštiti od negativnih posljedica od klimatskih promjena, očuvanju staništa flore i faune te održavanja bioraznolikosti. Osim temeljnih cjelina s visoko prirodnom vrijednosti, Plan određuje i ostale otvorene prostore grada kao bitne za očuvanje bioraznolikosti. Prostorno se određuju pojedine gradske cjeline za prioritetne projekte kao što je projekt za Dijle dolinu unutar kojeg se planira uspostaviti kontinuirana plavo-zelena os na koju se vežu različita zelena područja te koja postaje nositelj sporog prometa (pješaci, biciklisti) uz očuvanje raznolikosti krajolika i očuvanja identiteta. Time se dolina Dijle planira kao mjesto susreta na razini grada, veza sjevera i juga te dviju obala. Planom se određuju prostori u gradu za provedbu tog cilja. Planom se zatim određuje niz projekata u temi zelenih prstiju i veza čime se planira niz realizacija veza između samih zelenih prstiju te veza sa stambenim zonama kroz realizaciju otvorenih prostora grada. Ističu se i projekti unutar stambenih područja grada kroz poboljšanje postojećih otvorenih gradskih prostora s uvođenjem vegetacije, vode, igrališta te s fokusom na pristupačnost, razvoj novih manjih i većih (zelenih) otvorenih gradskih prostora ujednačeno s razvojem grada, u gradskom centru, stambenim zona, otvaranje privatnih otvorenih prostora svim korisnicima izgradnjom biciklističkih i pješačkih staza, implementacijom politika koje

		potiču razvoj zelenih krovova, fasada, drvoređa, poboljšanjem parkovnih područja i popločenja i sl.
10. Utjecaj na razvijanje otpornosti na negativne posljedice klimatskih promjena – odvodnja vode		
DUBROVNIK	+/-	Generalni urbanistički plan propisuje odredbe na temi Vodnogospodarskog sustava koji su prikazani na kartografskom prikazu 3.4. Vodnogospodarski sustav-korištenje voda (M 1:10 000) dok je odvodnja otpadnih voda prikazana u dva kartografska prikaza: 3.5. Vodnogospodarski sustav – odvodnja otpadnih voda te 3.6. Vodnogospodarski sustav – odvodnja oborinskih voda. Odvodnja na teritoriju grada je riješena jedinstvenim sustavom uređajem za pročišćavanje i podmorskim isustom. Planirani sustavi odvodnje redovito su razdjelni sustavi sa zasebnim vođenjem fekalnih i oborinskih voda. Mješoviti sustav postoji u staroj gradskoj jezgri Dubrovnika, dok je gradski sustav Dubrovnika (uže područje Grada Dubrovnika) polurazdjelni sustav u kojemu je potreban zasebni sustav odvodnje oborinskih voda. Na području Grada Dubrovnika ispuštanje oborinskih voda putem javnog oborinskog kolektora u prirodni recipijent (more), vrši se bez posebnih građevina za obradu/ pročišćavanje (ulja i masti). Ispuštanje oborinskih voda u javni oborinski kolektor sa otvorenih parkirališta i garaža sa brojem parkirnih mjesta 15 i više, uvjetovano je ugradnjom separatora ulja i masti, tako da isti ne mogu dospjeti u javni oborinski kolektor. Odvodnja velikih oborina (bujice i potoci) znatan su problem zbog nereguliranja postojećih bujica. Planom je propisano da je prioritet izgradnja sustava oborinske odvodnje, reguliranje neodržavanih potoka i bujičnih korita. Iako se kao prioritet ističe izgradnja sustava oborinske odvodnje u svrhu zaštite od bujica i više razine padalina, Planom se ne određuje korištenje sustava otvorenih gradskih prostora u svrhu provođenja zaštite od poplava i pri upojnosti od viškova vode. Također, ne planiraju se regulacije u načinima popločanja ili materijala koji se koriste u gradskom prostoru u svrhu bolje upojnosti vode.
LEUVEN	+	U knjizi 2, Plavo-zelena struktura, posebno se detaljno razrađuje mreža plavo-zelene strukture, otvorenih gradskih prostora, rekreacijskih zona te mreže sporog prometa, naročito biciklističkih staza. Ističe se njezin značaj za upravljanje vodama, naročito pri upojnosti vode, te se ona veže uz politike upravljanja kanalizacijom te posebnim upravljanjem u zaštiti od poplava. Plan određuje integriranje tema plavo-zelene strukture, otvorenih gradskih prostora, mreža pješačkih i biciklističkih staza u upravljanje vodama, poboljšanjem i ozelenjavanjem postojećih i novih otvorenih prostora, korištenje upijajućih materijala i poticanjem upojnih površina u stambenim zonama. Prostorno se određuju pojedine gradske cjeline za prioritetne projekte kao što je projekt za Dijle dolinu unutar kojeg se planira uspostaviti kontinuirana plavo-zelena os na koju se vežu različita zelena područja te koja postaje nositelj sporog prometa (pješaci, biciklisti) uz očuvanje raznolikosti krajolika i očuvanja identiteta. Time se dolina Dijle planira kao mjesto susreta na razini grada, veza sjevera i juga te dviju obala. Planom se određuju prostori u gradu za provedbu tog cilja. Planom se zatim određuje niz projekata u temi zelenih prstiju i veza čime se planira niz realizacija veza između samih zelenih prstiju te veza sa stambenim zonama kroz realizaciju otvorenih prostora grada. Ističu se i projekti unutar stambenih područja grada kroz poboljšanje postojećih otvorenih gradskih prostora s uvođenjem vegetacije, vode, igrališta te s fokusom na pristupačnost, razvoj novih manjih i većih (zelenih) otvorenih gradskih prostora ujednačeno s razvojem grada, u gradskom centru, stambenim zona,

		otvaranje privatnih otvorenih prostora svim korisnicima izgradnjom biciklističkih i pješačkih staza, implementacijom politika koje potiču razvoj zelenih krovova, fasada, drvoreda, poboljšanjem parkovnih područja i popločenja i sl.
11. Utjecaj na razvijanje otpornosti na negativne posljedice klimatskih promjena – sprječavanje pojave toplinskih otoka		
DUBROVNIK	-	Ne postoji strateški i/ili prostorno-planski tj. provedbeni dokument grada Dubrovnika unutar kojeg se postavljaju ciljevi, smjernice ili odredbe za planiranje otvorenih gradskih prostora na način da se spriječi pojava toplinskih otoka. Dubrovačka regionalna agencija (DURA) izradila je Plan prilagodbe klimatskim promjenama grada Dubrovnika unutar kojeg se razmatra tema urbanih toplinskih otoka te je izrađen prijedlog točkastih intervencija u prostoru koje bi trebale pozitivno utjecati na suzbijanje dijela negativnih utjecaja klimatskih promjena. Dokument nije cjelovit i ne predlaže mjere na razini cijelog teritorija grada, niti u užem niti u širem smislu. Prijedlozi intervencija su točkasti projekti čija implementacija nije predviđena u prostornim planovima ili strateškim dokumentima Grada. Plan nema status strateškog dokumenta niti ima utjecaja na planiranje i provedbu zahvata na području Grada.
LEUVEN	+	U knjizi 2, Plavo-zelena struktura, u izazovima i viziji razvoja u cilju 4 obrađuje se tema utjecaja multifunkcionalne zeleno-plave mreže na adaptaciju klimatskim promjenama i kvaliteti zraka. Planom se ističe bitna funkcija plavo-zelene strukture u regulaciji klime, smanjenju CO ₂ , u smanjenju efekta toplinskih otoka, smanjenju koncentracija štetnih čestica, dušikova oksida i ozona u zraku te efektu hlađenja u toplim danima. U cilju 5 se ističe značaj održavanja kvalitete života u budućoj većoj gustoći izgrađenosti gdje je prisutnost zelenih prostora od iznimnog značaja uslijed smanjenja buke i poboljšanja kvalitete zraka, poticanja društvenih mreža, poticanja rekreacije i obrazovne vrijednosti. Grad je izradio studiju različitih tipova zelenih područja klasificiranih u odnosu na njihov „domet“ tj. funkciju na različitim razinama kroz koju je određen manjak zelenih prostora u određenim dijelovima grada prema različitim standardima (25m ² po stanovniku za urbana područja), gdje se pokazao manjak u centru Leuvena, što se detaljnije obrađuje u zasebnim knjigama za pojedine gradske cjeline. Grad Leuven se ne vodi kvantitativnim standardima već odabire kvalitativne za razvoj mreže zelenih prostora (parkova, ulica, trgova, urbanih vrtova, igrališta i sl.). Grad također u određuje niz prioriternih projekata za razvoj novih i poboljšanje postojećih otvorenih gradskih prostora u svrhu razvoja koherentne mreže plavo-zelene strukture koja je međusobno povezana manjim ozelenjenim i otvorenim gradskim prostorima te sigurnom mrežom sporih prometa za pješake i bicikliste. U kartografskim prikazima su prikazani prioritetni projekti.
12. Utjecaj na razvijanje otpornosti na negativne posljedice klimatskih promjena – odabir materijala u razvoju otvorenih gradskih prostora		
DUBROVNIK	-	Ne postoji strateški i/ili prostorno-planski tj. provedbeni dokument grada Dubrovnika unutar kojeg se postavljaju ciljevi, smjernice ili odredbe za planiranje otvorenih gradskih prostora na način da se potiče odabir materijala pogodan za upojnost vode ili s atributima koji utječu na sprječavanje negativnih posljedica klimatskih promjena.
LEUVEN	+	U prvoj knjizi Prostornog strukturnog plana ističe se ugrađenost integrirane pristupačnosti u planovima i projektima od njihova samog početka. Svi otvoreni gradski prostori trebali bi biti planirani na način da ga mogu koristiti svi, a naročito osobe smanjene pokretljivosti. U knjizi 2, Plavo-zelena struktura ističe se ugradnja rezervoara s filtracijskim sistemima, zelenih upojnih površina, vodenih trgova i sl. pri redizajnu otvorenih gradskih prostora u svrhu zaštite

		od vode. Grad također potiče izgradnju zelenih krovova. Izrađena je karta upojnosti tla za područje grada. U slučaju kada je upojnost niska preporuča se ograničavanje zatvaranja tla čvrstim materijalima, dizajniranje otvorenih prostora sa ozelenjenim površinama, stvaranje vodenih trgova i sl. Među prioritarnim projektima grada na razini gradskih susjedstava planira se implementacija poticaja za zelene krovove i fasade, sadnja drvoreda te poticaji za projektiranje vrtnih zona i popločenja u funkciji filtracije i upojnosti vode. U knjizi 3, Mobilnost, ističe se cilj grada za investiranjem u dizajn otvorenih prostora na način da je siguran i ugodan za korištenje biciklistima i pješacima. Naročito se ističe dizajn otvorenih gradskih prostora u zasebnim knjigama za pojedine gradske cjelina.
13. Utjecaj na konkurentnost grada – razvoj mobilnosti roba i ljudi		
DUBROVNIK	+	Generalnim urbanističkim planom se određuju uvjeti za utvrđivanje trasa i površina prometa naročito za cestovni, pomorski i zračni promet koji su svi prikazani na kartografskom prikazu 3.1 Promet (M1:5000). Planom se predviđa gradnja i uređenje cestovne i ulične mreže, trgova i ostalih ulica uz usklađen razvoj javnog prijevoza te se određuje potreba za osiguranjem propisane zaštite okoliša te uvjeti za kretanje osobama smanjene pokretljivosti. Planom se ustanovljuju odredbe za planiranje, gradnju i unaprjeđenje prometne infrastrukture, naročito motornih vozila, prometa u mirovanju i ostalih popratnih sadržaja. Za javni prijevoz planira se uređenje prometnog terminala u Luci Gruž te se određuju odredbe za stajališta autobusa i minimalne udaljenosti. U Planu je u poglavlju prometa integrirana zaštita okoliša. Za biciklističke staze Generalni urbanistički plan jedino određuje da je unutar obuhvata Plana, sukladno mogućnostima na terenu, moguća izgradnja biciklističkih staza. Biciklističke staze i trake mogu se sukladno posebnim propisima graditi i uređivati odvojeno od ulica, kao zasebna površina unutar profila ulice te kao dio kolnika ili pješačke staze obilježen prometnom signalizacijom. U odredbama Plana se određuje gradnja i uređivanje osnovne cestovne i ulične mreže, trgova i ostalih ulica na način da se osigura usklađen razvoj javnog prijevoza i osiguraju uvjeti za afirmaciju postojeće i formiranje nove mreže javnih urbanih prostora, također, pri planiranju, projektiranju, gradnji i uređenju trgova, cestovne i ulične mjere moraju se osigurati propisane mjere zaštite i uvjeti za kretanje osoba sa smanjenom pokretljivošću. Također, Javno-prometne površine i prilazi građevinama moraju imati elemente kojima se osigurava nesmetano kretanje osobama s poteškoćama u kretanju. Planom se posebnim člankom postavljaju odredbe za pješačke zone i pravce tako da se za kretanje pješaka, osim pločnika, trgova i ulica planira se i gradnja i uređenje pješačkih putova, pothodnika, nathodnika, stubišta i prečaca te prolaza i šetališta. određuje se lokacija pješačkih zona u Gruškom polju te manjih pješačkih zona u drugim gradskim predjelima, također planiraju se novi pješački potezi uz obalu Rijeke Dubrovačke (dijelom nasipanjem i uređenjem obale) te u koridoru prometnice uz rekonstruiranu ulicu Stjepana Radića u Gružu. Novim rješenjem Gruškog polja kao značajne pješačke zone s trgov, pješačko će se kretanje produžiti ulicom A. Stračevića do stare gradske jezgre. Planira se uređenje kontinuiranog pješačkog smjera od gradskih zidina prema Sv. Jakovu i Orsuli kao i na Lapadskoj obali duž cijele obale i oko poluotoka Babin Kuk i Lapad. Prema planu pješačke ulice moraju biti širine najmanje 1,5 m. dok se pri njihovu planiranju i uređivanju obvezno mora omogućiti korištenje osobama smanjene pokretljivosti. Ne postoje detaljnije odredbe i usmjerenja za planiranje niti su usmjerene ka poticanju rekreacije korisnika i utjecaju na zdravlje korisnika.

		Pješački smjerovi određeni u grafičkom dijelu plana, kartografski prikaz 1. Korištenje i namjena površina u mjerilu 1:5.000, predstavljaju postojeće pješačke smjerove. Moguća je njihova izmjena te gradnja novih pješačkih smjerova, tunela, pothodnika i nathodnika te izgradnja pokretnih stepenica, u skladu s potrebama. Pješačke trase, biciklističke staze i javni promet nisu sagledane u odnosu na ostale tipologije otvorenih gradskih prostora, kao što su parkovne površine, plaže, trgovi, biciklističke staze, rekreacijske površine i sl.
LEUVEN	+	U prostornom strukturnom planu, izrađena je zasebna knjiga na temu mobilnosti. Između ostalog, kao jedan od glavnih ciljeva jest uspostava održivog pristupačnog grada. Grad kontinuirano investira u vidove transporta koji su prostorno učinkoviti, prioritarno u spori promet kroz razvoj pješačke i naročito biciklističke staze, a zatim u javni prijevoz te intermodalnost u prometu. Ujedno se potiče veći razvoj željezničkog prometa u gradu te multipolarnu mrežu autobusa s većim čvorištima transfera radi ugodnijeg prijelaza među linijama. Među prioritarnim projektima Plana nalazi se visoko kvalitetna biciklistička mreža, multipolarna autobusna mreža te razvoj parkirnih zona na rubu grada povezanih s mrežom javnog gradskog prijevoza i mrežom biciklističkih staza.
14. Utjecaj na konkurentnost grada – sprječavanje gentrifikacije u gradskim cjelinama		
DUBROVNIK	-	Ne postoji strateški i/ili prostorno-planski tj. provedbeni dokument grada Dubrovnika unutar kojeg se postavljaju ciljevi, smjernice ili odredbe za planiranje otvorenih gradskih prostora na način da se spriječi proces gentrifikacije i neravnomjernog razvoja gradskih kotara.
LEUVEN	+	U svrhu očuvanja raznolikosti i identiteta gradskih cjelina Plan određuje Cilj 4 kao uspostavljanje nukleusa pojedinih gradskih cjelina koji formiraju urbanu mrežu, pri čemu se Planom određuje prostorni razvoj za svaki od gradskih cjelina ovisno o njihovim izazovima i potencijalima. Plan se tako sastoji od 14 knjiga, od kojih je 6 izrađeno za svaku gradsku cjelinu. Grad tako ulaže u kvalitativnu urbanizaciju gradskih cjelina (ne samo povijesne jezgre i centra), ali samo ukoliko je moguće uspostaviti ostale društvene ciljeve poput razvoja zelenih površina, upravljanja vodama, krajolika, prometne infrastrukture i sl. Ideja je razvoja centara u svrhu kompaktnog urbanog prostora, a ne raspršenih funkcija. U cilju 3 se ističe da grad prema jezgri pojedine gradske cjeline i prema samoj lokaciji razvojnog projekta određuje koje kvalitete prostora se moraju također uspostaviti; kvaliteta krajolika i kulturna baština, otvoreni zeleni prostor, pristupačnost, osnovne usluge... Grad se u Planu također obvezuje izraditi Zelene planove za sve pojedine gradske cjeline te je sva gradska cjelina obrađena zasebnom knjigom Prostornog strukturnog plana u kojoj su integrirane sve teme Plana.

Tablica 8. Usporedbena analiza planiranja sustava otvorenih gradskih prostora grada Dubrovnika i grada Leuvena

Od sedamnaest pitanja kroz čije se odgovore analizirala uspješnost u planiranju otvorenih gradskih prostora prema utjecajima i kriterijima, u planskim dokumentima grada Dubrovnika obrađuje se tek šest (35%) tematika cjelovito i to; na temi utjecaja na zdravlje stanovništva u poticanju fizičke aktivnosti kroz sport i rekreaciju, zaštiti od buke, razvoju otvorenih gradskih prostora, utjecaju na razvoj društva u očuvanju identiteta gradskih cjelina, utjecaju na razvijanje otpornosti na negativne posljedice klimatskih promjena u očuvanju bioraznolikosti te utjecaju na konkurentnost grada u razvoju mobilnosti roba i ljudi, dok obrađuje njih 4 (23%) djelomično; na temi pristupačnosti (planira li se dostupnost svim korisnicima u smislu udaljenosti,

dostupnosti osobama smanjene pokretljivosti, te slobodnog korištenja), sigurnosti (uzima li se u obzir sigurnost korisnika pri planiranju otvorenih gradskih prostora), utjecaja na zdravlje stanovništava u kvaliteti zraka te utjecaju na razvijanje otpornosti na negativne posljedice klimatskih promjena u odvodnji vode.

U analizi indikatora koji pokazuju postoje li kvalitativni ili kvantitativni kriteriji za planiranje sustava otvorenih gradskih prostora **kriterij pristupačnosti** u Generalnom urbanističkom planu grada Dubrovnika djelomično je integriran na način da se u uvjetima gradnje i uređivanja cestovne i ulične mreže te pri planiranju, projektiranju, gradnji u uređenju trgova moraju osigurati mjere zaštite te uvjeti za kretanje osoba smanjene pokretljivosti no planom nije određena pristupačnost prostora na način u kojem se osigurava blizina pojedinih tipova otvorenih gradskih prostora te njihovo slobodno korištenje svim stanovnicima. Također, ne postoji niti jedan drugi strateški ili prostorno-planski dokument u kojem je tema pristupačnosti cjelovito integrirana. U Prostornom strukturnom planu grada Leuvena integralna pristupačnost je postavljena u cilju 7, integralna pristupačnost ujedno osnovni zahtjev pri planiranju i projektiranju obnove postojećih te razvoja novih gradskih prostora i infrastrukture od njihova samog početka.

Za **kriterij decentraliziranosti** u gradu Dubrovniku ne postoji strateški i/ili prostorno-planski dokument unutar kojeg se postavljaju ciljevi, smjernice ili odredbe za razvoj različitih tipova otvorenih gradskih prostora u svrhu postizanja uravnoteženog razvoja grada prema potrebama stanovnika ili prepoznatim manjkavostima gradskih cjelina tj. kotara. Zauzvrat, u Strukturnom planu grada Leuvena, postoji niz ciljeva u kojima je integriran kriterij te tako u cilju 4 grad planira razvoj nukleusa gradskih cjelina u svrhu uspostave uravnotežene urbane mreže u skladu s njihovim izazovima i potencijalima. Plan je izrađen na način da se obrađuje svaka od 6 gradskih cjelina u zasebnoj knjizi plana čime se ulaže u kvalitativnu urbanizaciju gradskih cjelina na način da se unutar tog razvoja integriraju društveni ciljevi razvoja zelenih površina, upravljanja vodama, unaprjeđenja krajolika, prometne infrastrukture i sl. Plan također uvodi alat Zelenog plana te se obvezuje razvoj Zelenih planova za svaku gradsku cjelinu kao prioritet. Planom se također određuju prioritetni projekti koji će se provesti u svrhu povezivanja svih središta gradskih cjelina otvorenim gradskim prostorima sa zelenim prstima grada te niz gradskih područja kao zona za transformaciju.

U **kriteriju sigurnosti**, u Generalnom urbanističkom planu u Uvjetima smještaja građevina javnih i društvenih djelatnosti određuje se uvjet osiguranja dostupnosti prilaza, prijevoza i sigurnosti na način da se pješački put korisnika od stanovanja do predškolske ili školske ustanove mora planirati na način da se osigura sigurnost u prometu, u odredbama za cestovni

promet Plan određuje osiguranje odvajanja pješaka od prometa vozila, no ne postoje uvjeti i specifične odredbe u korištenju materijala, niti ugrađene odredbe za sigurnost svih mogućih tipova otvorenih gradskih prostora. Grad Leuven je kao jedan od svojih ciljeva odredio ulogu otvorenih javnih prostora kao sigurnih poveznica za spori promet između javnih namjena i prostora te glavnih parkovnih prostora grada, te između klastera javnih namjena međusobno i s rezidencijalnim područjima čime se planira osigurati brzo i sigurno kretanje korisnika među sadržajima poput škola, sportskih objekata, igrališta. Sigurnost je kao tema obrađena u posebnoj knjizi Plana o mobilnosti gdje je namjera grada razvoj djelomično razdvojenih raskrižja između glavnih biciklističkih trasa i glavnih gradskih prometnica, dok se u zasebnom cilju o razvoju biciklističkih staza ugrađuju smjernice akcijskog plana unutar kojih se uvjetuje projektiranje površina na način da su ugodni i sigurni za korištenje te se detaljno određuju projekti kojima će se provesti unaprjeđenje biciklističkih ruta u gradu. Po pitanju kretanja pješaka, svaki novi razvojni projekt kao uvjet ima razvoj sigurnih i ugodnih površina za kretanje pješaka. Time je kriterij sigurnosti u potpunosti integriran u sustav otvorenih gradskih prostora.

U analizi indikatora koji pokazuju integriranost potencijalnih utjecaja sustava otvorenih gradskih prostora na razvoj grada, po pitanju **utjecaja na zdravlje stanovnika**, Generalnim urbanističkim planom grada Dubrovnika se samo nominalno pojavljuju tipovi otvorenih gradskih prostora poput mogućnosti razvoja biciklističkih staza i odredbi za pješačke ulice. Planom se određuje niz lokacija novih pješačkih zona, no sustav otvorenih gradskih prostora nije sagledan kao povezan sustav niti se planom oni sagledavaju u svrhu poticanja rekreacije stanovništva, po pitanju poticanja fizičke aktivnosti kroz sport i rekreaciju, Planom je propisan niz odredbi za razvoj športsko-rekreacijske namjene te se određuju postojeće i planirane zone. Grad Dubrovnik također ima izrađenu Strategiju razvoja sporta i sportske infrastrukture za razdoblje od 2018. do 2028. godine gdje se postavlja cilj unaprjeđenja infrastrukture razvojem novih šetališnih zona i njihovim povezivanjem u cjelinu, no ne postoji prostorni prikaz kojim se taj cilj prostorno određuje niti posebne odredbe, smjernice ili projekti kojima će se taj cilj postići. U svrhu kvalitete zraka grad se Planom obvezuje aktivirati postaju za praćenje kvalitete zraka te se zabranjuje niz aktivnosti koje narušavaju kvalitetu zraka, no nije sagledan utjecaj otvorenih gradskih prostora na kvalitetu zraka dok se po pitanju zaštite od buke Planom određuje niz mjera unutar kojih se sagledava utjecaj sustava otvorenih prostora. Prostornim strukturnim planom grada Leuvena mogući utjecaj otvorenih gradskih prostora na zdravlje stanovnika je integriran na način da se u svakom od istaknutih indikatora sagledava i planira otvoreni gradski prostor u svrhu postizanja pozitivnog utjecaja. Tako se planira mreža biciklističkih ruta na različitim razinama, od veza s regijom do detaljne lokalne mreže povezane

s razvojem intermodalnosti prometa. Ujedno se za sve gradske cjeline planira izrada Zelenih planova unutar kojih se detaljno određuje razvoj kohezivne mreže zelenih prostora povezane mrežom sporog prometa, biciklista i pješaka, sa urbanom matricom i prostorima rekreacije. Plan određuje niz prioriternih projekata u temama razvoja i poboljšanja biciklističke mreže, pješačkih površina, izradu master-planova za rekreaciju u nizu gradskih cjelina. Kao cilj Plana grad planira poboljšanje postojećih rekreacijskih zona i područja na način da se uz njih razviju popratni otvoreni gradski prostori, naročito kao veza između stambenih zona i zeleno-plavih prstiju. Za razvoj takvih projekata grad je odredio uvjete te je odabran niz potrebnih prostornih intervencija. Tema rekreacije i sporta je integrirana za svaku pojedinu gradsku cjelinu. U temama kvalitete zraka i zaštite od buke, Planom se određuje značaj otvorenih gradskih prostora na očuvanje kvalitete zraka i zaštitu od buke te je određen niz prioriternih projekata za razvoj i poboljšanje otvorenih gradskih prostora u svrhu uspostave povezane mreže plavo-zelene strukture s urbanom matricom uspostavom manjih gradskih zelenih i otvorenih prostora te mreže sporog prometa. Grad je ujedno izradio studiju različitih tipova zelenih područja i njihovog „dometa“ utjecaja na grad na temelju koje su se odredile „deficitarne“ zone.

Po pitanju razvoja novih gradskih otvorenih prostora, oba grada imaju u svojim planskim dokumentima usmjerenje ka razvoju otvorenih gradskih prostora. No, Generalnim urbanističkim planom, iako su određeni projekti od osobitog interesa za grad Dubrovnik, oni nisu razrađeni kao dijelovi povezanog sustava te ne postoji prikaz mreže koju sačinjavaju. Također, planom nisu propisane posebne odredbe ili smjernice za njihovo projektiranje, značaj ili međusobno povezivanje. Prostornim strukturnim planom za grad Leuven tema povezivanja svih otvorenih gradskih prostora grada je integrirana u različitim dijelovima plana te grafički prikazana. Namjera izražena u Planu je prostorni razvoj grada unutar kojeg je uspostavljena veza zeleno-plavih prstiju, ulica i trgova, manjih ozelenjenih prostora u urbanoj matrici, mreže biciklističkih i pješačkih veza u svrhu poboljšanja urbanog krajolika, povezivanja središta svih gradskih cjelina te se prostorno određuju pojedina gradska područja za prioritne projekte kojima se to namjerava provesti. Također, u svakom master-planu za novu izgradnju u gradu, grad uvjetuje razvoj urbanog krajolika s posebnim usmjerenjem razvoju veza sa zelenim prstima i biciklističke mreže. Grad Leuven je, osim Zelenih planova za svaku gradsku cjelinu, pokrenuo izradu master-plana javnih gradskih prostora koja za cilj postavlja razvoj zeleno-plave strukture, kulturne baštine, društva i mobilnosti kao temelja razvoja samog grada.

U indikatorima utjecaja sustava otvorenih gradskih prostora na **razvoj društva** u gradu Dubrovniku, osim zakonom propisanog javnog uvida planskih dokumenata, nema razvijenih alata za provođenje participacije stanovnika u planiranju i projektiranju otvorenih gradskih

prostora, za razliku od grada Leuvena koji provodi niz projekata usmjerenih na suradnju sa stanovnicima. Ujedno, grad Dubrovnik, iako posjeduje odredbe za planiranje različitih tipologija, ne posjeduje strateški i/ili prostorno-planski dokument kojim se određuje razvoj otvorenih gradskih prostora na način da se sagledavaju potrebe stanovnika za različitim funkcijama i potrebama. No, oba grada posebnu pozornost obraćaju očuvanju identiteta gradskih cjelina. Na teritoriju Dubrovnika, plan određuje niz odredbi i uvjeta za planiranje i zaštitu graditeljske i prirodne baštine koja čini temelj identiteta pojedinih gradskih područja. Grad Leuven također Planom uspostavlja niz ciljeva za očuvanjem identiteta pojedinih gradskih cjelina naročito uspostavom kompaktnog urbanog područja svakog od njih koji se zasebno obrađuje u dijelovima Plana. Oba grada koriste alat Plana upravljanja u svrhu zaštite kulturne baštine.

U indikatorima za **utjecaj na razvijanje otpornosti na negativne posljedice klimatskih promjena** oba grada imaju integrirane odredbe i mjere za postizanje otpornosti. Po pitanju očuvanja bioraznolikosti Grad Dubrovnik je izradio Program zaštite okoliša te se Generalnim urbanističkim planom tema pojavljuje u nizu poglavlja, naročito u Uvjetima uređenja posebno vrijednih područja. Grad Leuven također posebno obrađuje temu razvoja Plavo-zelene strukture u zasebnoj knjizi Plana u svrhu očuvanja prirodnih vrijednosti i bioraznolikosti. Osim toga, određuju se i ostale funkcije zeleno-plave strukture u zaštiti od negativnih posljedica klimatskih promjena kao što je upravljanje vodama korištenjem otvorenih gradskih prostora na način da se planiraju tako da imaju bolja svojstva upojnosti vode, korištenjem materijala s boljim svojstvima naročito u popločanju, te zaštitom od pojave toplinskih otoka „ozelenjavanjem“ trgova i ostalih otvorenih prostora grada. Grad Dubrovnik Generalnim urbanističkim planom, iako detaljno obrađuje temu upravljanje vodama, ne sagledava u cijelosti potencijal sustava otvorenih gradskih prostora u razvoju otpornosti na negativne posljedice klimatskih promjena, kao ni u temi sprječavanja pojave toplinskih otoka ili odabira materijala u projektiranju otvorenih gradskih prostora.

U **utjecaju na konkurentnost grada** oba grada imaju razvijenu prometnu mrežu u svrhu poticanja razvoja mobilnosti roba i ljudi, iako je u slučaju Dubrovnika ona orijentirana na motorna vozila, zračni i pomorski promet te se ne iskorištava potencijal za razvoj pješačkih i biciklističkih ruta niti na užem niti širem području grada. Za razliku od Leuvena, grad Dubrovnik nema ugrađene smjernice i odredbe kojima se uvjetuje ravnopravan razvoj grada unutar kojeg se sprječava pojava gentrifikacije na području grada.

Usporedna analiza planskih dokumenata grada Dubrovnika i grada Leuvena pokazuje jasnu razliku u pristupu planiranju otvorenih gradskih prostora. Na području grada Dubrovnika ne postoji strateški niti prostorno-planski dokument unutar kojeg se otvoreni gradski prostori sagledavaju ili planiraju kao sustav. Različiti tipovi otvorenih gradskih prostora se nalaze u odredbama za provođenje te kartografskim prikazima Generalnog urbanističkog plana, no oni nisu sagledani kao cjelovit sustav niti se planiraju u skladu s prepoznatim kriterijima i potencijalnim utjecajima. Iako određene tipologije otvorenih gradskih prostora imaju propisane odredbe za očuvanje ili planiranje u Planu, te se može reći da je tema otvorenih gradskih prostora ugrađena u Planu, različite funkcije, tipovi, i potencijalni utjecaji na razvoj grada otvorenih gradskih prostora nisu dovedeni u međusobni odnos. Također, određene tipologije poput rekreativnih (Strategija razvoja sporta i sportske infrastrukture u gradu Dubrovniku), prirodnih površina (Program zaštite okoliša Grada Dubrovnika) te kulturne baštine (Plan upravljanja) imaju izrađen strateški dokument, no unutar njih se također otvoreni gradski prostorni ne sagledavaju kao povezana cjelina.

Generalnim urbanističkim planom se jedino nominalno određuje gradnja i uređivanje osnovne cestovne i ulične mreže, trgova i ostalih ulica na način da se osigura usklađen razvoj javnog prostora i osiguraju uvjeti za afirmaciju postojeće i formiranje nove mreže javnih urbanih prostora, no ne postoje detaljne odredbe za projektiranje, afirmiranje i provedbu pješačke ili biciklističke mreže komunikacija u odnosu na ostale tipologije otvorenih gradskih prostora. Pješački smjerovi određeni u grafičkom dijelu plana, kartografski prikaz 1. Korištenje i namjena površina u mjerilu 1:5.000, predstavljaju postojeće pješačke smjerove, kao i ostali tipovi otvorenih gradskih prostora.

Unutar Prostornog strukturnog plana grada Leuvena vidljivo je sagledavanje otvorenih gradskih prostora kao povezanog sustava. Tako se u Cilju 1 plana Grad obvezuje razvijati mrežu ozelenjenih površina, ulica i trgova u svrhu poboljšanja urbanog okoliša što se dodatno naglašava u obvezi da se svi urbani razvojni projekti grada pri izradi master-planova moraju voditi načelima poboljšanja krajolika, zaštite baštine, razvoja veza među zelenim prstima grada te poticanjem bicikliranja. U Cilju 2 se ističe poticanje razvoja grada ugodnog za život s raznolikim stambenim okruženjima kroz razvoj i pristupačnost zelenim površinama, rekreacijskim površinama, mjestima odmora i susreta i sl. U cilju 5 se kroz razvoj kompaktnih rezidencijalnih zona te sprječavanjem zauzimanja preostalog otvorenog prostora teži postizanju razvoja različitih otvorenih prostora poput kohezivnih plavo-zelenih mreža, prostora u urbaniziranom dijelu grada, ekološke mreže, visoko kvalitetnog otvorenog prostora rezidencijalnih i poslovnih zona za „meku“ rekreaciju te poticanja korištenja alternativnih

izvora energije i zaštite od poplava. U Cilju 7 koji je usmjeren javnim uslugama i službama grada ističe se pristupačnost prostora svima, naročito osobama smanjene pokretljivosti te se pristupačnost ugrađuje kao preduvjet u sve projekte i planove u njihovom začetku. Cilj 8, klimatske neutralnosti grada planira se postići poticanjem kompaktnog urbanog razvoja te sporog prometa orijentiranog prema pješacima i biciklistima, zatim korištenjem materijala i površina sa svojstvima upojnosti vode te suzbijanjem toplinskih otoka razvojem mreže otvorenih gradskih prostora s fokusom na urbano zelenilo. U temi mobilnosti se u cilju 9 grad odlučuje uspostaviti održivi sustav mobilnosti s poticanjem sporog prometa usmjerenog pješacima i biciklistima. Planom se nadalje određuje 20 prioriternih projekata i 6 mjera, od čega 12 projekata i 3 mjere imaju usmjerenje k unaprjeđenju sustava otvorenih prostora. Planom se propisuje izrada Zelenog plana kojim bi se trebalo uspostaviti izgled povezane mreže zelenih prostora uključujući ulice i trgove, načine povezivanja s prostorima usporena prometa, zatim načine na koje se mreža veže s rekreacijskim strukturama, na zelene prste, uz baštinu te kako se usklađuje s individualnim identitetima gradskih cjelina te koja je potrebna razina kvalitete slike prostora u različitim dijelovima mreže što je također namjera u pokrenutoj izradi master-plana javnih gradskih prostora pod nazivom „Leuven, otvoreni grad“ koji za cilj ima postaviti teme zelene i plave strukture, kulturne baštine, društva i mobilnosti kao temelj razvoja grada Leuvena.

I u samom pitanju integriranosti sustava otvorenih gradskih prostora u planske dokumente, vidljiva je razlika. Iako se pojedine tipologije sustava otvorenih prostora (pješačke staze i putevi, biciklističke trase, plaže, rekreacijske površine, javne zelene površine, trgovci, zaštitno zelenilo i dr.) nalaze ugrađene u pojedinim cjelinama i za njihovo planiranje su propisane neke odredbe i smjernice unutar Generalnog urbanističkog plana i postojećih strateških dokumenata, otvoreni gradski prostori nisu sagledani kao cjelovit i međusobno ovisan sustav niti je cjelovito integriran u Planu sa prepoznatim kriterijima i utjecajima dok su različiti tipovi i funkcije otvorenih gradskih prostora u Prostornom strukturnom planu grada Leuvena sagledane kao međusobno povezan sustav koji unutar grada postižu niz vrlo bitnih funkcija ili imaju prepoznat potencijal za to. Kao takvi, oni su integrirano ugrađeni u svim temama koje Plan obrađuje, a naročito u temama plavo-zelene strukture, stanovanja, mobilnosti, javnih usluga, osnovnoj knjizi Plana te u svakoj knjizi Plana kojom se obrađuje prostorni razvoj pojedinih gradskih cjelina. Prioriteti i ciljevi Plana su usmjereni postizanju istaknutih utjecaja i kriterija sustava otvorenih gradskih prostora, te se oni aktivno koriste za postizanje željenog prostornog, društvenog, okolišnog te gospodarskog razvoja Grada.

IV. RASPRAVA I ZAKLJUČAK

Središnja tema provedenog istraživanja jest preispitivanje potrebe za integriranjem prostornog i strateškog sustava planiranja pri planiranju sustava otvorenih gradskih prostora urbanog područja, s usmjerenjem na urbano područje grada Dubrovnika.

Istraživanjem i usporednom analizom grada Leuvena i grada Dubrovnika potvrđen je manjak integriranosti strateškog i prostornog planiranja pri planiranju sustava otvorenih gradskih prostora grada Dubrovnika te se pokazala potreba za izmjenama prakse planiranja.

Teorijska polazišta ovog rada, kojima se identificira značaj sagledavanja otvorenih gradskih prostora kao sustava te zatim kriteriji za razvoj standarda njihova planiranja te utjecaja koji imaju na razvoj grada u nizu područja, poslužila su za razvoj indikatora provedenih istraživanja. Prvotnom usporednom analizom istražili su se gradovi koji su osvojili nagradu Zelene prijestolnice Europe te Zelenog lista Europe. Analizom se prepoznala uspješnost gradova koji većinski pripadaju neo-performativnim sustavima planiranja, no pokazao se i niz nagrađenih gradova koji pripadaju konformativnom sustavu kao i grad Dubrovnik, među kojima je najbolje rezultate u analizi indikatora pokazao grad Leuven.

Provedenom usporednom analizom grada Leuvena s gradom Dubrovnikom sagledao se detaljno sustav planiranja, nadležni planski dokumenti te sami pristup i način planiranja sustava otvorenih gradskih prostora na temelju čega se predlažu dva pristupa izmjena u postojećem sustavu planiranja grada Dubrovnika koje bi trebale rezultirati uspješnim razvojem otvorenih gradskih prostora kao povezanog sustava koji zatim pozitivno utječe na razvoj urbanog područja.

IV.1. Zaključak provedenih analiza

U provedenoj analizi dokumenata kojima se planira prostor grada Dubrovnika i prostor grada Leuvena te samih sustava planiranja kojima ti gradovi pripadaju, vidljivo je da je Prostorni strukturni plan grada Leuvena dokument unutar kojeg se određuje koncept prostornog razvoja grada te kojim se planira postizanje niza društvenih, okolišnih i gospodarskih ciljeva temeljen na uspostavi kvalitetnog sustava otvorenih gradskih prostora. Plan je izrađen na način da se prikazani podaci i njihova analiza vežu uz strateške i prostorno određene ciljeve petogodišnje vizije temeljene, između ostalog, na hijerarhijski nadređenim planskim te izrađenim sektorskim dokumentima koji služe kao podloga za izradu plana, uz izradu operativnog plana tj. odabirom prioritarnih projekata, politika i akcija. Plan time ispunja zakonski određenu strukturu koja mora imati *informativni dio*, *usmjeravajući dio* i *obvezujući dio*. Plan nije regulatorni tj. njime

se ne propisuju odredbe za izgradnju, no obvezujući je na način da se istaknuti ciljevi, prioriteti i prioritetni projekti moraju provesti u određenom vremenskom roku. Implementacija Prostornog strukturnog plana u smislu detaljne prostorne razrade i odredbi za građenje se provodi izradom Implementacijskih planova detaljnog mjerila (1:1000, 1:500) te *master-planova* koji moraju biti u skladu s Planom.

U prvom dijelu plana, koji je *informativni*, uspostavlja se niz izazova na temelju analiziranih očekivanja i prednosti grada Leuvena, dok se u drugom *usmjeravajućem* dijelu Plana određuje opća vizija razvoja grada te posebne vizije razvoja prema pojedinim temama kao što je rad, stanovanje, urbana mreža usluga, otvoreni prostor, kontroliranje tržišta nekretninama, osnovne javne službe, klimatski neutralan grad te održiv i pristupačan grad također sintetizirani u željenoj prostornoj strukturi. Planom je sustav otvorenih gradskih prostora integriran u nizu ciljeva. Grad naposljetku u *obvezujućem* dijelu plana određuje niz od 20 prioritetnih projekata te 6 prioritetnih mjera od kojih je velika većina usmjerena razvoju i poboljšanju sustava otvorenih gradskih prostora. Plan u zasebnim knjigama obrađuje posebne teme te ih integrira u prostorni razvoj svake od šest gradskih cjelina za što je u Prostornom strukturnom planu određen niz obvezujućih politika i akcija koje se moraju provesti.

Iako se provedba prostornog razvoja te ishođenje akata za gradnju temelji na planovima namjene površina sa striktnim odredbama, te sustav planiranja grada Leuvena spada u konformativni sustav planiranja, Prostorni strukturni plan sa integriranim pristupom prostornom i strateškom planiranju je planski alat kojim se uspostavlja direktan utjecaj na prostorni razvoj grada i provedba odabrane vizije razvoja grada. Kada se analizira pristup planiranju sustavu otvorenih gradskih prostora, grad Leuven integrira sustav otvorenih gradskih prostora kao okosnicu prostornog razvoja, te se on koristi kao prostor kojim se pokušavaju postići pojedini društveni, okolišni i gospodarski ciljevi.

Otvoreni gradski prostori su detaljno obrađeni u *informativnom* dijelu plana pri čemu se pokazuje sustavni nadzor nad podacima koji potom služe za identificiranje prilika i izazova u prostoru. Za pojedine sastavnice sustava grad se koristi alatima poput sektorskih planova unutar kojih se određuje potencijal i razvojni ciljevi za njih koji potom služe kao podloge Plana na temelju kojih se određuju vizije i ciljevi prostornog razvoja te prioritetni projekti i akcije u *obvezujućem* dijelu plana. Plan nadalje za sustav otvorenih gradskih prostora, u svrhu postizanja ciljeva određuje niz alata kao što je Zeleni plan za svaku od šest gradskih cjelina, Plan razvoja

javnih gradskih prostora te izradu Implementacijskih planova unutar kojih se ugrađuju odredbe za provedbu u detaljnom mjerilu.

Sustav planiranja na području grada Dubrovnika također spada u grupu konformativnih sustava, no za razliku od Prostornog strukturnog plana, ne posjeduje alate strateškog planiranja koji služe za aktivnu provedbu željenog prostornog razvoja grada. Njima se nominalno usmjerava razvoj i regulira gradnja s naglaskom na očuvanju i zaštiti, no bez jasno određenog koncepta razvoja grada u prostornom, društvenom, okolišnom ili gospodarskom smislu.

Grad Dubrovnik Generalnim urbanističkim planom određuje prava korištenja i namjene prostora te uvjete zaštite, no uz često korištenje izmjena i dopuna čime se nadomiješta rigidnost takvih planova (Berisha i dr., 2020). Plan, iako regulira korištenje i namjenu površina, u sadašnjem sustavu planiranja nema ugrađene i alate za realizaciju željenih ciljeva. To je vidljivo i u PPUG i GUP-u grada Dubrovnika koji su prošli kroz niz izmjena od trenutka kada su izrađeni. Izmjene se čitaju i u neujednačenosti razine detaljnosti u pojedinim odredbama gdje se određeni projekti grada poimenice nalaze u Planu dok u pojedinim temama odredbe nisu detaljne i cjelovite već ostaju generalne. Iz toga se može zaključiti da se izmjene i dopune Planova provode za točkaste intervencije u prostoru kroz koje se ugrađuju pojedine teme i projekti radi omogućavanja izdavanja akata za njihovu provedbu tj. njihovu prostornu realizaciju, što je naročito vidljivo za projekte koje diktira tržište, no često i za provedbu projekata od značaja za grad.

Na takav način se u Planu i tretiraju projekti izgradnje ili revitalizacije pojedinih sastavnica otvorenih gradskih prostora te je vidljivo da ne postoji holistički pristup temi niti usmjerenje prema sustavnom sagledavanju gradskih otvorenih prostora. Analizirani Planovi prema tome nisu dovoljan alat niti se koriste kao alat za planiranje i realizaciju razvoja sustava otvorenih prostora grada u svrhu samog razvoja grada.

Budući da je Generalni urbanistički plan regulatorni dokument prostornog planiranja, potrebno je bilo analizirati i dokumente strateškog planiranja s obzirom da je strateško planiranje na teritoriju grada zakonodavno odvojen proces od prostornog planiranja.

Analizirajući strateške i sektorske dokumente i politike grada Dubrovnika, vidljivo je da nije izrađena Strategija razvoja urbanog područja Dubrovnika dok su Strateški plan Grada Dubrovnika te Program razvoja grada Dubrovnika dokumenti koji su u ovom trenutku zastarjeli, budući da su izrađeni za period do 2020. godine. U tim planovima sustav otvorenih gradskih prostora nije sagledan cjelovito niti postoje ciljevi ili prioriteti za njegovo planiranje.

Ističe se niz partikularnih projekata koji spadaju u otvoreni gradski prostor, no oni su točkaste izmjene u prostoru. U Strategiji razvoja pametnog Grada Dubrovnika, također se pojavljuju pojedini ciljevi koji se tiču otvorenih gradskih prostora, no ne obrađuje se cjelovito otvoreni gradski prostor kao sustav. U Strategiji razvoja sporta, tema je također nesveobuhvatno obrađena, bez jasnih smjernica za unaprjeđenje sustava otvorenih gradskih prostora u svrhu poticanja sporta i rekreacije. Plan upravljanja Svjetskim dobro UNESCO-a Starim Gradom Dubrovnikom te Program zaštite okoliša su dva dokumenta koji dijelom obrađuju sastavnice otvorenih gradskih prostora kao sustav. Tako Program zaštite okoliša predviđa izradu Strategije i akcijskog plana urbane zelene infrastrukture dok Plan upravljanja ističe integralni pristup planiranju mobilnosti te predviđa izradu konzervatorsko-krajobrazne podloge za svjetsko dobro te razvijanje lokalne uredbe nove generacije za standardizaciju projektiranja, dizajna i postavljanja jednostavnih građevina, urbane opreme i drugih intervencija u javnom prostoru za svjetsko dobro, zatim očuvanje i unaprjeđenje gradskog zelenila i prirodnog okruženja te integriranost s Programom zaštite okoliša, no ciljevi su većinski usmjereni na područje Svjetskog dobra, a ne na urbano područje Dubrovnika u cjelini.

Iz analize postojeće dokumentacije, niti u strateškim dokumentima sustav otvorenih gradskih prostora nije sagledan cjelovito niti se njima uspostavljaju ciljevi za njegov razvoj. Vidljiv je nedostatak studija, planova ili strategija koje mogu služiti kao podloga za razvoj sustava otvorenih gradskih prostora u svrhu integriranog strateškog i prostornog planiranja razvoja grada u društvenom, okolišnom i gospodarskom smislu.

IV.2. Prijedlog metoda integriranog pristupa planiranju sustava otvorenih gradskih prostora u gradu Dubrovniku

U svrhu razvoja metoda za postizanje integriranog planiranja sustava otvorenih gradskih prostora nužno je sustavno sagledati manjkavosti postojećeg stanja koje su evidentirane u provedenim analizama gradova primjera.

U gradu Dubrovniku ne postoji javno dostupna i detaljna evidencija cjelovitog sustava otvorenih gradskih prostora s prikazom tipologije, veličine, načina i mogućnosti korištenja otvorenih gradskih prostora, funkcija koje omogućuju niti utjecaja koji imaju na prostor grada i njegovo stanovništvo.

Analizom planske dokumentacije vidljivo je da nedostaju odredbe ili smjernice za uspostavu sustava otvorenih gradskih prostora kojim bi se postiglo njihovo umrežavanje i povezivanje, a naročito je vidljiv manjak pristupa kojim bi se omogućio uravnotežen razvoj svih gradskih kotara temeljen na njihovim različitim datostima, izazovima i potrebama.

Također, nedostaje i niz sektorskih dokumenata koji bi služili kao podloga za razvoj planske dokumentacije ili za provedbu i realizaciju sustava otvorenih gradskih prostora.

Grad Dubrovnik nema razvijene alate i mjere za aktivno poticanje participacije stanovnika pri planiranju i projektiranju otvorenih gradskih prostora ili u svrhu poticanja korištenja otvorenih gradskih prostora, povećanja svijesti i edukacije o njihovoj važnosti.

Za evidentirane nedostatke predlažu se dva pristupa za postizanje integriranog strateškog i prostornog planiranja sustava otvorenih gradskih prostora. Prvi pristup jest ugradnja i korištenje prepoznatih alata gradova primjera u postojećem sustavu planiranja i upravljanja područjem grada Dubrovnika koja se može provesti na lokalnoj razini;

1. Uspostava sustavnog praćenja sustava otvorenih gradskih prostora koja je javno dostupna

- izrada prostorno određene (GIS) baze podataka postojećih otvorenih gradskih prostora s evidencijom stanja, tipologije, veličine, udjela, načina i mogućnosti korištenja, sadržaja, opremljenosti, funkcija te utjecaja koje imaju na prostor grada i njegovo stanovništvo
- evidencija pristupačnosti i dostupnosti različitih tipova otvorenih prostora grada s posebnim usmjerenjem na razlike među gradskim kotarima

Uspostava sustavnog praćenja postojećeg stanja otvorenih gradskih prostora služi za evidentiranje izazova i prilika na temelju kojih se može odrediti potreban niz mjera kojima će

se postići uspostava kvalitetnog povezanog i umreženog sustava koji služi za održivi, društveni, okolišni i gospodarski razvoj grada,

2. Izrada sektorskih dokumenata, strategija, planova i programa

- Izrada Plana mobilnosti

Plan mobilnosti strateški je sektorski dokument koji bi trebao biti izrađen tako da se postigne razvoj sigurnih pješačkih i biciklističkih ruta šireg gradskog i regionalnog područja koje ujedno služe kao veza s ostalim otvorenim gradskim prostorima. Planom bi se trebao uspostaviti intermodalni pristup prometu putem kojeg bi se ustanovljene biciklističke i pješačke rute trebale povezati s mrežom javnog prometa i prometa osobnim motornim vozilima.

- Izrada Plana za biciklistički promet za uže gradsko područje

Plan bi trebao služiti za detaljnu razradu mreže za biciklistički promet, s razradom veza na mrežu šireg urbanog područja te regionalnu mrežu. Poseban naglasak bi trebao biti usmjeren na razvoj sigurnih i ugodnih staza koje povezuju ostale otvorene gradske prostore i služe za poticanje rekreacije stanovništva.

- Izrada Plana za prilagođavanje i otpornost na negativne posljedice klimatskih promjena

Plan bi uz ostale mjere prilagodbe i razvoja otpornosti na negativne posljedice klimatskih promjena trebao sagledati biološke usluge i potencijal utjecaja otvorenih gradskih prostora na razvoj adaptacije i otpornosti za urbano područje.

- Izrada Strategije razvoja sustava otvorenih gradskih prostora s akcijskim planom

Strategijom bi se trebale integrirati teme sigurne mobilnosti, pristupačnosti, razvoja otpornosti na negativne utjecaje klimatskih promjena, zaštitu bioraznolikosti, kvalitetu zraka i suzbijanje buke, razvoj društva te gospodarstva usmjeren na potrebe pojedinih gradskih kotara i stanovništva. Strategija bi trebala služiti za razvijanje sustava otvorenih gradskih prostora za cijelo urbano područje s razrađenim podsustavima za gradske kotare. Strategija bi trebala biti popraćena kartografskim prikazima planirane mreže sustava otvorenih gradskih prostora te akcijskim planom kojim se usmjerava realiziranje postavljene vizije i ciljeva.

- Planovi razvoja otvorenih gradskih prostora za pojedine gradske cjeline

Planovi bi trebali biti izrađeni kao niz uredbi, smjernica te grafičkih prikaza kojima se utvrđuje način planiranja i projektiranja otvorenih gradskih prostora, bili oni prostori kretanja ili zaustavljanja, s ugrađenim kriterijima i standardima u svrhu postizanja željenih prostornih razvoja, s posebnim naglaskom na afirmiranje prirodne i kulturne baštine te urbanog krajolika. Poseban naglasak planova bi trebalo biti uspostavljanje veza sa širom mrežom otvorenih

područja, bili oni urbanog ili periurbanog karaktera. Planovi bi trebali biti izrađeni uz raširenu participaciju lokalnih aktera, naročito usku suradnju sa stanovnicima pojedinog područja.

3. Integracija u razvojne strategije te Strategiju razvoja urbanog područja

Budući da grad Dubrovnik ima obvezu izrade Strategije razvoja urbanog područja, razvoj sustava otvorenih gradskih prostora bi se trebao integralno ugraditi u ciljeve Strategije na temama kao što je razvoj mobilnosti, otpornosti i prilagođavanju klimatskim promjenama, afirmiranju kulturnog i prirodnog krajolika, razvoju društva i gospodarstva, razvoju turizma itd. Strategijom bi se trebala ustanoviti šira mreža biciklističkog prometa te šira mreža otvorenih gradskih prostora u svrhu uspostavljanja veza šireg regionalnog te užih lokalnih područja. Sustav otvorenih gradskih prostora bi se također trebao integrirati u ostale razvojne strateške dokumente grada Dubrovnika kao što je Strateški plan grada Dubrovnika i Program razvoja grada Dubrovnika.

4. Integracija u prostorno-plansku dokumentaciju

Da bi se uspješno provela uspostava i realizacija sustava otvorenih gradskih prostora, prostorna vizija i ciljevi strategije, te detaljno određene odredbe, kriteriji i standardi za projektiranje otvorenih gradskih prostora pojedinih gradskih cjelina moraju biti ugrađeni u relevantnu prostorno-plansku dokumentaciju. Na razini grada to je Generalni urbanistički plan te Urbanistički planovi uređenja što je moguće provesti izmjenama i dopunama planskih dokumenata.

5. Razvoj “soft” mjera

Participacija aktivnih dionika se mora potaknuti provođenjem niza aktivnosti i projekata, od edukativnih radionica za različite uzraste, do povećavanja razine znanja i kompetencija javnih službi, poticanja urbane poljoprivrede, projekata koji potiču sudjelovanje u manjim zahvatima u otvorenim gradskim prostorima, poticanja rekreacije i sporta uz afirmiranje već postojećih sportskih klubova i društava, te razvoj dijaloga javne službe s građanima po pitanju razvoja, korištenja i očuvanja sustava otvorenih gradskih prostora. Grad bi trebao razviti alate za kontinuirano praćenje zadovoljstva te potreba stanovnika i korisnika po pitanju otvorenih gradskih prostora.

Drugi pristup jest izmjena u sustavu planiranja i upravljanju gradom koja zahtjeva izmjene zakonodavnog okvira na nacionalnoj razini i nije u nadležnosti lokalne jedinice.

Analizom sustava planiranja i upravljanja urbanim područjem gradova primjera, kod grada Dubrovnika vidljiv je manjak prostorne određenosti u strateškim dokumentima. Oni nisu popraćeni grafičkim tj. kartografskim prikazima kojima se prostorno određuje vizija, mjere i

ciljevi razvoja. Nasuprot tome, akti prostornog planiranja poput Generalnog urbanističkog plana kojima se definiraju ciljevi prostornog razvoja su regulatorni dokumenti koji određuju namjene korištenja prostora uz mjere zaštite i očuvanja prostora na užem području grada. Takav prostorno planski akt se pokazao rigidnim za postizanje željene prostorne vizije razvoja budući da ne posjeduje alate kojima se osigurava njihova realizacija. Izmjenama sustava planiranja i ukidanjem detaljnih prostornih planova manjeg mjerila kojima se određivao urbanistički razvoj pojedinih gradskih područja, Plan danas pokazuje neuravnoteženost u razini detaljnosti u svojim odredbama. Tako se za pojedine namjene i gradska područja propisuju detaljne odredbe i smjernice, dok nedostaju za druge. Plan nije fleksibilan za promjene te zahtjeva dugotrajan proces izmjena i dopuna u slučaju promijenjenih okolnosti ili ispunjenih uvjeta za razvoj projekata od značaja za grad. U sadašnjem planskom sustavu, vidljiv je manjak strateškog prostornog plana lokalne razine kojim se određuje opća vizija i koncept razvoja urbanog područja te nedostatak detaljnih regulatornih planova manjeg mjerila kojima se uvjetuje urbanistički razvoj i izgled gradskih cjelina u svrhu provođenja strateške vizije i ciljeva razvoja grada kao što je pokazano uspoređujući planske dokumente na području grada Dubrovnika s Prostornim strukturnim planom grada Leuvena i Implementacijski planovima. Time se predlaže;

1. Uspostava “strateškog prostornog plana” urbanog područja

Potreba je razvoja planskog dokumenta kojim se integrira strateška vizija temeljena na prepoznatim izazovima i potencijalima s prostornim razvojem urbanih područja. Umjesto zahtjevanja usklađenja među Strategijama razvoja te prostorno-planskom dokumentacijom, uspostavom jednog cjelovitog planskog dokumenta kojim se određuje strategija razvoja te koncept prostornog razvoja postigao bi se uravnotežen razvoj urbanog područja. Njime bi se prostorno odredila vizija, mjere i ciljevi razvoja, s uspostavljanjem integriranosti planskih tema te odredio operativni plan za provedbu. Planom se ne bi određivale regulacije već obveze za provođenje odabranih prioritarnih projekata i politika u zadanom vremenskom roku.

Sustav otvorenih gradskih prostora u slučaju takvog strateškog prostornog plana, trebao bi biti integriran kao jedan od načina postizanja vizije prostornog, društvenog, okolišnog te gospodarskog razvoja grada.

2. Uspostava Detaljnih planova uređenja za gradske cjeline i projekte od značaja za grad

Budući da novi “strateški prostorni plan urbanog područja” ne bi bio regulatorni, potrebno je ustanoviti Detaljne planove uređenja. Oni bi trebali biti izrađeni u manjem mjerilu, (1:1000 i 1:500) te bi služili za uspostavljanje regulacija tj. odredbi za planiranje za pojedino gradsko područje ovisno o prostornoj viziji određenoj strateškim planskim dokumentom. Budući da bi se oni uspostavljali i za projekte od značaja za urbano područje, grad kroz njih može aktivno sudjelovati postavljanjem uvjeta u svrhu osiguravanja željenog prostornog razvoja i postavljenih ciljeva strateškog planskog dokumenta.

Detaljni planovi uređenja za pojedine gradske cjeline bi trebali postaviti uvjete i odredbe za razvoj i projektiranje otvorenih gradskih prostora u svrhu postizanja njihove kvalitete i povezivanja u umrežen sustav.

3. Opće odredbe za gradnju

Opće odredbe za gradnju pomoćni je dokument kojim bi se regulirale odredbe za korištenje i namjenu površina te uvjeti za zaštitu, na područjima grada koja nisu prioritetna za izradu Detaljnih planova uređenja. Opće odredbe se mogu izraditi na temelju postojećih odredbi prostornih planova lokalne razine kao dokument koji je na snazi dok se za područje ne izradi Detaljni plan uređenja te čine prijelaznu mjeru.

IV.3. Očekivani rezultati nakon implementacije predloženih pristupa planiranju otvorenih gradskih prostora grada Dubrovnika i daljnja istraživanja

Implementacija dvaju predloženih pristupa služi postizanju integriranog strateškog i prostornog planiranja te urbanističkog projektiranja sustava otvorenih gradskih prostora. U prvom pristupu, baziranom na djelovanju na lokalnoj razini s aktivnostima koje se mogu provesti u sadašnjem sustavu, provođenje predloženih metoda bi rezultiralo razvojem kvalitetnih otvorenih gradskih prostora kao umreženog i povezanog sustava na kojem se temelji prostorni razvoj grada. Unutar tako planiranog sustava otvorenih gradskih prostora može se očekivati pozitivan utjecaj na zdravlje stanovnika, razvoj društva, razvoj otpornosti na negativne posljedice klimatskih promjena te povećanje gospodarske konkurentnosti grada Dubrovnika. Unošenjem predloženih metoda u planske dokumente te provođenjem “soft” mjera, grad bi aktivno uključio sve relevantne dionike od procesa planiranja i projektiranja do korištenja i očuvanja prostora grada.

Drugi pristup zahtjeva promjene na nacionalnoj zakonodavnoj razini te se temelji na promjeni sustava strateškog te sustava prostornog planiranja. On podrazumijeva integriranje dva sustava i uspostavljanje “*strateškog prostornog plana*” kao osnovnog planskog dokumenta urbanog područja. Njime bi se odredila vizija i koncept prostornog razvoja koji iako nije regulatorni, bi bio obvezujući za projekte i politike koje se njime propisuju. Za potrebe implementacije strateških i prostornih ciljeva takvog strateškog prostornog plana, potrebno je izraditi planove detaljnijeg mjerila kojim bi se ugradile regulacije za uređenje pojedinih gradskih cjelina. Ti planski dokumenti bi trebali integrirano ugraditi odredbe za stvaranje povezanog i umreženog sustava otvorenih gradskih prostora s ostalim mjerama korištenja i namjene površina te zaštite i očuvanja prostora.

Budući da je drugi pristup kompleksna izmjena zakonodavnog okvira, ovim radom se opisuje kroz željeni rezultat izgleda planskih dokumenata kojima se prostorno određuju koncept razvoja grada za određeni vremenski period uz operativni plan koji je obvezujući. Detaljan razvoj takvog novog sustava prostornog i strateškog planiranja urbanih područja bi se trebao razraditi u budućim stručnim ili znanstvenim radovima. Buduća istraživanja trebala bi se fokusirati na postizanju fleksibilnosti planskih dokumenata uz postizanje visoke razine očuvanja i provođenja javnog interesa uz željeni prostorni razvoj urbanih područja.

LITERATURA

1. Alterman, R., (1999.) *Between Privatization and Continued National Ownership: a Future Land Policy for Israel*. Jerusalem: The Floersheimer Institute for Policy Studies.
2. Alvares Capanema, L. Barbosa, J.L. (2018.), Preface. U: Alvares Capanema, L. Barbosa, J.L. (ur.), *Urban Public Spaces: From Planned Policies to Everyday Politics (Illustrated with Brazilian Case Studies)*. Springer, str. vii-xii.
3. Amin, A. (2008.) Collective Culture and Urban Public Space, *City*, 12 (1), str. 5.-24. DOI: <https://doi.org/10.1080/13604810801933495>
4. Antonovsky, A. (1996.) The salutogenic model as a theory to guide health promotion. *Health Promotion International* [online], Volume 11, Issue 1, str. 11.-18. Dostupno na: <https://doi.org/10.1093/heapro/11.1.11> [06. siječnja 2022.]
5. Barton, H. (2005.) A health map for human settlements. *Built Environment*, 31(4), str. 339.-355.
6. Barton, H. i Grant, M. (2006.) A health map for the human habitat. *Journal of the Royal Society for the Promotion of Health*, 126(6), str. 252.-261.
7. Barton, H. i dr. (2009). *Local Accessibility Results from the SOLUTIONS Project, unpublished* (Hugh.Barton@uwe.ac.uk)
8. Berisha, E., Cotella, G., Rivolin, U.J., Solly, A. (2020.) Spatial governance and planning systems in the public control of spatial development: a European typology. *European Planning Studies*, 29(2), str. 1-20.
9. Blackmar, E. (2006). "Appropriating "the commons": the tragedy of property right discourse." U: Low, S. i Smith, N. (ur.), *The Politics of Public Space*. New York: Routledge. str. 49-80.
10. Bowler, D.E., Buyung-Ali, L., Knight, T.M., Pullin, A.S. (2010.) Urban greening to cool towns and cities: A systematic review of the empirical evidence. *Landscape and Urban Planning*, 97, str. 147.-155.
11. CABE (2004.) *The value of public space: how high quality parks and public spaces create economic, social and environmental value*. London: Commission for Architecture and the Built Environment (CABE).
12. Calhoun, C. (ur.) (1992.) *Habermas and the Public Sphere*. Cambridge: MIT Press.

13. Carmona, M. (2014.) Re-theorising Conetemporary Public Space: A New Narrative and a New Normative. *Journal of Urbanism: International Research on Placemaking and Urban Sustainability* [online], 8(4), str. 373.-405. Dostupno na: <https://doi.org/10.1080/17549175.2014.909518> [06. siječnja 2022.]
14. Caspersen C. J., Powell K. E., Christenson G. M. (1985). Physical activity, exercise, and physical fitness: definitions and distinctions for health-related research. *Public Health Rep.* 100, str.126.–131.
15. Comedia i Demos (1995.) *Park Life: Urban Parks and Social Renewal*. London: Comedia i Demos.
16. COM (2013.) Komunikacija Komisije Europskom parlamentu, Vijeću, Europskom gospodarskom i socijalnom odboru i Odboru regija: Zelena infrastruktura (ZI) – Unapređenje Europskog prirodnog kapitala. Komisija Europske Unije, 249. Dostupno na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1577969537982&uri=CELEX:52013DC0249> [06. siječnja 2022.]
17. Commission of the European Communities (CEC), (1997.) The EU Compendium of Spatial Planning Systems and policies. Regional Development Studies 28. Luxembourg: European Union Commision. Dostupno na: <http://aei.pitt.edu/99138/> [06. siječnja 2022.]
18. Corraliza, J. (2000.) Landscape and social identity: the construction of territorial identity. U: Proceedings of the 16th Conference of the International Association for People–Environment Studies, Paris.
19. Croucher, K., Myers, L., Bretherton, J. (2008.). *Green space Scotland Research Report: The Links Between Green space and Health: A Critical Literature Review*. Stirling, Green space.
20. Davis, A. (ur.) (2002.). *A Physically Active Life Through Everyday Transport*. Copenhagen, WHO Regional Office for Europe.
21. De Silva, M.J., McKenzie, K., Harpham, T., Huttly S.R.A. (2004.) Social capital and mental illness: a systematic review. *Journal of Epidemiology and Community Health*, 59, str. 619.-627.
22. De Vries, S., Van Dillen, S. M. E., Groenewegen, P. P., Spreeuwenberg, P. (2013.) Streetscape greenery and health: Stress, social cohesion and physical activity as mediators. *Social Science and Medicine*, 94, str. 26.-33.
23. Doron, G., (1986.) *Decide and Carry Out: Chapters in Public Policy*. Tel Aviv: Kivunim Publishing.

24. Duncan, M., Mummery, W.K. (2005.). Psychosocial and environmental factors associated with physical activity among city dwellers in regional Queensland. *Preventive Medicine*, 40, str. 363.-372.
25. Duncan, M.J., Spence, J.C., Mummery, W.K. (2005.). Perceived environment and physical activity: a meta-analysis of selected environmental characteristics. *International Journal of Behavioral Nutrition and Physical Activity* [online], 2(11). Dostupno na: <https://ijbnpa.biomedcentral.com/articles/10.1186/1479-5868-2-11#citeas> [06. siječnja 2022.]
26. EEA (2009a). *About the urban environment* [online]. European Environment Agency
27. Ellaway, A., Macintyre, S., Bonnefoy, X. (2005.). Graffiti, greenery, and obesity in adults: secondary analysis of European cross-sectional survey. *British Medical Journal* [online], 331(7517), str. 611.-612. Dostupno na: <https://dx.doi.org/10.1136%2Fbmj.38575.664549.F7> [06. siječnja 2022.]
28. ESPON. (2007.) *Governance of territorial and urban policies from EU to Local Level. ESPON Project 2.3.2, Final Report*. Luxembourg: EU Commision. Dostupno na: https://www.espon.eu/sites/default/files/attachments/fr-2.3.2_final_feb2007.pdf [06. siječnja 2022.]
29. ESPON. (2018.a) *COMPASS – Comparative Analysis of territorial governance and Spatial Planning Systems in Europe. Final Report*. Luxenbourg: EU Commision
30. ESPON. (2018.b) *COMPASS – Comparative Analysis of territorial governance and Spatial Planning Systems in Europe. Final Report – Additional Volume 2 Methodology*. Luxenbourg: EU Commision
31. European Commission, Directorate-General for Regional and Urban Policy, Kolosy, K. (2017.) *Easing legal and administrative obstacles in EU border regions: Case Study No. 12, Spatial planning : obstacles to cross-border public consultations (France – Belgium)*. European Commision Publications Office. Dostupno na: <https://data.europa.eu/doi/10.2776/30744> [06. siječnja 2022.]
32. Ewing, R., (1997.) Is Los Angeles-style sprawl desirable? *Journal of the American Planning Association*, 63 (1), str. 107.–126.
33. Garau, P. (2015.) *Global Public Space Toolkit: From Global Principles to Local Policies and Practice*, Nairobi: UN-Habitat.
34. Gartland, L. (2008.) *Heat Islands: Understanding and Mitigating Heat in Urban Areas*. London, Earthscan.

35. Gehl, J. (2010.) *Cities for people*. Washington; Covelo; London: Island Press.
36. Godbey, G., Graefe, A., James, S.W., (1992.) *The Benefits of Local Recreation and Park Services: A Nationwide Study of the Perceptions of the American Public*. Arlington: National Recreation and Park Association.
37. Halpern, D. (1995.) *Mental health and the built environment*. London: Taylor and Francis
38. Hanocq, P. (2011.) *Territorial Planning System and Urban Development: From a Deterministic to a Strategic model*. Proceedings of 7VCT, Lisbon, Portugal, 11-13 Listopada 2011, str. 747.-750. Dostupno na: https://www.academia.edu/48617836/Territorial_planning_system_and_urban_development_from_a_deterministic_to_a_strategic_model [06. siječnja 2022.]
39. Hartig, T., Mitchell, R., De Vries, S., Frumkin, H. (2014.) Nature and Health. *Annual Review of Public Health*, 35, str. 207.-228.
40. INU (2016.) *Charter of Public Space*. Biennial of Public Space. Dostupno na: https://inu.it/wp-content/uploads/Inglese_CHARTER_OF_PUBLIC_SPACE.pdf [06. siječnja 2022.]
41. ISOCARP, Coppens, T. (2014.) *Urban and regional planning in Flanders: a 10-minutes overview of 50 years of urban policy and spatial planning policies*. Dostupno na: https://isocarp.org/app/uploads/2014/11/Antwerp_absorbing-50-years-of-CARP.pdf [06. siječnja 2022.]
42. Kaplan, R., Kaplan, S., (1989.) *Experience of Nature: A Psychological Perspective* [online]. New York: Cambridge University Press.
Dostupno na: [https://www.hse.ru/data/2019/03/04/1196348207/%5BRachel_Kaplan,_Stephen_Kaplan%5D_The_Experience_of_\(b-ok.xyz\).pdf](https://www.hse.ru/data/2019/03/04/1196348207/%5BRachel_Kaplan,_Stephen_Kaplan%5D_The_Experience_of_(b-ok.xyz).pdf) [06. siječnja 2022.]
43. Kaplan, R. i Kaplan, S. (2011.) Well-being, Reasonableness, and the Natural Environment. *Applied Psychology: Health and Well-Being*, 3, str. 304.-321
44. Kaplan, S. (1995.) The restorative benefits of nature: Toward an integrative framework. *Journal of environmental psychology*, 15, str. 169.-182.
45. Kaplan, S. (2001.) Meditation, Restoration, and the Management of Mental Fatigue. *Environment and Behavior*, 33, str. 480.-506.
46. KK (2007.). *Bicycle account 2006*, Copenhagen: Kobenhavn Komune.

47. Komisija Europske Unije (2008.) *Europska konvencija o krajolicima*. Strasbourg: Komisija Europske Unije. Dostupno na:
<https://rm.coe.int/european-landscape-convention-book-text-feb-2008-en/16802f80c6>
[06. siječnja 2022.]
48. Krygsman, S., Dijst, M., Arentze, T. (2004.). Multimodal public transport: an analysis of travel time elements and the interconnectivity ratio. *Transport Policy*, 11(3), str. 265.-275.
49. Lalović K., Sentić I., Živojinović I. (2019.) Urban and Regional Planning for Sustainability. In: Leal Filho W., Azeiteiro U., Azul A., Brandli L., Özuyar P., Wall T. (ur.) *Climate Action. Encyclopedia of the UN Sustainable Development Goals*. Springer, str. 851.-862. Dostupno na:
https://doi.org/10.1007/978-3-319-71063-1_77-1 [06. siječnja 2022.]
50. Lavin, T., Higgins, C., Metcalfe, O., Jordan, A. (2006.) *Health Effects of the Built Environment: A Review* [online]. Dublin; Belfast: The Institute of Public Health in Ireland. Dostupno na:
https://www.publichealth.ie/files/file/Health_Impacts_of_the_Built_Environment_A_Review.pdf [06. siječnja 2022.]
51. Lee, C. i Moudon, A. (2008.). Neighbourhood design and physical activity. *Building Research and Information* 36(5), str. 395.-411.
52. Lengen, C., i Kistemann, T. (2012). Sense of Place and Place Identity: Review of Neuroscientific Evidence. *Health & Place* [online], 18(5), str. 1162.-1171.
Dostupno na: <https://doi.org/10.1016/j.healthplace.2012.01.012> [06. siječnja 2022.]
53. Lokaitou-Sideris, A. i Ehrenfeucht, R. (2009.) *Sidewalks: Conflict and Negotiation over Public Space*. Cambridge: The MIT Press.
54. LUC (2004.) *Making the Links: Green space and Quality of Life*. London: Land Use Consultants.
55. Lynch, K. (1960.) *The image of the City*. Boston: Cambridge University Press
56. Marinović-Uzelac A. (1989.) *Teorija namjene površina u urbanizmu*. Zagreb: Tehnička knjiga.
57. Maruani, T., i Amit-Cohen, I. (2007.) Open space planning models: A review of approaches and methods. *Landscape and Urban Planning* 81, str. 1–13.
58. Mattei, U. (2015.) The State, the Market and Some Preliminary Questions about the Commons (excerpts). U: Beckett, C., Gablier, L., Paulissen, V., Stokfieszewski, I., Takarz-Haertig, J. (ur.), *Build the City: Perspectives on Commons and Culture*.

Amsterdam; Warsaw: The European Cultural Foundation, Krytyka Polityczna, str. 44.-47.

59. MPUGDI (2021.) *Nacrt prijedloga: Programa razvoja zelene infrastrukture u urbanim područjima za razdoblje 2021. do 2030. godine*. Zagreb: Ministarstvo prostornoga uređenja, graditeljstva i državne imovine. Dostupno na: <https://esavjetovanja.gov.hr/ECon/MainScreen?entityId=16907> [06. siječnja 2022.]
60. MRRFEU, (2015.) *Smjernice za izradu Strategije razvoja urbanih područja, praćenje njihove provedbe i vrednovanje*. Zagreb: Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske Unije. Dostupno na: <https://razvoj.gov.hr/UserDocsImages/O%20ministarstvu/Regionalni%20razvoj/Smjernice%20za%20izradu%20strategije%20razvoja%20urbanih%20podru%C4%8Dja,%20pra%C4%87enje%20njihove%20provedbe%20i%20vrednovanje.pdf> [06. siječnja 2022.]
61. NICE (2008.) Promoting and Creating Built or Natural Environments that Encourage and Support Physical Activity [online]. *NICE Public Health Guidance 8*. London: National Institute of Clinical Excellence. Dostupno na: <https://www.portsmouth.gov.uk/wp-content/uploads/2020/05/development-and-planning-promoting-and-creating-built-or-natural-environments-that-encourage-and-support-physical-activity.pdf> [06. siječnja 2022.]
62. Nicol, C. i Blake, R. (2000.). Classification and Use of Open Space in the Context of Increasing Urban Capacity. *Planning Practice & Research*, 15 (3), str. 193.– 210.
63. Nochian, A., Tahir, O.M., Maulan, S., Rakhshandehroo M. (2015.) A Comprehensive Public Open Space Categorization using Classification System for Sustainable Development of Public Open Spaces. *Alam Cipta* [online], Vol 8 (Special Issue 1), str. 29.-40. Dostupno na: https://www.researchgate.net/publication/291833200_A_COMPREHENSIVE_PUBLIC_OPEN_SPACE_CATEGORIZATION_USING_CLASSIFICATION_SYSTEM_FOR_SUSTAINABLE_DEVELOPMENT_OF_PUBLIC_OPEN_SPACES [06. siječnja 2022.]
64. Novak, D.J., Crane, D.E., Stevens, J.C. (2006.) Air pollution removal by urban trees and shrubs in the United States. *Urban For Urban Green*, 4, str. 115.-123.
65. Nucci, L. (2018.) The urgency of New Quantitative Public Open Space Standards in London. *City Territory Architecture* [online], 5 (11), str. 1.-11. Dostupno na: <https://doi.org/10.1186/s40410-018-0087-3> [06. siječnja 2022.]

66. OECD (2017.) *Land-use Planning Systems in the OECD: Country Fact Sheets*. Paris: OECD Publishing. Dostupno na:
<http://dx.doi.org/10.1787/9789264268579-en> [06. siječnja 2022.]
67. Platforma Grada Gladan (2019.) *Grada Gladan: Javni prostori*. Dubrovnik: Društvo arhitekata Dubrovnik.
68. Državni Zavod za statistiku (2011.) *Popis stanovništva*. Zagreb. Dostupno na:
https://www.dzs.hr/hrv/censuses/census2011/results/htm/h01_01_01/h01_01_01_zupl9.html [06. siječnja 2022.]
69. Racioppi, F., Eriksson, L., Tingvall, C., Villaveces, A. (2004.). *Preventing Road Traffic Injury: A Public Health Perspective for Europe* [online]. World Health Organization Regional Office for Europe. Dostupno na:
https://www.euro.who.int/_data/assets/pdf_file/0003/87564/E82659.pdf [06. siječnja 2022.]
70. RCEP (2007.) *The Urban Environment, Royal Commission on Environmental Pollution*. London: The Stationery Office.
71. Rumora, L., Medved, I., Pilaš, I. Medak, D. (2016) Usporedba vrijednosti vegetacijskog indeksa dobivenog na temelju digitalnog broja i refleksije na vrhu atmosfere. *Geodetski list*, 1, str. 59.-74.
72. Schmidt, S. i Ne'meth, J. (2010.) Space, Place and the City: Emerging Research on Public Space Design and Planning. *Journal of Urban Design*, vol.15., br. 4, str. 453.-457.
73. SEU (2004.). *Mental Health and Social Exclusion*. London: Office of the Deputy Prime Minister
74. Shephard, R.L., (2008.). Is active commuting the answer to population health? *Sport Medicine*, 38(9), str. 751.-758.
75. Shuster, W.D., Rhea, L.K. (2013.) Catchment-scale hydrologic implications of parcel-level stormwater management. *J Hydrol*, 485, str. 177.–187.
76. Sukopp, H., Blume, H.P., Kunick, W. (1979.) The soil, flora and vegetation of Berlin's waste lands. U: Laurie, I.C. (ur.) *Nature in Cities*, str. 115– 132.
77. Tan, P.Y. i Samsudin R., (2017.) Effects of spatial scale on assessment of spatial equity of urban park provision. *Landscape and Urban Planning* 158, str. 139.–154.
78. Tonnelat, S. (2010.) *The Sociology of Urban Public Spaces* [online]. U: Shanshan Y. i Savy M. (ur.), *Territorial Evolution and Planning Solution: Experiences from China and France*, Paris, Atlantis Press. Dostupno na:

- http://stephane.tonnelat.free.fr/Welcome_files/SFURP-Tonnelat-published.pdf [06. siječnja 2022.]
79. TRB - Transportation Research Board Institute of Medicine of the National Academies (2005.). *Does the Built Environment Influence Physical Activity? Examining the Evidence – Special Report 282* [online]. Washington DC: Transport Research Boards. Dostupno na: <https://www.trb.org/publications/sr/sr282.pdf> [06. siječnja 2022.]
80. Ulrich, R. S. (1983.) *Aesthetic and Affective Response to Natural Environment*. U: Altman, I., Wohlwill, J. F. (ur.) *Human Behavior & Environment: Advances in Theory & Research*. New York: Plenum.
81. Ulrich, R. S., Simons, R. F., Losito, B. D., Fiorito, E., Miles, M. A., Zelson, M. (1991.) Stress recovery during exposure to natural and urban environments. *Journal of Environmental Psychology*, 11, str. 201.-230.
82. UN Habitat, (2015.a) *Adequate Open Public Space in Cities: A Human Settlements Indicator for Monitoring the Post-2015 Sustainable Development Agenda* [online]. Prezentacija UN Human Settlements Programme (UN Habitat) na sastanku stručne grupe za razvoj okvira indikatora za post-2015. razvojnu agendu, New York City, 25.-26. veljače 2015. Dostupno na: https://unstats.un.org/unsd/post-2015/activities/egm-on-indicator-framework/docs/Background%20note%20by%20UN%20Habitat-%20Proposal%20for%20a%20public%20open%20space%20indicator-EGM_Feb2015.pdf [06. siječnja 2022.]
83. UN-Habitat (2015.b) *Habitat III Issue Papers: 11 – Public space* [online]. New York: UN-Habitat. Dostupno na: https://uploads.habitat3.org/hb3/Habitat-III-Issue-Paper-11_Public-Space-2.0.compressed.pdf [06. siječnja 2022.]
84. UN-Habitat, (2019.) *City-wide Public Space Strategies: A Compendium of Inspiring Practices* [online]. Nairobi: UNON Publishing Services Section. Dostupno na: <https://unhabitat.org/city-wide-public-space-strategies-a-compendium-of-inspiring-practices> [06. siječnja 2022.]
85. Unwin, R. (1929.) Memorandum No.1 [online]. U: *First Report of the Greater London Regional Planning Committee*. London: Knapp, Drewett & Sons. Dostupno na:

https://www.gardenvisit.com/landscape_architecture/london_landscape_architecture/planning_pos_public_open_space/raymond_unwin_1929_landscape_plan_london [06. siječnja 2022.]

86. Völker, S., Kistemann, T., (2011.) The impact of blue space on human health and well-being – Salutogenetic health effects of inland surface waters: a review. *International Journal of Hygiene and Environmental Health*, 214, str. 449.-460.
87. Ward Thompson, C. (2002.) Urban Open Space in the 21st Century. *Landscape and Urban Planning*, 60, str. 59.-72.
88. Weimer, D.L., Vining, A.R., (1992.) *Policy Analysis: Concepts and Practice*. Englewood Cliffs: Prentice-Hall.
89. White, M., Smith, A., Humphries, K., Pahl, S., Snelling, D. & Depledge, M. 2010. Blue space: The importance of water for preference, affect, and restorativeness ratings of natural and built scenes. *Journal of Environmental Psychology*, 30, str. 482.-493.
90. WHO (2007). *Quantifying Burden of Disease from Environmental Noise: Second Technical Meeting Report* [online]. Bern: WHO Regional Office for Europe.
Dostupno na:
https://www.euro.who.int/__data/assets/pdf_file/0005/87638/Noise_EDB_2nd_mtg.pdf [06. siječnja 2022.]
91. WHO (2010.) *Urban planning, environment and health: From evidence to policy action – Meeting report* [online]. Copenhagen: WHO Regional Office for Europe.
Dostupno na:
https://www.euro.who.int/__data/assets/pdf_file/0004/114448/E93987.pdf [06. siječnja 2022.]
<https://www.eea.europa.eu/themes/urban> [06. siječnja 2022.]
92. WHO (2016.) *Urban green spaces and health: A review of evidence* [online]. Copenhagen: WHO Regional Office for Europe. Dostupno na:
https://www.euro.who.int/__data/assets/pdf_file/0005/321971/Urban-green-spaces-and-health-review-evidence.pdf [06. siječnja 2022.]
93. WHO, (2017.) *Urban Green Space Interventions and Health: A review of impacts and effectiveness* [online]. Copenhagen: WHO Regional Office for Europe.
Dostupno na:
https://www.euro.who.int/__data/assets/pdf_file/0010/337690/FULL-REPORT-for-LLP.pdf [06. siječnja 2022.]

94. Williams, C. i Fisher, P. (2007.) *Draft guidance on health in strategic environmental assessment: Consultation document* [online]. London: Department of Health.
Dostupno na:
<https://www.bad.org.uk/shared/get-file.ashx?id=1334&itemtype=document> [06. siječnja 2022.]
95. Wilkinson, P.F. (2006.) The Historical Roots of Urban Open Space Planning. *Leisure Studies* [online], 7 (2), str. 125.-143.
Dostupno na:
<https://doi.org/10.1080/02614368800390121> [06. siječnja 2022.]
96. Wilson, E. (1984.) *Biophilia: The Human Bond with Other Species*. Cambridge: Harvard University Press.
97. Young, I. (1990.) *Justice and the Politics of Difference*. Princeton: Princeton University.

DOKUMENTACIJSKI IZVORI

1. Generalni urbanistički plan grada Dubrovnika (Sl. gl. Grada Dubrovnika, broj 10/05., 10/07., 8/12., 03/14., 09/14. – pročišćeni tekst, 04/16. – Odluka, 25/18. i 13/19.)
Dostupno na:
<https://www.dubrovnik.hr/uploads/Sluzbeni-glasnik-Broj-8-15.4.21.pdf> [06. siječnja 2022.]
2. Prostorni plana uređenja Grada Dubrovnika (Sl.gl. Grada Dubrovnika, br. 07/21.- pročišćeni tekst) Dostupno na:
<https://www.dubrovnik.hr/uploads/Sluzbeni-glasnik-broj-7---15.-travnja-2021..pdf> [06. siječnja 2022.]
3. Strateški plan Grada Dubrovnika (2018.-2020.). Dostupno na:
https://www.dubrovnik.hr/uploads/20181206/STRATE%C5%A0KI_PLAN_GRADA_DUBROVNIKA_2018._%E2%80%93_2020._godine.pdf [06. siječnja 2022.]
4. Program razvoja Grada Dubrovnika do 2020. godine. Dostupno na:
<https://dura.hr/wp-content/uploads/2021/02/Program-razvoja-grada-Dubrovnika-do-2020.pdf> [06. siječnja 2022.]
5. Strategija razvoja pametnog Grada Dubrovnika (2015.) Dostupno na:

https://www.dubrovnik.hr/uploads/20150512/Strategija_pametnog_Grada_Dubrovnik_a_FINALNI_NACRT.pdf [06. siječnja 2022.]

6. Program zaštite okoliša Grada Dubrovnika za razdoblje od 2018. do 2021. godine (Sl.gl. Grada Dubrovnika, br. 20/2018.) Dostupno na:
https://www.dubrovnik.hr/uploads/20180925/Slu%C5%BEbeni_glasnik_broj_20_-_11_rujna_2018..pdf [06. siječnja 2022.]
7. Strategija razvoja sporta i sportske infrastrukture u Gradu Dubrovniku 2018.-2028. Dostupno na:
<https://www.dubrovnik.hr/uploads/pages/7/strategija-razvoja-sporta-i-sportske-infrastrukture-grada-dubrovnika.pdf> [06. siječnja 2022.]
8. Plan prilagodbe klimatskim promjenama grada Dubrovnika (2019.) Dostupno na:
https://dura.hr/wp-content/uploads/2021/02/Climate-Adaptation-Plan_HRV_DURA_finalno.pdf [06. siječnja 2022.]
9. Grad Dubrovnik – Održiva turistička mobilnost. Dostupno na:
https://dura.hr/wp-content/uploads/2021/02/STM-Dbk-HRV_FPZ_final.pdf [06. siječnja 2022.]
10. Plan upravljanja Svjetskim dobrom UNESCO-a Starim Gradom Dubrovnikom (2021.-2026.) (Sl.gl. Grada Dubrovnika, br. 6/21.) Dostupno na:
<https://www.dubrovnik.hr/uploads/Plan-upravljanja-svjetskim-dobrom-UNESCO-a-%25E2%2580%259CStarim-gradom-Dubrovnikom%25E2%2580%259D.pdf>

PRAVNI IZVORI

1. Zakon o prostornom uređenju (NN br. 153/13., 65/17., 114/18., 39/19., 98/19.) Dostupno na:
https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019_10_98_1939.html [06. siječnja 2022.]
2. Zakon o sustavu strateškog planiranja i upravljanja razvojem Republike Hrvatske (NN 123/17.) Dostupno na:
https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2017_12_123_2798.html [06. siječnja 2022.]
3. Zakon o regionalnom razvoju Republike Hrvatske (NN 147/14., 123/17., 118/18.) Dostupno na:

https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2018_12_118_2344.html [06. siječnja 2022.]

MREŽNI IZVORI

1. <https://ec.europa.eu/environment/europeangreencapital/wp-content/uploads/2011/06/Tallin-Memorandum.pdf> [06. siječnja 2022.]
2. <https://ec.europa.eu/environment/europeangreencapital/> [06. siječnja 2022.]
3. <https://ec.europa.eu/environment/europeangreencapital/europeangreenleaf/> [06. siječnja 2022.]
4. <https://ec.europa.eu/eurostat/cache/RCI/#?vis=nuts2.economy&lang=en> [06. siječnja 2022.]
5. <https://www.leuven.be/ruimtelijk-structuurplan#tweede-ruimtelijk-structuurplan-leuven-goedgekeurd-in-2017-1> [06. siječnja 2022.]

POPIS TABELA

Tablica 1. Sustavi planiranja i upravljanja prostorom gradova kojima je dodijeljena nagrada Zelena prijestolnica Europe, tipologija prema Berisha i dr., 2020.....	34
Tablica 2. Sustavi planiranja i upravljanja prostorom kojima je dodijeljena nagrada Zeleni list Europe te grad Dubrovnik, tipologija prema Berisha i dr., 2020.	35
Tablica 3. Usporedbena analiza korištenja prepoznatih utjecaja sustava otvorenih gradskih prostora pri planiranju i upravljanju prostorom grada za gradove kojima je dodijeljena nagrada Zelena prijestolnica Europe.....	38
Tablica 4. Usporedbena analiza korištenja prepoznatih utjecaja sustava otvorenih gradskih prostora pri planiranju i upravljanju prostorom grada za gradove kojima je dodijeljena nagrada Zeleni list Eu	40
Tablica 5. Usporedbena analiza osnovnih podataka grada Dubrovnika i grada Leuvena.....	44
Tablica 6. Sustav prostornog planiranja Republike Hrvatske	64
Tablica 7. Usporedbena analiza planskih dokumenata grada Dubrovnika i grada Leuvena....	78
Tablica 8. Usporedbena analiza planiranja sustava otvorenih gradskih prostora grada Dubrovnika i grada Leuvena	99

POPIS SLIKA

Slika 1. Sustav planiranja u Flandriji (OECD, 2017., Kolosy, 2017.)	46
Slika 2. Sustav planiranja u Flandriji (OECD, 2017., Kolosy, 2017.) prijevod na hrvatski	47
Slika 3. Prostorni strukturni plan grada Leuvena - Sinteza željene prostorne strukture	51
Slika 4. Prostorni strukturni plan grada Leuvena - Projekti za zelene prste i veze	55
Slika 5. Prostorni strukturni plan grada Leuvena - Mreža komplementarnih nukleusa	57
Slika 6. Prostorni strukturni plan grada Leuvena - Mreža sporog prometa (bicikli, pješaci) u povezanoj plavo-zelenoj strukturi	59
Slika 7. Prostorni strukturni plan grada Leuvena - Očuvanje krajolika naselja Heverlee - strukturiranje plavo-zelenih područja.....	60
Slika 8. Prostorni strukturni plan grada Leuvena - Rezidencijalni zeleni gradski centar	61
Slika 9. Generalni urbanistički plan - Korištenje i namjena prostora	70
Slika 10. Generalni urbanistički plan - Prometna i komunalna infrastrukturna mreža - Promet	72
Slika 11. Generalni urbanistički plan - Uvjeti korištenja, uređenja i zaštite prostora - Područja posebnih uvjeta korištenja - Prirodna baština.....	73
Slika 12. Generalni urbanistički plan - Uvjeti korištenja, uređenja i zaštite prostora - Područja posebnih uvjeta korištenja - Krajobraz.....	74
Slika 13. Usporedbena analiza planskih dokumenata grada Dubrovnika i grada Leuven	79

PRILOZI

Analiza Prostornog plana uređenja Grada Dubrovnika

Prostorni plan uređenja Grada Dubrovnika je važeći prostorni plan kojim se uređuje planiranje administrativnog obuhvata jedinice lokalne samouprave obuhvata 144,32km². Sastoji se od tekstualnog i grafičkog dijela. U tekstualnom dijelu Plana se uvodno obrazlaže Plan te se određuju odredbe za provođenje koje su obvezujuće. Grafički dio Plana čini kartografski prikaz područja koji ukazuje na propisane odredbe Plana. Grafički dio plana se sastoji od četiri cjeline; Korištenje i namjena površina, Infrastrukturni sustavi (promet, pošta i telekomunikacije, energetski sustav, vodno gospodarski sustav-korištenje voda, vodno gospodarski sustav-odvodnja otpadnih voda, obrada, skladištenje i odlaganje otpada, vodno gospodarski sustav-

odvodnja otpadnih voda), Uvjeti korištenja, uređenja i zaštite prostora (Područja posebnih uvjeta korištenja -Prirodna baština, - graditeljska baština Dubrovnik, - graditeljska baština Dubrovačko primorje, - graditeljska baština Šipan, - graditeljska baština Lopud, - Koločep, graditeljska baština - Sv. Andrija, područja posebnih ograničenja u korištenju – Krajobraz, - Tlo, vode i more, područja primjene posebnih mjera uređenja i zaštite, područja i dijelovi primjene planskih mjera zaštite), Građevinska područja naselja. Plan također sadrži i obvezne priloge; Obrazloženje Plana i Popis propisa koje je bilo nužno poštivati pri izradi Plana te Dokumentacija o stručnom izrađivaču Plana.

Provedba Plana se temelji na odredbama za provođenje unutar kojih se definira namjena i korištenje prostora, načini uređivanja prostora te zaštita vrijednih područja unutar obuhvata Plana. Odredbe za provođenje Plana su opisane u 9 tematskih cjelina; Uvjeti za određivanje namjene površina, Uvjeti za uređenje prostora, Uvjeti smještaja gospodarskih djelatnosti, Uvjeti smještaja društvenih djelatnosti, Uvjeti za utvrđivanje kroidora ili trasa i površina prometnih i drugih infrastrukturnih sustava, Mjere zaštite krajobraznih i prirodnih vrijednosti i kulturno-povijesnih cjelina, Postupanje s otpadom, Mjere sprječavanja nepovoljna utjecaja na okoliš, Mjere provedbe Plana.

Određene sastavnice otvorenih gradskih prostora kao tema u Planu se pojavljuju u nekoliko tematskih cjelina. Tako se u Uvjetima za određivanje namjene površina (1) ističe da su uvjeti određivanja namjene površina u okviru zaštićenog obalnog područja određeni na način da se sačuvaju otvoreni prostori obale i to u prirodnom izgledu te da se zaštite i uredi zelene površine unutar naselja u svrhu uređenja krajobraza. Plan ujedno zabranjuje izgradnju u pojasu od 100m obalne crta u izdvojenim dijelovima građevinskog područja naselja te neizgrađenom dijelu izdvojenog građevinskog područja izvan naselja čime se štiti otvoreni prirodni prostor uz more. Također, na području kopnenog zaleđa uvjeti određuju očuvanje temeljnih krajobraznih odlika prostora uz pošumljavanje stradalog šumskog staništa. U Planom određenim namjenama i korištenju površina vidljive su pojedine odrednice otvorenih gradskih prostora ponajviše u športsko-rekreacijskoj namjeni gdje postoji zasebna tema javnih zelenih površina, zatim u temi razvoja i uređenja površina izvan naselja kao tema vrta, perivoja, kupališta, groblja te šumskih površina. Prometna mreža je zasebna cjelina Plana te nije sagledana kao dio sustava otvorenih gradskih prostora, već samo kao dio gradske infrastrukture za prijevoz roba i ljudi.

U uvjetima za uređenje prostora (2) ističu se zaštitne i pejzažne zelene i kultivirane površine kao negradivi dio građevinskog područja naselja unutar kojih se omogućuje isključivo uređenje pješačkih puteva i staza, te izgradnja komunalne infrastrukture, također se određuje da građevinske čestice bez pristupa spadaju pod zelene površine. Prostornim planom se određuju

i pozicije vidikovaca, te kupališta kao građevinska područja isključive namjene te se određuju mjere za projektiranje groblja.

U uvjetima smještaja gospodarskih djelatnosti (3) Plan određuje potrebu za izradom dokumenata prostornog uređenja detaljnijeg stupnja razrade za rekreacijske površine na području Grada Dubrovnika.

U uvjetima za utvrđivanje koridora ili trasa i površina prometnih i drugih infrastrukturnih sustava (5) određuje se način planiranja i projektiranja prometne infrastrukture no ne sagledava se sustav pješačkih površina.

U mjerama zaštite krajobraznih i prirodnih vrijednosti i kulturno-povijesnih cjelina (6) određuju se zaštićene prirodne vrijednosti, osobito vrijedni predjeli - prirodni krajobraz, osobito vrijedni predjeli – kulturni krajobraz sa svojim pripadajućim kartografskim prikazima u grafičkom dijelu plana. Također se opisuju smjernice za mjere zaštite područja ekološke mreže te očuvanja stanišnih tipova. Posebno se ističe zaštita graditeljske baštine i graditeljskih cjelina, naročito registriranih i preventivno zaštićenih kulturnih dobara te strogo zaštićene spomeničke cjeline. Određuju se i zaštićeni kultivirani krajobraz i oblikovno vrijedna područja te njihve mjere uređenja.

Mjere sprječavanja nepovoljna utjecaja na okoliš (8) je tematska cjelina unutar koje Plan određuje mjere za očuvanje i poboljšanje kvalitete tla, očuvanje i poboljšanje kvalitete voda, očuvanje i poboljšanje kvalitete mora, očuvanje čistoće zraka, smanjenje prekomjerne buke, zaštita od svjetlosnog onečišćenja te zaštita od požara i mjere sklanjanja stanovništva, zaštita od potresa te procjena prihvatljivosti zahvata za ekološku mrežu. U mjerama su opisane aktivnosti koje grad provodi ili namjerava provoditi prema potrebama izdvojenih tema. Tako se unutar mjera za smanjenje prekomjerne buke utvrđuje da će mjere provesti *“razdvajanjem pješačkih i glavnih kolnih prometnih tokova, rješavanjem prometa u mirovanju izgradnjom podzemnih garažnih objekata, izgradnjom zapadnog ulaza u grad, pretvaranjem šire gradske zone u pješačku (...)*” te niz akcijskih planova na temu svjetlosnog onečišćenja te energetske učinkovitosti.

Plan u mjerama provedbe Plana (9) određuje obuhvate za koje je nužna izrada prostornih planova užih područja; Urbanističkih planova uređenja te određenje obuhvata Generalnog urbanističkog plana Grada Dubrovnika unutar kojeg se detaljnije strukturira gradski prostor. Planom se također određuje niz obuhvata gradskih projekata koji su prioritetni zahvati od interesa za grad čiji obuhvati koreliraju s obuhvatima UPU-a.

Analiza Strateškog plan Grada Dubrovnika

Strateški plan Grada Dubrovnika izrađen je za period od 2018. do 2020. godine. Plan se sastoji od poglavlja: Priprema planiranja, Uvoda o obvezniku, Definiranje vizije i misije, Analize stanja/okruženja, Općih ciljeva, Posebnih ciljeva, Načina ostvarenja i pokazatelja uspješnosti, Skraćenog prikaza strateškog plana, Povezivanja ciljeva s proračunom te Praćenja i evaluacije. Ciljevi plana moraju se poštovati prilikom donošenja gradskog proračuna i investicijskih programa te čini temeljni dokument za izrasu programskih dokumenata i sudjelovanja na natječajima prema ministarstvima te projektima EU u svrhu korištenja financijskih fondova za provedbu odabranih programa i projekata.

Plan je izrađen u skladu sa „Strategijom razvoja turizma i odredbama o kruzing-turizmu na području grada Dubrovnika do 2025.“, „Izmjenama i dopunama prostornog plana Dubrovačko – neretvanske županije, 2016.“, „Županijskom razvojnom strategijom Dubrovačko – neretvanske županije 2016. – 2020.“ i „Strategijom regionalnog razvoja RH za razdoblje do kraja 2020. godine“.

Na temi otvorenih gradskih prostora, Plan ističe izradu Strategije razvoja sporta i sportske infrastrukture u Gradu Dubrovniku za razdoblje 2018.-2028. te tabelarno prikazuje dječja igrališta i terene za male športove na području Grada Dubrovnika.

U SWOT analizi u snagama koje su dijelom sastavnice otvorenih gradskih prostora se ističe očuvanost baštine, izuzetne prirodne ljepote, zavidan ekološki standard, bogata geomorfološka obilježja, karakteristične biljne zajednice te velika biološka raznolikost područja, ekosustavi s visokim stupnjem očuvanosti, čisto more, velik broj čistih prekrasnih plaža i hridi, osebujna mediteranska flora i fauna te visoko razvijena svijest o potrebi zaštite okoliša, siguran život stanovništva dok se u slabosti ističe narušavanje naslijeđenih vrijednosti prošlosti, neiskorišteni potencijali obnovljivih izvora energije, nedovoljna valorizacija kulturne baštine, otežano očuvanje osobito vrijednih predjela prirode netaknutima, spor proces sanacije oštećenog krajolika, odvodnja oborina, nezadovoljavajuća zaštita podzemnih voda, ograničene mogućnosti prostornog širenja grada, postojanje divljih odlagališta otpada te nedostatak kapaciteta udruga u kreiranju politika. U prilikama se ističe mogućnost koordiniranog obnavljanja vegetacije u svrhu sprječavanja erozije tla, izrada plana održavanja i obnavljanja spomenika kulture, unaprjeđenje programa za korištenje kulturne i prirodne baštine u turizmu, mogućnost korištenja prirodne raznolikosti i kulturne baštine kao osnove za razvoj vrijednosti grada, prilagodba prometne infrastrukture osobama s invaliditetom, izgradnja odvojenog sustava za otpadne i oborinske vode, Izrada plana mobilnosti s posebnim fokusom na Staru

gradsku jezgu, razvoj energetike, poduzetništva i zaštita okoliša, izgradnja hidromelioracijskog sustava, razvijanje zajedničkih projekata organizacija civilnog društva, funkcionalno bogaćenje potrebnim javnim i društvenim sadržajima te infrastrukturno opremanje, jačanje sportskih i rekreativnih sadržaja i veće uključivanje lokalnog stanovništva svih dobnih uzrasta, naročito na otocima i malim naseljima, veća dostupnost stanovništva sportskim sadržajima. U prijetnjama se ističe nastavak i jačanje uzurpiranja prostora suprotno razvojnim interesima i interesima stanovništva zbog nepoštivanja zakona, ugroženost prirodnih područja nedostatkom/neprovođenje planova, upravljanje zaštićenim dijelovima prirode, uništavanje krajobraznih cjelina, zagađenje okoliša, povećanje fekaliju u vodi, neefikasno upravljanje kulturno-pocijesnom baštinom, komunalni nered i neurednost, propadanje postojeće infrastrukture, nastavak procesa prostorno populacijske neravnoteže, nedostatna društvena infrastruktura, slaba zainteresiranost građana u projektima od javnog interesa, nedovoljna uključenost civilnog sektora u razvojno planiranje, nepostojanje inicijativa za razvojem društva kao cjeline te neadekvatni mehanizmi za uključivanje organizacija civilnog društva u procese donošenja odluka.

Na temelju prikazanih analiza SWOT i PEST analize Strateški plan imenuje četiri opća cilja: Razvoj konkurentnost gospodarstva, Unaprjeđenje infrastrukture, Očuvanje i održivo korištenje kulturne i prirodne baštine te Razvoj ljudskih resursa, poboljšanje kvalitete života te unaprjeđenje društvene infrastrukture. Iz općih ciljeva proizlaze posebni ciljevi putem kojih se određuje prioritizacija za dodjelu financijskih sredstava.

Od posebnih ciljeva na temu sustava otvorenog prostora grada odnosi se Unaprjeđenje prometne infrastrukture (2.1), Unaprjeđenje javnih površina kroz ulaganja u infrastrukturu (2.3), Zaštita okoliša (2.4), te Ulaganje u prirodnu/kulturnu baštinu (3.1), Razvoj ljudskih resursa, poboljšanje kvalitete života te unaprjeđenje društvene infrastrukture (4).

Kao pojedini projekti za temu Unaprjeđenja prometne infrastrukture ističe se Završetak uređenja šetnice u Nika i meda Pucića te rekonstrukcija Lapadske obale, za Unaprjeđenje javnih površina kroz ulaganja u infrastrukturu ističe se projekt Izgradnje trga i obale na otoku Šipanu, za Zaštitu okoliša ističe se Izrada Programa zaštite okoliša, Izrada karte buke s akcijskim planom, Izrađenost Plana Gospodarenja otpadom te Projekti udruga iz područja zaštite okoliša i prirode, za Očuvanje i održivo korištenje kulturne i prirodne baštine ističe se Izrada projektne dokumentacije za uređenje Serpentina na Srđu, za Razvoj ljudskih resursa, poboljšanje kvalitete života te unaprjeđenje društvene infrastrukture ističe se ulaganje u dječja igrališta, te projekti udruga iz područja urbanizma i prostornog planiranja.

Analiza Programa razvoja Grada Dubrovnika

Program razvoja Grada Dubrovnika je razvojni gospodarski program izrađen 2007. godine za razdoblje do 2020. godine. Zadatak tog programa bilo je ostvariti poveznice između Razvojnog operativnog plana na razini Županije, i realizacije Prostornog plana uređenja Grada Dubrovnika te Generalnog urbanističkog plana. Ciljevi uspostavljeni tim planom bili su ostvariti razvoj grada kao rast aglomeracije u cijelosti čime se osigurava položaj grada kao metropole Južnog Jadrana, te razvoj sastavnica materijalnog i duhovnog života na korist stanovnika grada.

U temi otvorenih gradskih prostora, Plan nalaže izradu cjelovite studije ekološke orijentacije Grada za dugoročno razdoblje s fokusom na ekološke mogućnosti i pozitivni utjecaj na ekonomiju rasta. Ona bi trebala poticati korištenje obnovljivih izvora energije, zaštitu od buke, organizaciju otpada, izgradnju instalacija s ugrađenom zaštitom od incidenata, ugradnju instalacija koje sprječavaju zagađenje tla, zraka i vode te demotorizaciju gradskog prostora. Demotorizacija gradskog područja se posebno ističe kao tema koja bi prema Planu trebala utjecati na poboljšanje kvalitete života u gradu te zaštite okoliša te se u izazove prostora ističe potreba izmještanja autobusnog prometa s prostora ulaza u povijesnu jezgru, ulaganje u javni prijevoz te besplatan prijevoz što većem broju ljudi, rješavanje pitanja parkiranja u centru i njegova izmještanja te promoviranja alternativnih načina prijevoza, primarno biciklističkog što utječe i na poticanje rekreacije. Plan također ističe GUP-om određene gradske projekte kao primjer koncepta javno-privatnog vlasništva te koji potencijalno mogu imati velik utjecaj na prostor, gospodarski i opći razvoj Grada.

Analiza Strategije razvoja pametnog Grada Dubrovnika

Glavni ciljevi Strategije su utvrditi dugoročnu viziju razvoja pametnog Grada Dubrovnika, osigurati njenu orijentiranost svim ključnim dionicima, ocijeniti dosadašnje usluge Grada, deifirmirati prioritete i strateške projekte koji će pridonijeti razvoju pametnog Grada te razraditi plan transformacije Dubrovnika tj. definirati plan implementacije strateških projekata i inicijativa. Strategijom su određena četiri ključna područja sa svojim aktivnostima; mobilnost i infrastruktura, gospodarski razvoj, kvaliteta života te upravljanje i institucije. Od aktivnosti koje se dotiču teme otvorenih gradskih prostora ističe se DUSC Transport info unutar kojeg se očekuje osiguravanje povećanja sigurnosti u prometu, smanjenje gužvi te smanjenje zagađenja u buke kroz uvođenje jedinstvenog centra za centralizirano upravljanje gradskim prometnim sustavom koji prikuplja podatke o vozilima, gustopći prometa, javnom prijevozu i sl. te kroz informiranje građana i putnika u vezi prometa. Drugi projekt je DUSC Rasvjeta pri čemu se

planira uvođenje novih tehnologija za razvoj u upravljanjem javnom rasvjetom, smanjenje potrošnje energije te pozitivan utjecaj na okoliš smanjenjem emisije topline i energije. Treći primjer jest DUSC Parking u svrhu smanjenja zagađenja i buke kroz informiranje građana o dostupnim parkirnim mjestima. Četvrti primjer projekta jest DUSC Urbana i održiva mobilnost uspostavljanjem poticanja korištenja oblika održivog transporta. Peti primjer jest DUSC Voda unutar kojeg se planira instalirati sustav za teleupravljanje i telekontrolu vodovodnog sustava rad smanjenja gubitaka u vodovodnoj mreži koji negativno utječu na okoliš. Takav sustav dugoročno može koristiti i za uspostavu sustava pametnog navodnjavanja zelenih površina te prevencije poplava. Naposljetku, projekt DUSC Okoliš kao svoj cilj ima uspostaviti Katastar zelenih površina, implementaciju sustava mjerenja kvalitete zraka te daljnje poticanje održivog gospodarenja otpadom.

Analiza Programa zaštite okoliša Grada Dubrovnika

Program zaštite okoliša obaveza je propisana Zakonom o zaštiti okoliša (N 80/13, 153/13, 78/15 i 12/18). Program za Grad Dubrovnik sastoji se od Uvodnog dijela, Osnovnih obilježja grada Dubrovnika, Tematskih prioriteta te poglavlja o Izvorima podataka i Priloga. Od tematskih prioriteta istaknuti su Zaštita, očuvanje i poboljšanje vrijednosti prirodnih dobara i okoliša, Poticanje održive proizvodnje i potrošnje, Zaštita građana od pritisaka i opasnosti za njihovo zdravlje i blagostanje povezanih s okolišem, Bolje povezivanje znanja, sustava upravljanja informacijama i politike okoliša, Razvoj ekonomskih instrumenata i financiranja, Unaprjeđenje održivog razvoja gradova te Promicanje održivog razvoja na regionalnoj i lokalnoj razini. Prioriteti su postavljeni u skladu s nacionalnim, europskim i međunarodnim strateškim dokumentima. Među prioritetnim ciljevima ističe se izrada procjene stanja ekosustava uz vrednovanje njihovih usluga, integriranje mjera zaštite prirode u dokumente prostornog uređenja, izrada Krajobrazne osnove Grada Dubrovnika, ugradnja mjera zaštite krajobraza u prostorne planove, korištenje krajobrazne osnove kao stručne podloge za izradu budućih ID PPUG i GUP, izrada Katastra zelenila Grada Dubrovnika, izrada Strategije i akcijskog plana urbane zelene infrastrukture grada uz detaljnu tipologiju zelenih površina, ugraditi ciljeve i mjere zaštite zraka, ozonskog sloja, ublažavanje klimatskih promjena i prilagodbe klimatskim promjenama u strateške dokumente i dokumente prostornog uređenja, kroz odredbe prostorno-planske dokumentacije onemogućiti prenamjenu šumskog zemljišta za prioritet Zaštite, očuvanja i poboljšanja vrijednosti prirodnih dobara i okoliša. Za prioritet poticanja održive proizvodnje i potrošnje ističu se prioritetni ciljevi Usvajanje Akcijskog plana

energetski održivog razvitka i klimatskih promjena, uključiti mjerila Zelene javne nabave u postupke koje provodi Grad kao obveznik javne nabave, izraditi program uređenja i upravljanja morskim plažama Grada Dubrovnika tj. akcijski plan. Za prioritet Prilagodbe klimatskim promjenama i upravljanje rizicima od katastrofa ističu se prioritetni ciljevi izrada Plana prilagodbe klimatskim promjenama te pri izradi prostornih planova uskladiti ih s načelima, ciljevima, prioritetima i mjerama prilagodbe iz Strategije prilagodbe klimatskim promjenama u RH, Izraditi kartu buke te Izrada registra izvora neionizirajućeg zračenja kao osnovu za prostorno planiranje. Za Bolje povezivanje znanja, sustava upravljanja informacijama i politike okoliša ističe se ugradnja mjera zaštite okoliša i primjena smjernica iz planova višeg reda u odredbe za provođenje prostornih planova. Za Razvoj ekonomskih instrumenata i financiranja ističe se definirati bazu projekata od važnosti za okoliš svake financijske i kalendarske godine u svrhu utvrđenja točnih koraka koje odjeli i agencije grada trebaju poduzeti dalje u pripremi projekta. Za unaprjeđenje održivog razvoja gradova ističe se usklađenje dokumenata prostornog planiranja s postavljenim ciljevima politike održivog planiranja i projektiranja gradova te izrada Strategije i akcijskog plana urbane zelene infrastrukture Grada te njezino korištenje u procesu prostornog planiranja kao stručne podlogu pri izradi novih ili izmjena i dopuna prostornih planova.

Analiza Strategije razvoja sporta i sportske infrastrukture u Gradu Dubrovniku

U Strategiji razvoja sporta i sportske infrastrukture za period od 2018. do 2028. godine izrađen je program razvoja tjelesne aktivnosti građana Grada Dubrovnika unutar koje su izraženi strateški ciljevi povećavanja udjela građana koji se redovito bave tjelovježbom, povećanje udjela građana koji se tjelesnim vježbanjem bavi na otvorenom za 50% te uvođenje dodatnih sadržaja i mogućnosti za bavljenje sportom i tjelesnim vježbanjem. Unutar akcijskog plana Strategije strateški ciljevi se planiraju provesti “unaprjeđenjem infrastrukture razvojem novih šetališnih zona i povezivanjem postojećih šetnica u cjelinu uređivanje i opremanja novih vanjskih objekata za rekreaciju i sport (street workout i vanjski fitness) te uređivanje i opremanja novih dječjih igrališta – stvaranje Polivalentnih staza“ te izradom Godišnjeg plana izgradnje, održavanja i uređenja vanjskih vježbališta i dječjih igrališta.

Analiza Plana prilagodbe klimatskim promjenama grada Dubrovnika

Planom se razmatraju Urbani toplinski otoci, Urbane poplave te Porast razine mora kao utjecaji klimatskih promjena koji su izraženi za pilot-područje grada Dubrovnika. U sklopu Plana su

izrađene karte ranjivosti za svaki od navedenih utjecaja te je izrađen paket mjera tj. prijedlog točkastih intervencija u prostoru koje bi trebale pozitivno utjecati na suzbijanje dijela negativnih utjecaja klimatskih promjena. Dokument nije cjelovit i ne predlaže mjere na razini cijelog teritorija grada, niti u užem niti u širem smislu. Prijedlozi intervencija su točkasti projekti čija implementacija nije predviđena u prostornim planovima ili strateškim dokumentima Grada.

Analiza projekta Grad Dubrovnik – Održiva turistička mobilnost

Dokument je nastao tijekom projekta Mobilitas u suradnji s Fakultetom prometnih znanosti Sveučilišta u Zagrebu unutar kojeg se određuju smjernice za razvoj grada prema održivoj turističkoj mobilnosti u svrhu stvaranja ekološke, financijske i socijalne održivosti. Dokumentom se određuju glavni problemi i izazovi mobilnosti kao što je preopterećenje prometnica naročito prema gradskoj jezgri te strateški ciljevi grada između kojih se ističe izgradnja adekvatne pješačke i biciklističke infrastrukture te uvođenje e-bike sustava. Dokumentom se predlaže uspostavljanje pješačke zone na trasi prema gradskoj jezgri na način uspostave sustava dinamičke izmjene funkcije prometnih trakova za vrijeme turističke sezone. Dokumentom se također ističe potreba izrade detaljne studije razvoja pješačko-biciklističkog prometa za prostor Grada Dubrovnika budući da su predložene intervencije samo na određenim dijelovima prometno opterećenih površina grada, no nisu cjelovite i ne obuhvaćaju cijeli teritorij grada Dubrovnika.

Analiza Plana upravljanja Svjetskim dobrom UNESCO-aa Starim Gradom Dubrovnikom (2021.-2026.)

Plan upravljanja prvi je plan takve vrste izrađen u RH. Njegovo donošenje postavlja temelj sljedećim generacijama planova i procesima upravljanja svjetskim dobrom. Razlog donošenja Plana proizašao je iz uputa Odbora svjetske baštine te reaktivne misije UNESCO-ICOMOS 2015. godine. U skladu s uputama, proširena je kontaktna zona dobra u svrhu učinkovite zaštite svjetskog dobra. Plan ističe šest prioriteta; Upravljanje dobrom i izgradnja kapaciteta, Zaštita, očuvanje i održavanje, Održivi razvoj, Upravljanje turizmom, Upravljanje prometom te Upravljanje rizicima s ukupno dvanaest ciljeva.

Tema otvorenih gradskih prostora integrirana je u nizu ciljeva. Tako se u svrhu postizanja prioriteta 2 planiraju aktivnosti kao što je jačanje stručnih kompetencija za planiranje povijesnog urbanog krajolika i jačanje prostorno-planske dokumentacija u zaštiti i očuvanju kulturnih dobara pri čemu povijesni urbani krajolik čini širi teritorij Grada, izrada

konzervatorsko-krajobrazne podloge za svjetsko dobro te razvijanje lokalne uredbe nove generacije za standardizaciju projektiranja, dizajna i postavljanja jednostavnih građevina, urbane opreme i drugih intervencija u javnom prostoru za svjetsko dobro, zatim očuvanje i unaprijeđenje gradskog zelenila i prirodnog okruženja te osiguranja održivog i odgovornog korištenja i očuvanja Lokruma. U prioritetu 3 planiraju se aktivnosti kao što je poboljšanje kvalitete života stalnih stanovnika, ugradnja mjerača buke i razvijanje učinkovitog sustava kontrole te naročito očuvanja javnog dobra, zaštite javnog interesa i javnog prostora ograničenjem komercijalizacije i privatizacije, obnoviti i unaprijediti infrastrukturnu mrežu na području svjetskog dobra, nastaviti proaktivnu provedbu aktivnosti Programa zaštite okoliša Grada Dubrovnika te praćenje utjecaja na zdravlje i baštinu. U prioritetu 5 planiraju se aktivnosti osiguranja da promet ne blokira zaštićeno područje, potaknuti razvoj integriranog prijevoza putnika te osigurati razvoj održive mobilnosti u kontaktnoj zoni kroz izradu Plana održive urbane mobilnosti s fokusom na razvoj biciklističkog i pješačkog prometa. Za prioritet 6 se planira aktivnost izrade Plana pripravnosti i upravljanja rizicima za svjetsko dobra pri čemu se u njega moraju integrirati mjere razvoja zelene infrastrukture u kontaktnoj zoni s ciljem ublažavanja rizika, naročito onih nastalih posljedicama klimatskih promjena.

Plan upravljanja integrira mnoge sastavnice sustava otvorenih gradskih prostora u prikazanim ciljevima, no on je nužno u svojim aktivnostima usmjeren na područje svjetskog dobra te dijelom aktivnosti na kontaktno područje dok ne sagledava niti planira teritorij cijelog Grada niti se u njemu cjelovito obrađuje tema otvorenih gradskih prostora kao sustava. Također, Plan upravljanja je novi strateški i planerski alat koji još uvijek nije ugrađen u zakonodavni okvir RH iako je usvojen na gradskom vijeću.